

ФӨМИ ЖАРЧЫСЫ

СЕРГЕЙ ГЛАЗЬЕВ:

«ЖАКЫНКЫ КЕЛЕЧЕКТЕГИ ЭКОНОМИКАЛЫК
САЯСАТТЫН НЕГИЗГИ БАГЫТЫ – ЖАҢЫ
ТЕХНОЛОГИЯЛЫК ТҮЗҮЛҮШТҮН НЕГИЗИНДЕ
ӨНӨР ЖАЙ ТАРМАГЫНДА ӨНҮГҮП-ӨСҮҮ
БОЛУШУ КЕРЕК»

ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК БОЮНЧА ФЕДЕРАЛДЫК КЫЗМАТ
(РОСПАТЕНТ)

ФЕДЕРАЛДЫК МАМЛЕКЕТТИК БЮДЖЕТТИК МЕКЕМЕ
«ФЕДЕРАЛДЫК ӨНӨР ЖАЙ МЕНЧИК ИНСТИТУТУ (ФӨМИ)»

ФӨМИ ЖАРЧЫСЫ

BULLETIN OF FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY

2025

Т. 4 № 2 (12)

16+

**ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК БОЮНЧА ФЕДЕРАЛДЫК КЫЗМАТ (РОСПАТЕНТ)
Федералдык мамлекеттик бюджеттик мекеме
«Федералдык өнөр жай менчик институту»**

ISSN 2782–5086 (Print)

ISSN 2949–2432 (Online)

ФӨМИ ЖАРЧЫСЫ

Т. 4 № 2 (12)

Москва 2025

Катталган: Байланыш, маалыматтык технологиялар жана массалык коммуникациялар тармагындагы көзөмөл боюнча федералдык кызматта (ПИ № ФС77–85468; серия Эл № ФС77–85469, 13 июнь, 2023-ж.).

Тиешелүү аймактар: Россия (бардык аймактар), КМШ өлкөлөрү, жакынкы жана алыскы чет өлкөлөр.

Басылманын мезгилдүүлүгү: Жылына 4 номер, кошумча атайын чыгарылыштары менен.

Жазылуу индекси: 85599.

«ФӨМИ жарчысы» 2022-жылы интеллектуалдык менчик чөйрөсүндөгү илимдин төмөнкү тармактары боюнча илимий ишмердүүлүктүн натыйжаларын чагылдыруу үчүн негизделген: Мамлекет жана укук. Юридикалык илимдер; Экономика. Экономикалык илимдер; Патент укугу. Өнөрпоздук; Рационалдаштыруу; Табигый илимдер. Жалпы жана ар тараптуу көйгөйлөр; Статистика; Кибернетика.

Окурмандардын аудиториясы: интеллектуалдык менчик жаатындагы адистер, патенттик ишенимдүү адамдар, юристтер, адвокаттар (жактоочулар), жетекчилер, аспиранттар, студенттер, ойлоп табуучулар жана башка окурмандар.

«ФӨМИ жарчысы» өзүнүн мазмунуна түз жана ачык жеткиликтүүлүктү төмөнкү принципке таянып камсыздайт: изилдөөлөрдүн жыйынтыктарына эркин жана ачык жеткиликтүүлүк билимдин дүйнө жүзү боюнча жайылышына өбөлгө түзөт. Журналдын чыгарылыштары ФӨМИнин www.vestnikfips.ru сайтынын электрондук ресурсуна жайгаштырылган (журналдын электрондук түрү).

Бардык материалдар колдонуучулар үчүн жарыялангандан кийин дароо жеткиликтүү болот.

Тыюу салуу (эмбарго) мезгили каралган эмес. Журналдын сайтында материалдарды акысыз эркин алып туруш үчүн катталуу талап кылынбайт. Бардык авторлор акысыз эле макалаларын жарыялай алышат.

Ачык жеткиликтүүлүктүн аныктамасына ылайык, журнал жеткиликтүүлү болуп эсептелет (open access), башкача айтканда, бардык мазмун эркин колдонууга жеткиликтүү жана колдонуучулар үчүн акысыз.

Редакцияга келип түшкөн бардык материалдар кош көз карандысыз рецензиялоо тартибинен өтөт.

Рецензиялоо көз карандысыз адистер тарабынан жана этикалык принциптерге ылайык жүргүзүлөт.

Журналдын электрондук архиви жарыялангандан кийин төмөнкү улуттук сактоо жайларында (репозиторийлерде) жеткиликтүү: «Илимий электрондук китепкана» «Россиялык илимий шилтемелер индекси» (РИШИ) библиографиялык маалымат базасынын алкагында – катталган колдонуучулар үчүн (тутумга катталуу жана журналга жеткиликтүүлүк акысыз). «КиберЛенинка» – бардык окурмандар үчүн акысыз, каттоосуз эле жеткиликтүү.

«ФӨМИ жарчысы» журналынын негиздөөчүсүнүн, редакциясынын жана басып чыгаруучусунун дарегі: 125993, Москва, Г-59, ГСП-3, Бережковская жээк жолу., 30-үй, 1-корп.

Журналдын электрондук почтасы:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Сайт: vestnikfips.ru

**Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)
Federal State Budgetary Institution
«Federal Institute of Industrial Property»**

ISSN 2782-5086 (Print)

ISSN 2949-2432 (Online)

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

Vol. 4 No. 2 (12)

Moscow 2025

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; EI series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:

4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):

State and Law. Juridical Sciences

Economics. Economic Sciences

Patent Law. Inventive Activities.

Innovative Activities Natural Sciences.

General and Complex Problems

Statistics Cybernetics

Readership:

professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:

free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FIPS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.

There is no embargo period.

No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal,

i. e. all content is freely available

at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.

Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal

are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:

Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1,
Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Website: vestnikfips.ru

РЕДАКЦИЯЛЫК КОЛЛЕГИЯ

Башкы редактор **НЕРЕТИН Олег Петрович**

Экон. илимдеринин д-ру, Москвадагы Федералдык өнөр жай менчик институтунун (ФӨМИ) директору

ЗУБОВ Юрий Сергеевич

пед. илим. кандидаты, Федералдык интеллектуалдык менчик кызматынын жетекчиси, Москва шаары

ИВЛИЕВ Григорий Петрович

башкы редактордун орун басары, юрид. илимдеринин кан-ты, Евразия патент мекемесинин президенти, ФӨМИнин илимий жетекчиси, Москва

ГОРУШКИНА Светлана Николаевна

башкы редактордун орун басары, соц. илимдеринин кан-ты, ФӨМИнин илимий катчысы, Москва

АБАНКИНА Татьяна Всеволодовна

экон. илим. кан-ты, профессор, Москвадагы УИУнин шаардык жана регионалдык өнүгүү факультетинин ЧЭБнун деректери.

АЛЕКСАНДРОВА Анна Владимировна

тех. илимдер. кан-ты, доцент, ФӨМИнин Аналитикалык борборунун башкы илимий кызматкери, жетекчиси, Москва

АЛЕКСЕЕВА Ольга Ленаровна

юрид. илим. кан-ты, ФӨМИнин Сапатты көзөмөлдөө борборунун башчысы, Москва

БЛИЗНЕЦ Иван Анатольевич

юрид. илим. д-у, профессор, Москвадагы А.С. Грибоедов атындагы университеттин юридикалык факультетинин деканы жана интеллектуалдык менчик кафедрасынын башчысы С. Грибоедова, Москва

БОРОВСКАЯ Марина Александровна

экон. илим. д-ру, профессор, Россия билим берүү академиясынын корреспондент-мүчөсү, Ростов-на-Дону шаарындагы Түштүк федералдык университетинин президенти

БЫЧКОВ Дмитрий Владимирович

физ.-мат. илим. кан-ты, Москвадагы ЕАПВ башкармалыгынын механика, физика жана электротехника бөлүмүнүн башкы адиси

ГЛАЗЬЕВ Сергей Юрьевич

Эко-ка илим. до-у, профессор, Россия Илимдер академиясынын академиги, Евразия экономикалык интеграциясынын, модернизациянын жана туруктуу өнүгүүнүн комплекстүү маселелери боюнча РАНдын Илимий кеңешинин төрагасы, Союздук мамлекеттин мамлекеттик катчысы, Москва

ГРИБ Владислав Валерьевич

юрид. илим. д-ру, профессор, Россиянын эмгек сиңирген юристи, Россия билим берүү академиясынын академиги, Москвадагы А. С. Грибоедов атындагы университеттин ректору жана Россия профессордук жыйынынын төрагасы

ЕНА Олег Валерьевич

ФӨМИнин «Патенттик аналитика» илимий багытынын жетекчиси, Москва

ЖУРАВЛЕВ Андрей Львович

юрид. илим. кан-ты, ФӨМИнин Эл аралык кызматташтык борборунун башчысы, Москва

ЗОЛОТЫХ Наталья Ивановна

экон. илим. кан-ты, Москвадагы «Опора России» жалпы россиялык коомдук уюмунун чакан жана орто ишмердүүлүк боюнча вице-президенти

ИВАНОВА Марина Германовна

Соц. илим. до-ру, экон. илим. кан-ты, доцент, ФӨМИнин Илимий билим берүү борборунун алдыңкы илимий кызматкери, Москва

ИВАНОВ Роман Алексеевич

«молекулярдык иммунология» боюнча PhD, «Сириус» университетинин трансляциялык медицина илимий борборунун директору жана «Медициналык биотехнология» багытынын илимий жетекчиси, Сочи

ИЛЬИНА Ирина Евгеньевна

Экон. илим. до-ру, доцент, Россиянын илим-изилдөө институтунун экономика, саясат жана укук боюнча илим-техникалык тармактар боюнча деректери, Москва

КАЛЯТИН Виталий Олегович

юрид. илим. кан-ты, доцент, Россия Федерациясынын Президентине караштуу С. С. Алексеев атындагы жеке укук изилдөө борборунун интеллектуалдык укуктар кафедрасынын профессору жана интеллектуалдык укуктар боюнча мыйзамдар бөлүмүнүн кеңешчиси, Москва

КЛИМАНОВ Владимир Викторович

Экон. илим. док-ру, геогр. илим. кан-ты, доцент, «Коомдук каржыларды реформалоо институту» АКУ уюмунун деректери, Москва

КУЗНЕЦОВА Татьяна Викторовна

пед. илим. д-ру, профессор, «Всероссийская патентно-техническая библиотека» борборунун башчысы, Москва

ЛОПАТИНА Наталья Викторовна

пед. илимдеринин д-ру, профессор, ФӨМИнин Илимий-окутуу борборунун улук илимий кызматкери, Москва

ЛЫСКОВ Николай Борисович

ФӨМИнин Химия, биология жана медицина борборунун башчысы, Москва

ПРОКОФЬЕВ Станислав Евгеньевич

экон. илим д-ру, профессор, Россия Федерациясынын Өкмөтүнө караштуу Финансы университетинин ректору, Москва

САЛЬНИКОВ Михаил Юрьевич

ФӨМИнин физика жана колдонмо механика борборунун башчысы, Москва

СИРОТЮК Владимир Олегович

техю илим. д-ру, доцент, РИАнын башкаруу көйгөйлөрү институтунун улук илимий кызматкери, Москва

СМИРНОВ Михаил Борисович

физ.-мат. илим. кан-ты, Москвадагы ЕАПВ башкармалыгынын механика, физика жана электротехника бөлүмүнүн башкы адиси

СУКОНКИН Александр Владимирович

тех. илим. кан-ты, ФӨМИнин башкы илимий кызматкери, Москва

ФАБРИЧНЫЙ Сергей Юрьевич

юрид. илим. д-ру, профессор, «Аскердик, атайын жана кош максаттуу интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларын укуктук коргоо боюнча федералдык агенттик» аттуу ФМБМ мекемесинин директору, Москва

ФЕДОТОВ Михаил Александрович

юрид. илим. д-ру, профессор, «Жогорку экономика мектеби» УУЭИБ борборунун «ЮНЕСКОнун автордук укук, текстеш, маданий жана маалыматтык укуктар кафедрасынын» деректери, Москва

ШОРИН Олег Николаевич

тех. илим. кан-ты, Москва

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief **Oleg P. NERETIN**

Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV

Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow

Grigory P. IVLIEV

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow

Svetlana N. GORUSHKINA

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow

Tatiana V. ABANKINA

Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow

Anna V. ALEKSANDROVA

Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher – Head of the FIPS Analytical Center, Moscow

Olga L. ALEKSEEVA

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow

Ivan A. BLIZNETS

Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow

Marina A. BOROVSKAIA

Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don

Dmitry V. BYCHKOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Sergey Yu. GLAZIEV

Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, State Secretary of Belarus-Russia Union State, Moscow

Vladislav V. GRIB

Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational private institution of higher education «Moscow University named after A.S. Griboyedov», Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow

Oleg V. ENA

Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow

Andrey L. ZHURAVLEV

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow

Natalia I. ZOLOTYKH

Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business «Opora Russia», Moscow

Marina G. IVANOVA

Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV

PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi

Irina E. ILYINA

Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow

Vitaly O. KALYATIN

Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow

Vladimir V. KLIMANOV

Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography) Assoc. Prof., Director of NGO «Institute for Public Finance Reform», Moscow

Tatiana V. KUZNETSOVA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the «All-Russian Patent and Technical Library» Center, FIPS, Moscow

Natalia V. LOPATINA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Nikolai B. LYSKOV

Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow

Stanislav E. PROKOFIEV

Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow

Mikhail Yu. SALNIKOV

Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow

Vladimir O. SIROTYUK

Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow

Mikhail B. SMIRNOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Alexander V. SUKONKIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow

Sergey Yu. FABRICHNY

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution «Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use», Moscow

Mikhail A. FEDOTOV

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center «UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights» NRU HSE, Moscow

Oleg N. SHORIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

МАЗМУНУ

Башкы редактордун тилкеси

Editorial

О. П. Неретин
106

1. Академик менен маек

Dialogue with an academician

Сергей Юрьевич Глазьев

«Жакынкы келечектеги экономикалык саясаттын негизги багыты – жаңы технологиялык түзүлүштүн негизинде өнөр жай тармагында өнүгүп-өсүү болушу керек»

Sergey Yu. Glaziev

«The key trend of economic policy in the near future should be the implementation of an industrial breakthrough based on a new technological paradigm»

108

2. Интеллектуалдык менчик укуктарын коргоо жана сактоо маселелери

Issues of intellectual property rights protection and enforcement

О. И. Терещенко

Кытай Эл Республикасында товардык белгилерди каттоо: жол-жобонун өзгөчөлүктөрү

O. I. Tereschenko

Trademark registration in the People's Republic of China: features of the procedure

112

О. С. Костенко

Кытайда кеңири таанылган, бирок каттала элек белгилерди жана товардык белгилерди коргоо боюнча айрым маселелер

O. S. Kostenko,

Some issues of trademark protection and unregistered designations that have become widely known in China

120

**А. В. Чебан,
Е. Б. Гаврилова,
А. А. Ломакина**

Кытай Эл Республикасынын патенттик мыйзамдарын эске алуу менен Евразия патенттик мыйзамдарын өркүндөтүү

**A. V. Ceban,
E. B. Gavriloza,
A. A. Lomakina**

Improving the Eurasian patent legislation taking into account the patent legislation of the People's Republic of China

128

**Г. А. Негуляев,
О. Н. Дарина**

Кытай Эл Республикасынын патенттик системасы: анын өнүгүшү жана ойлоп табуулар менен пайдалуу моделдерди патенттөө өзгөчөлүктөрү

**G. A. Negulyaev,
O. N. Darina**

Patent system of the People's Republic of China: its development and features of patenting inventions and utility models

138

3. Интеллектуалдык менчиктин экономикасы

Economy of intellectual property

Н. А. Маалүф

Беларусь Республикасындагы «Улуу таш» индустриялык паркындагы Кытай тургундарынын ишмердүүлүгү: патенттик жигердүүлүктүн элементтери

N. A. Maaluf

Chinese residents activity in the Industrial park «Great Stone» (Republic of Belarus): elements of patent portfolio

151

CONTENT

4. Патенттик маалымат боюнча электрондук кызматтар

Electronic patent information services

О. П. Неретин,

А. А. Полякова,

Н. Б. Лысков,

Н. В. Зарянов

Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун жаңы жоболорун эске алуу менен салттуу билимдер жана генетикалык ресурстар боюнча маалымат базаларынын укуктук, техникалык жана маалыматтык камсыздалышын талдоо

O. P. Neretin,

A. A. Polyakova,

N. B. Lyskov,

N. V. Zaryanov

Analysis of the legal, technical and informational background of databases on traditional knowledge and genetic resources, taking into account the new provisions of the World Intellectual Property Organization

160

5. БРПК X-файлдары

Vptb X-Files
172

6. Китеп текчеси

Bookshelf

T. V. Semenova,

V. V. Kosenko,

O. P. Neretin

«Медицина жана саламаттыкты сактоо тармагындагы иштелип чыккан жаңылыктарды коммерциялаштыруу.

Жетекчинин

кол китеби»

T. V. Semenova,

V. V. Kosenko,

O. P. Neretin

«Commercialization of developments in the field of medicine and healthcare.

Chief's Desk Book»

174

**Федералдык өнөр жай менчигинин
институтунун (ФӨМИ) директору
О. П. Неретинге**

Россия илимдер академиясы

Урматтуу Олег Петрович!

Россия Илимдер академиясынын атынан Сизди Федералдык өнөр жай менчигинин институтунун 65 жылдык мааракеси менен чын жүрөктөн куттуктайм!

ФӨМИнин жарым кылымдан ашуун тарыхында ал интеллектуалдык менчиктин бүткүл дүйнөлүк экосистемасында маанилүү инфраструктуралык чынжыр болуп калыптанды. Ал көп тармактуу институт катары күчтүү адистик потенциалга ээ болуп, тармактар аралык илимий маселелерди чечүүгө жөндөмдүү.

ФӨМИ интеллектуалдык менчикти түзүү, коргоо, жүгүртүү жана коммерциялаштыруу тармагында улуттук кызыкчылыктарды коргоону камсыз кылууга жигердүү катышып келет. Технологиялык олуттуу өзгөрүүлөр шартында институт Россия Федерациясынын илимий-технологиялык потенциалын натыйжалуу пайдаланууну жогорулатууга олуттуу салым кошуп, технологиялык лидерликке жетишүүгө жана өлкөбүздүн адамдык капиталын өнүктүрүү үчүн бүт шарттарды түзүүгө көмөктөшүүдө.

Россия Илимдер академиясы негиздеген жана басып чыгарган илимий журналдардын аталыштарын товардык белги катары каттоого көмөк көрсөткөнү үчүн Роспатенттин жана ФӨМИ жетекчилигине бөтөнчө ыраазычылык билдиргим келет. Бул – академиялык илимий журналдар жыйнагынын өзгөчөлүгүн сактап калуу үчүн абдан маанилүү кадам болуп саналат жана Россия Илимдер академиясынын интеллектуалдык менчикке болгон укугун коргоого мүмкүндүк берет.

Институттун жамаатынын мындан ары жемиштүү эмгектенип, коюлган максаттарга жетишине тилектешмин!

РИАнын вице президенти
РИАнын академиги

В. Я. Панченко

Башкы редактордун тилкеси

Урматтуу окурмандар, кесиптештер, достор!

«ФӨМИ жарчысы» журналынын редакциясынын атынан окурмандарыбызды жана авторлорубузду Федералдык өнөр жай менчигинин институтунун 65 жылдык мааракеси менен куттуктайм! Бул жылдар аралыгында институт интеллектуалдык менчик (ИМ) экосистемасында негизги ролду ойнойт.

ИМ жаатында эл аралык деңгээлдеги конструктивдүү кызматташтыкка, ошондой эле стандарттарды шайкештештирүүгө жана патенттик системаларды өнүктүрүүгө умтулуу менен Россия Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунда (ВОИС) ээлеген абалын сактап, анын ишмердүүлүгүнө жигердүү катышып келет. Ошондой эле биздин укук ээлерди колдоо жана 3D менен блокчейн боюнча жаңы стандарттарды иштеп чыгуу боюнча демилгелерди илгерилетүүдө.

Биз ВОИС тарабынан башкарылган бардык эл аралык каттоо системаларына кошулганбыз.

РСТ системасы аркылуу ойлоп табууларга башка өлкөлөрдө укуктук коргоого ээ болууга болот, Мадрид системасы аркылуу – товардык белгилерге, Гаага системасы аркылуу – өнөр жай үлгүлөрүнө, ал эми Лиссабон системасы аркылуу – товарлардын келип чыккан жеринин аталыштарына жана географиялык көрсөткүчтөргө укуктук коргоого ээ болууга мүмкүн.

Россиянын жарандары жана компаниялары үчүн бардык эл аралык кызматтар өз ишин улантууда.

БРИКС өлкөлөрү менен интеллектуалдык менчик маселелери боюнча кызматташуу бекемделип, бирдиктүү маалымат жана адистик мейкиндик түзүлүүдө. Акыркы баскычта ИМ объектилерин каттоо боюнча практикалык колдонмолорду даярдоо боюнча долбоор турат.

Роспатенттин жетекчиси Ю. Зубов баса белгилегендей, БРИКС өлкөлөрүнүн өнөктөштөрү да өнүккөн, натыйжалуу жана колдонуучуга ыңгайлуу интеллектуалдык менчик системасын экономикалык өсүштүн жана ийгиликтүү соода кызматташтыгынын негизги шарты катары карашат.

ФӨМИ менен Евразия патенттик ведомствосун (ЕАПВ) тыгыз кызматташтык байланыштары бириктирип турат: бир катар илимий-изилдөө иштери жүргүзүлүп жатат, алар менен биздин сайттагы «Илимий ишмердүүлүк» бөлүмүндө таанышууга болот¹.

ЕАПВнин аркасында журнал жети улуттук тилге которулду. Жарык көргөн сандар ЕАПВнын² жана «ФӨМИ жарчысы»³ журналынын сайттарында жеткиликтүү.

Интеллектуалдык менчик боюнча алдыңкы патенттик ведомстволордун кызматташтыгынын заманбап аспекти, ошондой эле алардын адистик-уюштуруучулук жана маалыматтык өз ара аракеттенүүсүнүн негизги программалары «Евразия аймагында өнөр жай менчиги жаатында заманбап жалпы маалыматтык-адистик мейкиндикти түзүүнүн негиздери» аттуу монографияда чыгарылган.

Биргелешкен өндүрүш жана эл аралык өндүрүш чынжырларына катышуу технологиялык компетенциялардын

толук топтому жок өлкөлөргө жогорку технологиялуу продукцияны түзүүгө салым кошууга мүмкүнчүлүк берет. Эл аралык кызматташтыктын кеңейиши катышуучу өлкөлөрдүн технологиялык лидерлигин бекемдейт.

Бирок стратегиялык артыкчылыктарды сактап калуу үчүн ачыктык менен өз технологияларын коргоонун ортосундагы тең салмактуулукту сактоо маанилүү. Бул процесстердин кайталанма мүнөзү интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларына (ИИН) болгон суроо-талаптын түзүмүнө жана көлөмүнө таасир этет.

Окурмандарды ИСтин өнүгүү тенденцияларын талкуулоого чакырабыз. Биздин басылмалардын беттеринде жана кесиптик талкуулардын алкагында сиздин суроолорунузду жана сунуштарыңызды кабыл алууга ар дайым кубанычта болобуз.

ИС тармагынын өнүгүүсү билим алмашуу жана эл аралык кызматташтыксыз мүмкүн эмес. «Академик менен маек» рубрикасын улантып жатып, биз Россия Илимдер академиясынын академиги, экономика илимдеринин доктору, профессор, технологиялык түзүлүш теориясынын автору, Союздук мамлекеттин Мамлекеттик катчысы С. Ю. Глазьевге кайрылып, өлкөбүз кайсы мезгилде турганын жана улуттук максаттарга жетүү үчүн кандай негизги факторлор шарт түзөрү тууралуу өз оюн айтып берүүнү сунуштадык.

Кызматташууга, тажрыйба алмашууга жана биргелешкен чечимдерди иштеп чыгууга ачык болуу – жаңы өнүгүү багыттарын түзүүгө жана технологиялык жаатта алдыңкы катарларды сактоонун ачыкчы!

*Сиздерди урматтап,
О. П. Неретин, журналдын
башкы редактору, экономика
илимдеринин доктору*

EDN <https://elibrary.ru/baozli>

¹ ФӨМИнин расмий сайты. URL: <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/informatsiya-o-vypolnennykh-v-fips-nauchno-issledovatel'skikh-rabotakh>

² ЕАПВнын расмий сайты. URL: <https://www.eapo.org/publications/>

³ «ФӨМИ жарчысы» журналы: сайт. URL: <https://www.vestnikfips.ru/arkhiv/publikatsii-na-inostrannykh-yazykakh/>

Editorial

Dear readers, colleagues, friends!

On behalf of the editorial board of FIPS bulletin, I congratulate our readers and authors on the 65th anniversary of the Federal Institute of Industrial Property. Over the years, the institute has played a key role in the Intellectual Property (IP) ecosystem.

Striving for constructive cooperation in the field of IP at the international level, and for the harmonization of standards and the development of patent systems, Russia maintains its position in WIPO and actively participates in its activities, promoting initiatives to support our copyright owners and develop new standards for 3D and blockchain.

We are included in all international registration systems administered by WIPO.

Through the PCT system, it is possible to obtain legal protection for inventions in other countries, through the Madrid system for trademarks, through the Hague system for industrial designs, and through the Lisbon system for appellations of origin and geographical indications.

All international services for Russian citizens and companies continue to operate.

Cooperation with the BRICS countries on IP issues continue to strengthen, and a common informational and expert space is being formed. A project to prepare practical guidelines on IP registration is in the final stage.

Yuri Zubov, Head of Rospatent, noted: «Our BRICS partners share the view that

a developed, efficient and user-oriented intellectual property system is the key to economic growth and successful trade cooperation».

Close cooperation binds FIPS and the Eurasian Patent Office (EAPO): a number of scientific research works have been created, the results of which can be found on our website in the Scientific activities' section¹.

Thanks to the EPA, the bulletin has been translated into seven national languages. The issues are available on the websites of the EAPO² and the FIPS Bulletin³.

Modern aspects of interaction between leading patent offices as well as the main programs of their expert, organizational and informational interaction are represented in the monograph «The foundations of the formation of a modern common information and expert space in the field of industrial property in the Eurasian region».

Co-production and co-integration into international production chains allow countries to participate in the creation of high-tech products, even if they do not possess a full range of technological expertise. The expansion

of international cooperation strengthens the technological leadership of the participating countries.

However, in order to maintain strategic advantages, it is important to maintain a balance between openness and the protection of ones technologies. The cyclic nature of these processes has a significant impact on the structure and volume of demand for results of intellectual activity.

We invite readers to discuss the trends in IP development. Your questions and suggestions are always welcome on the pages of issues and in the framework of expert discussions.

The development of the IP sphere is impossible without constant knowledge exchange and international cooperation. Continuing our section Dialogue with an academician, we invited the State Secretary of the Union State of Russia and Belarus, Academician of the RAS, Dr. Sci. (Economics), Professor Sergey Glazyev the author of the theory of tenor of technology to share his vision, in what period our country currently is and what key factors determine the conditions for achieving the national goals.

Openness to cooperation, exchange of experience and development of joint solutions is the key to creating new growth points and maintaining technological leadership!

*Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Dr. Sci. (Economics)*

¹ Official FIPS website. URL: <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/informatsiya-o-vypolnennykh-v-fips-nauchno-issledovatel'skikh-rabotakh>

² Official EAPO website. URL: <https://www.eapo.org/publications/>

³ Official VESTNIK FIPS website. URL: <https://www.vestnikfips.ru/arkhiv/publikatsii-na-inostrannykh-yazykakh/>

1 АКАДЕМИК МЕНЕН МАЕК

EDN <https://elibrary.ru/pwhwj1>

«Жакынкы келечектеги экономикалык саясаттын негизги багыты – жаңы технологиялык түзүлүштүн негизинде өнөр жай тармагында өнүгүп-өсүү болушу керек»

Сергей Юрьевич Глазьев,

РИАнын академиги, экономика илимдеринин доктору

«The key trend of economic policy in the near future should be the implementation of an industrial breakthrough based on a new technological paradigm»

Sergey Yu. Glaziev

academician of the Russian Academy of Sciences, Dr. Sci. (Economics)

1. «ФӨМИ жарчысы» журналы окурмандарына интеллектуалдык менчик тармагындагы эң заманбап маалыматтарды сунуштоого умтулат. Бул тармак көп тармактуу мүнөзгө ээ болуп, өлкөнүн технология жаатында лидерликтин негизин түзөрү шексиз. Сергей Юрьевич, Россия Федерациясынын Президентинин «Россия Федерациясынын 2030-жылга чейинки жана 2036-жылга чейинки келечекке карата улуттук өнүгүү максаттары жөнүндөгү» токтомуна ылайык, технологиялык лидерлик улуттук максаттардын бири катары аныкталган. Кандай деп ойлойсуз, технологиялык түзүлүш теориясынын автору катары азыр өлкөбүз кайсы мезгилде турат жана коюлган максатка жетүүгө кандай негизги факторлор шарт түзөт?

– Технологиялык түзүлүш – бул бирдиктүү жана туруктуу түзүм, анын алкагында толук макро-өндүрүш цикли ишке ашырылат. Ал баштапкы ресурстарды

казып алуу жана алуу, аларды кайра иштетүүнүн бардык баскычтары жана тиешелүү коомдук керектөөнүн түрүнө жооп берген акыркы продукциялардын топтомун чыгарууну камтыйт.

Технологиялык түзүлүштөрдүн алмашуу процессинде илимий ачылыштарга жана ойлоп табууларга болгон суроо-талаптын түзүмү өзгөрөт. Алардын көпчүлүгү узак убакыт бою талап кылынбай калып жатат, себеби үстөмдүк кылган технологиялык түзүлүштүн өндүрүштүк-технологиялык системаларына шайкеш келбейт. Анын өсүү мүмкүнчүлүктөрү түгөнгөндө гана принципалдуу жаңы технологияларга болгон муктаждык пайда болот, алардын атаандаштык тандалышы жаңы технологиялык траекториялардын негизин түзөт. Бул процесстердин кайталанма мүнөзү интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарына болгон суроо-талаптын түзүмүнө жана көлөмүнө олуттуу таасир этет.

Техникалык-экономикалык өнүгүүнү технологиялык түзүлүштөрдүн кезектешип алмашуусу катары түшүнүүгө негизделген ыкма узак мөөнөттүү экономикалык процесстерди талдоого жана өлчөөгө мүмкүнчүлүк берет. Дүйнөлүк жана Россия экономикасы боюнча

конкреттүү-тарыхый эмпирикалык изилдөөлөрдү колдонуу менен узак мөөнөттүү экономикалык өнүгүү процесстерин өлчөө жыйынтыктары беш технологиялык түзүлүштүн калыптанышын жана алмашуусун аныктады. Алардын катарында – XXI кылымдын башында үстөмдүк кылган маалыматтык-электрондук технологиялык түзүлүш бар. Анын өзөгүн түзгөн маалыматтык-коммуникациялык, нано-, биоинженердик жана аддитивдик технологиялардын комплекси жылына болжол менен 30% ылдамдыкта өсүүдө. Бул комплекстин айрым элементтери жылына 20дан 70%га чейин кеңейүүдө.

Бешинчи жана алтынчы технологиялык түзүлүштөрдүн ортосунда мураскердик байланыш бар. Алардын негизги фактору – материянын элементардык түзүлүштөрү жөнүндө билимдерге, ошондой эле фундаменталдуу илим тарабынан алынган маалыматты иштетүү жана берүү алгоритмдерине негизделген маалыматтык технологиялар. Алардын ортосундагы чек технологиянын материянын түзүлүштөрүнө канчалык терең киргенине жана маалыматты иштетүүнүн масштабдарына жараша аныкталат.

Жакынкы келечектеги экономикалык саясаттын негизги багыты – жаңы технологиялык түзүлүштүн негизинде өнөр жай тармагында өнүгүп-өсүү болушу керек. Өлкөнүн алдында турган экономикадагы алдыны көздөй өнүгүү максатында бар болгон ресурстарды жана илимий-техникалык потенциалды мобилизациялоо маселелерин чечүү инвестициялардын көлөмүн эки эсеге көбөйтмөйүнчө мүмкүн болбойт. Мындан тышкары, илимий-изилдөө жана тажрыйбалык-конструктордук иштердин көлөмүн үч эсеге көбөйтүү талап кылынат. Россия Банки өнүгүү институттарын максаттуу насыялоо аркылуу гана мындай көбөйтүүнү камсыздай алат. Бул үчүн атайын кайра каржылоо куралдарын колдонуу талап кылынат. Мындай насыялар үчүн белгиленген пайыздык чен 1%дан жогору болбошу керек, ал эми өнүгүү институттары бул каражаттарды акыркы карыз алуучуларга 2%дан ашпаган чен менен берүү милдетин алышы керек.

2. Интеллектуалдык менчик институту – бул орусиялык өндүрүүчүлөрдүн укуктарын коргоодо натыйжалуу курал болуп эсептелет жана достук мамиледеги мамлекеттер менен соода жана кызматташтыкты бекемдөөгө көмөк көрсөтөт. Биз жакшы билгендей, жакында эле сиз Союздук мамлекеттин Мамлекеттик катчысы кызмат ордуна дайындалдыңыз. Россия менен Беларусь Республикасынын улуттук кызыкчылыктарын жана элдин реалдуу муктаждыктарын эске алуу менен технологиялык чөйрөдөгү өз ара аракеттенүүнүн келечегине кандай баа бересиз?

– Белгилүү болгондой, Союздук мамлекет (мындан ары – СМ) илимий-техникалык программалардын чоң санын ишке ашырып келет. 2000-жылдан бери ар түрдүү тармактарда 80ден ашуун программа ишке ашырылды.

Жакынкы келечектеги экономикалык саясаттын негизги багыты – жаңы технологиялык түзүлүштүн негизинде өнөр жай тармагында өнүгүп-өсүү болушу керек.

Негизги багыттар – электроника жана микроэлектроника (20 программа), космостук ишмердүүлүк (9 программа), өнөр жай жана айыл чарба (14 программа), ошондой эле саламаттыкты сактоо жана социалдык чөйрө (12 программа). Өзгөчө багыт – коргонуу жана коопсуздук (28 программа). Айрым программалар жогорку технологиялуу жаңы тармактардын түзүлүшүнө түрткү берген..

Мисалы, саламаттыкты сактоо тармагында колдонулган клеткалар боюнча илимий-техникалык программа Беларусияда клеткалык технологиялар багытындагы жаңы тармактардын түзүлүшүнө түрткү берди. Бул программанын негизинде түзүлгөн илимий-техникалык база ар кандай ооруларды аныктоо жана дарылоо боюнча жаңы дарыларды жана методикаларды иштеп чыгууга шарт түздү. Анын жардамы менен миңдеген бейтаптар айыгышты. Бул программанын жыйынтыктарынын катарында төмөнкү жетишкендиктерди белгилөөгө болот: Сөөк чучугу менен теринин астындагы май ткандарынан алынган клеткаларды өстүрүүнүн жаңы ыкмалары иштелип чыкты; алардын касиеттерине, картаюу белгилерине жана потенциалына кеңири мүнөздөмө берилди; лейкоз менен ооругандарда кандын кадимки пайда болуу процесстерин калыбына келтирүү жана жөнгө салуу боюнча ыкмалар иштелип чыкты; шишикке каршы активдүүлүккө ээ болгон гендик модификацияланган лимфоиддук клеткаларды алуу ыкмалары түзүлдү; фармакологиялык препараттарды жана башка максаттар үчүн жеке өзгөчөлүктөргө ылайык тест жүргүзүүдө колдонулуучу кан тамыр жана жылма булчуң клеткаларын алуу боюнча фундаменталдык ыкмалар иштелип чыкты.

Башка программалардын ишке ашырылышынын аркасында Россия менен Беларусь институттары жана ишканаларынын ортосунда кызматташтыктын жана кооперациянын жаңы багыттары пайда болду. Мисалы, Союздук мамлекеттин космостук тематика боюнча программаларынын ишке ашырылышы Беларусиянын Жерди алыстан зонддоо боюнча космостук системасынын (ЖАЗ) технологиялык негизи болуп калды.

Россия менен Беларусиянын ортосундагы илимий-техникалык кызматташтыктын алкагында Жерди алыстан зонддоо боюнча Беларусиянын космостук аппараты (БКА) 2 метр тактык менен жана ага окшош россиялык «Канопус-В» спутниги түзүлгөн. Эки аппарат тең 2012-жылы Байкоңур космодромунан ийгиликтүү түрдө орбитага чыгарылган.

Саламаттыкты сактоо тармагында колдонулган клеткалар боюнча илимий-техникалык программа Беларусияда клеткалык технологиялар багытындагы жаңы тармактардын түзүлүшүнө түрткү берди.

«Россия менен Беларусиянын керектөөчүлөрүн Жерди алыстан зонддоо боюнча маалымат менен камсыз кылуучу космостук жана жердеги каражаттарды иштеп чыгуу» («Мониторинг-СМ», 2013–2017-жылдар) программасынын жыйынтыгында 100дөн ашуун технология жана программалык комплекстер түзүлгөн. Алар Жерди алыстан зонддоо боюнча кичине өлчөмдөгү космостук каражаттардын ишенимдүүлүгүн, иштөө жөндөмдүүлүгүн жана туруктуулугун жогорулатууга багытталган. Мындан тышкары, 80ге жакын интеллектуалдык ишмердүүлүк жыйынтыктары алынган, алардын катарында ойлоп табуулар, пайдалуу моделдер, ЭВМ үчүн программалар жана өндүрүштүк сырлар бар.

«Космостук каражаттардын жана башка келечеги кең тармактардын продукциясын түзүү үчүн материалдарды, түзүлүштөрдү жана негизги элементтерди иштеп чыгуу боюнча комплекстүү технологияларды өнүктүрүү» («Технология-СМ», 2016–2020-жылдар) боюнча илимий-техникалык программасынын жыйынтыгында 39 патент алынган. Мындан тышкары, 13 каттоо күбөлүгү жана илим тармагындагы эмгекке 2 өзгөчө укук, 27 ноу-хау расмий түрдө катталган.

Жакында 2024-жылдын 29-январындагы №2 токтом менен Союздук мамлекеттин Жогорку Мамлекеттик Кеңеши тарабынан 2035-жылга чейинки илимий-технологиялык өнүгүүнүн стратегиясы кабыл алынды. 2025-жылдын 26-мартындагы №9 токтом менен Союздук мамлекеттин Министрлер Кеңеши 2035-жылга чейинки илимий-технологиялык өнүгүү стратегиясынын биринчи баскычын (2025–2030-жылдар) ишке ашыруу боюнча иш-чаралар планын бекитти. Бул план келечектүү кызматташуу багыттарын камтыйт, алардын катарында – генетикалык технологияларды өнүктүрүү тармагында дүйнөлүк деңгээлдеги изилдөө инфраструктурасын түзүү, анын ичинде Союздук мамлекеттин генетикалык маалымат базасын түзүү; НБИКС илимдери жана технологияларынын табигый процесстерге окшош (конвергенттүү) толук спектри боюнча биргелешкен изилдөөлөрдү жана иштеп чыгууларды жүргүзүү; синхротрондук жана нейтрондук изилдөөлөр тармагында «мегасайенс» эксперименталдык базасын түзүү жана өнүктүрүү боюнча биргелешкен долбоорлорду ишке ашыруу; жаңылана турган жана жаңыланбаган энергия булактары, өзгөчө атом энергетикасы тармагында заманбап техникалык каражаттарды жана технологияларды иштеп чыгуу; айыл чарба жана аквакультура, генетика жана биотехнология,

биокоопсуздук, анын ичинде азык-түлүк коопсуздугу тармактарында толук илимий-изилдөө жана инновациялык циклди камтыган комплекстүү программаларды иштеп чыгуу; жеке өзгөчөлүктөргө ылайык медицина, ядролук медицина, оорулардын алдын алуу жана дарылоо жана башка максаттар үчүн натыйжалуу ыкмалар багытында жаңы тест-системаларды, биологиялык жигердүү заттарды, фарм-субстанцияларды жана клеткалык технологияларды иштеп чыгуу.

3. Технологиялык лидерлик тууралуу дагы бир жолу сөз кыلالы. Сиздин оюңузча, бул маселеде Россия менен Кытайдын позициялары канчалык окшош?

– Кытай да, Россия сыяктуу эле, учурдагы беш жылдыкта негизги максат катары технологиялык эгемендүүлүккө жетүүнү жарыялады. Белгилүү болгондой, Кытай көп жагынан Батыштын алдыңкы өлкөлөрүнөн технологияларды импорттоо аркылуу өнүккөн. Бул өлкөлөр Кытайда жогорку технологиялуу өндүрүштөрдү түзүүгө инвестиция салган. Дүйнөнүн устаканасы болуп калган Кытай жогорку технологиялуу продукцияны өндүрүү жана экспорттоо тармагында алдыңкылардын катарына чыкты. Бул жагдайды байкаган АКШнын бийликтин төрүндө отурган элитасы Кытайдын материалдык өндүрүш тармагында глобалдык лидер катары алдыга озуп чыгышын токтотууга аракет кылган. «Американы кайрадан улук кылуу» максатын жарыялагандан кийин Трамп Кытай менен соода согушун баштап, америкалык корпорациялардан өндүрүштүк кубаттуулуктарды АКШга кайтарууну жана Кытайга алдыңкы технологияларды өткөрүп берүүдөн баш тартууну талап кылган.

Технологиялык лидерлик жаатындагы кызматташтыкта азыркы шарттарда илим менен техниканын алдыңкы жетишкендиктерине толук үстөмдүк кылуу мүмкүн эместигин эске алуу зарыл.

1990-жылдардагы «шок терапиясы» учурунда Россия өзүнүн технологиялык базасын өнүктүрүүдөн таптакыр баш тартып, аны жогорку технологиялуу продукцияны импорттоо менен алмаштырган. «Шок терапиясы» жүргүзүлгөн 1990-жылдары Россия НИОКРге (илимий-изилдөө жана тажрыйбалык-конструктордук иштерге) кеткен чыгымдарды бир топ кыскартып, натыйжада тармактык илим толугу менен жоголду: конструктордук бюролор менен долбоорлоо институттарынын болжол менен 80 пайызы банкротко учурап, соода борборлоруна жана кампаларга айландырылган. Илимий-техникалык потенциал мамлекеттик сектордо гана сакталып калды. АКШ жана алардын европалык өнөктөштөрүнүн чабуулуна

кабылган Россия азыр улуттук коопсуздукту камсыз кылуу максатында илимий-техникалык потенциалын шашылыш түрдө калыбына келтирүүгө аргасыз болууда.

Учурдагы шарттарда технологиялык лидерликке жетишүү маселеси Россия менен Кытай өкмөттөрү үчүн артыкчылыктуу багыт болуп эсептелет. Мамлекеттердин максаттары окшош. Заманбап дүйнөдөгү тенденциялар ар кандай экономикалык жана технологиялык борборлордун өз ара аракеттенүү багыттарын көрсөтүүдө. Батыштын санкцияларына карабастан, бизде (айрыкча Азияда) технологиялык лидерликти камсыз кылууга жетиштүү өнөктөштөр бар.

Дүйнөлүк экономиканын архитектурасы мурда болуп көрбөгөндөй өзгөрүп, жаңы технологиялык жана дүйнөлүк чарба тартиби калыптанып жаткан шартта Евразия экономикалык биримдигине (ЕАЭБ) мүчө мамлекеттер менен Кытайдын кызматташуусу стратегиялык мааниге ээ болууда. Бул кызматташтыктын келечеги да чоң. Чынында, ЕАЭБ менен Кытай регионалдык экономикалык өнүгүүнүн жаңы контурун түзүп жатышат.

Технологиялык лидерлик жаатындагы кызматташтыкта азыркы шарттарда илим менен техниканын алдыңкы жетишкендиктерине толук үстөмдүк кылуу мүмкүн эместигин эске алуу зарыл. Ошондуктан бир топ мамлекеттер сырттан коркунуч жаратып жатса да, алар туруктуу технологиялык өнүгүүгө тоскоол боло албайт.

Заманбап экономика абдан татаал түзүлүшкө ээ, ошондуктан дүйнөдө өз алдынча, башка мамлекеттерден обочолонуп өнүгө ала турган бир да өлкө жок. Эрте-кеч эл аралык кызматташтык бардык мамлекеттер үчүн зарыл. Жогорку технологиялар жаатындагы кызматташтыктын өзгөчөлүгү – ал өз ара таанууга жана жетишкендиктер менен бөлүшүүгө негизделет. Ушундан улам атаандаштыкка жөндөмдүүлүктү жогорулатуу максатында бири-бирин толуктап турган компаниялардын ортосунда технологиялык альянстар түзүлүүдө. Технологиялык лидерликти камсыз кылуу үчүн биз, балким, бардык багыттарда эмес, айрым негизги тармактарда лидер болууга умтулушубуз керектир. Бул биздин жетишкендиктерди өнөктөштөрдүн жетишкендиктери менен алмашууга мүмкүнчүлүк берет.

Азыркы учурда Россиянын чыгыш жана түштүк багыттагы коңшулары менен стратегиялык өнөктөштүгү өз ара ишенимдүү жана туруктуу мамилелерди курууга мүмкүндүк берүүдө. Эгерде илимий-технологиялык

Менимче, беш жылдан кийин биз жаңы глобалдык экономикалык системага киребиз, анда Кытай жана бүтүндөй Түштүк-Чыгыш Азия дүйнөлүк экономиканын башкы борборуна айланат.

жаатты жалпы жонунан карасак, ЕАЭБ менен Шанхай уюмунун өлкөлөрү чогуу алганда өз алдынча иштей ала турган толук система түзөт.

Кызматташтыктын географиясын кеңейтүү зарыл. Тышкы саясат полицентризмге артыкчылык берди. Ошондуктан биз дүйнөлүк чарбанын жаңы түзүлүшү жөнүндө сөз кылып жатабыз, анын өзөгүн Кытай, ошондой эле Чыгыш жана Түштүк Азиядагы башка өлкөлөр түзөт. Бул өлкөлөр Кытай менен кызматташып да, атаандашып да жатышат жана «Бир алкак – бир жол» демилгесине катышып, жалпы гүлдөп-өнүгүү багытында бирге иштеп жатышат. Кытайлыктардын айтымында, бул – нөлдүк суммадагы оюн эмес, синергетикалык таасирге багытталган аракет.

Эл аралык экономикалык кызматташтыктын негизги багыты толугу менен өзгөрөт. СССР кулагандан кийин калыптанган эски дүйнөлүк чарба түзүлүшүндө негизги ролду либералдык глобализация ойногон. Ал эми жаңы дүйнөлүк чарба түзүлүшүндө биргелешкен инвестициялар жана атаандаштык артыкчылыктарды айкалыштыруу биринчи орунга чыгууда. Бул өз ара пайдалуу жана ийгиликтүү экономикалык өнүгүүнү камсыз кылуу үчүн зарыл, анда бардык катышуучулардын укуктары урматталат. Бул жаңы дүйнөлүк чарба түзүлүшү мурунку империялык түзүлүшкө караганда кыйла натыйжалуу. Ал эки түрдө болгон: советтик – директивдүү пландоо менен жана америкалык – трансулуттук корпорациялар аркылуу.

Бүгүн Кытайдын илимий-техникалык өнүгүүгө, инновацияларга басым жасап жатканы абдан туура. Менимче, беш жылдан кийин биз жаңы глобалдык экономикалык системага киребиз, анда Кытай жана бүтүндөй Түштүк-Чыгыш Азия дүйнөлүк экономиканын башкы борборуна айланат. Россия үчүн бул жаңы глобалдык экономиканын өзөгүнө кирүү абдан маанилүү

Шилтеме кылуу үчүн: Глазьев С. Ю. Жакынкы келечектеги экономикалык саясаттын негизги багыты – жаңы технологиялык түзүлүштүн негизинде өнөр жай тармагында өнүгүп-өсүү болушу керек // ФӨМИ жарчысы. 2025. Т. 4, № 2 (12). С. 108–111.

For citation: Glaziev S. Yu. The key trend of economic policy in the near future should be the implementation of an industrial breakthrough based on a new technological paradigm // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 108–111 (In Russ.).

2

ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК УКУКТАРЫН
КОРГОО ЖАНА САКТОО МАСЕЛЕЛЕРИ

Илимий макала

Original article

УДК: 347.772

EDN <https://elibrary.ru/udfusp>**Кытай Эл Республикасында товардык белгилерди каттоо: жол-жобонун өзгөчөлүктөрү****Ольга Ивановна Терещенко**

Россиянын интеллектуалдык менчик боюнча мамлекеттик академиясы

✉ tereshchenko.o.i@rgiis.ru

Кыскача мүнөздөмө: макалада Кытай Эл Республикасынын Товардык белгилер боюнча башкармалыгында товардык белгиге арыз каттоо процедурасынын айрым баскычтарынын өзгөчөлүктөрү каралат, ошондой эле бул өзгөчөлүктөр Россия Федерациясындагы тартип менен салыштырылат. Кытай менен Россиянын мыйзамдарынын салыштырма-укуктук анализине өзгөчө көңүл бурулат. Макалада салттуу эмес товардык белгилерди (мисалы, түстүү белгилерди) каттоо ыкмаларындагы айырмачылыктар, процедуралык мөөнөттөр, арыздар бир убакта берилгенде келип чыккан коллизияларды чечүү тартиби, ошондой эле мурда колдонуу институту каралат. Иштин актуалдуулугу – Кытай Эл Республикасында бренд каттоо стратегиясын түзүүдө практикалык колдонууга мүмкүнчүлүк берүүсүндө, ошондой эле Россия мыйзамдарын өркүндөтүүгө багытталган укуктук ой жүгүртүүнү өнүктүрүүдө маанилүү роль ойнойт. Атап айтканда, автор патенттик троллингге каршы алдын алуу механизмдерин белгилейт. Макала интеллектуалдык укук жаатындагы адистер үчүн кызыктуу, айрыкча, контрафактка каршы күрөшүүдө чет өлкөлүк тажрыйбаны изилдеп жаткан адистер жана Кытай рыногунда иш алып барган ишкерлер үчүн маанилүү. Макаладагы негизги жыйынтыктар товардык белгилер жаатындагы Россиянын укуктук системасын өркүндөтүүдө пайдалуу болушу мүмкүн.

Негизги сөздөр: товардык белгилер, товардык белгинин коргоого жөндөмдүүлүгү, Роспатент, Кытай, интеллектуалдык менчик.

Шилтеме кылуу үчүн: Терещенко О. И. Кытай Эл Республикасында товардык белгилерди каттоо: жол-жобонун өзгөчөлүктөрү ФӨМИ жарчысы. 2025. Т. 3, № 2. С. 112–119.

Ыраазычылык билдирү: макала Россиянын интеллектуалдык менчик боюнча мамлекеттик академиясынын (РИММА) «Товардык белгилерди эл аралык каттоонун альтернативдүү системасы» аттуу илимий-изилдөө ишинин алкагында даярдалган.

Trademark registration in the People's Republic of China: features of the procedure**Olga I. Tereshchenko**

Russian state academia of intellectual property

✉ tereshchenko.o.i@rgiis.ru

Annotation: the article examines the specifics of the individual stages of the trademark application registration procedure at the Trademark Office of the People's Republic of China, and draws parallels with the specifics in the Russian Federation. Special attention is paid to the comparative legal analysis of Chinese and Russian legislation, including differences in approaches to registration of non-traditional trademarks (for example, color marks), procedural deadlines, resolution of collisions during simultaneous filing of applications and the institution of pre-use. The relevance of the work lies in the possibility of both applied use in building a brand registration strategy in China, and the doctrinal development of legal thought to improve Russian legislation, in particular, the author notes preventive mechanisms against patent trolling. The article is of interest to experts in the field of intellectual property law, entrepreneurs working in the Chinese market, and specialists studying foreign experience in combating counterfeiting. The key findings may be useful for improving the Russian legal system in the field of trademarks.

Keywords: trademarks, protectability of trademarks, Rospatent, China, intellectual property.

Для цитирования: Tereshchenko O. I. Trademark registration in the People's Republic of China: features of the procedure // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 112–119 (In Russ.).

Acknowledgements: the article was prepared as part of the research work of the RGAIS «Alternative System of International Trademark Registration».

Киришүү

Чет өлкөлүк укуктук тартиптердин алкагында ар кандай укуктук мамилелерди жөнгө салуунун өзгөчөлүктөрүн изилдөө эки максатты көздөйт: алынган билимдерди тиешелүү ишмердүүлүк тармагында практика жүзүндө колдонуу мүмкүнчүлүгү жана табиятынан окшош укуктук жаңжалдарды доктриналдык чечүүдө укуктук механизмдерди жана куралдарды изилдөөдө эң ийгиликтүү тажрыйбаларды илимий жол менен кабыл алуу.

Товардык белгилер институту бизнес жана адистер коомчулугу үчүн чоң кызыгуу жаратат, анткени ал инновациялык экономиканы курууда маанилүү ролду ойнойт.

Азыркы учурда дүйнөнүн басымдуу көпчүлүк мамлекеттеринде бренддерди катталган товардык белги катары укуктук коргоого алуу ыктыярдуу мүнөзгө ээ. Кээ бир өлкөлөрдө катталбаган товардык белгилер да корголот. Бирок мындай коргоо формасы анчейин туруктуу деп эсептелбейт, анткени укуктук коргоо белгилүү бир деңгээлдеги таанымалдыкка жана керектөөчүлөр арасында жакшы абройго ээ болгондо гана жаралат. Товардык белгиге карата өзгөчө укук анын салттуу түшүнүгүндө, негизинен, каттоо жол-жобосунун жыйынтыгында гана пайда болот. Бул үчүн тиешелүү белги ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган жүргүзгөн реестрге киргизилиши керек¹.

Орусияда товардык белгилерге укуктук коргоо алуу – ишкердин милдети эмес, укугу болуп саналат. Ошону менен бирге каттоодон өтпөгөн учурда ишкердик субъекттер үчүн айрым укуктар чектелет. Бул чектөөлөр Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин төртүнчү бөлүгүндө белгиленген (мындан ары – РФ ЖК). Мисалы, жарнамада чет тилдеги сөздөрдү колдонууга уруксат берилет, бирок бул үчүн тиешелүү катталган товардык белги болушу керек. Ошол Совет доорунда абал башкача болгон. Бардык товардык белгилер СССРде колдонулуудан мурда милдеттүү түрдө мамлекеттик каттоодон

Изучение особенностей правового регулирования тех или иных правоотношений в рамках зарубежных правовых порядков преследует две цели – это возможность последующего прикладного использования полученных знаний в соответствующей области деятельности или же научная рецепция наиболее успешных практик при доктринальном разрешении сходных по своей природе юридических конфликтов, исследовании правовых механизмов и инструментов.

өтүүгө тийиш болчу². Мындай ыкма өндүрүүчүлөрдүн товарлардын сапаты үчүн жоопкерчиликтүү болушуна жана керектөөчүлөр арасында товарларды так аныктоого мүмкүндүк берген.

Бүгүнкү күндө айрым мамлекеттер да ушул жол менен жүрүүдө. Мисалы, Кытай Эл Республикасында айрым товар категориялары үчүн катталган товардык белги милдеттүү түрдө болушу керек. Бул биринчи кезекте тамеки өнүмдөрүнө жана дары-дармек каражаттарына тиешелүү. Мындай норма Кытайдын мыйзамдарын башка юрисдикциялардан өзгөчөлөнтүп турат.

Кытай жөнүндө сөз кылганда бул мамлекет акыркы жылдары товардык белгилер боюнча берилген арыздардын жана каттоолордун саны боюнча дүйнөдө алдыңкы

¹ Эгерде сөз Мадрид системасы аркылуу товардык белгилерди каттоо жөнүндө болуп жатса, анда эл аралык реестрге киргизүү да мүмкүн. – Автордун эскертүүсү:

² СССР Министрлер Кеңешинин 1962-жылдын 15-майындагы № 442 токтому (1985-жылдын 7-январындагы редакциясы) «Товардык белгилер жөнүндө» // СПС «КонсультантПлюс»: сайт. URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=44440#RfRxxmUoB40vjaO1> (кайрылуу датасы: 01.04.2025).

орундарды ээлеп келе жатканын белгилеп кетүү керек. Бир эле 2023-жылы 7 миллиондон ашык арыз берилген³.

Акыркы саясий окуялар эл аралык аренада Россияны экономикалык байланыштарды кеңейтүүгө жана чыгыштагы гео-коңшулар менен, өзгөчө Кытай Эл Республикасы менен, тыгыз өнөктөштүк мамилелерди түзүүгө түрткү берди. Кытай Эл Республикасында товардык белгилерди каттоо процедурасынын өзгөчөлүктөрүн талдоо – россиялык ишкерлердин Кытай рыногуна чыгууда брендге өзгөчө укукту камсыз кылуу процесстерин түшүнүүгө көмөк көрсөтө алат. Макалада каттоо процедурасынын айрым өзгөчөлүктөрү каралган, атап айтканда: Кытай товардык белгилер системасындагы ак ниеттүүлүк критерийи, товардык белгилер менен керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоонун функционалдык өз ара байланышы, кесиптик өкүлдөрдүн укуктук макамынын өзгөчөлүктөрү, мөөнөттөрдү эсептөө тартиби, арыздардын артыкчылык даталары дал келген учурда укуктук артыкчылыкты аныктоо маселеси жана мурда колдонуу институту.

Материалдар жана изилдөө ыкмалары

Бул изилдөөдө илимий таануунун бир нече ыкмаларынын айкалышы колдонулган. Мисалы, салыштырма-укуктук ыкма Россия менен Кытайдын мыйзам нормаларын салыштырууга, товардык белгилердин коргоого жөндөмдүүлүгүн жана айрым түрлөрүн каттоого жол берилүүсүн аныктоодогу процедуралык ыкмалардагы окшоштуктарды жана айырмачылыктарды аныктоого мүмкүндүк берди. Формалдуу-укуктук ыкма товардык белгилерди каттоону жөнгө салган мыйзамдардын жана мыйзам алдындагы актылардын тексттерин, анын ичинде Кытай Эл Республикасынын мыйзамдарынын түп нуска тилиндеги документтерин талдоодо колдонулган.

Результаты исследования

Кытай мыйзамдарынын өзгөчөлүгү – товардык белгилердин түрткү берүүчү функциясына басым жасалганы, бул продукциянын сапатын камсыз кылууга багытталган. Кытай Эл Республикасынын «Товардык белгилер жөнүндөгү»⁴ Мыйзамынын (мындан ары – КЭР Мыйзамы) 7-беренесине ылайык, укук ээси белгиленген товарлардын сапатына жооп берет, ал эми мамлекеттик органдар тиешелүү көзөмөлдү жүргүзүшөт.

Кытай укуктук доктринасынын көз карашынан алганда, жекелештерүү каражаттарынын баштапкы функциясы – керектөөчүлөр үчүн белгилүү сапаттагы товарларды

аныктоону камсыз кылуу, ошондой эле сапатсыз продукция үчүн өндүрүүчүлөрдүн жоопкерчилигин белгилөө болуп саналат. Мында эксклюзивдүү укуктар жогоруда көрсөтүлгөн коомдук-укуктук максаттарга карата туундулук мүнөзгө ээ, башкача айтканда, белгилөөнүн ээси болгон адамдын укуктары экинчи даражада турат [1]. КЭР Мыйзамынын 4-беренеси ак ниеттүүлүк менен каттоо принципин бекитет, ал товардык белгини коммерциялык жүгүртүүгө чындап колдонуу ниетин талап кылат. Мындай максат көздөбөлгөн учурда берилген өтүнмөлөр четке кагылууга тийиш. Ак ниеттүүлүктү баалоо көрсөткүчтөрү катары төмөнкүдөй жагдайларды белгилесе болот: берилген жана катталган белгилердин сандык көрсөткүчтөрү; арыз берүүчүнүн ишмердүүлүгүн чыныгы жүргүзүүчү ишкердик багыты; каттоо жигердүүлүгүнүн тарыхы.

Товардык белгилерге байланыштуу маселелер Кытайдын Интеллектуалдык менчик боюнча Улуттук башкармалыгынын алдындагы Товардык белгилер башкармалыгынын ыйгарым укугунда турат (CNIPA), ал түздөн-түз Кытайдын Мамлекеттик кеңешине баш ийет [2]. Негизи, Кытайдын Товардык белгилер башкармалыгы товардык белгилердин сериясы идеясына каршы болбостон, аталган «сериялык каттоолорду» алдын алууга умтулат. Албетте, брендди көп компоненттүү коргоону камсыз кылууга умтулган ишкер аны катталган товардык белгилердин толук портфели менен коштоп жүрүшү мүмкүн, алардын ар бири рынокто индивидуалдаштырууну ишке ашыруунун чыныгы алкагында орун алат. Бирок арыз берүүчүнүн ар түрдүү жана бири-бири менен эч кандай байланышы жок көптөгөн өтүнмөлөрү чарбалык ишмердүүлүктүн кадимки муктаждыктарына туура келбейт деп эсептелиши мүмкүн жана товардык белгини чыныгы колдонуу ниетинин жоктугун көрсөтөт.

Кытай укуктук системасында жекелештерүү каражаттарынын функциясы – продукциянын сапатына кепилдик берүүнү жана керектөөчүлөрдүн кызыкчылыктарын коргоону камсыз кылуу болуп саналат. Бул ыкма

Товардык белгилерге байланыштуу маселелер Кытайдын Интеллектуалдык менчик боюнча Улуттук башкармалыгынын алдындагы Товардык белгилер башкармалыгынын ыйгарым укугунда турат (CNIPA), ал түздөн-түз Мамлекеттик кеңешке баш ийет Негизи, Кытайдын Товардык белгилер башкармалыгы товардык белгилердин сериясы идеясына каршы болбостон, аталган «сериялык каттоолорду» алдын алууга умтулат.

³ Товардык белгилерге байланыштуу, «арыздар» деп Эл аралык товарлар жана кызматтар классификациясында көрсөтүлгөн класстардын саны түшүнүлөт. Караңыз: Интеллектуалдык менчик боюнча өлкөлөрдүн статистикалык профили – 2023. Кытай. ВОИСтин статистикалык маалыматтар базасы; акыркы жаңыртуу датасы: 11/2024.

⁴ Кытай Эл Республикасынын «Товардык белгилер жөнүндө» Мыйзамы (30.08.2013-жылдагы Бүткүл Кытай Эл өкүлдөр жыйынынын Туруктуу комитетинин чечими менен киргизилген өзгөртүүлөр менен). «Кытай Эл Республикасынын товардык белгилерди коргоо жаатындагы мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» (расмий булак: WIPO Lex – ВОИСтин расмий порталы) URL: <http://www.wipo.int/wipolex/ru/details.jsp?id=13198> (кайрылуу датасы: 01.04.2025).

керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо жөнүндө мыйзамдарда чагылдырылган, ал товардык белгилер тармагын жөнгө салуунун маанилүү булагы болуп эсептелет. Атап айтканда, Кытай Эл Республикасынын керектөөчүлөрдүн укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоо жөнүндө Мыйзамын колдонуу боюнча Эрежелер (2024-жылдын 1-июлунда күчүнө кирген)⁵ товарларды маркировкалоого байланыштуу императивдик талаптарды камтыйт. Бул талаптарга коммерциялык ишмердүүлүк жүргүзүлгөн жерлерде товарлардын чыныгы аталыштарын жана товардык белгилерин милдеттүү түрдө көрсөтүү кирет. Мындан тышкары, эреже бренддерди санариптик сатуу каналдарында – интернет платформаларда, телеберүүдө, почта кызматтарында жана башка каналдарда – так идентификациялоону талап кылат.

КЭР Мыйзамынын 6-беренеси айрым товардык категориялар үчүн рынокто жүгүртүүнү катталган товардык белгилер менен гана камсыз кылуу зарылдыгын белгилейт. Мындай ыкма контрафакттык продукцияга каршы күрөшүүдө натыйжалуу мамлекеттик жөнгө салуу модели болуп саналат жана ал Россиянын практикасына да ылайыкташтырылышы мүмкүн. Бүгүнкү күндө Россияда мындай талаптар жок, анын ичинде контрафактка каршы күрөшүү контекстинде жогорку социалдык мааниге ээ продукцияга (мисалы, фармацевтика) карата да талаптар жок. Ошентсе да товарларды маркировкалоо боюнча «Чынчыл белги («Честный знак»)» системасынын жакшы өнүгүп жатканын баса белгилеп кетүү керек [3].

Товардык белгилердин түрлөрү жана товарлардын тизмеси.

КЭР, Россия сыяктуу эле, продукцияны идентификациялоонун ар кандай ыкмаларын товардык белги катары каттоого жарактуу деп тааныйт. Үчүнчү өзгөртүүлөр топтому кабыл⁶ алынганга чейин, Кытай мыйзамдары салттуу эмес товардык белгилердин катталышын туура көргөн эмес, бул дүйнөлүк тенденциялар менен карама-каршы келген. Азыркы учурда колдонулуп жаткан КЭР Мыйзамынын 8-беренесинде коргоого жөндөмдүү белгилердин кеңейтилген тизмеси көрсөтүлгөн – ага сөздөр, тамгалар, сандар, сүрөттөр, көлөмдүү формалар, үндөр, түстөрдүн айкалыштары кирет. Ошол эле учурда КЭРде түстүн абстракттуу түшүнүгүндөгү түрүндө берилген товардык белгилерди каттоого жол берилбейт. Кытайда коргоо укугу фигуралардын ар түрдүү түстөрдө айкалышкан түрлөрүнө гана берилет. Мындай ыкманын негиздемеси катары түстөрдүн саны чектелүү экени жана рыноктогу айрым катышуучуларга эксклюзивдүү укук берилсе, бул ресурстун түгөнүшү мүмкүн экени айтылат. Натыйжада бул башка сатуучулардын түстөрдү мыйзамдуу колдонушуна тоскоолдук жаратышы мүмкүн [4]. Россияда мындай товардык белгилер айкалышкан белгилер катары таанылат жана алар

таза түстүү белгилер катары каралбайт⁷. Түс объекттин өзгөчөлүгү катары эсептелет, бирок өзү өзүнчө объект болуп саналбайт. Ошондуктан, жалпы эрежеге ылайык, түс башка жекелештерүү элементтерден бөлүнүп турганда, өз алдынча жекелештерүү функциясын аткара албайт. Россияда бардык түстүү товардык белгилер каттоодон өткөн, эгерде алардын экинчи даражадагы айырмалоочу жөндөмдүүлүгү далилденсе. Бул үчүн тиешелүү белгилердин чарбалык жүгүртүүгө активдүү киргизилгенин жана аларды индивидуалдаштыруу каражаты катары кабыл алынганын тастыктаган документтер берилет. Бирок цифралардын жана түстөрдүн айкалышын билдирген айкалышкан товардык белгилери үчүн мындай далил талап кылынбайт. Мисалы, «Останкинский мясоперерабатывающий комбинат» АК атынан катталган №648235 товардык белгиси – түстүү товардык белги болуп эсептелбейт, ал ар түрдүү түстөгү фигуралардын конкреттүү айкалышын коргойт [5].

Процедуралык ыкмадагы маанилүү өзгөрүү – 2014-жылы мультикласстуу өтүнмөлөрдү тапшыруу мүмкүнчүлүгүнүн киргизилиши болду. Бул Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн эл аралык классификациясынын (ТКЭК) ар бир классы үчүн өзүнчө товардык белги каттоого өтүнмө берүү зарылдыгы тууралуу мурдагы практиканы жокко чыгарды. Бул реформа каттоо процессин олуттуу түрдө жакшыртты, арыз берүүчүлөрдүн убакыт жана каржы чыгымдарын азайтты.

Кытай – Ницца классификациясын негиз катары кабыл алып, өзүнүн кошумча⁸ ички бөлүү системасын (Similar Group – окшош топтор) иштеп чыккан мамлекеттердин бири. Бул, мисалы, №30342933 товардык белгисинде

⁷ Товардык белгилерди, тейлөө белгилерин жана коллективдик белгилерди мамлекеттик каттоого юридикалык мааниге ээ аракеттерди жасоого негиз болгон документтерди түзүү, тапшыруу жана кароо эрежелери» – Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлигинин 2015-жылдын 20-июлундагы № 482 буйругу менен бекитилген.

⁸ Товардык белгилерди каттоо үчүн товарлар менен кызматтардын эл аралык классификациясы боюнча Ницца келишими 1957-жылдын 15-июнунда кабыл алынган, кийин Стокгольмдо 1967-жылдын 14-июлунда жана Женевада 1977-жылдын 13-майында кайра каралган. Россия Федерациясы үчүн бул келишим 1971-жылдын 26-июлунда күчүнө кирген. Ал «Чет өлкөлүк мамлекеттер менен түзүлгөн иштеп жаткан келишимдер, макулдашуулар жана конвенциялар жыйнагында» жарыяланган, М., 1989-жыл, XLIII чыгарылыш, 91-бет.

⁵ Кытай Эл Республикасынын керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо эрежелериндеги өзгөрүүлөр // CNLegal: Кытай мыйзамдары боюнча блог. URL: https://cnlegal.ru/civil_law/china_consumer_rights_law_2024/ (кайрылуу датасы: 02.04.2025).

⁶

көрүнүп турат: негизги 43-класс 4301–4306 кошумча класстары аркылуу такталган.

Товардык белгилерди каттоо процедураларын коштогон этика жана мыйзамдуулук

Кытай мыйзамдарында административдик процедураларда кызыкчылыктардын кагылышуусунун алдын алууга өзгөчө көңүл бурулат. Мисалы, эгерде процесстин катышуучулары менен кызмат адамдарынын туугандык байланышы бар болсо же алардын бейтараптуулугуна шек келтире турган башка мамилелер болсо, анда мындай кызмат адамдары сөзсүз түрдө иштен четтетилиши керек. Бул алардын иштин жыйынтыгына жеке кызыкчылыгы жок экендигин камсыз кылуу максатында каралган. Кызмат адамдары өз алдынча иштен четтөө тууралуу арыз бере алышат, же бул демилге кызыкдар тараптардын кайрылуусу менен көтөрүлүшү мүмкүн. Адал ниеттүүлүк принциби системанын бардык катышуучуларына: укук ээлерине, кесипкөй өкүлдөргө, кызмат адамдарына жана башка укуктук мамилелердин субъекттерине тиешелүү. Россиялык практикага салыштырмалуу, Кытайдын товардык белгилер боюнча мыйзамдарында бул багытта атайын жоопкерчилик нормалары каралган.

1. Патенттик өкүлдөр үчүн:

- кызыкчылыктары кагылышкан тараптарды бир убакта өкүлдүк кылууга тыюу салынат;
- кыянат иш аракеттер, жасалма документтерди кылуу, кызматтарды таңуулоо үчүн санкциялар ыктымалдуу чектөөлөр:
- убактылуу (алты айдан баштап);
- туруктуу түрдө өкүлдүк кылуу укугунан ажыратуу.

2. Кызмат адамдары үчүн:

Кытай мыйзамдарында административдик процедураларда кызыкчылыктардын кагылышуусунун алдын алууга өзгөчө көңүл бурулат. Мисалы, эгерде процесстин катышуучулары менен кызмат адамдарынын туугандык байланышы бар болсо же алардын бейтараптуулугуна шек келтире турган башка мамилелер болсо, анда мындай кызмат адамдары сөзсүз түрдө иштен четтетилиши керек. Бул алардын иштин жыйынтыгына жеке кызыкчылыгы жок экендигин камсыз кылуу максатында каралган.

- кесиптик этикага байланыштуу талаптар;
- коммерциялык ишмердүүлүк менен айкалыштырып иштөөгө тыюу салынат.

Кытай мыйзамдарында товардык белгилер тармагындагы кыянаттык аракеттерди азайтууга багытталган уникалдуу алдын алуу механизмдери каралган. Атап айтканда, Кытай Эл Республикасынын мыйзамынын 19-беренеси кесиптик өкүлдөр үчүн маанилүү чектөөнү белгилейт: патенттик бюролор, эгерде мындай каттоо юридикалык кызматтарга гана тиешелүү болбосо, товардык белгилерди өз атына каттоого укуксуз (ТКЭКтин 450б-подклассы). Бул норма эки негизги максатты көздөйт:

1. Патенттик троллингге каршы туруу, анткени ал ыктымалдуу кардарлардын белгилерин алдын

Товардык белгилерди каттоо боюнча административдик процедураларда процессуалдык мөөнөттөрдү эсептөө институту Кытай менен Россиянын укуктук системаларындагы принципалдуу айырмачылыктарды көрсөтөт. Кытай мыйзамдары документтерди тапшыруу учурларын аныктоодо дифференцияланган ыкманы колдонуп, ар түрдүү шарттарга жараша мөөнөттөрдү белгилейт.

ала каттоого жол бербейт.

2. Кызыкчылыктардын кагылышуусуна жана кызматтык абалды кыянат пайдаланууга жол бербөө

Кытайдын товардык белгилерди каттоо боюнча укуктук системасында мөөнөттөрдүн белгилениши

Жалпы кабыл алынган нормаларга ылайык, товардык белгинин артыкчылык укугу арыз берилген күнгө жараша аныкталат. Өзгөчө учурларда конвенциялык артыкчылык жана көргөзмө артыкчылыгы. Бул Париж конвенциясынын 4 жана 11-беренелеринде каралган⁹.

Россияда «расмий же расмий таанылган» көргөзмөлөр деген түшүнүк (РФ ЖК 1495-беренеси) 1928-жылдагы «Эл аралык көргөзмөлөр жөнүндө» Париж конвенциясынын

⁹ Өнөр жай менчигин коргоо боюнча конвенция (мындан ары – Париж конвенциясы) 1883-жылдын 20-мартында кабыл алынган жана СССР Жогорку Кеңешинин Президиумунун 1968-жылдын 19-сентябрындагы №3104-VII токтому менен ратификацияланган («Өнөр жай менчигин коргоо боюнча Париж конвенциясынын Стокгольм актысын жана Интеллектуалдык менчик боюнча дүйнөлүк уюмду түзүүчү конвенцияны ратификациялоо жөнүндө», СССР Жогорку Советинин Ведомосттору, 1968, № 40, ст. 363).

контекстинде түшүндүрүлөт)¹⁰. Кытай мыйзамдары «эл аралык көргөзмө» деп Кытай өкмөтү тарабынан уюштурулган же таанылган көргөзмөлөрдү түшүнөт (Кытай Эл Республикасынын «Товардык белгилер жөнүндө» Мыйзамынын 26-беренеси).

Товардык белгилерди каттоо боюнча административдик процедураларда процессуалдык мөөнөттөрдү эсептөө институту Кытай менен Россиянын укуктук системаларындагы принципалдуу айырмачылыктарды көрсөтөт. Кытай мыйзамдары документтерди тапшыруу учурун аныктоодо дифференцияланган ыкманы колдонушат: эгер документтер жеке тапшырылса, иш жүзүндө өткөрүү датасы эсептелет, ал эми почта аркылуу жөнөтүлгөндө, почта мөөрү коюлган күн негизге алынат. Россиянын укуктук модели тескерисинче, документтердин Роспатентке реалдуу келип түшкөн датасына таянат.

Документтерди арыз ээлерине тапшыруу мөөнөттөрүн эсептөө механизмдеринде да олуттуу айырмачылыктар бар. Кытай практикасы эки ыкманы айкалыштырат:

- иш жүзүндөгү ыкма (жеке тапшыруу же почта аркылуу алынган күн белгиленсе);
- алуу презумпциясы (почта же электрондук жөнөтүүлөр үчүн 15 күндүк мөөнөт).

Россия системасында болсо документ тапшырылды деп эсептелген күн – корреспонденция жөнөтүлгөн күн эсептелет. Белгилеп кете турган болсок, 2014-жылы РФ ЖКга өзгөртүүлөр киргизилгенде, арыздарды кароо мөөнөттөрү почта аркылуу жеткирүүнүн орточо убак-

Кытай мыйзамдары бир нече арыз ээлери бир эле учурда окшош же бирдей белгилерди окшош товарлар үчүн каттоого тапшырып жаткан жагдайларды жөнгө салуу боюнча так регламенттелген механизмди карайт.

тысын эске алуу менен узартылган (РФ ЖК 1496 жана 1497-беренелери).

Кытай мыйзамдары бир нече арыз ээлери бир эле учурда окшош же бирдей белгилерди окшош товарлар үчүн каттоого тапшырып жаткан жагдайларды жөнгө салуу боюнча так регламенттелген механизмди карайт. Мындай учурларда Кытай Эл Республикасынын Товардык белгилер боюнча башкармалыгы атайын тартипти баштайт, ал арыз ээлеринен 30 күндүн ичинде талаштуу белгини коммерциялык жүгүртүүгө биринчи колдонгондугу тууралуу далилдерди тапшырууну талап кылат. Эгерде колдонуу боюнча убакыт артыкчылыгын

аныктоо мүмкүн болбосо же мындай колдонуу болбосо, мыйзам чыр-чатакты чечүүнүн башка механизмдерин сунуштайт: арыз ээлеринин ортосунда ыктыярдуу келишим түзүүдөн тартып чүчү кулак тартууга чейин. Мындай ыкма Кытай мыйзам чыгаруучусунун талаштуу жагдайларды мүмкүн болушунча тең салмактуу чечүүгө умтулуп жатканын көрсөтүүп, ошол эле учурда, эгерде тиешелүү арыздардын каттоого биринчи берилгендиги тууралуу маалымат жок болсо, бир эле белги боюнча бир нече өзгөчө укуктардын бир убакта жашоосуна жол берилбейт деген принципти сактап калат.

Россиянын укуктук системасы товардык белги боюнча өзгөчө укук принципин сактаганы менен (РФ ЖКнын 1477-беренеси), мындай чыр-чатактарды чечүү механизмдери кыйла азыраак иштелип чыккан. Эгерде бирдей арыздар бир күндө берилсе, Россия мыйзамдары арыз ээлерине каттоого ким укук алат деген маселени өз ара чечүүгө мүмкүнчүлүк берет. Ошол эле учурда белгилер толук бирдей болбогон, бирок чаташууга алып келчүдөй деңгээлде окшош болгон учурларды жөнгө салуу үчүн мыйзамдарда эч кандай тартип каралган эмес. Мындан тышкары, товарлар толугу менен бирдей болбогон, бирок бир категорияга таандык болгон жагдайлар да мыйзамдын чөйрөсүнө кирбейт.

Кытай системасынын айырмалоочу өзгөчөлүгү өтүнмө материалдарын тууралоонун катуу чектелген мүмкүнчүлүгү болуп саналат. Эгерде дал келбестиктер аныкталса, арыз ээси бир гана жолу, 30 күндүн ичинде, оңдоолорду киргизүүгө укуктуу. Ал эми Россия мыйзамдары (РФ ЖК 1497-беренеси) тактоолорду сураган өтүнүчтөрдүн санын чектебейт, бул процессуалдык укуктарды кыянаттык менен пайдалануу коркунучун жаратат.

Арызды жарыялоо баскычы жана андан кийинки үч айлык каршылык билдирүү мөөнөтү орчундуу мааниге ээ. Бул институт Россиянын «жумшак оппозиция» моделинен (РФ ЖК 1493-беренеси) олуттуу айырмаланат, анда:

- каршылык билдирүү үчүн убакыт чектөөлөрү жок;
- кызыкдар тарапты тастыктоо талап кылынбайт;
- процессуалдык төлөмдөр каралган эмес;
- баш тартууга негиз катары абсолюттук да, салыштырма да жүйөлөргө шилтеме берүү мүмкүн.

Кытайдагы талашты кароо тартиби формалдуу талаптар менен мүнөздөлөт, алар төмөнкүлөрдү камтыйт:

1. Каршылык билдирүүнүн эки нускасын милдеттүү түрдө тапшыруу;

Кытай системасынын айырмалоочу өзгөчөлүгү өтүнмө материалдарын тууралоонун катуу чектелген мүмкүнчүлүгү болуп саналат. Дал келбестиктер аныкталган учурда арыз ээси материалдарды оңдоогонго 30 күндүн ичинде бир гана жолу мүмкүнчүлүк алат.

¹⁰ Эл аралык көргөзмөлөр боюнча конвенция. 1928-жылдын 22-ноябрында түзүлгөн. СССРдин Эмгекчи-Дыйкан Өкмөтүнүн мыйзамдар жана буйруктар жыйнагы. инчи бөлүм. 1936-жылдын 27-июну. № 16 139-б.

Кытай Эл Республикасынын Мыйзамынын 50-беренесиндеги жобо өзгөчө көңүл бурууга арзыйт, анткени ал кошумча коргоо механизмдин түзөт: укуктук коргоо мөөнөтү бүткөндөн кийин бир жыл ичинде мекеме окшош белгилерди каттоодон баш тартат.

2. Тастыктаган документтерди берүү:

- каршылаштын инсандыгын,
- мурдагы укуктардын же мыйзамдуу кызыкчылыктын бар экендигин (белгиленген учурларда);

3. Талаптардын так негиздемеси жана далилдердин тиркелиши.

Кытай мыйзамдарында (КЭРдин «Товардык белгилер жөнүндө» Мыйзамынын 59-беренеси) патенттик укукта колдонулган «мурунку колдонуу» институтуна окшош уникалдуу укуктук механизм каралган. Бул жобого ылайык, эгерде товардык белги мурда башка ишкер субъект тарабынан колдонулган жана каттоого алынган белги менен толук же чаташууга алып келчүдөй деңгээлде окшош болсо, анда жаңы укук ээси ал субъекттин алгачкы колдонуу чегинде белгини пайдаланууга тыюу сала албайт. Бул укуктук көрүнүш, бир жагынан, «first-to-file» принцибине каршы келсе, экинчи жагынан товардык белгилерди милдеттүү түрдө каттоо жок болгон шартта мүмкүн болуучу кыянаттык аракеттерге каршы салмак катары кызмат кылат.

Россиянын укуктук системасы, Кытайдыкынан айырмаланып, мурда колдонуу институтун товардык белгилерге карата колдонуу мүмкүнчүлүгүн туруктуу түрдө четке кагып келет, аны патенттик укук чөйрөсү менен гана чектейт (РФ ЖК 1361-беренеси). Бул институттун колдонуу чөйрөсүнөн товардык белгилердин чыгарылышы алардын принципиалдуу функционалдык өзгөчөлүгүнө байланыштуу. Товардык белгилердин жекелештерүүчү табияты аларды ар кандай субъекттер тарабынан параллелдүү колдонууга мүмкүнчүлүк бербейт, анткени бул рынокто чаташууга алып келет. Бул жагдай катталган укуктарга сөзсүз артыкчылык берүүнүн зарылдыгын шарттайт.

Кытай мыйзамдары товардык белгини каттоонун он жылдык мөөнөтүн белгилейт, мында бул мөөнөттү эсептөөнүн башталыш учуру өзгөчө мааниге ээ. Россиялык системадан айырмаланып, анда коргоо мөөнөтү арыз берилген күндөн тартып эсептелет (РФ ЖК 1491-беренеси), Кытай укугу (КЭР Мыйзамынын 39-беренеси) мөөнөттүн башталышын акыркы каттоо датасы менен байланыштырган.

Кытай Эл Республикасынын Мыйзамынын 50-беренесиндеги жобо өзгөчө көңүл бурууга арзыйт, анткени ал кошумча коргоо механизмдин түзөт: укуктук коргоо мөөнөтү бүткөндөн кийин бир жыл ичинде мекеме

окшош белгилерди каттоодон баш тартат. Керектөөчүнүн тажрыйбасын «муздатуу» сыяктуу институт да рынокто белгилер менен товарлардын чаташуусуна жол бербөөгө багытталган жана ал товардык белгилер боюнча мыйзамдарда (мисалы, Арменияда, Азербайжанда жана башка өлкөлөрдө) кеңири кездешет.

Корутунду

Кытайдын товардык белгилерди каттоо системасы эл аралык стандарттар менен улуттук укуктук салттын айкалышы болуп саналат. Бул системада мыйзам чыгаруучунун артыкчылык берген багыттары: керектөөчүлөрдү коргоо, адилетсиз практикаларга каршы күрөшүү жана кыянаттыкка жол бербөө болуп эсептелет.

Товардык белгилерге укуктук коргоо берүү боюнча кытай укуктук модели үчүн эң маанилүү элементтер болуп төмөнкүлөр саналат:

- укук ээси болгон тараптардын өзгөчө укуктарынан жогору коюлган коомдук-укуктук максаттардын (товарлардын сапатына кепилдик берүү, керектөөчүлөрдү коргоо) артыкчылыгы;
- каттоо учурунда ак ниеттүүлүк талаптары, анын ичинде чыныгы колдонуу ниети жок «сериялык арыздарды» токтотуу;
- абстракттуу түстүү белгилерди каттоого тыюу салуу жана «муздатуу мөөнөтү» сыяктуу өзгөчө чектөө механизмдери;
- ар кандай адамдардын атынан арыз берилген күндөр дал келген учурда артыкчылыкты аныктоонун майда-баратына чейин аныкталган процесстик тартиби.
- Мүдөө кагылышууларын азайтууга багытталган уникалдуу алдын алуу нормалары да каралган (мисалы, патенттик бюрологго белгилерди өз атына каттоого тыюу салуу).

Кытай тажрыйбасы мамлекетке багытталган ыкманын натыйжалуу экенин көрсөтүп турат. Анда товардык белгилерди жөнгө салуу ишкер чөйрөнүн гана эмес, рынокту контрафакттан жана адилетсиз атаандашудан коргоо боюнча стратегиялык максаттарга да кызмат кылат. Патенттик троллдорго каршы аракеттер сыяктуу бул системанын айрым элементтери башка юрисдикцияларда, анын ичинде Россияда да,

Кытай тажрыйбасы мамлекетке багытталган ыкманын натыйжалуу экенин көрсөтүп турат. Анда товардык белгилерди жөнгө салуу ишкер чөйрөнүн гана эмес, рынокту контрафакттан жана адилетсиз атаандашудан коргоо боюнча стратегиялык максаттарга да кызмат кылат.

укуктук жөнгө салуунун тең салмактуулугун жогорулатуу максатында адаптацияланышы мүмкүн.

Мындан аркы изилдөөлөрдүн келечектүү багыты катары Кытайдын укуктук моделин колдонуу натыйжаларын салыштырма түрдө изилдөө сунушталат. Айрыкча, бул моделдин контрафакттык продукциялардын жайылыш динамикасына жана катталган товардык белгилерге болгон керектөөчүлөрдүн ишеним деңгээлине тийгизген таасирин талдоо кызыгууну жаратат.

Адабияттардын тизмеси

1. Буробина, Е. В. Некоторые аспекты гражданско-правовой защиты прав на средства индивидуализации по законодательству Китая / Е. В. Буробина // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2014. – № 3. – С. 42–47.
2. Терещенко, О. И. Товарные знаки в Китае: монография / О. И. Терещенко. – М.: ФГБОУ ВО РГАИС, 2024. – 92 с.
3. Сунь, Тяньшу. Сунь Тяньшу о нововведениях в обязательной маркировке товаров в 2025 году / Сунь Тяньшу // РБК: сайт. URL: <https://companies.rbc.ru/news/j761245oSm/sun-tyanshu-o-novovvedeniyah-v-obyazatelnoj-markirovke-tovarov-v-2025-godu/> (дата обращения: 01.04.2025).
4. 中华人民共和国专利法、中华人民共和国商标法：实用问题版：升级增订2版/法律出版社大众出版编委会编. –3版. –北京：法律出版社；2018 (Патентное право Китайской Народной Республики, Закон о товарных знаках Китайской Народной Республики: Издание «Практические вопросы». – Пекин: Юридическое издательство, 2018).
5. Терещенко, О. И. Особенности регистрации товарных знаков в Китайской Народной Республике / О. И. Терещенко // Копирайт (Вестник Академии интеллектуальной собственности). – 2024. – № 3. – С. 5–16.

Автор тууралуу маалымат

Ольга Ивановна Терещенко, юридика илимдеринин кандидаты, Москва шаарындагы ФБУ ЖОЖ «Россиянын интеллектуалдык менчик боюнча мамлекеттик

академиясынын» өнүктүрүү жана стратегиялык коммуникациялар боюнча проректору (Миклухо-Маклая көчөсү, 55a); ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7900-7894>; SPIN-код: 8913-8317; электрондук дареги: tereshchenko.o.i@rgiis

References

1. Burobina, E. V. (2014), «Some aspects of civil protection of the rights of the means of individualization of Chinese law», Journal of the Intellectual Property Rights Court, no 3, pp. 42–47.
2. Tereshchenko, O. I. (2024), «Tovarnye znaki v Kitae»: monografiya «Trademarks in China: a monograph», Russian state academia of intellectual property, Moscow, Russia.
3. Sun, Tjanshu (2025), «Sun Tianshu on innovations in mandatory labeling of goods in 2025», available at <https://companies.rbc.ru/news/j761245oSm/sun-tyanshu-o-novovvedeniyah-v-obyazatelnoj-markirovke-tovarov-v-2025-godu/> (Accessed 1 April 2025).
4. Patent Law of the People's Republic of China, Trademark Law of the People's Republic of China: Practical Issues Edition (2018), Law Publishing House, Beijing, China.
5. Tereshchenko, O. I. (2024), «Peculiarities of trademark registration in the People's Republic of China», Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property), no 3, pp. 5–6.

Information about the author

Olga I. Tereshchenko, Cand. Sci. (Law), Vice Rector for Development and Strategic Communications of Russian State Academy of Intellectual Property (Moscow, Miklukho-Maklaya str., 55a); ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7900-7894>; SPIN-code: 8913-8317; tereshchenko.o.i@rgiis

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.

The author declares no conflict of interests.

Редакцияга келип түшкөн күн: 25.04.2025

Рецензиядан кийин кайра иштелип чыккан күн: 29.05.2025

Жарыялоого кабыл алынган күн: 30.05.2025

Илимий макала

Original article

УДК: 347.772.3

EDN <https://elibrary.ru/tbqilk>

Кытайда кеңири таанылган, бирок каттала элек белгилерди жана товардык белгилерди коргоо боюнча айрым маселелер

Ольга Сергеевна Костенко

Федералдык өнөр жай менчиги институту

kostalya@yandex.ru

Кыскача мүнөздөмө: Кытай мыйзамдары интеллектуалдык менчикти коргоо жаатында коомдун заманбап муктаждыктарына жооп берүү үчүн өркүндөтүлүп жатат. Кытай укук теориясында товардык белгилерди коргоо маселеси гана эмес, колдонулушунун натыйжасында кеңири таанымалдыкка ээ болгон белгилерди коргоо маселеси да каралат. Мындай белгилердин товардык белгилер менен атаандаштыгы укуктарды коргоодо тең салмаксыздыкка алып келиши мүмкүн. Бул теманын актуалдуулугу жана жаңылыгы – укуктарды коргоо жаатында колдонулган чаралардын, анын ичинде башка өлкөлөрдүн мыйзамдарындагы жана укуктук практикадагы өзгөчөлүктөрдү изилдөө аркылуу алардын мүнөздөмөлөрүн аныктоого мүмкүнчүлүк түзүлөрүндө жатат. Изилдөөдө темага байланыштуу маалыматтарды издөө, талдоо, системалаштыруу жана салыштырма укуктук изилдөө сыяктуу ыкмалар колдонулган. Теориялык жана практикалык мааниси – товардык белгилерге болгон укуктарды коргоо жаатында калыптанып жаткан мамилелерди жөнгө салууну өркүндөтүүнүн зарылдыгы жана ага байланыштуу жыйынтыктар менен аныкталат. Иштин жыйынтыгында Кытайда кеңири таанымалдыкка ээ болгон, бирок катталбаган белгилерди жана товардык белгилерди коргоого багытталган укуктук чаралардын натыйжалуулугу тууралуу тыянактар чыгарылган. Окшош категориядагы иштер боюнча ар түрдүү соттук чечимдердин кабыл алынышы, кеңири таанымал болгон белгилерди колдонууга байланыштуу мыйзамдык жөнгө салуунун жетишсиздиги, ошондой эле товардык белгилердин укук ээлери менен болгон кызыкчылыктардын кагылышы укуктук белгисиздикке алып келет. Кытайдын товардык белгилер жөнүндө мыйзамында катталбаган, бирок коомчулукка кеңири таанымал болгон белгилерге карата бузулган укуктуу сот аркылуу коргоо мүмкүнчүлүгү каралган. Соттук көзөмөлдү киргизүү мамлекеттик түзүлүш менен коомдун ортосундагы байланышты камсыз кылууга жардам берет. Товардык белгилерди пайдаланууну көзөмөлдөөнүн тартиби милдеттенмелердин ак ниеттүүлүк менен аткарылышын кубаттайт жана камсыз кылат. Соттук көзөмөл юридикалык белгисиздикти жоюуга жардам берет. Ошону менен бирге, укуктарды коргоонун теориясында жана практикасында дагы эле талаш маселелер бар болгондуктан, товардык белги менен жалпыга белгилүү болуп калган белгини коргоо түшүнүктөрү менен ыкмаларын айырмалоо зарылчылыгы бар.

Негизги сөздөр: кеңири таанымалдыкка ээ болгон белгилер, товардык белгилер, жалпыга белгилүү товардык белгилер, кара ниеттик менен кылынган атаандаштык, айырмалоочу жөндөмдүүлүк.

Шилтеме кылуу үчүн: Костенко О. С. Кытайда кеңири таанылган, бирок каттала элек белгилерди жана товардык белгилерди коргоо боюнча айрым маселелер // ФӨМИ жарчысы. 2025. Т. 4, № 2 (12). С. 120–126.

Some issues of trademark protection and unregistered designations that have become widely known in China

Olga S. Kostenko,

Federal Institute of Industrial Property

kostalya@yandex.ru

Abstract: China's legislation is being improved to meet modern needs of society in protection of intellectual property. The theory of Chinese law considers not only the protection of trademarks, but also the protection of those designations that have become widely known as a result of their use. At the same time, the competition of such designations with trademarks can lead to an imbalance in the protection of rights. The relevance and novelty are due to the fact that studying the practice of applying certain measures in the field of human rights protection, including in legislation and the law of other countries, will reveal their features. The work used such research methods as search, analysis, systematization, and comparative jurisprudence on the topic under study. The theoretical and practical significance is determined by the relevance and conclusions about the need to improve the regulation of relations in the field of trademark rights protection. The work resulted in conclusions about the effectiveness of legal measures aimed at protecting trademark rights and unregistered designations that have become widely known in China. The variety of court decisions made in similar categories of cases, insufficient legal regulation of the use of well-known designations, and conflicts of interest with trademark holders lead to some legal uncertainty. China's Trademark Law provides for the possibility of providing judicial protection for a violated right to an unregistered, well-known designation. The introduction of judicial supervision makes it possible to ensure the relationship between the state system and society. The trademark control procedure encourages and ensures the faithful fulfillment of obligations. Judicial control helps to eliminate legal uncertainty. At the same time, there is a need to distinguish between the concepts, methods of trademark protection and the designation that has become well-known, since there are still controversial issues of theory and practice of rights protection.

Keywords: well-known designations, trademarks, well-known trademarks, unfair competition, distinguishing ability.
For citation: Kostenko O. S. Some issues of trademark protection and unregistered designations that have become widely known in China // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 120–126 (In Russ.).

Рынок экономикасынын өнүгүшү менен товардык белгилердин баалуулугу да өсүүдө, алар уюмдардын атаандаштык артыкчылыгын жогорулатуу стратегиясынын бир бөлүгүнө айланууда. Ушуга байланыштуу товардык белгиге болгон укуктарды коргоо маселеси да актуалдуу болууда.

Кытай Эл Республикасынын укук теориясында товардык белги укугуна байланыштуу жарандык укуктун салттуу теориясы менен интеллектуалдык менчиктин заманбап теориясы боюнча пикирлер бөлүнгөн. Бул товардык белгилерге болгон укуктарды коргоодо кыйынчылыктардын пайда болушуна алып келет, мисалы, товардык белги катары катталбаган белгилер жетишсиз корголгон учурлар.

Товардык белгилерге болгон укуктарды коргоонун ар кандай ыкмалары бар, ошондой эле товардык белгилер жөнүндө мыйзамдарда жана адилетсиз атаандаштыкка каршы мыйзамдарда укук бузуулар боюнча сот чечимдеринин стандарттары каралган. Кытайдын товардык белгилер¹ жөнүндө мыйзамында товардык белгилерге болгон укук бузулган учурда коргоо

системасына байланыштуу тиешелүү жоболор камтылган, бирок укуктарды коргоо боюнча сот практикасында кыйынчылыктар пайда болууда.

Айрыкча, Кытайда товардык белгилерге болгон укук бузулган учурда коргоо боюнча соттук практика ар түрдүү сот чечимдери менен, окшош иштерге ар башка эрежелердин колдонулушу менен жана укуктарды коргоодо укуктук базанын жетишсиздиги менен мүнөздөлөт². Соттук практиканын бир түрдүүлүгүн камсыз кылуу максатында укуктарды коргоо системасын өркүндөтүү зарыл.

Укуктарды коргоонун баалуулук категориясы катары негизги максаты – адилеттүү атаандаштыкты камсыз кылуу, тараптардын, анын ичинде коомдук кызыкчылыктардын тең салмактуулугун сактоо болуп саналат. Эркин жана адилеттүү атаандаштык шарттарында товардык белгилерге болгон укуктарды коргоо системасы башка адамдардын укуктарын чектөө максатында укук ээси тарабынан товардык белгинин колдонулушун алдын алуу үчүн да зарыл.

¹ Trademark Law of the People's Republic of China, WIPO Lex // Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюму (ВОИС): сайт. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/19559> (кайрылуу датасы: 15.04.2025).

² Zhao, Y. (2021). Research on the Protection System of Trademark Infringement [Doctoral dissertation]; Wang, Q. (2021). Intellectual Property Law Course (7th ed.). Beijing: Renmin University Press. Xiangtan University. DOI: 10.27426/d.cnki.gxtd.2021.000021

Рынок экономикасынын өнүгүшү менен товардык белгилердин баалуулугу да өсүүдө, алар уюмдардын атаандаштык артыкчылыгын жогорулатуу стратегиясынын бир бөлүгүнө айланууда. Ушуга байланыштуу товардык белги укуктарын коргоо маселеси да актуалдуу болууда.

Ошол эле учурда, адилетсиз атаандаштыкка каршы мыйзамдар товардык белги катары катталбаган белгилерди коргоону толук камсыздай албайт.

Товардык белгилерге жана товардык белги катары катталбаган белгилерге укуктарды коргоо боюнча ыкмаларды тактоо максатында Кытай Эл Республикасынын Жогорку Элдик Соту «Кытай Эл Республикасынын адилетсиз атаандаштыкка каршы мыйзамын колдонууга байланыштуу айрым маселелер боюнча түшүндүрмөлөрдү» кабыл алган³. Бул актыда товардык белги катары катталбаган белгилер да белгилүү даражада таанымалдыкка ээ болуп, жекелештирүү жана идентификациялоо функциясын аткара тургандыгы көрсөтүлгөн

Укук теориясында товардык белги катары каттала элек белгилерди коргоонун зарылдыгы боюнча пикирлер ар түрдүү.

Ошол эле учурда, Кытайдын товардык белгилер жөнүндө мыйзамында товардык белги катары катталбаган, бирок коомчулукта кеңири таанылган белгилерди коргоого байланыштуу жоболор камтылган. Укук теориясында товардык белги катары каттала элек белгилерди коргоонун зарылдыгы боюнча пикирлер ар түрдүү. Товардык белги жекелештирүү, товарларды, кызмат көрсөтүүчү өндүрүүчүнү же кызмат көрсөтүүчү адамды идентификациялоо функциясынан тышкары, алардын ишкердик аброюн да чагылдырат [1]. Ошол эле учурда, ишкердик аброю корголгон чөйрөнүн кеңейиши товардык белгилерге болгон укуктарды коргоонун мүнөзүн өзгөртөт [2]. Кытайда көптөгөн авторлор мындай белгилерге болгон укуктарды коргоо товардык белгилерге болгон укуктарды коргоого барабар болушу керек деген көз

карашка карманышат. Бул товарлар менен кызматтарды жекелештирүү жана идентификациялоо боюнча негизги функцияны аткарып жатканына карабастан болууда. Ошентип, алардын ортосундагы айырмачылыктарды аныктоо маселеси пайда болот.

Соттор белгилүү деңгээлде таанымал болгон белгилер да катталган өнүмдүк белгилер менен бирдей корголууга тийиш экенин аныкташат. Анткени алар негизги функцияны аткарышат – өндүрүүчүлөрдүн жана кызмат көрсөткөн адамдардын өнүмдөрүн жана кызматтарын өзгөчөлөндүрүп, таанууга жардам берет. Бул учурда авторлор мындай белгилер үчүн «коммерциялык логотип» түшүнүгүн колдонууну сунушташат [3]. Максат – өнүмдүк белгилер сыяктуу эле объекттерди өзгөчөлөндүрүү.

Ошол эле учурда, мындай белгилер менен буга чейин катталган товардык белгилердин ортосунда атаандаштык маселеси да пайда болот. Себеби аларга укуктук коргоонун окшош ыкмаларын колдонуу мүмкүн эмес. Бул түшүнүксүздүктү жаратышы мүмкүн жана буга чейин катталган белгилерге карата укуктук коргоодо тең салмаксыздыкка алып келиши мүмкүн. Анткени товардык белгилерге өзгөчө укук болгону гана каттоо жолу менен пайда болот. Авторлордун пикиринде, Кытай мыйзамдарында Өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзам менен Адилетсиз атаандаштыкка каршы улуттук мыйзамда көрсөтүлгөн коргоо чараларынын ортосунда тең салмаксыздык байкалат⁴.

Товардык белги катары катталбаган, бирок жетиштүү даражада айырмалоочу жөндөмдүүлүккө ээ болгон белгилердин таанымалдык даражасын аныктоо үчүн өнүм, кызмат жана аталыш ортосундагы байланыштын деңгээлин эске алуу маанилүү. Аталыштын мааниси өнүмдүн чыныгы мазмунунан, сырткы көрүнүшүнөн же функцияларынан канчалык алыстаса, бул байланыш ошончолук бекем калыптанат. Профессор Ван Цянь мындай белгилердин маанилүүлүгүн аныктоо үчүн «коомчулуктун тиешелүү маалымдуулугу» түшүнүгүн сунуштаган [4]. Ошентип, товарлардын, кызматтардын түрү белгилер менен кошо өзгөрүүгө дуушар болот. Ошондуктан «жалган өнүмдүк белги» деп аталган түшүнүк айырмалоо таасири аркылуу көбүрөөк көңүл бурууга жана таанымалдык деңгээлине ээ болот (Кытай Эл Республикасынын Жогорку Эл сотунун өнүмдүк белгилерге уруксат берүү жана укуктарды тастыктоо боюнча административдик иштерди кароо маселелери тууралуу жобосунун 7-беренеси)⁵.

³ Interpretation of the Supreme People's Court on the Application of Anti-Unfair Competition Law of the People's Republic of China (Interpretation No. 9 of 2022), WIPO Lex // Интеллектуалдык менчик боюнча дүйнөлүк уюм (ВОИС): сайт. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22203> (кайрылуу датасы: 15.04.2025).

⁴ Law of the People's Republic of China Against Unfair Competition (as revised at the 30th Meeting of the Standing Committee of the 12th National People's Congress on November 4, 2017), WIPO Lex // Интеллектуалдык менчик боюнча дүйнөлүк уюм (ВОИС): сайты. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/18705> (кайрылуу датасы: 20.04.2025).

⁵ Interpretation of the Supreme People's Court on the Application of Laws in the Trial of Civil Disputes Regarding Well-Known Trademarks, Кытай, WIPO Lex // Интеллектуалдык менчик боюнча дүйнөлүк уюм (ВОИС): сайты. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/6468> (кайрылуу датасы: 20.04.2025).

Кытайдын өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамында өнүмдүк белги менен белгилүү болуп калган, бирок катталбаган белгилерди айырмалоо максатында «айырмалоочу жөндөмдүүлүктү алуу», «коомчулукка кеңири белгилүү өнүмдүк белгини коргоо» сыяктуу түшүнүктөр эске алынат. Ошол эле учурда, бул мыйзамда катталбаган белгилерди коргоо боюнча түз жоболор каралган эмес [5]. Мындай белгилерди коргоонун натыйжасыздыгы каралып жаткан мыйзамдын 11-беренесинде айырмалоочу жөндөмдүүлүккө ээ болгон өнүмдүк белгилерди коргоону караган жоболордун жоктугуна байланыштуу.

«Айырмалоочу жөндөмдүүлүк» түшүнүгү Кытайдын өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамынын 11-беренесинин 2-пунктунда «алынган айырмалоочу жөндөмдүүлүк» деп, ал эми ушул мыйзамдын 9-беренесинде «таандык айырмалоочу жөндөмдүүлүк» деп берилген. Теория жагынан алганда, бул айырмалоочу жөндөмдүүлүктөрдүн түрлөрү бир эле маанини билдирет. Белги же башынан эле айырмалоочу жөндөмдүүлүккө ээ болот, же кийинчерээк аны алат [6]. Чындыгында, Кытайдын өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамынын 11-беренесинде көрсөтүлгөн түшүнүк коомчулукка белгилүү болгон белгилерге тиешелүү. Бул түшүнүк өнүмдүк белги аткарган функция менен түз байланышта. Белги айырмалоочу жөндөмдүүлүккө ээ болгондо, керектөөчүлөр өнүмдү же кызматты тааный алышат. Белгини колдонуу аркылуу аны өзгөчөлөнтүүгө мүмкүн болот. Башынан эле айырмалоочу жөндөмдүүлүккө ээ болгон белгилерде мындай мүмкүнчүлүк болбойт⁶. Бул жобо белгилердин өлкө боюнча таанымал болушун талап кылат. Ал эми Кытайдын өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамынын 9-беренесинде айырмалоочу жөндөмдүүлүк белгилүү чектөөлөрдө гана аныкталат.

Кытай Эл Республикасынын Жогорку Эл соту өнүмдүк белги укуктарын коргоонун интенсивдүүлүгү анын маанилүүлүгүнө, элге жакканына жана таанымалдуулугуна жараша ылайыкташтырылышы керек экенин белгилейт⁷. Ошентип, катталбаган белгилердин коомчулукка таанымалдуулугун кароо учурунда рыноктогу потенциалдуу катышуучулардын камтылышын жана географиялык таралышын да аныктоо керек.

Кытайдын өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамында коммерциялык белгилер боюнча жобо эске алынган эмес. Ушуга байланыштуу айрым илимпоздор өнүмдүк белгилерди каттоо системасынын максаты – товардык белги боюнча укуктардын объектисин, мазмунун жана чектерин тактоо жана белгилөө экенин түшүндүрүшөт. Бул бизнес абронуун карама-каршылыктуу мүнөзүн жөнгө салууга багытталган. Белгилердин белгилүү болуу

Кытай Эл Республикасынын Жогорку соту өнүмдүк белги укуктарын коргоонун деңгээли анын маанилүүлүгүнө, элге жакканына жана таанымалдуулугуна жараша ылайыкташтырылышы керек экенин белгилейт.

талаптарын белгилүү чектерде аныктоо карама-каршылыктуу жыйынтыктарга алып келиши мүмкүн [7].

Эгер укуктардын объектисин карасак, убакыттын өтүшү менен айрым өзгөрүүлөр болгонун айтыш керек. Мурун өнүмдүк белги боюнча укуктун объектиси катары өнүмдүк белги катары катталган белги деп эсептелсе [8], азыр болсо укуктардын объектиси катары ошол белги алып жүргөн ишкердик аброй каралууда. Бул өзгөрүү өнүмдүк белги катары каттала элек белгилерди коргоону камсыз кылуу үчүн зарыл болгон. Бирок бул товардык белги түшүнүгүнүн кеңейишине алып келди [9].

Кытай Эл Республикасынын «өнүмдүк белгилер жөнүндө»⁸ мыйзамына 2023-жылы жарыяланган өзгөртүүлөр долбоорунун 18-беренесинде коомчулукка белгилүү өнүмдүк белгилерди коргоо максатында катталбаган белгилерди колдонууга тыюу салуу жөнүндө жобо кошулган. Париж конвенциясынын⁹ bbis (1)-беренесиндеги жобонун ордуна Кытайдын өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамы башка коргоо ыкмасын киргизет: эгер белгилүү деңгээлде таанымал болгон белги көчүрүлсө же окшоштурулса, сот Кытайдын өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамынын 13-беренесине ылайык, катталбаган, бирок коомчулукка белгилүү болгон белги боюнча укуктардын бузулушунан коргоону камсыздай алат. Мындай түшүндүрмө катталбаган, коомчулукка белгилүү өнүмдүк белгилерди сот аркылуу коргоодо багыттоочу принцип катары каралат жана кытайлык авторлор тарабынан колдоого алынат [10].

Катталбаган, бирок кеңири таанылган белгилерди коргоо жоболорун ишке ашыруу максатында, Жогорку соттун 2020-жылдагы белгилүү товардык белгилер боюнча соттук түшүндүрмөсүнүн 9-беренесинин 1 жана 2-пункттарында катталган жана катталбаган белгилер үчүн аралаштыруу жана маанисинин бүдөмүктөлүшүнө каршы «кыйыр коргоо» каралган. Эки категориядагы коомго белгилүү болгон белгилерди айырмалоонун жалгыз негизин Кытай Эл Республикасынын өнүмдүк

⁶ 全国人大常委会法制工作委员会. 中华人民共和国商标法释义 [M]. 北京: 法律出版社, 2013:30. Кытай Эл өкүлдөрүнүн Бүткүл кытай жыйынынын Туруктуу комитетинин Мыйзам чыгаруу маселелери боюнча комиссиясы (2013), Пекин: Юридикалык басма, б. 30.

⁷ 参见最高人民法院 (2016) 最高法民再 216 号民事判决书. Hangzhou Aopu Kitchen and Bathroom Technology Co., Ltd. против Zhejiang Modern New Energy Co., Ltd., Zhejiang Lingpu Electric Co., Ltd. и Yang Yan. URL: <https://www.iphouse.cn/cases/detail/d7qnz8dkx90eyl0175n6p1452vw03mrg.html> (кайрылуу датасы: 15.04.2025).

⁸ Кытай Эл Республикасынын «өнүмдүк белгилер жөнүндө» мыйзамына өзгөртүүлөр долбоору: Интеллектуалдык менчикти колдонуу жана коргоону жакшыртуу // PRC.today сайт. URL: <https://prc.today/proekt-popravok-k-zakonu-knr-o-tovarnyh-znakah-uluchshenie-ispolzovaniya-i-zashhity-is/> (кайрылуу датасы: 15.04.2025).

⁹ Өнөр жай менчигин коргоо боюнча Конвенция (1883-жылдын 20-мартында Парижде түзүлгөн) (02.10.1979-жылдагы редакциясы) // «КонсультантПлюс» МУС: сайт. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5111/ (кайрылуу датасы: 15.04.2025).

белгилер жөнүндө мыйзамынын 13-беренесинин жоболору түзөт¹⁰. Адилетсиз атаандаштык менен келтирилген зыян белгилердин катталган-катталбагандыгына жараша айырмаланбайт, анткени алардын корголушу коомго таанымал болуу принцибине негизделет [11].

Кытай Эл Республикасынын Адилетсиз атаандаштык жөнүндө мыйзамынын 6-беренесинин жоболору контрафакттык продукцияга, башка бирөөнүн аброюн атайылап пайдаланууга, жалган жарнамага, ишкердик аброюна зыян келтирүүгө жана башка ушундай көрүнүштөргө каршы күрөшүүгө багытталган. Ошентип, бул жоболор Кытай Эл Республикасынын өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамындагы коргоо чараларына байланыштуу жоболорду толуктоо үчүн багытталган.

Өнүмдүк белгилерди колдонбоо укук ээси тарабынан терс жүрүм-турум катары мүнөздөлүшү мүмкүн. Мунун натыйжасында «жыйноо эффекти» пайда болот, бул жаңы белгилерди каттоого тоскоолдук жаратат.

Ошентип, Кытай Эл Республикасынын өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамынын 13-беренесинин жоболору атаандаштык артыкчылыктарын коргоо максатында коомго таанымал белгилердин эки категориясынын ортосундагы айырмачылыктарды белгилейт.

Белгилерди өнүмдүк белги катары каттоо жолу менен же коомго таанымалдыкка ээ болуу жолу менен айырмалоочу жөндөмдүүлүктү алуу ыкмаларынын бөлүнүшү, адал эмес атаандаштык маселеси жана өнүмдүк белгилерди топтоо көйгөйү менен байланышкан катталган өнүмдүк белгилерге карата бир катар суроолорду жаратты.

Кытай Эл Республикасынын өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамынын 32-беренеси товардык белгини каттоо үчүн арыз берүү башка адамдардын бар болгон артыкчылыктуу укуктарына зыян келтирбеши керектигин жана башка адамдар тарабынан мурда колдонулган белгилердин негизинде туура эмес таасир жараткан өнүмдүк белгилердин катталышына жол берилбеши керектигин карайт. Ошол эле учурда бул жобо укуктарды коргоо ыкмаларына байланыштуу так көрсөтмөлөр менен бекемделген эмес.

Өнүмдүк белгилерди колдонбоо укук ээси тарабынан терс жүрүм-турум катары мүнөздөлүшү мүмкүн. Мунун натыйжасында «жыйноо эффекти» пайда болот, бул жаңы белгилерди каттоого тоскоолдук жаратат. Кытай иероглифтерин камтыган белгилер, адатта, товардык

белгилердин айырмалоочу жөндөмдүүлүгүнө коюлган талаптарга ылайык сейрек кездешүүчү символдорду камтыбайт. Мунун натыйжасында товардык белгилер үчүн ресурс иероглифтер топторун колдонуу менен бир аз чектелет. Катталган белгилерди колдонбоонун объективдүү себептеринен тышкары, атаандаштыкты чектөө максатында гана товардык белгилерди каттоо учурлары да аныкталган, бул болсо рыноктук мамилелерге жана өндүрүүчүлөргө зыян келтирет.

Өнүмдүк белгилер чөйрөсүндөгү адал эмес атаандаштык – бул тараптардын өз кызыкчылыктарын көздөп, экономикалык ишмердүүлүктө ишкердик этикага каршы келген, башка адамдардын мыйзамдуу укуктары менен кызыкчылыктарын бузган жана коомдук тартипке, рынок субъекттеринин ишине зыян келтирген жүрүм-туруму болуп эсептелет.

Өндүрүүчүлөр адатта дүйнө жүзүнө таанымал бренддер болуп эсептелген мурда белгилүү болгон белгилерди гана колдонуу менен чектелбестен, аларды өзгөртүүнүн белгилүү бир ыкмаларын да колдонушат. Мисалы, транслитерация – бул бир тилдеги белгилерди башка тилдеги белгилер менен берүү, мында сөздүн фонетикалык негизи сакталат. Кытайлык керектөөчүлөргө түшүнүктүү болсун үчүн, айрым компаниялар өздөрү да бул ыкманы колдонушат, мисалы, Gucci – 古姿 [Gǔzī], Olympus – 奥林巴斯 [Àolínbāsī], Siemens 西门子 [Xīménzǐ].

Белгилерди өзгөртүүнүн дагы бир ыкмасы – калькирлөө, мында бренд аталышында белгилүү бир мааниси, символикасы, марканын өзгөчөлүгүн чагылдырган идея камтылган. Мисалы, Apple компаниясы өзүнүн белгилесин 苹果 [Píngguǒ] катары каттаган, бул сөз ошол эле маанини берет – «алма», бирок башкача угулат.

Эң татаал, бирок туура аткарылганда эң натыйжалуу которуу ыкмасы – бул окшоштуруп берүү. Бул ыкма бренд аталышынын фонетикалык угулушун сактап калууга жана керектөөчүгө анын маанисин жеткирүүгө бир убакта мүмкүндүк берет. Учурда бул ыкма чет элдик компаниялар арасында кеңири тараган, ал керектөөчүгө бренддин маанисин жана продукцияга байланыштуу ассоциацияларды жеткирүү менен бирге, угулуштагы белгилүү окшоштукту сактоону да камсыздайт. Ошентип, BMW «Бавария мотор заводу» деген мааниден «Кымбат баалуу ат» – 宝马 [Bǎomǎ] деген аталышка айланган.

Бул учурда чет элдик товардык белгини кайра иштеп чыгуу маселеси талаштуу болуп саналат. Мындай белги керектөөчүлөрдү адаштырып алышы мүмкүнбү? Мындай учурда ак ниеттүүлүк принциби сакталган шартта бул укуктардын кыйыр түрдө бузулушу болуп эсептелеби же жокпу – аныктоо кыйын [12].

Теорияда ошондой эле корголбогон элементтерден турган жана айырмалоо жөндөмдүүлүгү начар болгон өнүмдүк белгилердин маселеси каралат. Мындай белгилерге, мисалы, сүрөттөөчү элементтерди, географиялык көрсөтмөлөрдү, товарлардын келип чыккан жеринин аталыштарын камтыган белгилер кирет. Пропорционалдуулук принцибине ылайык, Кытайда мындай белгилерге укуктук коргоону жалпы түрдө чектөө маселеси каралууда.

¹⁰ 郎胜. 中华人民共和国商标法释义 [M]. 北京: 法律出版社, 2013:95–96. [Лан Шэн. Кытай Эл Республикасынын «Товардык белгилер жөнүндө» мыйзамынын түшүндүрмөсү [M]. Пекин: Юридикалык басма, 2013: 95–96.]

Сүрөт.

Мүлктүк (материалдык эмес) укуктарды коргоо

Drawing.

Protection of property (immaterial) rights. Compiled by the author

Белгилердин айырмалоо жөндөмдүүлүгү азайганына байланыштуу, укуктук коргоонун көлөмү да пропорционалдуу түрдө кыскартылат. Бул келечекте укук ээси өз белгилериндеги корголбогон элементтерди башка укук ээлеринин колдонушуна тоскоолдук кылбашы үчүн жасалат. Айырмалоо жөндөмдүүлүгүн аныктоо маселелеринде белгиленин таанымалдуулугу, анын ак ниеттүүлүк менен колдонулушу (же болбосо арам ниеттүүлүк менен колдонулушу) да чоң мааниге ээ [13].

Кытайда укуктарды камсыз кылуу, административдик бийликти көзөмөлдөө жана башкаруу системасын модернизациялоо зарылдыгынан улам соттук көзөмөлдү киргизүү сөзсүз болгон натыйжага айланды. Соттук көзөмөл системасы объективдүүлүк принцибине негизделиши, системалуу уюштурулушу, мамлекеттик система менен коомдун ортосундагы өз ара байланыштарды камсыздашы, ошондой эле эл аралык коомчулуктун дүйнөлүк тартиби менен шайкеш келиши керек. Ошентип, коргоонун бир нече түрү айырмаланып көрсөтүлөт, алар сүрөттө берилген.

Соттук көзөмөлдүн негизги колдонуу тармагы – административдик маселелер, айрыкча өнүмдүк белгилер тууралуу мыйзамдардагы укуктук аныктамасыздыкты жоюуга багытталган. Бул тармактагы соттук обзорлор товардык белгилерге болгон укуктардын пайда болушу жана сакталышы, ошондой эле товардык белгилерди каттоо системасы боюнча соттук көзөмөл процедурасынын негизин түзүүгө жана өнүгүшүнө олуттуу таасир этет.

Ошентип, өнүмдүк белгилерди колдонууга көзөмөл жүргүзүү процедурасы укук ээлери тарабынан өнүмдүк белгилерди каттоо режимин сактоону талап кылышы керек жана аларды системалуу түрдө ак ниеттүүлүк менен колдонууга түрткү бериши зарыл. Ошондой эле бул процедура катталган, бирок колдонулбай жаткан товардык белгилерди аныктап, бул тармактагы милдеттенмелерди ак ниеттүүлүк менен аткарууну камсыздоого багытталышы керек.

Жыйынтыктап айтканда, Кытай контрафакт жана пираттыкка каршы күрөшүп, экономикалык ишмердүүлүк үчүн жагымдуу чөйрөнү түзүүдө. Кытайдын өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамына киргизилген өзгөртүүлөр каттоого алынуучу белгилерге байланыштуу укуктарды коргоого

багытталган укуктук чаралардын натыйжалуулугун жогорулаткан. Ошол эле учурда, өнүмдүк белги катары катталбаган, бирок коомчулукка кеңири таанылган белгилердин укуктук макамы боюнча маселе талаштуу бойдон калууда.

Тараптардын кызыкчылыктары менен коомдук кызыкчылыктардын тең салмактуулугун сактоо максатында, «өнүмдүк белги» менен «коомчулукка таанымал болуп калган белгилердин» түшүнүктөрүн гана ажыратпастан, бул белгилерди коргоо ыкмаларын да так ажыратуу зарыл. Алар окшош функцияларды аткаргандыктан, түшүнүктөрдүн аралашуусу орун алат, бул бузулган укуктарды аныктоону татаалдаштырат жана буга чейин катталган белгилерге карата укуктук коргоодо тең салмаксыздыкка алып келет.

Каттоодон өтпөгөн, бирок коомчулукка таанымал болуп калган белгилерди коргоонун натыйжасыздыгы, негизинен, Кытайдын өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамынын 11-беренесинде тиешелүү жоболордун жоктугу менен байланыштуу. Авторлор бул түшүнүктөрдү коргоо ыкмаларынын негизинде салыштырат. Бул түшүнүктөрдүн аралашуусу боюнча талаштар пайда болот. Мындай талаштар соттук практиканын бир түрдүүлүгү менен тастыкталат. Кытайдын өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамы укук бузулган учурда коомчулукка таанымал болуп калган, бирок катталбаган белгилерге соттук коргоо мүмкүнчүлүгүн карайт. Бул жобо катталбаган, бирок коомчулукка таанымал өнүмдүк белгилерди сот аркылуу коргоодо багыттоочу принцип катары каралат. Аны кытайлык авторлор колдойт.

Атаандаштыкка каршы мыйзамдагы жоболор өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамды толуктоого багытталган. Алар коргоо чараларын кеңейтет. Бирок бул жоболор ак ниетсиз атаандаштык, товардык белгилерди топтоо жана кайра иштетүү маселелерин чечпейт. Ошондой эле айырмалоо жөндөмдүүлүгү начар белгилерди коргоо маселеси да ачык бойдон калууда.

Каттоодон өтпөгөн, бирок таанымал болгон белгилерди коргоо боюнча жоболорго өзгөртүү киргизүү зарыл. Бул өзгөртүүлөр өнүмдүк белгилер жөнүндө мыйзамга жана Атаандаштыкка каршы улуттук мыйзамга киргизилиши керек. Андай өзгөртүүлөр соттук практиканын такталышына шарт түзөт. Кытайдын улуттук мыйзамдары өнүгүп

жатат. Өнүмдүк белгилер жана кеңири таанымал болгон белгилерге укуктук коргоо берүү зарыл. Бул инновацияларды киргизүүгө шарт түзөт. Ошондой эле мамлекеттин экономикалык өсүшүнө көмөк көрсөтөт.

Адабияттардын тизмеси

1. Wu, K. (2022), Theory of Trademark Rights Object, University of International Business and Economics, pp. 74–100.
2. Du Y. (2015), «The Imbalance of the Trademark Legal System and Its Rational Return», Chinese Law, no 3, p. 120.
3. Ji S. (2024), «On the Symbolic Mechanism of Commercial Logo Protection: From the Perspective of the New Anti-Legal Interpretation», Times Law, no 5, pp. 29–43.
4. Wang Q. (2021), Intellectual Property Law Course (Seventh Edition), Renmin University of China Press, Beijing, China.
5. Zhang L. (2019), «On the Judicial Recognition and Protection of Unregistered Well-Known Trademarks», Review of the Application of Article 13 of the Trademark Law and Article 6, Clause 1 of the Anti-Unfair Competition Law, no 11, p. 119.
6. Huang H. (2016), Trademark Law, 2nd ed., Law Publishing House, Beijing, China.
7. Yu Z. (2024), «On the System for Obtaining Trademark Rights», Legal Sciences, no 9, pp. 5533–5539.
8. Yeh-xuan Y. (2007), «The Object of Trademark Rights Should Be the Reputation Carried by a Trademark – Protection of Unregistered Well-Known Trademarks», Chinese Inventions and Patents, no 3, p. 56.
9. Feng X. (2012), «Protection of Unregistered Well-Known Trademarks and Improvement of Their System», Lawyer, no 4, p. 116.
10. Wang T. and Yuan Z. (2018), «Analysis of the Protection System of Commercial Logos under the Anti-Unfair Competition Law», Intellectual Property, no 5, p. 11; Feng Xiaoqing (2012), «Protection of Unregistered Well-Known Trademarks and Their Creation», Lawyer, no 4, p. 119.
11. Wang L. and Zeng T. (2021), «Improving the Protection System of Unregistered Well-Known Trademarks of My Country from an International Perspective», Intellectual Property, no 3, p. 60.
12. Liu R. (2024), «Reflections and Corrections in Litigation on Trademark Infringement Disputes Related to Foreign Manufacturers», Journal of Shanghai University of International Business and Economics, no 6, pp. 66–68.
13. Liu Y. (2024), «Conceptual Analysis of Weakly Distinctive Trademark and the Decision on Infringement», Electronic Intellectual Property, no 11, pp. 76–88.

Автор тууралуу маалымат

Ольга Сергеевна Костенко, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун» интеллектуалдык менчик боюнча мамлекеттик адиси (Москва, Бережковская жээк жолу, 30-үй, 1-корп.), ФМБМ ВО «Орусиянын интеллектуалдык менчик боюнча мамлекеттик академиясынын» юридикалык факультетинин 2-курсунун аспиранты (Москва шаары, Миклухо-Маклай көчөсү, 55а); ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1631-3207>; SPIN-коду: 3537-6585; kostalya@yandex.ru

References

1. Wu, K. (2022), Theory of Trademark Rights Object, University of International Business and Economics, pp. 74–100.
2. Du Y. (2015), «The Imbalance of the Trademark Legal System and Its Rational Return», Chinese Law, no 3, p. 120.
3. Ji S. (2024), «On the Symbolic Mechanism of Commercial Logo Protection: From the Perspective of the New Anti-Legal Interpretation», Times Law, no 5, pp. 29–43.
4. Wang Q. (2021), Intellectual Property Law Course (Seventh Edition), Renmin University of China Press, Beijing, China.
5. Zhang L. (2019), «On the Judicial Recognition and Protection of Unregistered Well-Known Trademarks», Review of the Application of Article 13 of the Trademark Law and Article 6, Clause 1 of the Anti-Unfair Competition Law, no 11, p. 119.
6. Huang H. (2016), Trademark Law, 2nd ed., Law Publishing House, Beijing, China.
7. Yu Z. (2024), «On the System for Obtaining Trademark Rights», Legal Sciences, no 9, pp. 5533–5539.
8. Yeh-xuan Y. (2007), «The Object of Trademark Rights Should Be the Reputation Carried by a Trademark – Protection of Unregistered Well-Known Trademarks», Chinese Inventions and Patents, no 3, p. 56.
9. Feng X. (2012), «Protection of Unregistered Well-Known Trademarks and Improvement of Their System», Lawyer, no 4, p. 116.
10. Wang T. and Yuan Z. (2018), «Analysis of the Protection System of Commercial Logos under the Anti-Unfair Competition Law», Intellectual Property, no 5, p. 11; Feng Xiaoqing (2012), «Protection of Unregistered Well-Known Trademarks and Their Creation», Lawyer, no 4, p. 119.
11. Wang L. and Zeng T. (2021), «Improving the Protection System of Unregistered Well-Known Trademarks of My Country from an International Perspective», Intellectual Property, no 3, p. 60.
12. Liu R. (2024), «Reflections and Corrections in Litigation on Trademark Infringement Disputes Related to Foreign Manufacturers», Journal of Shanghai University of International Business and Economics, no 6, pp. 66–68.
13. Liu Y. (2024), «Conceptual Analysis of Weakly Distinctive Trademark and the Decision on Infringement», Electronic Intellectual Property, no 11, pp. 76–88.

Information about the author

Olga S. Kostenko, State expert on intellectual property of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1), 2nd year postgraduate student at the Faculty of Law, Russian State Academy of Intellectual Property (Moscow, Miklukho-Maklaya str., 55a); ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1631-3207>; SPIN-code: 3537-6585; kostalya@yandex.ru

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.

The author declares no conflict of interests.

Редакцияга келип түшкөн күн: 28.04.2025

Рецензиядан кийин кайра иштелип чыккан күн: 29.05.2025

Жарыялоого кабыл алынган күн: 30.06.2025

ТЕХНОПРОМ

27-30-АВГУСТ

Новосибирск ш.

XII Эл аралык технологиялык
өнүгүү форуму

ТЕХНОПРОМ-2025

Илим, кадрлар, индустрия: технологиялык
лидерликтин негизги курам бөлүктөрү

Новосибирск
шаарындагы эл аралык
көргөзмө комплекси

0+

ФОРУМТЕХНОПРОМ.РФ

Научная статья

Original article

УДК 347.77

EDN <https://elibrary.ru/xzdyet>

Кытай Эл Республикасынын патенттик мыйзамдарын эске алуу менен Евразия патенттик мыйзамдарын өркүндөтүү

Аурелия Викторовна Чебан*, **Елена Борисовна Гаврилова[✉]***, **Анастасия Александровна Ломакина****

* Евразиялык патенттик уюм

** Федералдык өнөр жай менчик институту

[✉]EGavrilova@eapo.org

Аннотация: Макаланын темасы Кытай Эл Республикасынын жана Евразия патенттик ведомствосунун патенттик мыйзамдарын жана аларды колдонуу тажрыйбасын изилдөөгө арналган. Авторлор эки системаны салыштырып, жыйынтыктарын сунушташат. Бул талдоо Евразия патенттик системасын өркүндөтүү үчүн актуалдуу болуп саналат. Изилдөөнүн максаты – Евразия патенттик мыйзамдарынын жоболорун өркүндөтүүгө байланыштуу сунуштарды иштеп чыгуу. Макаланын жаңылыгы жана практикалык баалуулугу – ойлоп табууларды патенттөө боюнча Кытай Эл Республикасында жана Евразия патенттик ведомствосунда колдонулган укуктук жана практикалык аспектерди салыштыруу менен алынган жыйынтыктарда. Изилдөөнүн жүрүшүндө, патентке жөндөмдүүлүктү баалоо боюнча нормативдик база жана практикалык ыкмалар, анын ичинде тандалма ойлоп табууларга карата, окшоштуктарга ээ экени аныкталды. Макаланын практикалык баалуулугу – Евразия патенттик уюмунун нормативдик укуктук базасына кошуу үчүн жаңы жоболорду иштеп чыгуу боюнча сунуштарда. Макалада эң кызыктуу жоболор жана методологиялык ыкмалар каралат.

Негизги сөздөр: КЭРдин патенттик мыйзамы, ЕАПОнун патенттик мыйзамдары, жаңылык боюнча жеңилдик, ойлоп табуунун патентке жөндөмдүүлүгү, тандалма ойлоп табуу.

Шилтеме кылуу үчүн: Чебан А. В., Гаврилова Е. Б., Ломакина А. А. Кытай Эл Республикасынын патенттик мыйзамдарын эске алуу менен Евразия патенттик мыйзамдарын өркүндөтүү // ФӨМИ жарчысы. 2025. Т. 4, № 2 (12). С. 128–137.

Improving the Eurasian patent legislation taking into account the patent legislation of the People's Republic of China

Aurelia V. Ceban*, **Elena B. Gavrilova[✉]***, **Anastasiia A. Lomakina****

* Eurasian Patent Organization

**Federal Institute of Industrial Property

[✉]EGavrilova@eapo.org

Abstract: the article is devoted to the results of the study and comparative analysis of patent legislation and practice of the patent system of the People's Republic of China and the Eurasian Patent Office. This analysis is relevant for the improvement of the Eurasian patent system. The purpose of the study is to develop proposals aimed to improving the Eurasian patent legislation. The novelty and practical value of the article lies in the comparative analysis of the legal and practical aspects of patenting inventions in the People's Republic of China and the Eurasian Patent Office, and in conclusions that the regulatory framework and practical approaches in

assessing the patentability of inventions, including selective ones, have much in common. Also, the practical value of the article lies in the proposals for the development of new legal dispositions for their inclusion in the regulatory framework of the Eurasian patent organization. In this article we propose to consider the most interesting norms and methodological approaches in assessing the patentability of inventions.

Keywords: Patent Law of the PRC, patent legislation of the EAPO, patentability of invention, selective inventions.

For citation: Ceban A. V., Gavrilova E. B., Lomakina A. A. Improving the Eurasian patent legislation taking into account the patent legislation of the People's Republic of China // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 128–137 (In Russ.).

Киришүү

Кытай Эл Республикасы (КЭР) – дүйнөдөгү алдыңкы экономикалардын бири гана эмес, интеллектуалдык менчикти коргоодо жана инновацияларды стимулдаштырууда маанилүү роль ойногон өнүккөн патенттик системага ээ өлкө.

Кытай Эл Республикасынын патенттик мыйзамдарын жана патенттик системанын укуктук колдонуу тажрыйбасын изилдөө – Евразия патенттик ведомствосу (ЕАПВ) менен ФМБМ «Федералдык өнөр жай менчигин коргоо институту» (ФӨМИ) биргелешип жүргүзгөн изилдөөнүн максаты болду.

Кытай Эл Республикасында жана Евразия патенттик уюмунда ойлоп табууларды патенттөө боюнча укуктук жана практикалык аспектерди салыштырма талдоо жыйынтыктары, биздин нормативдик база менен патентке жөндөмдүүлүктү баалоо боюнча практикалык ыкмалар көп жагынан окшош экенин көрсөттү. Ошол эле учурда, бир катар айырмачылыктар да бар, алар ЕАПВда патенттөө тартибин өркүндөтүү максатында талданды.

Макалада эң кызыктуу жоболор жана методологиялык ыкмалар каралат.

Адабиятты карап чыгуу

Акыркы жылдары Кытай Эл Республикасы илимпоздордун өзгөчө көңүл буруусунда болууда. Бул Кытайдын экономикасынын тез өсүшү жана илим менен технологиянын секирик түрүндөгү өнүгүшү менен байланыштуу. Мындай секирик түрүндөгү өнүгүү интеллектуалдык менчик системасынын, айрыкча патенттик системанын өркүндөтүлүшүсүз мүмкүн эмес эле. Бул аспектер комплекстүү түрдө да, өз-өзүнчө да көптөгөн басылмаларда каралат. Ошентип, Кытай Эл Республикасынын патенттик системасынын өнүгүү тарыхына, ал илим менен техниканын прогрессине түрткү берген жагдай катары булар тарабынан жазылган: Ци Чжун [1], Ю. Д. Кузнецов [2], Д. Борзенко жана С. Полтарак [3], А. И. Салицкий менен Е. А. Салицкая [4], Н. В. Анисимцев [5]. Кытайда жашыл технологияларды патенттөө жана бул тармактагы ойлоп табуулар – илимий кызыкчылыктардын аймагына кирген тема А. Негуляевге таандык [6]. Экономикалык өнүгүү маселелери А. Н. Спартак [7], ошондой эле Е. П. Ченцова менен М. С. Ченцов [8] тарабынан жазылган публикацияларда чагылдырылган. Дүйнөлүк соода уюмуна (ДСУ) мүчө мамлекеттердин, айрыкча Кытай Эл Республикасынын соода укугу тууралуу өзүнүн монографиясында ой жүгүрткөн – Т. К. Гуляева [9]. А. А. Демидчик Кытай, Индия жана Беларусь

Интеллектуалдык менчикти коргоо системасы Евразия патенттик уюмунун (ЕАПО) алкагында да өркүндөтүлүүдө: Евразия патенттик конвенциясына (ЕАПК) катышкан мамлекеттер интеллектуалдык менчик объекттерин коргоону шайкештештирүүгө жана улуттук ведомстволор ортосундагы өз ара аракеттенүүнү жакшыртууга умтулушат.

тарабынан технологиялык көзкарандысыздыкка жетишүү тажрыйбасын салыштырат [10], ал эми А. В. Покровская Кытай менен АКШнын мыйзамдарындагы ачык эместик стандарты боюнча салыштырма талдоо жүргүзөт [11].

Ошол эле учурда, интеллектуалдык менчикти коргоо системасы Евразия патенттик уюмунун (ЕАПО) алкагында да өркүндөтүлүүдө: Евразия патенттик конвенциясына (ЕАПК) катышкан мамлекеттер Евразия аймагында интеллектуалдык менчик объекттерин коргоону шайкештештирүүгө жана улуттук ведомстволор ортосундагы кызматташууну жакшыртууга умтулушат. Бул багыттагы тенденциялар ЕАПКга мүчө мамлекеттерден чыккан авторлордун, ошондой эле жергиликтүү илимпоздордун публикацияларында чагылдырылган. Бул өлкөлөрдүн патенттик мекемелеринин АКШ, Япония, Кытай, Корея Республикасы жана Европа патенттик мекемеси менен кызматташуусунун айрым жагдайлары ЕАПВ жана ФИПС кызматкерлери даярдаган монографияда кеңири сүрөттөлгөн [12]. А. Заяц интеллектуалдык менчик тармагындагы ар кандай кызматташуу формаларын карайт жана алардын Евразия аймагындагы мамлекеттердин интеграциясына тийгизген таасирин талдайт. Ал ЕАЭБ менен ЕАПОнун алкагында түзүлгөн укуктук механизмдерди изилдеп, бул аймактагы мамлекеттердин кызматташуусунун келечеги тууралуу ой жүгүртөт [13]. А. О. Аракелова евразиялык мейкиндиктеги интеллектуалдык менчикти өнүктүрүү стратегияларын салыштырат [14]. ЕАЭБ менен Кытайдын өлкөлөрүнүн соода-экономикалык кызматташуусунун укуктук аспектерин С. В. Комендантов карайт [15], ал эми Беларусиядагы параллелдүү импорт маселелерин

М. Н. Шимкович жана К. Д. Базайа чагылдырышкан [16]. Бул изилдөөгө эң жакын болгон эмгек – О. В. Майданник, М. А. Гапоненко жана М. О. Дашкованын макаласы [17], бирок анда ойлоп табууларды коргоо маселеси ар бир чет өлкө боюнча өзүнчө талданган, эл аралык уюмдардын алкагында эмес

Интеллектуалдык менчикти, айрыкча ойлоп табууларды Кытайда жана ЕАПОдо коргоо темасына кызыгуу бар экенин көрсөткөн булактар көп болгонуна карабастан, акыркы беш жыл ичинде жүргүзүлгөн илимий адабияттарды издөө учурунда Кытай Эл Республикасынын жана ЕАПОНун патенттик мыйзамдарын салыштырган талдоо камтылган басылмалар табылган жок. Бул макаланын максаты – бул нерсени толуктоо.

Патенттик коргоодон чыгарылган учурлардын тизмеси жана арыз берүү тартиби

Биз биринчи кезекте ойлоп табуу катары патенттик коргоодон чыгарылган учурлардын тизмесине көңүл бурдук. Алар Кытай Эл Республикасынын¹ Патенттик мыйзамынын 5-беренесинде жана Кытайдын патенттик экспертизасын жүргүзүү боюнча колдонмонун 2-бөлүгүнүн 1-бөлүмүндө (мындан ары – Кытай экспертиза көрсөтмөсү)².

Эрежеден тышкаркы жагдай социалдык этикага каршы келген объекттердин тизмесин тактоо менен байланыштуу. Алар евразиялык патенттик мыйзамдарды өркүндөтүү үчүн эң ылайыктуу болушу мүмкүн. Мисалы, төмөнкүлөр сыяктуу:

- адамдын тукум улоочу линиясынын генетикалык өзгөчөлүгүн өзгөртүү ыкмалары;
- адамды клондоо же адамды клондоо ыкмалары;
- адамдын эмбриондорун өнөр жайлык же коммерциялык максаттарда колдонуу;
- адамдар же жаныбарлар үчүн медициналык дарылоодо олуттуу пайдасы жок болсо, жаныбарларга азап алып келиши мүмкүн болгон генетикалык өзгөчөлүктү өзгөртүү ыкмалары ж.б.

Мындай толуктоолор жарым-жартылай Орусия Федерациясынын патенттик мыйзамдарында камтылган. Алар Евразия патенттик конвенциясынын Патенттик нускамасынын 3-эрежесинин 4-бөлүгүнө да киргизилиши мүмкүн (мындан ары – ЕАПК Нускама)³. Бул биорепродуктивдик материалга байланыштуу ойлоп табууларды патенттик коргоодон чыгарууга тиешелүү. Эгерде алардын коммерциялык колдонулушу коомдук

¹ Кытай Эл Республикасынын Патенттик мыйзамы 12.03.1984 (2020-жылдын 17-октябрындагы өзгөртүүлөр менен) // CNIPA: расмий сайт. URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2022/8/25/art_3039_1.html (кайрылуу датасы: 25.04.2025).

² Кытай Эл Республикасында экспертиза жүргүзүү боюнча жетекчилик 2023-жылдын 21-декабрындагы редакцияда (Patent Examination Guidelines 2023, CNIPA Office Order No.78) // ИМДУ: расмий сайт. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22371> (кайрылуу датасы: 25.04.2025).

³ Евразиялык патенттик конвенцияга карата патенттик нускама // ЕАПВ: расмий сайт. URL: <https://www.eapo.org/wp-content/uploads/2023/12/instr202312-p2.pdf> (кайрылуу датасы: 25.04.2025).

Бөлүнүп алынган өтүнмөлөрдү берүү тартиби жана аларга коюлган талаптар Кытай Эл Республикасында жана ЕАПВда негизинен окшош. Өтүнмөнү бөлүп алуу демилгеси арыз ээсинен да, ойлоп табуунун биримдиги талаптары бузулган учурда мекеменин эскертүүсүнүн негизинде да болушу мүмкүн.

этикага жана адеп-ахлактуулукка каршы келсе, алар корголбойт.

Евразия патенттик мыйзамдарын өркүндөтүү үчүн кызыктуу болгон кийинки айырмачылыктар бөлүнүп алынган өтүнмөнүн формалдуу экспертиза этабында текшерилишинин өзгөчөлүктөрүнө байланыштуу.

Бөлүнүп алынган өтүнмөлөрдү берүү тартиби жана аларга коюлган талаптар Кытай Эл Республикасында жана ЕАПВда негизинен окшош. Өтүнмөнү бөлүп алуу демилгеси арыз ээсинен да, ойлоп табуунун биримдиги талаптары бузулган учурда мекеменин эскертүүсүнүн негизинде да болушу мүмкүн. Бөлүнүп алынган өтүнмө мыйзамда белгиленген шарттар аткарылган учурда, баштапкы өтүнмөнүн берилген датасын жана тиешелүү артыкчылык датасын сактайт (Кытай Эл Республикасынын Патенттик мыйзамын колдонуу эрежелеринин 43-беренеси, (мындан ары – КЭР эрежелери)⁴, жана ЕАПК Нускамасынын 49-беренесинин (6) бөлүгү менен 42-беренесинин (5) бөлүгү).

Бирок биздин мыйзамдарда бөлүнүп алынган өтүнмөнү берүү мөөнөттөрү боюнча айырмачылыктар бар.

Кытай Эл Республикасында бөлүнүп алынган өтүнмө төмөнкү шарттарда берилиши мүмкүн:

- патенттик мекемеден патент берилгени тууралуу эскертүү алынган күндөн тартып эки айдан кечиктирбестен;
- баш тартуу чечими кабыл алынган учурда – чечим алынган күндөн тартып үч айдын ичинде, каршылык (кайра кароо өтүнүчү) берилген-берилбегенине карабастан;
- патентти жокко чыгаруу боюнча административдик жол-жобонун алкагында – үчүнчү жактардын каршылыгы боюнча чечим алынган күндөн тартып үч айдын ичинде.

ЕАПВда патент берилген учурда бөлүнүп алынган өтүнмөнү берүү мөөнөтү патент берилгени тууралуу маалымат жарыяланган күнгө чейин узартылат; патент

⁴ Кытай Эл Республикасынын Патенттик мыйзамын колдонуу эрежелери (11.12.2023-жылы кабыл алынган, 20.01.2024-жылдан тартып күчүнө кирген) // ВОИС: расмий сайт. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/309815> (кайрылуу датасы: 25.04.2025).

берүүдөн баш тартуу чечимине каршы каршылык каралып жаткан учурда – каршылык боюнча акыркы чечим кабыл алынган күнгө чейин; ошол эле учурда, патентти административдик жол менен жокко чыгаруу процедурасы боюнча бөлүнүп алынган өтүнмөнү берүү мөөнөтү – каршылыктын жыйынтыгы боюнча чечим кабыл алынган күн менен чектелет.

Өтүнмөдө ачып берилген ойлоп табууларга карата арыз ээсинин укуктарын ишке ашырууда бөлүнүп алынган өтүнмөнү берүү мөөнөтү маанилүү фактор болуп саналат. Ошондуктан, бул маселени кароодо арыз ээси үчүн эң ыңгайлуу шарттарды түзүү – максатка ылайыктуу ыкма деп эсептейбиз. ЕАПВда евразиялык патентти берүү чечимине каршы каршылыктарды кароо боюнча административдик жол-жобонун алкагында бөлүнүп алынган өтүнмөнү берүү мөөнөттөрүн өзгөртүү мүмкүнчүлүгүн карап чыгуу – максатка ылайыктуу кадам болуп саналат.

Арыз ээси үчүн ойлоп табууну эрте илимий басылмада, конференцияда же эл аралык көргөзмөдө жарыялоо учурунда берилүүчү жеңилдик – абдан маанилүү. Бул жеңилдик «жаңылык боюнча жеңилдик» деп аталат. Көптөгөн өлкөлөрдө, анын ичинде ЕАПВда, ал жаңылыкты гана эмес, ойлоп табуунун деңгээлин баалоодо да колдонулат. Суроо – арыз ээсинин өзүнө таандык мурдараак жарыяланган кайсы булактар ойлоп табуунун деңгээлине кирбейт жана анын патентке жөндөмдүүлүгүн баалоодо тиешелүү деп эсептелбейт.

Кытай Эл Республикасынын Патенттик мыйзамынын 22-беренесинин 5-абзацына ылайык, «техниканын деңгээли» деп арыз берилген күнгө чейин өлкө ичинде жана чет өлкөлөрдө коомчулукка белгилүү болгон бардык маалыматтар түшүнүлөт. Техниканын деңгээлине арыздын артыкчылык датасына чейин артыкчылыкка ээ болгон чечимдер кирет. Алар өлкө ичинде же чет өлкөлөрдө жарыяланган басылмаларда жарыяланган, ачык түрдө колдонулган же башка жолдор менен коомчулукка белгилүү болгон болушу мүмкүн. Техниканын деңгээлине ошондой эле арыз берилген күндөн кийин жарыяланган арыздар жана патенттер да кирет.

ЕАПК Нускамасынын 3-эрежесинин (1) бөлүгүнө жана Евразиялык ойлоп табууларга патент берүү үчүн өтүнмөлөрдү түзүү, берүү жана кароо боюнча ЕАПВ эрежелеринин 5.6 жана 5.7-пункттарына ылайык (мындан ары – ЕАПВ эрежелери)⁵, мурдагы техниканын деңгээлине дүйнөдө жалпыга жеткиликтүү болгон ар кандай жазуу же оозеки түрдөгү, колдонуу аркылуу же башка жолдор менен ачылган маалыматтар да кирет. Техниканын деңгээлине ошондой эле арыз берилген күндөн кийин жарыяланган, бирок мурдараак берилген/артыкчылык датасына ээ болгон евразиялык өтүнмөлөр жана патенттер да кирет.

⁵ Евразиялык ойлоп табууларга патент берүү үчүн өтүнмөлөрдү түзүү, берүү жана кароо эрежелери // ЕАПО: расмий сайт. URL: <https://www.eapo.org/documents/voprosy-pravovoj-ohrany-izobretenij/pravila-sostavleniya-podachi-irassmotreniya-zayavok-na-vydachu-evrazijskih-patentov-na-izobreteniya/pravila-sostavleniya-podachi-irassmotreniya-evrazijskih-zayavok-v-evrazijskom-patentnom-vedomstve-2014/> (кайрылуу датасы: 25.04.2025).

Арыз ээси үчүн ойлоп табууну эрте илимий басылмада, конференцияда же эл аралык көргөзмөдө жарыялоо учурунда берилүүчү жеңилдик – абдан маанилүү. Бул жеңилдик «жаңылык боюнча жеңилдик» деп аталат. Көптөгөн өлкөлөрдө, анын ичинде ЕАПВда, ал жаңылыкты гана эмес, ойлоп табуунун деңгээлин баалоодо да колдонулат.

Эки юрисдикцияда тең жеңилдетилген мөөнөт каралган, ага ылайык, арыз берүү/приоритет датасына чейин алты айдын ичинде белгилүү жагдайларда ойлоп табууну⁶ ачыкка чыгарууга жол берилет жана бул ойлоп табуунун патентке жөндөмдүүлүгүнө шек келтирбейт. Кытай Эл Республикасында (КЭР) жана Евразия патенттик ведомствосунда (ЕАПВ) жеңилдетилген мөөнөттүн узактыгы бирдей. Бирок ЕАПВда бул норма ЕАПК Инструкциясынын 3-эрежесинин 2-пунктунда абдан жалпыланган сөздөр менен берилсе, КЭРдин Патенттик мыйзамынын 24-беренесинде ойлоп табуунун жаңылыгына шек келтирбеген жагдайлар толук тизмеде көрсөтүлгөн. Алар төмөнкүлөр:

- 1) ойлоп табуу өзгөчө кырдаал учурунда коомдук кызыкчылык үчүн биринчи жолу ачыкка чыгарылган;
- 2) ойлоп табуу Кытай өкмөтү тарабынан демилгеленген же таанылган эл аралык көргөзмөдө көрсөтүлгөн;
- 3) ойлоп табуу илимий же техникалык конференциянын материалдарында биринчи жолу жарыяланган;
- 4) ойлоп табуу арыз берүүчүнүн макулдугусуз ачыкка чыгарылган.

Жогоруда көрсөтүлгөн 2–4-пункттардагы жагдайлар ЕАПВда да каралган: көргөзмөдө ачык көрсөтүү боюнча алты айлык мөөнөт ЕАПК Нускамасынын 6-эрежесинин 5-пунктунда белгиленген, ал эми 3 жана 4-пункттар Инструкциянын 3-эрежесинин 2-пунктундагы формулировкага кирет.

КЭРдеги 1-пункттагы жагдайга келсек, мындай жобонун болушу улуттук деңгээлде негиздүү, бирок бир нече мамлекет кирген уюм үчүн колдонууга жараксыз, анткени ар бир өлкөнүн мыйзамдарында коомдук кызыкчылыктар жана өзгөчө кырдаалдар боюнча жөнгө салуулар ар башкача.

КЭРде жаңылыкка жеңилдик колдонулуучу жагдайлардын толук тизмесинен ачык көрүнүп тургандай, бул жеңилдик патенттик документтерге колдонулбайт. ЕАПВдагы норма да ушундай эле тартипте колдонулат, бирок

⁶ Сушкова О. В. Фармацевтикалык ишмердүүлүктө интеллектуалдык укуктарды коргоо: окуу куралы. М.: Проспект, 2017. – 112 бет. ISBN 9785-392-21582-9.

КЭР менен ЕАПВдеги жаңылыкты баалоо принциптерин салыштыруу көрсөткөндөй, эки юрисдикцияда тең жаңылыкты баалоодо бирдей ыкмалар колдонулат.

анын өтө жалпыланган формулировкасы жеңилдетилген мөөнөт ичинде жарыяланган патенттик документтерге жаңылык боюнча жеңилдиктин колдонулушуна байланыштуу эки ача түшүндүрмөгө жол берет.

Бул жагдайларга байланыштуу, жаңылыкка жеңилдик колдонулуучу жагдайларды так жөнгө салуу максатында ЕАПК Нускамасынын 3-эрежесинин 2-пунктун КЭРдеги айрым жоболорду колдонуу менен тактоо зарыл деп эсептелет.

Жаңылыкты баалоо принциптери

Жаңылыкты баалоо принциптери КЭРдин Экспертиза боюнча колдонмосунун 2-бөлүмүнүн 3-бөлүмүндө деталдуу түрдө, конкреттүү мисалдар менен берилген.

ЕАПВда жаңылыкты баалоо методологиясы ЕАПВнын Эрежелеринин 5.7-пунктунда жана 2024-жылдын 11-ноябрындагы ойлоп табууга евразиялык патенттерди берүү боюнча арыздарды экспертизадан өткөрүү боюнча колдонмонун 9-бөлүмүндө (мындан ары – ЕАПВ экспертиза колдонмосу) баяндалган⁷.

КЭР менен ЕАПВдеги жаңылыкты баалоо принциптерин салыштыруу көрсөткөндөй, эки юрисдикцияда тең жаңылыкты баалоодо бирдей ыкмалар колдонулат.

Атап айтканда:

- ойлоп табуунун бардык белгилери бааланат;
- жаңылык өзүнчө ачыкка чыгарылган маалыматтар менен салыштырылат, алардын айкалышы менен эмес;
- «жеке – жалпы» ачыкка чыгарууну баалоо принциби бирдей колдонулат, башкача айтканда, техниканын деңгээлинде жалпы түшүнүк менен ачыкка чыгаруу арызда көрсөтүлгөн жеке учурдун жаңылыгына шек келтирбейт, ал эми тескерисинче, белгилүү жеке учур жалпы ачыкка чыгаруунун жаңылыгына шек келтирет;
- маанилердин диапозону менен мүнөздөлгөн ойлоп табууларды жаңылыкка баалоо принциби бирдей колдонулат, мында кеңири диапозон белгилүү болгондо, андан тар же так мааниге ээ интервал жаңылыкка ээ деп эсептелет;
- өнүмдүн жаңылыгын баалоо принциби бирдей колдонулат, эгерде ал касиеттери, параметрлери,

колдонулушу, даярдоо ыкмасы, пайдалануу ыкмасы, даярдоо методу ж.б. менен мүнөздөлсө (ЕАПВ экспертиза колдонмосунун 2-бөлүмүнүн 3-бөлүмүнүн 3.2.5-пункту).

Аныкталган жалгыз айырма – жаңылыкты баалоодо колдонулуучу көнүмүш каражаттарды (мисалы, болт-бурагыч) түздөн-түз алмаштыруу принциби, ал ЕАПВда эквиваленттүү каражаттарга таандык болуп, ойлоп табуунун деңгээлин баалоо алкагында каралат.

Маанилердин так мааниси же диапозондору менен мүнөздөлгөн ойлоп табууларды жаңылыкка баалоо маселесин изилдөө эң маанилүү болуп саналат (КЭРдин Экспертиза колдонмосунун 2-бөлүмүнүн 3-бөлүмү 3-п.).

Эгерде арызда көрсөтүлгөн ойлоп табууда техникалык белгилер өзгөртүлгөн сандык маанилер же сандык диапозондор менен чектелсе (мисалы, өлчөмү, температурасы, басымы, курамындагы компоненттердин үлүшү), ал эми калган техникалык мүнөздөмөлөр белгилүү техникалык чечимдегидей болсо, анда жаңылыкты баалоо төмөнкү жоболорго негизделет:

1. Эгер белгилүү техникалык чечимде көрсөтүлгөн сандык мааниси же сандык диапозону арызда көрсөтүлгөн ойлоп табуунун сандык диапозонуна туура келсе, анда мындай ойлоп табуу жаңы эмес деп эсептелет.

2. Эгер белгилүү техникалык чечимде көрсөтүлгөн сандык диапозон арызда көрсөтүлгөн чечимдин сандык диапозону менен жарым-жартылай дал келсе же алардын чектик мааниси бирдей болсо, анда мындай ойлоп табуу жаңы эмес деп эсептелет.

3. Сандык диапозондун эки чектик мааниси белгилүү болсо, алардын ортосундагы так сандык маанилер жаңылыкка шек келтирбейт.

4. Эгер техникалык мүнөздөмөлөрдүн сандык мааниси же сандык диапозону белгилүү сандык диапозонго туура келбесе жана белгилүү сандык диапозон менен жалпы чектик мааниге ээ болбосо, анда белгилүү документ арызда көрсөтүлгөн ойлоп табуунун жаңылыгына шек келтирбейт.

Бул категориядагы ойлоп табууларды жаңылыкка баалоо боюнча ыкмалар ЕАПВда колдонулгандарга толугу менен шайкеш келет. Ошол эле учурда КЭРдин экспертиза боюнча колдонмосунда жогоруда айтылган ыкмаларды колдонуу мисалдары кеңири баяндалган, аларды ЕАПВнын Эрежелерине жана Экспертиза боюнча колдонмосуна да киргизүүгө болот.

Ойлоп табуунун деңгээлин баалоо принциптери

КЭР менен ЕАПВда ойлоп табуунун деңгээлин аныктоо айырмаланат.

ЕАПВда кыскача аныктама берилген: ойлоп табуу адиске техниканын деңгээлинен айкын түрдө келип чыкпаса, анда ал ойлоп табуунун деңгээлине ээ деп эсептелет (ЕАПК Нускамасынын 3-эрежесинин 1-пункту).

КЭРде ойлоп табуунун деңгээли – бул ойлоп табуу маанилүү айырмалоочу белгилерге ээ болуп, техниканын учурдагы деңгээлине салыштырмалуу олуттуу прогрессти камсыз кылганын билдирет.

⁷ Ойлоп табууга евразиялык патенттерди берүү боюнча арыздарды экспертизадан өткөрүү боюнча колдонмо, 2024-жылдын 11-ноябры // ЕАПО: расмий сайт. URL: <https://www.eapo.org/documents/voprosy-pravovoj-ohrany-izobretenij/rukovodstvo-po-ekspertize-zayavok-navyadachu-evrazijskih-patentov-na-izobreteniya/> (кайрылуу датасы: 25.04.2025).

КЭРдин Экспертиза колдонмосунун 2-бөлүмүнүн 4-бөлүмүндө ойлоп табуунун деңгээлине байланыштуу мүнөздөмөлөр боюнча түшүндүрмөлөр деталдуу түрдө берилген.

Негизги айырмалоочу өзгөчөлүктөр

Эгерде ойлоп табуу маанилүү айырмалоочу белгилерге ээ болсо, бул ойлоп табуу техниканын учурдагы деңгээлине салыштырмалуу тармактагы адис үчүн ачык эмес экенин билдирет. Эгерде ойлоп табуу техниканын учурдагы деңгээлинин негизинде адис тарабынан логикалык анализ, ой жүгүртүү же эксперименттер аркылуу гана алынса, анда мындай ойлоп табуу ачык деп эсептелет жана маанилүү айырмалоочу белгилерге ээ эмес.

Чоң ийгилик

«Ойлоп табуу чоң ийгилик ээ» деген фраза ойлоп табуу учурдагы технологияга салыштырмалуу пайдалуу техникалык натыйжаларды камсыз кыларын билдирет. Мисалы, ойлоп табуу техниканын белгилүү деңгээлиндеги технологиялардагы кемчиликтерди жоёт же белгилүү бир техникалык маселени чечүүчү жаңы концептуалдык техникалык чечимди сунуштайт, же болбосо технологиялык өнүгүүнүн жаңы багытын көрсөтөт.

Ойлоп табуунун ойлоп табуучулук деңгээлин баалоодо, ойлоп табуу багытталган маселе, бул маселени чечүүчү каражаттар, алардын бул техникалык тармакта же көрсөтүлгөн максаттарда колдонулушунун белгилүүлүгү жана дайындалган максатты ишке ашырууда жетишилген техникалык натыйжа комплекстүү түрдө эске алынат.

Кытай Эл Республикасында ойлоп табуучулук деңгээлди баалоо эки категорияга бөлүнгөнүнө карабастан, ЕАПВда бул эки категория өзүнчө бөлүнбөй, комплекстүү түрдө эске алынат. Биздин көз карашыбызда мындай ыкма ойлоп табуучулук деңгээлди баалоону татаалдаштырат, бирок ага эч кандай жаңы артыкчылыктарды кошпойт.

Ошол эле учурда Кытай Эл Республикасында маанилүү айырмалоочу белгилерди баалоо кандайча жүргүзүлөрүн карап чыгуу абдан кызыктуу.

Ойлоп табуу маанилүү айырмалоочу белгилерге ээби же жокпу дегенди аныктоо – бул көрсөтүлгөн ойлоп табуу техниканын мурдагы деңгээлине салыштырмалуу тармактагы адистер үчүн ачыкпы же жокпу дегенди аныктоо дегенди билдирет.

- 1) эң жакын белгилүү техникалык чечимди аныктоо;
- 2) ойлоп табуунун айырмалоочу белгилерин аныктоо;
- 3) көрсөтүлгөн ойлоп табуу бул тармактагы адис үчүн ачыкпы же жокпу экенин аныктоо.

Эң чоң жылышты баалоо

Ойлоп табуу пайдалуу техникалык натыйжага жана чоң прогресске ээ деп эсептелет төмөнкү жагдайларда:

- 1) Эгер ойлоп табуу учурдагы технологияга караганда сапатты жакшыртуу, өндүрүмдүүлүктү арттыруу, энергияны үнөмдөө, айлана-чөйрөнү булгоону алдын алуу сыяктуу жакшыраак техникалык натыйжаны камсыздаса, ал маанилүү прогресске ээ деп эсептелет.

2) Ойлоп табуу техниканын деңгээлинде белгилүү техникалык натыйжаны камсыздаганы менен, мурда белгисиз болгон техникалык өзгөчөлүктөргө ээ болсо, ал өзгөчө техникалык чечим катары каралат.

3) Ойлоп табуу белгилүү бир жаңы технологиянын өнүгүүсүн билдирет;

4) Ойлоп табуу айрым жагдайларда терс таасирге ээ болгону менен, башка жагдайларда техниканын деңгээлинде белгилүү болгон оң техникалык натыйжага жетүүгө мүмкүндүк берет.

Көрүп тургандай, ойлоп табуучулук деңгээлди баалоо боюнча методология (алгоритм) Кытай Эл Республикасында жана ЕАПВда окшош болуп, экөө тең эң жакын аналогго салыштырмалуу айырмалоочу белгилерди аныктоого жана алардын жетишилген техникалык натыйжага тийгизген таасиринин ачык же ачык эместигин аныктоого багытталган.

Кытай Эл Республикасынын Экспертиза боюнча жетекчилигинин 2-бөлүмүнүн 4-бөлүмүндө ойлоп табуучулук деңгээл талабына жооп бербеген ар кандай ойлоп табуулар келтирилген. Бирок алар ЕАПВнын Эрежелеринин 5.8-пунктунда жана Экспертиза боюнча жетекчилигинин 10-бөлүмүндө көрсөтүлгөн талаптарга толук ылайык келет (мисалы, белгилүү бөлүктү алмаштыруу, бөлүктү алып салуу, каражаттардын белгилүү касиеттерин колдонуу ж.б.).

Экөөндө тең ойлоп табуучулук деңгээлдин бар экенин көрсөтүүчү кошумча кыйыр критерийлер колдонулат. Аларга узак убакыттан бери бар болгон муктаждыкты канааттандыруу, татаал маселени чечүү, техникалык прогресске олуттуу салым кошуу, адистердин ишенбестигин жана шектенүүсүн жеңүү сыяктуу жагдайлар кирет.

Күтүлбөгөн ойлоп табууларды ойлоп табуучулук деңгээл боюнча баалоо

Ушул эле жетекчиликтин бөлүмүндө күтүлбөгөн ойлоп табууларды ойлоп табуучулук деңгээл боюнча баалоо критерийлери сүрөттөлгөн – «тар багыттагы техникалык чечимди атайын тандоого байланыштуу ойлоп табуулар». Белгилүү бир ойлоп табуунун ойлоп табуучулук деңгээлин баалоодо негизги фактор – тандоонун натыйжасында пайда болгон күтүлбөгөн техникалык натыйжалар болуп саналат.

Ачык көрүнүп турат: «күтүлбөгөн ойлоп табуулар» деп аталган ойлоп табуулар – ЕАПВдагы селективдүү ойлоп табууларга окшош келет, жана алардын ойлоп табуучулук деңгээлин баалоо критерийлери ЕАПВда колдонулгандарга шайкеш келет.

Күтүлбөгөн ойлоп табууларды (селективдүү ойлоп табууларды) ойлоп табуучулук деңгээл боюнча баалоо:

1. Эгер ойлоп табуу белгилүү техникалык чечимдердин ичинен жөн гана тандоону билдирсе жана бул тандалган чечим күтүлбөгөн техникалык натыйжаларды камсыздабаса, анда мындай ойлоп табуу ойлоп табуучулук деңгээлге ээ эмес деп эсептелет.

2. Эгер ойлоп табуу белгилүү өлчөмдөрдү, температуралык диапазондорду же башка параметрлерди

тандоону гана камтыса жана бул тандоо тармактагы адистер тарабынан кадимки ыкмалар менен жүргүзүлө ала турган болсо, ошондой эле күтүлбөгөн техникалык натыйжаларга алып келбесе, анда мындай ойлоп табуу ойлоп табуучулук деңгээлге ээ эмес деп эсептелет.

3. Ошондой эле, эгер ойлоп табуу техниканын деңгээлинен түз эле келип чыкса, анда ал да ойлоп табуучулук деңгээлге ээ эмес деп эсептелет.

3. Если изобретение является выбором, который непосредственно следует из уровня техники, то изобретение также не имеет изобретательского уровня.

Ачык көрүнүп турат, аталган күтүлбөгөн ойлоп табуулар – бул ЕАПВдеги тандалма ойлоп табууларга окшош, жана алардын ойлоп табуучулук деңгээлин баалоо критерийлери ЕАПВде колдонулган критерийлерге шайкеш келет.

4. Эгер ойлоп табуу маңызы боюнча белгилүү техникалык чечимдердин ичинен тандоо болуп, ал тандоо күтүлбөгөн техникалык натыйжаларга жетүүгө мүмкүндүк берсе, анда мындай ойлоп табуу ойлоп табуучулук деңгээл шартына жооп берет.

Бул категориядагы ойлоп табуулардын ойлоп табуучулук деңгээлин баалоо ыкмалары ЕАПВде колдонулган ыкмаларга шайкеш келет.

Өнөр жайда колдонууга жарамдуулугун баалоо принциптери.

Кытай Эл Республикасынын Патенттик мыйзамынын 22-беренесине ылайык, практикалык колдонууга жарамдуулук – бул ойлоп табуу же пайдалуу модель иштелип чыгып, колдонулуп, оң таасир бере ала тургандыгын билдирет⁸.

Кытай Эл Республикасынын Жетекчиликтин 2-бөлүмүнүн 5-бөлүмүндө түшүндүрүлгөндөй, практикалык колдонууга жарамдуулук – бул ойлоп табууну өнөр жайда иштеп чыгууга жана колдонууга мүмкүнчүлүк бар экендигин билдирет. Ошол эле учурда, патенттик укуктар берилүүчү ойлоп табуу белгилүү техникалык маселелерди чечүүгө жөндөмдүү болушу керек.

Практикалык колдонууга жарамдуулук шарттары маңызы боюнча ЕАПВде жана көпчүлүк юрисдикцияларда колдонулган «өнөр жайда колдонууга жарамдуулук» түшүнүгүнө барабар. Андан ары «өнөр жайда колдонууга жарамдуулук» түшүнүгү колдонулат.

⁸ Кытай Эл Республикасында ойлоп табууларды жана пайдалуу моделдерди патенттөө боюнча укуктук жана практикалык аспектерди изилдөө: илимий-изилдөө ишинин (жыйынтыктоочу) отчету / Евразия патенттик ведомствосу (ЕАПВ), Өнөр жай менчигинин федералдык институту (ФӨМИ); илимий жетекчи – А. Л. Журавлев, 2025. 353 б.

Өнөр жайда колдонууга жарамдуулугун текшерүү

Кытай Эл Республикасында, ЕАПВдегидей эле, өнөр жайда колдонууга жарамдуулук ойлоп табуунун жалпы техникалык мазмунуна негизделип бааланат – бул мазмун сүрөттөмөдө (чийме материалдарын кошкондо) жана арыз берилген күндөгү ойлоп табуунун формуласы аркылуу ачып берилет. Башкача айтканда, баалоо ойлоп табуунун формуласы менен гана чектелбейт⁹.

Өнөр жайда колдонууга жарамдуулукка жооп берген техникалык чечимдер табият мыйзамдарын бузбашы керек жана кайра чыгарууга (кайталанууга) жөндөмдүү болушу зарыл. Өнөр жайда колдонууга жарамдуулуктун жоктугу, адатта, техникалык чечимдин өзүндө болгон кемчиликтерден келип чыгат жана сүрөттөмөдө ачып берилген деңгээлге эч кандай тиешеси жок¹⁰.

Ойлоп табуу төмөнкү учурларда өнөр жайда колдонууга жарамдуулук шарттарына жооп бербейт:

1. Ойлоп табуу кайра чыгарууга мүмкүн эмес.
2. Табият мыйзамдарын бузуу.
3. Өнүм уникалдуу табигый шарттарда түзүлгөн.
4. Ойлоп табуу адамдын же жаныбарлардын физиологиялык параметрлерин кооптуу шарттарда өлчөө ыкмаларына негизделген.
5. Оң таасир (техникалык натыйжа) жок.

Жогоруда айтылгандардан көрүнүп тургандай, Кытай Эл Республикасында да, ЕАПВде да өнөр жайда колдонууга жарамдуулукка коюлган негизги талаптар – бул ойлоп табууну кайра чыгарууга (кайталанууга) мүмкүн болуусу, жарыяланган техникалык натыйжага жетүү мүмкүнчүлүгү жана ойлоп табууну ишке ашыруу үчүн табият мыйзамдарына каршы келбеши.

Жогоруда айтылгандардан көрүнүп тургандай, Кытай Эл Республикасында да, ЕАПВде да өнөр жайда колдонууга жарамдуулукка коюлган негизги талаптар – бул ойлоп табууну кайра чыгарууга (кайталанууга) мүмкүн болуусу, жарыяланган техникалык натыйжага жетүү мүмкүнчүлүгү жана ойлоп табууну ишке ашыруу үчүн табият мыйзамдарына каршы келбеши¹¹.

Ошондой эле ойлоп табуунун өнөр жайда колдонууга жарамдуулугун баалоо арыздагы бардык

⁹ Кытай Эл Республикасында ойлоп табууларды жана пайдалуу моделдерди патенттөө боюнча укуктук жана практикалык аспектерди изилдөө: илимий-изилдөө ишинин (жыйынтыктоочу) отчету.

¹⁰ Ошол эле жерде.

¹¹ Ошол эле жерде.

материалдарга – сүрөттөмөгө, чиймелерге жана формулага – карата жүргүзүлөрү так көрсөтүлгөн, башкача айтканда, ойлоп табуунун формуласы менен гана чектелбейт. Кытай Эл Республикасында ЕАПВдеги мыйзамдардан айырмаланып, ойлоп табуунун багыты (максаты) көрсөтүлүшү боюнча катуу талап жок. Өнөр жайда колдонууга жарамдуулук шарты кеңири түшүнүктө бааланат – бул адистин ойлоп табууну бир нече жолу кайра чыгаруу мүмкүнчүлүгү жана ар бир жолу бирдей техникалык натыйжага жетүү мүмкүнчүлүгү тууралуу пикиринин негизинде жүргүзүлөт. Бул мамиле көпчүлүк юрисдикцияларда колдонулган ыкмаларга шайкеш келет.

Кайра экспертиза (патент берүү чечимине каршы нааразычылыкты кароо)

Кытай Эл Республикасынын Патенттик мыйзамынын 41-беренесине ылайык, эгер арыз берүүчү патент берүүдөн баш тартуу чечимине макул болбосо, ал чечимди алган күндөн тартып үч айдын ичинде Мамлекеттик кеңештин алдындагы Патенттик башкармалыкка кайрылып, кайра экспертиза жүргүзүүнү сурана алат жана тиешелүү төлөмдү төлөшү керек.

Кайра экспертиза жүргүзүү үчүн ведомствонун Административдик департаменти тарабынан коллегия дайындалат. Кайра экспертиза жүргүзүлгөндөн кийин патент берүү чечими кабыл алынышы мүмкүн же баш тартуу тууралуу баштапкы чечим күчүндө калтырылышы мүмкүн.

Эгер арыз берүүчү кайра экспертизанын чечимине канааттанбаса, чечим тууралуу билдирүүнү алган күндөн тартып үч айдын ичинде сотко доо арыз бере алат.

КЭРда кайра экспертиза жүргүзүү тартиби жана мөөнөттөрү ЕАПВдеги патент берүүдөн баш тартуу чечимине каршы нааразычылыкты берүү жана кароо тартибине шайкеш келет. Бул ЕАПВнин Патенттик Инструкциясынын 48-эрежесине жана Евразия патентин берүүдөн баш тартуу чечимдерине каршы нааразычылыктарды кароо тартибине ылайык жүргүзүлөт.

Кытай Эл Республикасындагы процедуранын өзгөчөлүгү – ведомствонун кайра кароо чечимин сот тартибинде даттанууга мүмкүнчүлүк бар. Ал эми ЕАПВде президенттин атына берилген апелляциянын жыйынтыгы боюнча кабыл алынган чечим акыркы болуп эсептелет жана андан ары даттанууга жатпайт.

Кытай Эл Республикасындагы процедуранын өзгөчөлүгү – ведомствонун кайра кароо чечимин сот тартибинде даттанууга мүмкүнчүлүк бар. Ал эми ЕАПВде президенттин атына берилген апелляциянын жыйынтыгы боюнча кабыл алынган чечим акыркы болуп эсептелет жана андан ары даттанууга жатпайт.

ЕАПК өлкөлөрүнүн патенттик ведомстволору менен ишти улантып, патенттик талаштарды чечүү жана ЕАПВ чечимдерине даттануу үчүн бирдиктүү евразиялык сот юрисдикциясын түзүү боюнча сунуш катары евразиялык талаштарды кароо системасын өркүндөтүү иши улантылышы керек.

Корутунду

Ошентип, макалада Кытай Эл Республикасында жана Евразиялык патенттик ведомстводо ойлоп табууларды патенттөө боюнча укуктук жана практикалык аспектилердин салыштырма талдоосу жүргүзүлдү. Евразиялык патенттик мыйзамдардын нормаларын өркүндөтүү боюнча сунуштар берилди. Селективдүү ойлоп табууларды баалоодо бирдиктүү ыкмаларга байланыштуу жыйынтыктар чыгарылды, ошондой эле бул ойлоп табууларды Евразиялык патенттик конвенцияга карата Патенттик нускамага жана ойлоп табууларга евразиялык патент берүү үчүн арыздарды түзүү, тапшыруу жана кароо эрежелерине киргизүү үчүн жаңы нормаларды иштеп чыгуу боюнча сунуштар берилди. Мисалы, ойлоп табууларды патенттик коргоодон чыгаруу үчүн евразиялык патенттик мыйзамдарда коомдук этикага каршы келген объекттердин тизмесин тактоо, же ойлоп табуунун жаңылыгын баалоодо ойлоп табуучуга жеңилдетилген ачыкка чыгаруу мөөнөтүн берүүчү жагдайлардын тизмесин аныктоо, ошондой эле ойлоп табуучулук деңгээлди жана өнөр жайда колдонууга жарамдуулугун баалоо боюнча ыкмалар.

Адабияттардын тизмеси

1. Ци Чжун. Развитие механизма интеллектуальной собственности в Китае и России: сходство и различия / Ци Чжун // Статистика и экономика. – 2013. – № 4. – С. 119–123.
2. Кузнецов, Ю. Д. Интеллектуальная собственность в научной сфере / Ю. Д. Кузнецов // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2024. – № 3. – С. 55–57.
3. Борзенко, Д. Особенности современной патентной системы в КНР: этапы и факторы формирования, специфика институционализации, стратегические подходы к развитию / Д. Борзенко, С. Полторацкая // Интеллектуальная собственность в Беларуси. – 2024. – № 6 (109). – С. 37–45.
4. Салицкий, А. И. Китай на пути к мировому технологическому лидерству / А. И. Салицкий, Е. А. Салицкая // Вестник Российской академии наук. – 2022. – Т. 92, № 5. – С. 451–457. – DOI 10.31857/S0869587322050085.
5. Анисимцев, Н. В. История и современность становления авторского права и интеллектуальной собственности в КНР / Н. В. Анисимцев // Исторические события в жизни Китая и современность / Российская академия наук; Федеральное автономное государственное учреждение науки «Институт Китая и современной Азии». Выпуск VII. – Москва: Институт Китая и современной Азии Российской

- академии наук, 2022. – С. 167–187. – DOI 10.48647/IFES.2022.81.29.025.
6. Негуляев, Г. А. О практике стимулирования изобретательства в области зеленых технологий / Г. А. Негуляев // Копирайт (вестник Академии интеллектуальной собственности). – 2023. – № 3. – С. 108–127.
 7. Спартак, А. Н. Экономический потенциал и планы развития Китая в контексте российско-китайского сотрудничества / А. Н. Спартак // Российский внешнеэкономический вестник. – 2024. – № 7. – С. 7–25. – DOI 10.24412/2072-8042-2024-7-7-25.
 8. Ченцова, Е. П. Особенности инновационного развития страны: опыт Китая / Е. П. Ченцова, М. С. Ченцов // Вопросы инновационной экономики. – 2023. – Т. 13, № 4. – С. 1835–1854. – DOI 10.18334/vines.13.4.120104.
 9. Гуляева, Т. К. Соотношение «права ВТО» и национального права государств-членов / Т. К. Гуляева. – Второе издание, стереотипное. – Москва: Юридический дом «Юстицинформ», 2024. – 228 с. – ISBN 978-5-7205-2010-6.
 10. Демидчик, А. А. Интеллектуальные ресурсы как фактор обеспечения технологического суверенитета / А. А. Демидчик // Вестник Белорусского государственного экономического университета. – 2024. – № 3 (164). – С. 35–44.
 11. Покровская, А. В. Сравнительный анализ стандарта неочевидности в китайском и американском патентном праве / А. В. Покровская // Актуальные проблемы права интеллектуальной собственности: Сборник докладов межвузовской научно-практической конференции студентов и молодых ученых, Санкт-Петербург, 26 апреля 2021 года. – Санкт-Петербург: ООО «Скифия-принт», 2023. – С. 76–80.
 12. Основы формирования современного общего информационно-экспертного пространства в сфере промышленной собственности в Евразийском регионе / Г. П. Ивлиев, А. Л. Журавлев, Д. Ю. Рогожин, О. Н. Дарина. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2024. – 344 с. – ISBN 978-5-907602-20-5.
 13. Заяц, А. Интеллектуальная собственность – ключевой аспект экономической интеграции Евразийского региона / А. Заяц // Интеллектуальная собственность в Беларуси. – 2023. – № 2 (99). – С. 29–33.
 14. Аракелова, А. О. Стратегия развития интеллектуальной собственности на евразийском пространстве / А. О. Аракелова // Копирайт (вестник Академии интеллектуальной собственности). – 2023. – № 4. – С. 5–56.
 15. Комендантов, С. В. Об основных положениях Соглашения о торгово-экономическом сотрудничестве между ЕАЭС и Китаем / С. В. Комендантов // Электронное сетевое издание «Международный правовой курьер». – 2023. – № 7. – С. 49–53.
 16. Шимкович, М. Н. Правовые аспекты государственного регулирования параллельного импорта в Республике Беларусь / М. Н. Шимкович, К. Д. Базага // Проблемы гражданского права и процесса: Сборник научных статей. – Гродно: Гродненский государственный университет имени Янки Купалы, 2023. – С. 219–229.
 17. Майданник, О. В. Правовые аспекты предоставления охраны изобретениям, полезным моделям и промышленным образцам в России и зарубежных странах / О. В. Майданник, М. А. Гапоненко, М. О. Дашкова // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2022. – № 12. – С. 32–46.
- Авторлор жөнүндө маалымат:**
Аурелия Викторовна Чебан, Евразиялык патенттик ведомствонун экспертиза башкармалыгынын жетекчиси оюн басары, химия жана медицина бөлүмүнүн башчысы; ACeban@EAPO.ORG
Елена Борисовна Гаврилова, Евразиялык патенттик ведомствонун Сапатты көзөмөлдөө борборунун башчысы; EGavrilova@eapo.org
Анастасия Александровна Ломакина, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институту» илимий ишмердүүлүктү уюштуруу борборунун кенже илимий кызматкери (Москва, Бережковская жээги, 30, корп. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-коду: 1463-1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru
- Авторлоштордун жарыяланган салымы**
А. В. Чебан – Кытай Эл Республикасынын патенттик мыйзамдарынын (КЭРдин Патенттик мыйзамы, КЭРдин Патенттик мыйзамын колдонуу эрежелери жана КЭРдин патенттик экспертиза боюнча колдонмосу) жана ЕАПонун патенттик мыйзамдарынын (Евразиялык патенттик конвенцияга карата Патенттик нускама, ойлоп табууларга евразиялык патент берүү үчүн арыздарды түзүү, тапшыруу жана кароо эрежелери, ошондой эле евразиялык патент берүү үчүн арыздарды экспертизалоо боюнча колдонмо) салыштырма талдоосу; КЭРдин тажрыйбасын эске алуу менен евразиялык патенттик системаны өркүндөтүү боюнча сунуштарды иштеп чыгуу.
Е. Б. Гаврилова – КЭРдин Патенттик мыйзамы менен Евразиялык патенттик конвенцияга карата Патенттик нускаманын салыштырма талдоосу; КЭРдин тажрыйбасын эске алуу менен евразиялык патенттик системаны өркүндөтүү боюнча сунуштарды иштеп чыгуу.
А. А. Ломакина – изилдөөнүн актуалдуулугун жана уникалдуулугун негиздөө, илимий булактар менен иштөө, адабияттар тизмесин даярдоо.
- References**
1. Qing Zhong (2013), Development of intellectual property mechanism in China and Russia: similarities and differences, *Statistics and Economics*, no 4, pp. 119–123.
 2. Kuznetsov, Y. D. (2024), «Intellectual property in the scientific field», *Intellectual Property. Industrial Property*, no 3, pp. 55–57.

3. Borzenko, D. and Poltorak, S. (2024), «Features of the modern patent system in China: stages and factors of formation, specifics of institutionalization, strategic approaches to development», *Intellectual property in Belarus*, no 6 (109), pp. 37–45.
4. Salitsky, A. I. and Salitskaya, E. A. (2022), «China on the way to global technological leadership», *Bulletin of the Russian Academy of Sciences*, Vol.92, no. 5, pp. 451–457. – DOI 10.31857/S0869587322050085.
5. Anisimtsev, N. V. (2022), History and modernity of the formation of copyright and intellectual property in China, Historical events in the life of China and modernity, Russian Academy of Sciences; Federal Autonomous State Institution of Science Institute of China and Modern Asia, Institute of China and Modern Asia of the Russian Academy of Sciences, Vol. VII, pp. 167–187. DOI 10.48647/IFES.2022.81.29.025
6. Negulyaev, G. A. (2023), «On the practice of stimulating invention in the field of green technologies», *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no. 3, pp. 108–127.
7. Spartak, A. N. (2024), «China's economic potential and development plans in the context of Russian-Chinese cooperation», *Russian Foreign Economic Journal*, no. 7, pp. 7–25. DOI 10.24412/2072-8042-2024-7-7-25.
8. Chentsova, E. P. and Chentsov M. S. (2023), «Features of the country's innovative development: China's experience», *Russian journal of innovation economics*, Vol. 13, no. 4, pp. 1835–1854. DOI 10.18334/vinec.13.4.120104.
9. Gulyaeva, T. K. (2024), The relationship of «WTO law» and the national law of the member states, 2nd ed stereotypical, Law House «Justicinform», Moscow, Russia, pp. 228. ISBN 978–5–7205–2010–6.
10. Demidchik, A. A. (2024), «Intellectual resources as a factor of ensuring technological sovereignty», *Belarusian State Economic University Bulletin*, no. 3 (164), pp. 35–44.
11. Pokrovskaya, A.V. (2023), Comparative analysis of the standard of non-obviousness in Chinese and American patent law, Actual problems of intellectual property law: Collection of reports of the interuniversity scientific and practical conference of students and young scientists, April 26 In 2021. Saint Petersburg: Scythia-Print LLC, St. Petersburg, pp. 76–80.
12. Ivliev. G. et al (2024), Fundamentals of the formation of a modern common information and expert space in the field of industrial property in the Eurasian region, Federal State Budgetary Institution «Federal Institute of Industrial Property», Moscow, Russia, pp. 344. ISBN 978-5-907602-20-5.
13. Zayats, A. (2023), «Intellectual property is a key aspect of the economic integration of the Eurasian region», *Intellectual property in Belarus*, no.2 (99), pp. 29–33.
14. Arakelova, A. O. (2023), «Strategy of intellectual property development in the Eurasian space», *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no. 4, pp. 5–56.
15. Komendantov, S. V. (2023), «On the main provisions of the Agreement on Trade and Economic cooperation between the EAEU and China», *International legal courier*, no. 7, pp. 49–53.
16. Shimkovich, M. N. and Bazaya, K. D. (2023), Legal aspects of state regulation of parallel imports in the Republic of Belarus, Problems of civil law and process: Collection of scientific articles, Yanka Kupala Grodno State University, Grodno, pp. 219–229.
17. Maidannik, O. V., Gaponenko, M. A. and Dashkova, M. O., (2022), «Legal aspects of granting protection to inventions, utility models and industrial designs in Russia and abroad», *Intellectual property. Industrial property*, no. 12, pp. 32–46.

Information about the authors

Aurellia V. Ceban, Deputy Director Examination Department – Director Chemistry and Medicine division of Eurasian patent organization (Moscow, M. Cherkassky lane, 2); aceban@eapo.org

Elena B. Gavrilova, Head of the Quality Monitoring Center of Eurasian Patent Organization (Moscow, M. Cherkassky lane, 2); EGavrilova@eapo.org

Anastasiia A. Lomakina, junior researcher of the Center of Scientific Activity Management of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, building 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-code: 1463–1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru

Contribution of the authors

A. V. Ceban – comparative analysis of the People's Republic of China legal framework concerning patents (PRC Patent Law, Implementing Regulations of the PRC Patent law and Guidelines for patent examination) and the EAPO's legal framework (Patent Regulations under the Eurasian patent Convention, Rules for filing and examining of Eurasian patent applications and Guidelines for examination of Eurasian patent applications); drafting proposals for the improvement of the Eurasian patent system taking into account the PRC experience.

E. B. Gavrilova – comparative analysis of the Patent Law of the People's Republic of China and the Patent Regulations under the Eurasian patent Convention; drafting proposals for the improvement of the Eurasian patent system taking into account the PRC experience.

A. A. Lomakina – substantiation of the relevance and uniqueness of the research, work with scientific sources, preparation of a list of references.

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.
The authors declare no conflict of interests.

Редакцияга келип түшкөн күн: 28.04.2025
Рецензиядан кийин кайра иштетилген күн: 03.06.2025
Жарыялоого кабыл алынган күн: 06.06.2025

УДК: 338.24: 504.05: 347.77
EDN <https://elibrary.ru/zcffzx>

Кытай Эл Республикасынын патенттик системасы: анын өнүгүшү жана ойлоп табуулар менен пайдалуу моделдерди патенттөө өзгөчөлүктөрү

Геннадий Анатольевич Негуляев, Ольга Николаевна Дарина[✉]

Федералдык өнөр жай менчиги институту

[✉]otd3226@rupto.ru

Аннотация: Учурда Россия менен Кытай Эл Республикасынын ортосунда жаңы технологиялар менен алмашууга өзгөчө көңүл бурулуп жаткан мезгилде, ойлоп табуулар менен пайдалуу моделдерди өз ара патенттөө маселелери өзгөчө актуалдуулукка ээ болууда. Практика көрсөткөндөй, өз ара патенттөө деңгээли эки өлкөнүн экономикалык жана техникалык кызматташтыгынын өнүгүү темптерине толук шайкеш келе элек. Бул көрүнүштүн себептеринин бири – КЭРдин патенттик системасынын өзгөчөлүктөрү боюнча тажрыйбасы жетиштүү изилденбегендиги, ошондой эле россиялык арыз ээлеринин бул өлкөдө патенттөө талаптары жана өзгөчөлүктөрү тууралуу маалыматтын жетишсиздиги болуп саналат. Бул КЭРдин Патенттик мыйзамынын негизги жоболорун жана колдонуу тажрыйбасын терең изилдөөнүн өзгөчө актуалдуулугун жана зарылдыгын көрсөтөт. Изилдөөнүн максаты – КЭРдин патенттик системасынын калыптаныш этаптарын жана аны өнүктүрүүдө мамлекеттик колдоо чараларын карап чыгуу. Ошондой эле патенттик арыздарды тапшырууну стимулдаштыруу жана ойлоп табуулар менен пайдалуу моделдерди ишке киргизүү жана колдонууга багытталган кошумча укуктук механизмдерди талдоо. Иште жалпы илимий ыкмалар колдонулган: формалдуу-логикалык, салыштырма жана системдүү талдоо. Авторлордун ишинин жыйынтыгы – патенттик арыздарды тапшыруу жана кароо процедуралары, ошондой эле каттоодон кийинки этаптар боюнча талаптарга байланыштуу чоң көлөмдөгү маалыматты системдүү жана салыштырма түрдө берүү болду. Өзгөчө көңүл Кытай мыйзамдарынын россиялык нормалардан айырмаланган өзгөчөлүктөрүнө бурулган. Патенттөө боюнча эң оптималдуу ыкмаларды жана варианттарды тандоого байланыштуу негизги сунуштар келтирилген. Иштин жыйынтыктары нормативдик документтерди иштеп чыгуучулар үчүн да, чет өлкөлөрдө патенттөө маселелери менен алектенген адамдар үчүн да кызыктуу болушу мүмкүн.

Негизги сөздөр: КЭРнын патенттик мыйзамы, мамлекеттик колдоо, ойлоп табуулар, пайдалуу моделдер, патент берүү үчүн арызды экспертизалоо, патентке жөндөмдүүлүк критерийлери, Кытайда патенттөө өзгөчөлүктөрү.

Ыраазычылык билдирүү: Бул макала КЭРда ойлоп табууларды жана пайдалуу моделдерди патенттөө боюнча укуктук жана практикалык аспектерди изилдөө темасында жүргүзүлгөн илимий-изилдөө ишинин жыйынтыктарын чагылдырат. Ишти Федералдык өнөр жай менчик институтунун (ФӨМИ) жана Евразиялык патенттик ведомствонун (ЕАПВ) кызматкерлеринен турган авторлор тобу жүргүзгөн¹.

Шилтеме кылуу үчүн: Негуляев Г. А., Дарина О. Н. КЭРнын патенттик системасы: анын өнүгүүсү жана ойлоп табуулар менен пайдалуу моделдерди патенттөө өзгөчөлүктөрү // ФӨМИ жарчысы. 2025. Т. 4, № 2 (12). Б. 138–149.

¹ КЭРда ойлоп табууларды жана пайдалуу моделдерди патенттөө боюнча укуктук жана практикалык аспектерди изилдөө: илимий-изилдөө иши боюнча отчет (жыйынтыктоочу) / Евразиялык патенттик ведомствосу; жетекчи. А. Л. Журавлев, М., 2025. 353 бет.

Patent system of the People's Republic of China: its development and features of patenting inventions and utility models

Gennady A. Negulyaev, Olga N. Darina[✉]

Federal Institute of Industrial Property

[✉]otd3226@rupto.ru

Abstract: At present, when special attention was paid to the exchange of the latest technologies between Russia and China, the problems of mutual patenting of inventions and utility models are becoming especially urgent. Practice shows that the level of mutual patenting does not yet fully correspond to the pace of development of economic and technical cooperation between the two countries. One of the reasons for this is the insufficient study of the PRC experience in relation to the specifics of the PRC patent system, as well as the insufficient awareness of Russian applicants about the features and requirements for patenting these objects in this country. This determines the particular relevance and necessity of a more in-depth study of the main provisions and norms of the Patent Law of the PRC and the practice of its application. The purpose of the study was to consider the main stages and factors of the formation of the patent system of the PRC, including measures of state support for its development, as well as stimulation of filing patent applications and the creation of additional legal mechanisms aimed at the implementation and use of inventions and utility models. The work was carried out by using general scientific methods of formal-logical, comparative and systemic analysis. The result of the authors' work was a systematic and comparative presentation of a large volume of information material concerning the procedures and requirements for filing and examination of patent applications, as well as performing post-registration procedures. Specific features of Chinese legislation are considered in particular in comparison with Russian norms. Some basic recommendations for choosing the most optimal approaches and options for patenting are given. The results of the work may be of interest both to developers of regulatory documents and to persons involved in specific issues of foreign patenting.

Keywords: Patent Law of the People's Republic of China, state support, inventions, utility models, examination of a patent application, patentability criteria, features of patenting in China.

For citation: Negulyaev G. A., Darina O. N. Patent system of the People's Republic of China: its development and features of patenting inventions and utility models // Bulletin of Federal Institute of Industrial property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 138–149 (In Russ.).

Acknowledgements: this article reflects the results of the research work «Study of the legal and practical aspects of patenting inventions and utility models in the PRC», conducted by a team of authors from the Federal Institute of Industrial Property (FIPS) and the Eurasian Patent Organization (EAPO).

Киришүү

Азыркы экономикалык кызматташтык шарттарында КЭР Россиянын жаңы технологиялар менен алмашуу боюнча алдыңкы өнөктөштөрүнүн бири болуп саналат. Ойлоп табууларды жана пайдалуу моделдерди өз ара патенттөө маселелерин кароо – ишкерлер үчүн өз бизнес-интерестерин биздин өлкөлөрдүн аймагында жогорку деңгээлде коргоону камсыз кылуу жагынан актуалдуу маселе болуп саналат.

КЭРнын Патенттик ведомствосуна (China National Intellectual Property Administration – CNIPA) ойлоп табуу жана пайдалуу моделдер боюнча патент алуу үчүн берилген арыздардын жыл сайын өзгөчө жогорку өсүшү Кытайдагы патенттөө процессин стимулдаштыруу тажрыйбасын жана КЭРдин нормативдик документтерин талдоонун зарылдыгын шарттайт. Бул Россия Федерациясында мыкты ыкмаларды колдонуу үчүн маанилүү.

Материалдар жана изилдөө ыкмалары

Ойлоп табууларды жана пайдалуу моделдерди коргоо жаатында укуктук мамилелерди өнүктүрүү жана

жөнгө салуу боюнча Россиянын нормалары менен салыштырганда Кытай мыйзамдарынын өзгөчөлүктөрүн аныктоо максатына жетүү үчүн изилдөө ыкмасы катары формалдуу-логикалык, салыштырма жана системалуу талдоо сыяктуу жалпы илимий ыкмалар, ошондой эле нормативдик жана башка актылар менен маалымат булактарын контент-талдоо ыкмасы тандалды.

Патенттик системанын жалпы мүнөздөмөсү

Акыркы 20 жыл ичинде Кытай Эл Республикасы (КЭР) интеллектуалдык менчик (ИМ) тармагында таң калыштуу жыйынтыктарга жетишти. 2015-жылдан тарта КЭР ойлоп табууларды жана пайдалуу моделдерди каттоо үчүн берилген арыздардын саны боюнча дүйнөдө биринчи орунду ээлеп келет. ВОИСтин статистикалык маалыматтарына ылайык, 2023-жылы КЭР ойлоп табууларды каттоо үчүн берилген арыздардын саны боюнча (1 677 701 арыз) жана пайдалуу моделдер боюнча (3 061 373 арыз) АКШны (602 498 ойлоп табуу арызы), Японияны (300 133 арыз) жана Корея

КЭР өнүгүп жаткан өлкө болуу менен, улуттук арыз ээлери тарабынан берилген арыздардын санынын ар бир 100 миллиард АКШ долларына туура келген ИДПга карата катышы боюнча дүйнөдө экинчи орунду ээлейт, бул көрсөткүч боюнча ал Корея Республикасынан гана артта калат.

Республикасын (243 310 ойлоп табуу арызы) кыйла артта калтырды². Бул көрсөткүч боюнча Россия Федерациясы 11-орунда турат (26 692 арыз)³.

КЭР 2024-жылы эл аралык РСТ арыздарын тапшыруу боюнча да лидерликти сактап калды – 70 160 РСТ (РСТ – Патенттик кызматташтык жөнүндө келишим) арызы (2023-жылы – 69 512 арыз). КЭР менен салыштырганда, бул көрсөткүч боюнча мурда биринчи орунда турган АКШнын арыз ээлери 2024-жылы 55 618 эл аралык РСТ арызын беришкен (2023-жылы – 54 087 арыз)⁴.

КЭР өнүгүп жаткан өлкө болуу менен, улуттук арыз ээлери тарабынан берилген арыздардын санынын ар бир 100 миллиард АКШ долларына туура келген ИДПга карата катышы боюнча дүйнөдө экинчи орунду ээлейт – бул көрсөткүч боюнча ал Корея Республикасынан гана артта калат (Россия Федерациясы бул көрсөткүч боюнча 19-орунда турат).

Чындыгында, Кытай арыз ээлеринин чет өлкөлөрдө патенттөө боюнча активдүүлүгү өнүккөн өнөр жай өлкөлөрүнүн арыз ээлерине салыштырмалуу азырынча салыштырмалуу төмөн бойдон калууда – 130 145 арыз. Ал эми АКШда бул көрсөткүч 242 936 арызды, Жапонияда – 188 773 арызды түзөт. 2024-жылы кытайлык арыз ээлери тарабынан эң көп эл аралык патенттик арыздар Индияга (4015), Австралияга (2452) жана Европа Биримдигине мүчө өлкөлөргө (20 782) берилген. 2024-жылы Кытай арыз ээлери Россия Федерациясына жалпысынан 1242 арыз беришкен, алардын ичинен 119у – улуттук тартипте, ал эми 1123ү – РСТ процедурасы боюнча берилген. Россиялык арыз ээлери тарабынан КЭР 2024-жылы болжол менен 200 арыз берилген. Бул көрсөткүчтөр КЭР менен Россия Федерациясынын ортосундагы илимий-техникалык кызматташтыктын деңгээлине толук шайкеш келбейт, айрыкча акыркы жылдары бул кызматташтыктын тездик менен өнүгүп жатканын эске алганда.

Жогоруда келтирилген көрсөткүчтөргө байланыштуу, КЭР патенттик системанын мындай тездик менен өнүгүшүнө

түрткү болгон факторлорду талдоо өзгөчө кызыгууну жаратат.

Биринчи кезекте, КЭР башынан эле интеллектуалдык менчиктин эл аралык системасына кошулуучу үчүн активдүү аракеттерди көргөнүн баса белгилөө керек. Ушул максатта, КЭР 1984-жылы Патенттик мыйзамды кабыл алгандан кийин, өз мыйзамдарын эл аралык нормаларга шайкеш келтирүү үчүн бир катар маанилүү эл аралык келишимдерге кошулган. Мисалы, Өнөр жай менчигин коргоо боюнча Париж конвенциясына (1985-жыл), ошондой эле патенттик арыздарды берүү жана экспертизалоо процедураларын бирдиктүү кылууга багытталган Патенттик кызматташтык жөнүндө келишимге (РСТ) (1994-жыл) кошулган. 2001-жылдан тартып КЭР Дүйнөлүк соода уюмуна кошулуп, Интеллектуалдык менчик укуктарынын соода аспектилерин боюнча макулдашуунун (ТРИПС) катышуучу мамлекети болуп калды. Бул КЭР аймагында аталган уюмдун укуктук актыларынын, анын ичинде интеллектуалдык укуктарды коргоо тармагындагы актылардын күчүнө киришин камсыздады [1].

Аталган эл аралык макулдашууларга катышуу Патенттик мыйзамга тиешелүү өзгөртүүлөрдү жана түзөтүүлөрдү бир нече жолу киргизүүнү талап кылган (1992-, 2000- жана 2009-жылдары). 2021-жылдын 1-июнунан тартып күчүнө кирген төртүнчү түзөтүү⁵ патент ээлеринин мыйзамдуу укуктарын жана кызыкчылыктарын ишенимдүү коргоону камсыздоо, ошондой эле ойлоп табуучулук активдүүлүктү жогорулатуу максатын көздөгөн.

Экинчиден, интеллектуалдык менчик тармагындагы жогоруда аталган жыйынтыктарга жетишүүгө ойлоп табуучулукту стимулдаштыруу багытындагы акылга сыярлык жана салмактуу мамлекеттик саясат көмөк көрсөткөн. Тактап айтканда:

1) өз өнөр жайын жана ишканаларын батыш капиталынан коргоо максатында протекционизм чараларын экономикалык негизде жана тандалма түрдө колдонуу;

2) чет элдик билимдерди жана технологияларды өлкөгө кеңири тартуу;

3) батыштын алдыңкы технологиялык фирмалары жана университеттери менен байланыштарды жана кызматташууну кеңейтүү;

4) ички кытай рыногуна мүнөздүү өзгөчө атаандаштык шарттарынын болушу [2].

Биринчи фактор катары каралган протекционизм чаралары – кытай компанияларын чет элдик атаандаштардан коргоого багытталган – негизинен жаңы түзүлгөн фирмаларга жана стартаптарга карата колдонулган. Ал эми фундаменталдык жана колдонмо изилдөөлөр менен алектенген уюмдарга, ошондой эле мамлекеттик каржылоого ээ ишканаларга протекционизм тандалма түрдө колдонулган. Экинчи фактордун – чет элдик билимдерди жана технологияларды өлкөгө тартуунун – ишке ашырылышы мурда чет өлкөгө кеткен көрүнүктүү кытайлык илимпоздордун

² Intellectual property statistical country profile 2025. China // WIPO: сайт. URL: <https://www.wipo.int/edocs/statistics-country-profile/en/cn.pdf> (кайрылуу датасы: 21.04.2025).

³ WIPO IP Statistics Data Center, май 2025 ж. // WIPO: сайт. URL: <https://www3.wipo.int/ipstats/key-search/search-result?type=KEY&key=221> (кайрылуу датасы: 28.04.2025).

⁴ IP FACTS AND FIGURES, май 2025 ж. // WIPO: сайт. URL: <https://www.wipo.int/en/ipfactsandfigures/patents> (кайрылуу датасы: 28.04.2025).

⁵ Patent Law of the People's Republic of China, Updated: Oct 13, 2022 // CNIPA: сайт. URL: <https://english.cnipa.gov.cn/col/col3068/index.html> (кайрылуу датасы: 28.04.2025).

мекенине кайтып келишин стимулдаштырууга, кытай адистеринин чет өлкөдө тажрыйба топтоосун уюштурууга, ошондой эле мээнин сыртка агып кетишин алдын алуу чараларына багытталган. Мындан тышкары, бул фактор батыш технологияларын кытайлык өнөктөштөргө «мажбурлап өткөрүү» деп аталган чаралар аркылуу да көрүнөт. Батыш фирмалары өндүрүштүн жеңилдетилген шарттарынан пайдаланууну каалаганда, кызматташтык келишимдерин түзүүдө тиешелүү технологияларды өткөрүүгө макул болууга аргасыз болушат. Үчүнчү фактордун – батыштын алдыңкы технологиялык фирмалары жана университеттери менен байланыштар жана кызматташтык – ишке ашырылышы кытай фирмаларынын батыш өнөктөштөрүнүн изилдөө жана иштеп чыгуу иштерине активдүү катышуусунда көрүнөт. Мындай кызматташтыктын алкагында көп учурда батыш өнөктөштөрдүн алдыңкы технологияларын сатып алуу боюнча макулдашууга жетишилет. Мындай ыкма өз учурунда электроника өнөр жайындагы фирмаларга – мисалы, Орро, Vivo жана Xiaomi сыяктуу – өзгөчө мүнөздүү болгон [3].

Акырында, акыркы фактор – ички өзгөчө атаандаштык – өзгөчө мааниге ээ. Анткени КЭРдеги аралаш менчик шарттарында (мамлекеттик жана жеке) жеке фирмалар толук мамлекеттик каржылоо менен иштеген, техникалык жабдуулар жана шаймандар жеңилдетилген шартта берилген мамлекеттик ишканалар менен тең эмес шарттарда атаандашууга аргасыз болушат. Мындай стимулдаштыруучу атаандаштыкка мисал катары программалык камсыздоо тармагындагы компанияларды келтирүүгө болот: бул тармактагы эң ири беш компаниянын төртөө – Huawei, JD.com, Alibaba жана Tencent – жеке менчик болуп саналат жана алар бири-бири менен гана эмес, мамлекеттик компания болгон China Mobile менен да атаандашууга аргасыз.

Бул факторлор менен катар КЭР өкмөтү калктын ойлоп табуучулук активдүүлүгүн жогорулатууга багытталган практикалык чараларды да кабыл алган.

Бул багытта ар түрдүү ыкмаларды колдонуу керектиги белгиленет. Тактап айтканда, 2000-жылдан 2020-жылга чейинки узак мезгилде интеллектуалдык менчик тармагындагы мамлекеттик саясаттын борборунда инновацияларды баалоо үчүн негизги көрсөткүч катары берилген патенттердин санынын өсүшү каралып келген. Бул ыкманын алкагында улуттук өтүнмө ээлерин, өзгөчө илимий-изилдөө компанияларын жана институттарды колдоо үчүн ар кандай стимулдар колдонулган. Максат – патенттердин санын көбөйтүү жана аларды активдүү пайдалануу болгон. Мамлекеттик колдоонун негизги жана эң жөнөкөй чарасы катары патенттик өтүнмөлөрдү берүү, аларды каттоо жана алынган патенттик укуктарды күчүндө кармоо чыгымдарын жабуу үчүн түз субсидияларды берүү каралган [4]. Мындай ыкма оң жыйынтыктар менен катар ишканаларды «имитациялык инновацияларды»⁶ жаратууга

2021-жылы интеллектуалдык менчик тармагында жаңы стратегия кабыл алынган. Ал «патенттик өтүнмөлөрдүн санынан – берилген патенттердин сапатына» өтүүнү жана патенттик өтүнмөлөрдүн санын стимулдаштыруунун ордуна интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарын (РИД) ишке киргизүүнү стимулдаштырууну карайт.

түрткү берген, башкача айтканда, фундаменталдык изилдөөлөрдү жана терең ИИТКИ иштерин жүргүзүүнүн ордуна майда техникалык жакшыртуулар боюнча өтүнмөлөрдү берүүгө багыттаган [5].

Жаралган кырдаалды оңдоо максатында 2021-жылы интеллектуалдык менчик тармагында жаңы стратегия кабыл алынган. Ал «патенттик өтүнмөлөрдүн санынан – берилген патенттердин сапатына» өтүүнү жана патенттик өтүнмөлөрдүн санын көбөйтүүнү стимулдаштыруунун ордуна интеллектуалдык менчик объектилерин ишке киргизүүнү стимулдаштырууну карайт [6].

Жаңы саясатты ишке ашыруу үчүн субсидиялоо тартиби өзгөртүлүп, жаңы түрдөгү субсидиялар киргизилген жана субсидия алуучулардын даректүүлүгү жогорулатылган.

Мамлекет тарабынан субсидияланган инновацияларды илгерилетүү максатында постсубсидиялык жана постбаалоо программаларын ишке киргизүү сунушталган. Ошол эле учурда, ишканалардын инновацияларды пландаштыруусуна жана ишке ашыруусуна мамлекеттик кийлигишүүнү кыскартуу же толугу менен токтотуу каралган. 2025-жылдан тартып КЭРде патенттөөнү колдоонун жаңы формасы – «каттоодон кийинки субсидия» (post-grant subsidy) – толук түрдө киргизилди. Бул субсидияны өтүнмө ээси патент берилгенден кийин гана ала алат. Ошол эле учурда, субсидиянын көлөмү патенттөөнүн жүрүшүндө төлөнгөн расмий төлөмдөрдүн жалпы суммасынын 50%ынан ашпоого тийиш жана ортомчулук кызматтар үчүн төлөмдөргө жайылтылбайт. Субсидиялардын натыйжалуулугун жогорулатуу максатында, аларды биринчи кезекте Кытайдын жогорку технологиялуу өнөр жай тармактарына же стратегиялык мааниге ээ жаңы тармактарга – мисалы, энергияны үнөмдөө жана айлана-чөйрөнү коргоо, жаңы материалдар, фармацевтика жана медициналык жабдуулар, авиация жана аэрокосмостук өнөр жай, маалыматтык технологиялар, телекоммуникациялар же алдыңкы жабдууларды өндүрүү сыяктуу тармактарга – багыттоо сунушталган.

Мамлекеттик каржылык колдоону биринчи кезекте кайсы ойлоп табууларга көрсөтүү керектигин аныктоо максатында, Кытайдын Интеллектуалдык менчик боюнча улуттук башкармалыгы (CNIPA) «өзгөчө баалуу ойлоп табуулар» (high-value inventions) түшүнүгүн киргизди.

⁶ Winger of Schwegman, Lundberg A. and Woessner, P.A. (2022), "The 2022 Annual Report of the China National Intellectual Property Administration China IP Law", available at: <https://natlawreview.com/article/2022-annual-report-china-national-intellectual-property-administration-955000-patent-iv> (Accessed 29 April 2025).

Мындай ойлоп табуулар төмөнкү критерийлердин бирине жооп бериши керек:

- 1) стратегиялык мааниге ээ тармактарга тиешелүү болушу же ошол тармактарда патенттелген болуусу;
- 2) патенттик үй-бүлөсүндө чет өлкөлүк патенттердин болушу;
- 3) 10 жылдан ашык убакыттан бери колдонулуп келиши;
- 4) патент ээлерине берилген күрөө каржылоонун суммасынан баасы жогору болушу;
- 5) авторлору илим жана техника жаатындагы мамлекеттик сыйлыктарды же мамлекеттик патенттик сыйлыктарды алган иштеп чыгууларга тиешелүү болушу.

Кытайда инновацияларды стимулдаштырууга багытталган каржылык колдоонун дагы бир натыйжалуу формасы – салык жеңилдиктерин берүү [7]. Эң мүнөздүү мисал – бул жогорку жана жаңы технологиялар ишканасы (High and New Technology Enterprise, HNTE) макамына ээ болгон компанияларга карата жүргүзүлүүчү преференциалдуу салык саясаты болуп саналат. HNTE статусуна ээ компаниялар киреше салыгы боюнча жеңилдетилген ставкадан пайдалана алышат – 15% (адаттагы 25% ставкасына салыштырмалуу), ошондой эле чыгымдардын ордун толтурууну 10 жылга чейин жылдыра алышат. Мындан тышкары, алар кошумча колдоого ээ болушат, мисалы: ИИТКИ иштерине же инвестицияларга субсидиялар, атаандаштыкка жөндөмдүү коммерциялык банктардын кредиттери жана башка төлөмдөрдөн чегерүүлөр.

Ишкананы HNTE катары квалификациялоо Кытайдын Илим жана технологиялар министрлиги же анын аймактык бөлүмү тарабынан жүргүзүлөт. HNTE статусун алуу үчүн коюлган негизги талаптарга төмөнкүлөр кирет: ишкана жогорку жана жаңы технологиялар тармагына тиешелүү болушу керек; кызматкерлердин курамынын жок дегенде 30%ы жогорку окуу жайлардын жана колледждердин бүтүрүүчүлөрү болушу шарт, алардын ичинен 10%ы ИИТКИ иштерине тартылган болушу керек; жалпы кирешенин 3–6%ы ИИТКИге инвестицияланууга тийиш; ИИТКИге кеткен чыгымдардын 60%ы Кытайдын ичинде колдонулушу керек; ал эми кирешенин 60%ы жогорку технологиялуу продукциялар менен кызматтардын сатылышынан түшүшү зарыл.

Кытайда чет өлкөдө патенттөөнү стимулдаштыруу концепциясын ишке ашыруу үчүн Борбордук казына атайын фонд түзгөн. Бул фонд кытай уюмдары тарабынан чет өлкөдө берилген патенттерди максаттуу субсидиялоо үчүн каралган. Бул фонддон субсидия алуу укугуна чакан жана орто ишканалар, мамлекеттик мекемелер жана илимий-изилдөө институттары ээ.

Кытайда чет өлкөдө патенттөөнү стимулдаштыруу концепциясын ишке ашыруу үчүн Борбордук казына атайын фонд түзгөн. Бул фонд кытай уюмдары тарабынан чет өлкөдө берилген патенттерди максаттуу субсидиялоо үчүн каралган. Бул фонддон субсидия алуу укугуна чакан жана орто ишканалар, мамлекеттик мекемелер жана илимий-изилдөө институттары ээ. Ишканаларды чакан жана орто ишканалар (МСП) катары квалификациялоо боюнча жоболор тиешелүү улуттук классификациялык стандартта аныкталган.

Субсидия эки этап менен берилет: биринчиси – чет өлкөлүк патенттик өтүнмө жарыялангандан кийин, эгерде өтүнмө жаңылыкка, ойлоп табуучулук деңгээлге жана өнөр жайда колдонууга ээ болсо; экинчиси – чет өлкөлүк патент берилгенден кийин, эгерде патент туруктуу укуктук макамга ээ болсо.

Кытайдын жаңыртуулган патенттик саясаты жогорку сапаттагы патенттерди жараткан авторлор үчүн ар кандай каржылык колдоо түрлөрүн карайт, алар провинциялар жана борбордук баш ийүүдөгү шаарлар деңгээлинде төлөнөт. CNIPA КЭРдин Финансы министрлиги менен бирге 2022–2024-жылдары аймактарда инновацияны өнүктүрүү жана РИДди коммерциялаштыруу үчүн «Баштапкы каржылык колдоо» программасын ишке ашырды. 2022-жылы каржылоонун көлөмү 50 млн юанды (545 млн рубль) түзгөн, ал эми 2023-жылы эң маанилүү жыйынтыктарга жетишкен субъекттер үчүн бул сумма эки эсеге көбөйтүлүп, 100 млн юанга (1,1 млрд рубль) жеткен.

Финансылык түрткү берүүнүн жаңы механизми ойлоп табуучуларга кирешеден үлүш алуунун ар кандай мыйзамдуу формаларын колдонууга шарт түзөт – мисалы, акциялар, акцияларга опциондор жана дивиденддер [8]. Бул жобо иш берүүчүлөргө инновациядан түшкөн кирешени ойлоп табуучуларга акылга сыярлык жана ийкемдүү түрдө бөлүштүрүүгө шарт түзөт. Бул инновацияларды өнүктүрүүгө жана патенттерди ишке киргизүүгө түрткү берет.

Эгер иш берүүчү ойлоп табууну же пайдалуу моделди интеллектуалдык менчик укугу күчүндө турган мезгилде колдонсо, ойлоп табуучу ошол патентти колдонуу аркылуу алынган иш берүүчүнүн кирешесинин кеминде 2,0% үлүшүн алууга укуктуу.

Стимул берүүнүн жаңы саясатына өтүү үчүн 2021-жылы КЭРдин патенттик мыйзамына тиешелүү өзгөртүүлөр киргизилген. Алар Кытай системасындагы көйгөйлөрдү чечүүгө багытталган – патенттик арыздардын сапатынын төмөндүгү, өндүрүштө патенттерди колдонуу тажрыйбасынын начарлыгы жана интеллектуалдык укуктарды сактоо менен коргоонун жетишсиздиги [9].

Коммерциялаштырууну колдоо максатында ойлоп табуулар менен пайдалуу моделдерге байланыштуу жаңы мыйзамдык өзгөртүүлөр «ачык лицензия» механизмин киргизүүнү карайт. Анын негизинде патент ээси патентти колдонуу укугун каалаган тараптарга бере алат жана төлөм өлчөмүн өзү аныктайт. Ачык лицензия механизми башкаруунун борбордон ажыратылган принциби менен айырмаланат. Эми лицензия берүү укугун КЭР Мамлекеттик кеңешинин административдик бөлүмү эмес, провинциялар

Патенттик укуктарды бузууга көзөмөлдү күчөтүү максатында Патент мыйзамына акыркы өзгөртүүлөрдүн алкагында атайын бөлүм киргизилип, анда патенттик укуктарды бузуу менен келтирилген зыян үчүн айып пулдар каралган.

менен борбордук баш ийүүдөгү шаарлардын патенттик органдары каттайт. Бул бөлүмдөр патент ээлери демилге кылган ачык лицензиялардын базарга тез чыгышын интернеттеги кызмат көрсөтүүчү платформалар аркылуу камсыздайт.

Патенттик укуктарды бузууга көзөмөлдү күчөтүү максатында Патент мыйзамына акыркы өзгөртүүлөрдүн алкагында атайын бөлүм киргизилип, анда патенттик укуктарды бузуу менен келтирилген зыян үчүн айып пулдар каралган. Укук ээси тарткан реалдуу зыян үчүн төмөнкү компенсация түрлөрү каралган: Бузуучу тараптын мыйзамсыз кирешеси (байышы) үчүн компенсация; Лицензиялык төлөмдүн акылга сыярлык эселенип көбөйтүлгөн өлчөмүндө компенсация; Эгер патенттик укуктар бузулганда реалдуу зыяндун өлчөмүн так аныктоо мүмкүн болбосо, мыйзамда белгиленген өлчөмдө компенсация (мыйзамдык компенсация) дайындалат.

2024-жылдын 1-январынан тартып Патент мыйзамына кошумча өзгөртүүлөр киргизилди. Алар кызматтык ойлоп табууларды түзүү жана колдонуу менен байланышкан жеке ойлоп табуучуларды материалдык жактан стимулдоонун мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүүнү карайт. Жаңыланган мыйзамга ылайык, кызматтык ойлоп табууга ээлик кылуу укугу эми демейки шартта юридикалык жакка таандык болбойт. Бул укук кызматкер атайын келишим түзүп, анда өз укуктарын өткөрүп берүү так көрсөтүлмөйүнчө, ага таандык бойдон калат⁷. Мыйзамга киргизилген өзгөртүүлөргө ылайык, эгер ойлоп табуу кызматкердин кызматтык милдеттерин аткаруунун натыйжасында жаралбаса – башкача айтканда, ойлоп табууну түзүү ишкананын кызматкеринин күнүмдүк милдеттерине кирбесе – анда, ал кызматтык ойлоп табуу катары эсептелбейт. Ошондуктан, интеллектуалдык менчик объектилерин түзүүдө ишкананын материалдык жана техникалык каражаттары колдонулган күндө да, ойлоп табууга ээлик кылуу укугу мындан ары автоматтык түрдө юридикалык жакка таандык болбойт.

Эгер кызматкерлерге сыйлык жана сый акы берүү боюнча башкача шарттарды камтыган келишим жок болсо, анда иш берүүчү төмөнкүдөй төлөмдөрдү жүргүзүүгө милдеттүү болот: ойлоп табуу үчүн патент алынган

учурда – кызматкер ойлоп табуучуга тиешелүү кызмат ордун ээлеген кызматкерлердин орточо айлык маянасынын кеминде эки эселенген өлчөмүндө сый акы төлөөгө; интеллектуалдык менчик объектилерине байланыштуу башка укуктар үчүн – кеминде бир орточо айлык маяна өлчөмүндө сый акы төлөөгө [10].

КЭРдеги ойлоп табуулар жана пайдалуу моделдерди патенттик коргоонун өзгөчөлүктөрү жөнүндө

КЭР аймагында эл аралык патенттик укукта каралган интеллектуалдык менчиктин негизги объекттери – ойлоп табуулар, пайдалуу моделдер жана өнөр жай үлгүлөрү – укуктук коргоого алынат. Бул объектердин аныктамасы КЭРдин Патент мыйзамында эл аралык практикада кабыл алынган түшүнүккө негизделгени менен, башка өлкөлөрдүн, анын ичинде Россиянын мыйзамдарындагы аныктамалардан бир аз айырмаланат. Мисалы, КЭРдин Патент мыйзамынын 2-беренесине ылайык, ойлоп табуу – бул «продуктка, ыкмага же продукт менен ыкманын өркүндөтүлүшүнө байланыштуу жаңы техникалык чечим». Башкача айтканда, бул аныктамага кошумча белги катары «продукт же ыкманы өркүндөтүү» түшүнүгү да киргизилген. Мындан тышкары, программалык камсыздоо, адатта автордук укуктарды ишке ашыруу эрежелерине ылайык кошумча каттоосуз корголсо, КЭРде ал ойлоп табуу катары да патенттеле алат. Эгер ал аппараттык бөлүк же кандайдыр бир түзмөк менен бирге колдонулары көрсөтүлсө, патент алууга мүмкүнчүлүк бар.

КЭРдин Патент мыйзамы ошондой эле пайдалуу моделдин кеңейтилген түшүнүгүн камтыйт. Ага ылайык, пайдалуу модель – бул «формага, түзүлүшкө же бул эки элементтин айкалышына, же практикалык колдонууга жарактуу продуктка байланыштуу жаңы техникалык чечим». Кытайда пайдалуу моделдин аныктамасына ылайык, Россия мыйзамдарынан айырмаланып, формасына, түзүлүшүнө же алардын айкалышына байланыштуу, өнөр жайда колдонууга жарактуу болгон ар кандай жаңы техникалык чечим укуктук коргоого алынат.

Ал эми «өнөр жай үлгүсү» түшүнүгүнөн айырмаланып, пайдалуу моделдин аныктамасында «форма» жана «түзүлүш» белгилери кандайдыр бир практикалык максатта колдонулушу керек. Тескерисинче, өнөр жай үлгүсүндө бул белгилер башка элементтер – мисалы, түс менен айкалышып, продукцияга эстетикалык таасир бериши керек.

Мындан тышкары, Россия мыйзамдары менен салыштырганда, патентке арыз берүү мүмкүн болбогон объектерди аныктоодо олуттуу айырмачылыктар бар. КЭРдин Патент мыйзамы патенттөөгө жатпаган объектердин катарына Россия мыйзамдары боюнча патенттөөгө уруксат берилген айрым объектерди да киргизет. Тактап айтканда, бул – оорулардын диагностикасы жана дарылоо ыкмалары, ошондой эле ядролук өзгөрүүлөр аркылуу алынган заттар.

Белгилей кетүү керек, КЭРде ооруларды диагностикалоо жана дарылоо ыкмаларына байланыштуу маалыматтарды иштетүү жол-жоболору катары патенттик арыздарда көрсөтүлгөн учурда, алар кыйыр түрдө корголушу мүмкүн. Бул

⁷ China's National Intellectual Property Administration Releases Amended Patent Examination Guidelines – Introduces Inventiveness Examination of Utility Models // China IP law: сайт. URL: <https://www.chinaiplawupdate.com/2023/12/chinas-national-intellectual-property-administration-releases-amended-patent-examination-guidelines-introduces-inventiveness-examination-of-utility-models> (кайрылуу датасы: 05.05.2025).

ыкманы ишке ашыруу үчүн КЭРдин Патенттик мекемеси электрондук түзмөктөр аркылуу аткарылуучу диагностикалык маалыматтарды этап-этабы менен иштетүүнүн кеңейтилген тизмесин камтыган атайын колдонмону даярдаган. Мекеменин пикири боюнча, мындай ыкма акылдуу медицина тармагында инновацияларды өнүктүрүүгө жана патенттик коргоону камсыздоого өбөлгө түзүшү керек⁸.

Коргоодон чыгарылган башка объект – «жаныбарлардын тукумдары жана өсүмдүктөрдүн сорттору» боюнча болсо, бул объектерге тиешелүү продукцияны өндүрүү ыкмаларына карата коргоо каралышы мүмкүн.

КЭРдин Патенттик мыйзамына (5-берене) мамлекеттин мыйзамдарына, коомдук адеп-ахлакка каршы келген же коомдук кызыкчылыкка зыян келтирген техникалык чечимдерди патенттөөгө тыюу салган жалпыга маалым жоболор менен катар, жакында көпчүлүк башка өлкөлөрдүн мыйзамдарында жок болгон жаңы талап кошулду. Ал талапка ылайык, эгерде ойлоп табууну иштеп чыгууда негиз катары колдонулган генетикалык ресурстарды алуу же пайдалануу КЭРдин мыйзамдарынын же административдик жоболорунун талаптарына каршы келсе, мындай ойлоп табууларга тыюу салынат.

Ойлоп табуу үчүн патентке жөндөмдүүлүк критерийлери:

КЭРдин Патенттик мыйзамынын 22-беренесинде белгиленген ойлоп табууларга жана пайдалуу моделдерге карата патентке жөндөмдүүлүк критерийлери, терминологиядагы айырмачылыктардан тышкары, негизинен Россия Федерациясынын мыйзамдарында кабыл алынган түшүнүктөргө дал келет. Ойлоп табуу жаңылыкка, ойлоп табуучулук деңгээлге (КЭРде колдонулган терминология

КЭРде ойлоп табууга арыз берүү учурунда россиялык арыз ээлери бул өлкөнүн мыйзамдарында каралган өзгөчө мүмкүнчүлүктөн пайдалана алышат – ойлоп табууну жана пайдалуу моделди каттоо үчүн параллелдүү арыздарды бир эле учурда берүү. Мындай ыкма көпчүлүк өлкөлөрдүн патенттик мыйзамдарында, эреже катары, жол берилбеген өзгөчөлүк болуп саналат. Ойлоп табууга патент берилген учурда, ошол эле техникалык чечимге карата мурда берилген пайдалуу моделге болгон патент жараксыз деп табылат.

боюнча – «ойлоп табуучулукка») жана өндүрүштө колдонууга жарамдуулукка (КЭРде – «практикалык колдонууга мүмкүнчүлүккө») ээ болсо, ал укуктук коргоого алынат. Жаңылык талабы 2000-жылдан тартып колдонулуп келе жаткан абсолюттук дүйнөлүк жаңылык критерийине жооп берүүнү шарттайт. Бул критерий мурда колдонулган салыштырмалуу жаңылыкка караганда катуураак талаптарды коёт.

Пайдалуу модель да, негизинен, ойлоп табууга коюлган патентке жөндөмдүүлүк критерийлерине жооп бериши керек. Бирок ойлоп табуучулук деңгээлге коюлган талап пайдалуу моделдер үчүн анча катаал эмес: пайдалуу модель белгилүү бир өнүгүүнү мүнөздөгөн айрым маанилүү белгилерге гана ээ болушу жетиштүү. Ал эми ойлоп табуу үчүн ойлоп табуучулук деңгээл (КЭРде – ойлоп табуучулук) дегенде, ал мурда белгилүү болгон техникалык деңгээлге салыштырмалуу өзгөчө маанилүү белгилерге ээ болуп, ачык көрүнбөгөн прогрессти билдириши керек.

Патенттик арыз берүүгө коюлган талаптар:

Кытайда ойлоп табууга патент берүү боюнча арыз бир гана ойлоп табууга карата берилүүгө тийиш. Эгер эки ойлоп табуу бирдиктүү ойлоп табуучулук концепцияга тиешелүү болсо, анда аларга бирдиктүү арыз берүү мүмкүн. Бул КЭРдин Патенттик мыйзамынын 3-беренесинде каралган. КЭРдин Патенттик мыйзамын⁹ уколдонуу боюнча Эрежелердин 20-беренесинде формулага коюлган талап так көрсөтүлгөн: формула бир гана көз карандысыз пункттан турушу керек жана ал эки бөлүктөн – преамбуладан жана мүнөздөмө бөлүгүнөн турушу зарыл. Көз каранды пункттардын саны чектелбейт.

КЭРде ойлоп табууга арыз берүү учурунда россиялык арыз ээлери бул өлкөнүн мыйзамдарында каралган өзгөчө мүмкүнчүлүктөн пайдалана алышат – ойлоп табууну жана пайдалуу моделди каттоо үчүн параллелдүү арыздарды бир эле учурда берүү. Мындай ыкма көпчүлүк өлкөлөрдүн патенттик мыйзамдарында, эреже катары, жол берилбеген өзгөчөлүк болуп саналат. Ойлоп табууга патент берилген учурда, ошол эле техникалык чечимге карата мурда берилген пайдалуу моделге болгон патент жараксыз деп табылат. Бир эле техникалык чечимге карата ойлоп табууга жана пайдалуу моделге бир убакта патенттик коргоо берүү мүмкүн эместигин эске алуу менен, КЭРдин Патенттик мыйзамынын 9-беренесине ылайык, ойлоп табууга патент берилген учурда, пайдалуу моделге берилген патент жараксыз деп табылат.

КЭРде патенттик арызды каттоо аймактык бөлүмдөр аркылуу да мүмкүн, бирок арыз боюнча андан аркы экспертизаны жүргүзүү жана каттоо иштерин Патенттик башкармалыктын борбордук органы ишке ашырат.

КЭРде патент берүү үчүн арыздарды салттуу кагаз жүзүндөгү түрдө да, электрондук форматта да тапшырууга болот. Электрондук түрдө берилген арыздар, негизинен,

⁸ Patent Guidelines for Examination – changes for AI, big data and software, 18th January 2024 // Spruson and Ferguson: сайт. URL: <https://www.spruson.com/patents/china-patent-guidelines-for-examination-changes-for-ai-big-data-and-software> (кайрылуу датасы: 05.05.2025).

⁹ Rules for the Implementation of the Patent Law of the People's Republic of China // CNIPA: сайт. URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2014/3/31/art_1349_81671.html (кайрылуу датасы: 05.05.2025).

Пекин шаарындагы борбордук кеңсе аркылуу гана кабыл алынат (<https://cponline.cnipa.gov.cn/>). Жакында кайра каралган Патенттик мыйзамды колдонуу боюнча Эрежелерде электрондук документтер жазуу жүзүндөгү документтер менен бирдей укуктук күчкө ээ экени тастыкталды. Бул арыз ээлерине патенттик арыздарды берүү процессин жеңилдетүү максатында каралган.

КЭРде резидент эмес чет элдик арыз ээлери жана компаниялар үчүн коюлган талаптар кытайлык арыз ээлерине караганда кыйла айырмаланат.

КЭРдин Патенттик мыйзамынын 19-беренесине ылайык, эгер чет элдик арыз ээлери Кытайда туруктуу жашаган жери же ишкердик жүргүзүү үчүн кеңсеси жок болсо, анда алар КЭРде патенттик арыз берүүдө же патенттик иш кагаздарын жүргүзүүдө Патенттик мекеме тарабынан расмий түрдө аккредитацияланган патенттик агенттиктердин катарынан патенттик өкүл дайындашы керек¹⁰.

Кытайда туруктуу жашаган жери же ишмердүүлүк жүргүзүүчү кеңсеси бар чет элдик арыз ээлери, ошондой эле Кытайда жайгашкан башка чет элдик ишканалар же уюмдар патенттик укуктук коргоо жаатында кытай жарандары менен бирдей укуктарга ээ.

КЭРдин Патенттик мыйзамына жакында киргизилген жаңы нормага ылайык, арыз ээси приоритет укугун талап кылган учурда, баштапкы этапта ойлоп табуунун сүрөттөлүшү же формуласы толук берилбеген шартта да арыз тапшырууга укуктуу. Андан кийин, эки айдын ичинде, ал мурдагы арызга шилтеме берүү менен жетишпей калган бөлүктөрдү кошууну сурана алат.

Ошол эле учурда, орусиялык өтүнмө ээлери төмөнкү жагдайды эске алышы керек: КЭР мыйзамдарында башка өлкөлөрдүн мыйзамдарында жок кошумча талап бар, тактап айтканда – биринчи өтүнмө берилген күндөн тартып 16 айдын ичинде өтүнмө ээси башка мекемеге биринчи жолу берилген окшош патенттик өтүнмөнүн бардык документтеринин көчүрмөлөрүн тапшырууга милдеттүү. Жазуу түрүндөгү билдирүүнү бербөө же документтердин көчүрмөлөрүн кечиктирип тапшыруу артыкчылыкты белгилөө талабынан баш тартуу катары каралат (30-берене).

Өтүнмө берүүдөн мурун, өтүнмө ээсине эки даярдык иш-чарасын аткаруу сунушталат. Бул иш-чаралар КЭР Ведомствосу менен кат алышуу убактысын кыскартууга же таптакыр жоюуга багытталган:

- алдын ала деталдуу патенттик издөө жүргүзүү;
- өтүнмөгө кошулуучу документтердин топтомун даярдоо.

Алдын ала издөө толук жүргүзүлүшү үчүн, КЭР Ведомствосунун патенттик маалымат базаларын колдонуу сунушталат. Бул базаларга жарыяланган жана жарыяланбаган патенттик өтүнмөлөр, ошондой эле берилген патенттер кирет (КЭР Ведомствосунун сайты: <https://pss-system.cponline.cnipa.gov.cn/>). Кытай тилиндеги табылган документтерди изилдөө үчүн машиналык котормо системасын колдонсо болот (кытай тилинен англис тилине). Бул үчүн

төмөнкү шилтемени пайдалансаңыз болот: PSS – Retrieving a machine translation (англисче интерфейс).

Ашка өлкөлөр боюнча тиешелүү патенттерди жана патенттик өтүнмөлөрдү аныктоо максатында төмөнкү жалпыга белгилүү маалымат базалары колдонулат: – ВО-ИСтин Patentscope маалымат базасы (<https://www.wipo.int/patentscope/en/>), – ЕПВнин Espacenet маалымат базасы (<https://www.epo.org/en/searching-for-patents/technical/espacenet>), – АКШнын Patent Public Search куралы (<https://www.uspto.gov/patents/search>), – ЕАПВнин маалымат базасы: EAPATIS (earpatis@eapo.org).

Өтүнмөгө кошулуучу документтердин топтому орус мыйзамдарындагы талаптардан айырмаланбайт, бирок өтүнмө ээсин тастыктаган документти тапшыруу зарыл (уюмдун күбөлүгү (сертификаты) же паспорттун көчүрмөсү). 2024-жылдын 1-январынан тартып, өтүнмөдө көрсөтүлгөн ойлоп табуучулардын курамына өзгөртүүлөрдү киргизүү мүмкүнчүлүгү пайда болду (алардын тизмесинен чыгаруу же кошуу жолу менен). Бул үчүн өтүнмөнүн кабыл алынгандыгы тууралуу ырастоону алгандан кийин бир айдын ичинде арыз берүү талап кылынат.

КЭР Патенттик мыйзамына жакында киргизилген дагы бир кошумча талап – генетикалык ресурстарга негизделген ойлоп табууларга байланыштуу. Мындай учурда өтүнмө ээси өз өтүнмөсүндө бул генетикалык ресурстардын булагын көрсөтүүгө милдеттүү, ошондой эле тапшырылган документтерде бул ресурстардын түздөн-түз баштапкы булагын жазып көрсөтүшү керек. Эгер баштапкы булагын көрсөтүү мүмкүн болбосо, өтүнмө ээси анын себептерин көрсөтүүгө милдеттүү (26-берене).

Жогоруда көрсөтүлгөн милдеттүү өтүнмө документтеринен тышкары, өтүнмө ээси Ведомствого кошумча документтерди да тапшыра алат – негизинен, зарыл болгон учурда демилгелүү түрдө берилүүчү өтүнүчтөр. Аларга төмөнкүлөр кирет:

- маңыздуу экспертиза жүргүзүү тууралуу өтүнүч (өтүнмө берилген учурда же андан кийин, бирок эң эрте артыкчылык датасынан тартып үч жылдын ичинде берилет);
- экспертизанын кечиктирилген мөөнөтү тууралуу өтүнүч (маңыздуу экспертиза жүргүзүү тууралуу өтүнүч менен бир убакта берилүүгө тийиш. Кечиктирүү мөөнөтү. Экспертизанын кечиктирилген мөөнөтү

2024-жылдын 1-январынан тартып, өтүнмөдө көрсөтүлгөн ойлоп табуучулардын курамына өзгөртүүлөрдү киргизүү мүмкүнчүлүгү пайда болду (алардын тизмесинен чыгаруу же кошуу жолу менен). Бул үчүн өтүнмөнүн кабыл алынгандыгы тууралуу ырастоону алгандан кийин бир айдын ичинде арыз берүү талап кылынат.

¹⁰ Brief Introduction of Filing Procedures for Hong Kong, Macau and Taiwan Patent Applications // AFD China, ARTICLES & CASES: сайт. URL: https://www.afdip.com/insights/Articles/IP_KNOWLEDGE/2024/1128/1780.html (кайрылуу датасы: 05.05.2025).

күчүнө кирген күндөн тартып бир, эки же үч жылга чейин болушу мүмкүн);

- эрте жарыялоо тууралуу өтүнүч (болгону ойлоп табуулар боюнча өтүнмөлөр үчүн). Бул өтүнүч формалдуу экспертиза аяктагандан кийин берилет жана мыйзамда каралган 18 айлык мөөнөттү кыскартууга багытталган, ал патентти ылдамыраак алууга тоскоолдук кылат;
- өтүнмө ээси атынан иш алып барууга укуктуу адамдар үчүн ишеним кат;
- артыкчылык документтин нотариалдык күбөлөндүрүлгөн көчүрмөсү же DAS коду (артыкчылык документтин электрондук көчүрмөсү үчүн);
- өтүнмө укугун башка өтүнмө ээси атынан өткөрүп берүү тууралуу арыз (өтүнмөнүн эң эрте артыкчылык датасынан тартып 16 айдын ичинде Ведомствого берилет).

Формалдуу экспертиза жүргүзүү процедурасы дээрлик орус процедурасынан айырмаланбайт. Бирок формалдуу экспертиза аяктап, ойлоп табууга патент берүү үчүн жарыяланган соң, өтүнмө ээси аталган ойлоп табууну колдонуп жаткан юридикалык же физикалык жактан тиешелүү өлчөмдөгү роялти төлөөнү талап кылууга укуктуу болот (КЭР Патенттик мыйзамынын 13-беренеси).

Пайдалуу моделдер боюнча экспертиза жүргүзүү процедурасы үч этаптан турат: өтүнмөнү кабыл алуу жана каттоо, формалдуу экспертиза жүргүзүү жана патент берүү. Пайдалуу модель боюнча патенттик укук расмий билдирүү бюллетенде жарыяланган күндөн тартып күчүнө кирет.

Бирок бул объектти коргоону алуу жөнөкөй жана жеңил болгону, ошондой эле патенттөө учурунда ар кандай материалдык жана моралдык стимулдардын болушу 2023-жылы 3 миллиондон ашык берилген патенттердин санынын кескин өсүшүнө алып келди. Алардын арасында көптөгөн окшоштурулган жана «адилетсиз» (abnormal) моделдер да кездешти – башкача айтканда, патенттик укуктун нормаларына жооп бербеген ойлоп табуулар. Ведомствонун алдын ала баалоосуна ылайык, мындай адилетсиз патенттердин саны 1 миллиондон ашкан [10]. Ошондуктан, 2024-жылдын 20-январынан тартып, пайдалуу моделдер боюнча алдын ала экспертиза жүргүзүү процедурасы кошумча талап менен толукталды – бул моделдин ойлоп табуучулук деңгээлин текшерүү. Бул талап КЭР Патенттик мыйзамынын 22-беренесинде белгиленген,

атап айтканда: «ойлоп табуучулук деңгээл белгилүү бир прогрессти мүнөздөгөн маанилүү белгилер аркылуу көрсөтүлүшү керек». Бул жобо Экспертиза жүргүзүү боюнча колдонмого киргизилген¹¹. Көпчүлүк учурларда мындай текшерүү ойлоп табуунун жаңылыгынын же ойлоп табуучулук деңгээлинин ачык түрдө жоктугун эксперттик баалоо аркылуу аныктоого багытталат.

Ойлоп табуулар боюнча өтүнмөлөрдү маңыздуу экспертиза жүргүзүү процедурасы кечиктирилген түрдө жүргүзүлгөндүктөн, өтүнмө ээси төмөнкү варианттардын бирин тандашы керек:

- өтүнмө берген учурда эле маңыздуу экспертиза жүргүзүү тууралуу арыз берүү;
- каалаган мөөнөттү көрсөтүү менен экспертизанын кечиктирилишин сураган өтүнүч берүү;
- патентти каттоо үчүн өтүнмө берилген күндөн тартып үч жылдын ичинде маңыздуу патенттик экспертиза жүргүзүү тууралуу өтүнүч берүү (КЭР Патенттик мыйзамынын 35-беренеси). Эгер өтүнмө ээси маңыздуу экспертиза жүргүзүү тууралуу өтүнүчтү белгиленген мөөнөттө бербесе жана кечигүүнү актаган жүйөлүү себептер болбосо, мындай өтүнмө кайтарылып алынган деп эсептелет.

Орусиялык өтүнмө ээлери КЭРде маңыздуу экспертиза жүргүзүү процедурасына таандык өзгөчө талапты да эске алышы керек. Бул талап – өтүнмө берилгенге чейинки мезгилге тиешелүү ойлоп табууга байланыштуу бардык маалымдама материалдарды тапшыруу милдети (КЭР Патенттик мыйзамынын 36-беренеси). Бул материалдардын курамына чет өлкөдө өтүнмөнү кароо максатында жүргүзүлгөн ар кандай издөө тууралуу маалыматтар, ошондой эле ар кандай экспертизалардын жыйынтыктары боюнча маалыматтар кириши керек.

Жалпысынан КЭР Ведомствосу жүргүзгөн маңыздуу экспертиза орус процедурасынан дээрлик айырмаланбайт: текшерүү учурунда өтүнмөдө көрсөтүлгөн чечим патенттик укуктардын объектиси болуп саналабы, өтүнмөдө көрсөтүлгөн ойлоп табуу техникалык чечимдерге тиешелүүбү, жана бул ойлоп табуу ойлоп табуу катары таанылбаган же ойлоп табуу катары укуктук коргоо берилбеген чечимдерге киреби – ушул жагдайлар каралат. Ойлоп табуунун патентке жөндөмдүүлүгүн белгиленген критерийлер боюнча (абсолюттук дүйнөлүк жаңылык, ойлоп табуучулук деңгээл жана практикалык (өнөр жайлык) колдонулушу) ырастоо үчүн, Ведомство дүйнөлүк патенттик фонд боюнча маалыматтык издөө жүргүзөт – бул издөө берилген патенттерге да, катталган өтүнмөлөргө да багытталат. Ошондой эле ойлоп табуунун биримдиги талабы жана жетиштүүлүк талабынын аткарылышы текшерилет.

Бирок эске алуу керек, каттоо иш кагаздарын жүргүзүү алкагында Ведомство экспертиза үчүн зарыл болгон кошумча документтерди жана түшүндүрмөлөрдү да талап кылышы мүмкүн. Ошондуктан арыз берүүчү арызды

Орусиялык өтүнмө ээлери КЭРде маңыздуу экспертиза жүргүзүү процедурасына таандык өзгөчө талапты да эске алышы керек. Бул талап – өтүнмө берилгенге чейинки мезгилге тиешелүү ойлоп табууга байланыштуу бардык маалымдама материалдарды тапшыруу милдети (КЭР Патенттик мыйзамынын 36-беренеси).

¹¹ Guidelines for examination Ordinance of State Intellectual Property Office, No 38 // WIPO Lex: сайт. URL: <https://wipo.lex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/cn/cn192en.pdf> (кайрылуу датасы: 06.05.2025).

кароо процессин көзөмөлдөп, Ведомствонун эскертүүлөрү жана суроо-талаптары камтылган каттарына белгиленген мөөнөттөрдө жооп бериши керек. Болбосо, арыз кайтарып алынган деп табылышы мүмкүн. Ведомствонун жооп берүүнү талап кылган типтүү суроо-талаптарынын катарына төмөнкүлөр кирет:

- мазмуну боюнча экспертиза жүргүзүү өтүнүчүн берүү үчүн акыркы мөөнөт жөнүндө эскертүү, ошондой эле патенттик арызга зарыл болгон оңдоолорду киргизүү мүмкүнчүлүгү (бул эскертүү өтүнүч берүү мөөнөтү аяктаганга 3 ай калганда жөнөтүлөт);
- жаңылыкка ээ эместиги, ойлоп табуучулук деңгээлинин жетишсиздиги, бирдиктүүлүктүн бузулушу ж.б. сыяктуу маселелерге байланыштуу Ведомствонун биринчи чечиминин жыйынтыктары. Бул чечим арыз берүүчү тарабынан жооп даярдоону талап кылат – тактап айтканда, өзүнүн пикирин билдирүү же арызга өзгөртүүлөрдү киргизүү. Жооп берүү мөөнөтү: 4 ай 15 күндүн ичинде;
- сүрөттөмөнүн жетиштүүлүгүнө же толуктугуна, ошондой эле чет өлкөлүк ведомстволор тарабынан издөө жыйынтыктарынын жоктугуна байланыштуу зарыл болгон материалдарды берүү тууралуу суроо-талап. Жооп берүү мөөнөтү: 2 ай 15 күндүн ичинде.
- патенттик укуктарды берүү жана патенттик укук үчүн төлөм жүргүзүү зарылдыгы жөнүндө эскертүү. Жооп берүү мөөнөтү: 2 ай 15 күндүн ичинде.

Тиешелүү мамлекеттик органдар жана министрликтер тарабынан жогорку мааниге ээ (жогорку сапаттагы патент – high-value patent) деп таанылган ойлоп табууларга берилген патенттер үчүн, кадимки 2–3 жылдык кароо мөөнөтүнүн ордуна, артыкчылыктуу (тездетилген) патенттик экспертиза тартибин колдонуу менен бул мөөнөт 1 жыл 4 айга чейин кыскартылышы мүмкүн¹².

Экспертизанын терс чечими чыккан учурда, арыз берүүчү Патенттик ведомствонун курамындагы Кароонун кайра каралышы боюнча комиссияга кайрылып, кайра экспертиза жүргүзүүнү өтүнө алат. Бул өтүнүчтү ал тууралуу эскертүү алынган күндөн тартып үч айдын ичинде берүү керек (Патенттик мыйзамдын 41-беренеси, Патенттик мыйзамды колдонуу боюнча Эрежелердин 65-пункту). Кайра кароо тууралуу арызда жетиштүү негиздеме болушу керек жана ага бул негиздемени тастыктаган документтер тиркелүүгө тийиш. Бул этапта арыз берүүчү арызга өзгөртүүлөрдү киргизе алат, бирок алар Ведомствонун баш тартуу чечимине негиз болгон бөлүгүнө гана тиешелүү болушу керек (Патенттик мыйзамды колдонуу боюнча Эрежелердин 66-пункту).

Эгерде кайра кароонун жыйынтыгында чечим өзгөртүүсүз калса, арыз берүүчү Ведомствонун чечимин жокко чыгаруу жана патент берүү талабы менен соттук териштирүү баштоого укуктуу (Патенттик мыйзамдын 41-беренеси). Патенттик мыйзамда үчүнчү жактар ойлоп

табууга патенттик укуктарды берүү чечимине каршы нааразычылык билдирүү мүмкүнчүлүгү да каралган. Нааразычылык билдирүү да Патенттик ведомствонун курамындагы Кароонун кайра каралышы боюнча комиссияга берилет, ал эми терс чечим кабыл алынган учурда – элдик сотко кайрылууга болот. Жараксыз деп табылган ар кандай патенттик укук башынан эле жараксыз деп эсептелет. Бирок патент ээси тарабынан башка адамдарга атайылап келтирилген зыян орду толтурулушу керек (Патенттик мыйзамдын 47-беренеси).

КЭРде ойлоп табууга берилген патенттин колдонуу мөөнөтү арыз берилген күндөн тартып 20 жылды, ал эми пайдалуу модель үчүн – 10 жылды түзөт (Патенттик мыйзамдын 42-беренеси). Ой-пикирге ээлик кылуучунун өтүнүчү боюнча ойлоп табууга патенттин колдонуу мөөнөтү, ойлоп табууга патент берүү процесси негизсиз кечендеген учурда компенсация катары узартылышы мүмкүн. Пайдалуу модельге болгон патенттик укук формалдык экспертиза жүргүзүлгөндөн кийин Реестрге катталгандыгы жөнүндө жарыяланган күндөн тартып күчүнө кирет (Патент мыйзамынын 40-беренеси). Патенттин колдонуу мөөнөтү Патенттик ведомствого арыз берилген учурдан тартып эсептелет.

КЭРдин Патент мыйзамында патенттин колдонуу мөөнөтүн узартуу мүмкүнчүлүгү каралган эмес. Бирок, патентообладательдин өтүнүчү боюнча, эгер ойлоп табуу дары каражаттарына, пестициддерге же агрохимикаттарга тиешелүү болуп, аларды колдонууга уруксат алуу талап кылынса, ойлоп табууга патенттин колдонуу мөөнөтү узартылышы мүмкүн, бирок 5 жылдан ашпоого тийиш (Патент мыйзамынын 42-беренеси).

Мындан тышкары, ойлоп табууга патент берүү процесси учурунда негизсиз кечигүү болгон учурда, арыз ээсинин күнөөсүнөн келип чыкпаган кечигүүлөрдү эске алуу менен, ойлоп табууга патенттин колдонуу мөөнөтү патент ээси өтүнүч берген учурда узартылышы мүмкүн (Патент мыйзамынын 42-беренеси). Бул эки учурда колдонулат: эгер ойлоп табууга патенттик укук арыз берилген күндөн тартып төрт жыл өткөндөн кийин же өтүнмөнүн маңызын экспертизадан өткөрүү өтүнүчү берилген күндөн тартып үч жыл өткөндөн кийин берилсе.

Макаланын жыйынтыгында патент ээси үчүн бир нече практикалык сунуштарды келтирүү зарыл.

Патентти күчүндө кармоо. КЭРде патент алынгандан кийин патенттик төлөмдөрдү өз убагында төлөп туруу зарыл. Жылдык төлөм патенттик укук берилген жылдан тартып төлөнөт (Патент мыйзамынын 43-беренеси). Ойлоп табууларга байланыштуу мындай милдет патенттин үчүнчү жылынан тартып пайда болот. Бул эрежени бузуу укуктук коргоо режиминин токтотулушуна алып келет. Пайдалуу моделдерге байланыштуу аталган төлөмдөр патенттин биринчи жылынан тартып төлөнүшү керек. Төлөмдөрдү төлөө эрежелерине ылайык, патент ээси кийинки жыл үчүн жылдык төлөмдү мурунку жылдын мөөнөтү бүткөнгө чейин төлөшү керек.

Мониторинг. КЭРдеги рыноктук кырдаалды туруктуу көзөмөлдөп туруу зарыл, бул сиздин патенттик

¹² Administrative Measures for Prioritized Patent Examination (2017), SIPO Directive No. 76 // Lindapatent: сайт. URL: http://www.lindapatent.com/en/law_patent/674.html (кайрылуу датасы: 06.05.2025).

КЭРде ойлоп табууга берилген патенттин колдонуу мөөнөтү арыз берилген күндөн тартып 20 жылды, ал эми пайдалуу модель үчүн – 10 жылды түзөт (Патенттик мыйзамдын 42-беренеси). Ошондой эле ойлоп табууга патент берүү процесси негизсиз кечендеген учурда, патент ээси өтүнүч менен кайрылса, ойлоп табууга берилген патенттин колдонуу мөөнөтүн узартууга жол берилет.

укуктарыңыздын бузулушунун алдын алууга жардам берет. Бул КЭРдеги патенттик маалымат базаларында үзгүлтүксүз издөө жүргүзүүнү жана мүмкүн болгон атаандаштардын ишмердүүлүгүн көзөмөлдөөнү талап кылат.

КЭРдин Бажы кызматында патентти каттоо. Патент ээси КЭРдин бажы чек арасы аркылуу белгилүү бир өнүмдөрдү алып кирүү же алып чыгуу өзүнүн патенттик укуктарын бузат деп эсептөө үчүн негиздери бар болсо, анда ал тиешелүү арыз менен кайрылса болот. Мындай учурда КЭРдин Бажы кызматы бул товарларды кармап калууну камсыз кылат жана андан аркы иликтөө боюнча зарыл чараларды көрөт [11].

Укуктарын коргоо. Патенттик укуктардын бузулган фактылары аныкталганда, патент ээси дароо тиешелүү чараларды көрүшү сунушталат. Бул чаралар төмөнкүлөрдү камтышы мүмкүн: мыйзамсыз аракеттерди токтотуу талабы менен бузган тарапка эскертүү катын (cease-and-desist letter) жөнөтүү, соттук териштирүүдөн качуу максатында лицензиялык келишим түзүүнү сунуштоо же сот ишин козгоо [10].

Лицензия берүү. Эгерде патенттелген ойлоп табууну иш жүзүндө колдонуу мүмкүн болбосо, анда мындай патентке тиешелүү сый акынын негизинде лицензия берүү максатка ылайыктуубу же жокпу, карап чыгуу зарыл. Лицензия берүүнүн жагымдуу формаларынын бири – ачык лицензия болуп саналат (50-берене). Эгерде ачык лицензия берилсе, патент ээси КЭРдин Патенттик ведомствосуна жазуу жүзүндө кайрылып, өзүнүн патентин колдонууга каалаган юридикалык же жеке жакка лицензия берүүгө даяр экендигин билдирет жана төлөм ыкмасын жана роялтинин стандартын көрсөтөт (51-берене). Пайдалуу модель боюнча ачык лицензия берилген учурда, патент ээси арызга кошумча катары Патенттик ведомствонун өтүнүчү боюнча даярдалган патентти баалоо боюнча отчетту да тиркеши керек. Ачык лицензиянын колдонуу мөөнөтү ичинде патент ээси тарабынан төлөнүүчү жылдык төлөм тиешелүү түрдө кыскартылышы же салыктан бошотулушу мүмкүн.

Корутунду

Макалада КЭРдин патенттик системасынын өзгөчөлүктөрүнө байланыштуу укуктук нормаларга талдоо жүргүзүлгөн.

Негизги көңүл Кытай Эл Республикасында ойлоп табууларды жана пайдалуу моделдерди патенттөө өзгөчөлүктөрүн жана талаптарын талдоого бурулган. Бул Россиялык арыз ээлерин маалымат менен камсыз кылуу, ошондой эле патенттик арыздарды тапшырууну стимулдаштыруу жана ойлоп табуулар менен пайдалуу моделдерди Россияда жана КЭРде ишке ашыруу жана колдонуу үчүн кошумча укуктук механизмдерди түзүү максатында жүргүзүлгөн.

Патент ээлери үчүн толук көлөмдө сапаттуу укуктук колдоо алуу максатында практикалык сунуштар белгилүү бир кадамдардын ырааттуулугунан турат. Бул иштин жыйынтыктары нормативдик документтерди иштеп чыгуучулар үчүн да, ошондой эле чет өлкөлөрдө патенттөө маселелери менен алектенген ишкерлер жана башка адамдар үчүн да кызыгууну жаратат.

Учурда кызыкдар тараптар үчүн китеп-монография даярдалып жатат. Ага КЭРде ойлоп табууларды патенттөө боюнча россиялык арыз ээлери үчүн колдонмо кирет. Ошондой эле патенттөө процессин маалыматтык жактан колдоо боюнча бөлүм да камтылат.

Адабияттардын тизмеси

1. Еременко, В. И. Совершенствование патентного законодательства Китайской Народной Республики / В. И. Еременко // Изобретательство. – 2011. – Т. 11, № 3. – С. 1–10.
2. Thiruchelvam, Sh. (2018), «How China became a leader in intellectual property», Raconteur, available at: <https://www.raconteur.net/legal/intellectual-property/how-china-became-leader-intellectual-property/> (Accessed 24 Apr 2025).
3. Campos, G. (2022), «China is committing to strengthening IP protections. But should foreign companies take it in good faith?», China Briefing, available at: <https://www.china-briefing.com/news/china-is-committing-to-strengthening-ip-protections-but-should-foreign-companies-take-it-in-good-faith> (Accessed 24 Apr 2025).
4. Cheng Hong, Fan Hanbing, Hoshi Takeo and Hu Dezhuang Do «Innovation Subsidies Make Chinese Firms More Innovative? Evidence from the China Employer Employee Survey» (January 2019), NBER Working Paper No. w25432, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3315236> (Accessed 24 Apr 2025).
5. Feifei Song and Changheng Zhao (2022), «Why do Chinese enterprises make imitative innovation? – An empirical explanation based on government subsidies», Front Psychol., Sep 12;13:802703. doi: 10.3389/fpsyg.2022.802703.
6. Клыпин, А. Мировой лидер патентования КНР поднимает планку качества / А. Клыпин, И. Иванова, М. Гершман // Институт статистических исследований и экономики знаний Национальный исследовательский университет «Высшая школа экономики» (hse.ru), опубликовано 2 марта 2023 года – URL: <https://issek.hse.ru/news/818184234.html> (дата обращения: 24.04.2025).
7. Qian Zho (2023) «What Are the Tax Incentives in China to Encourage Technology Innovation?», China Briefing,

available at: <https://www.china-briefing.com/news/tax-incentives-china-to-encourage-technology-innovation-updated/> (Accessed 24 Apr 2025).

8. Дьяченко, О. Г. Меры поддержки патентной активности: зарубежный опыт / О. Г. Дьяченко, С. Ю. Тузова, А. А. Ищенко // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2022. – № 5. – С. 3–20.
 9. Xia J. Du S. and Li I. (2024), «Revised Chinese Statutory Standards for Inventor Awards and Remunerations Effective from January 2024», Gen Law, available at: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b81ea7ca-3e7f-4652-8d34-93a3a0f78624> (Accessed 24 Apr 2025).
 10. Rühlig T. (2023), «The Sources of China's Innovativeness: Why China's «Unstoppable» Innovation Powerhouse Might Falter», DGAP Analysis, no 5, 31.10.2023, available at: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/90270> (Accessed 24 Apr 2025).
 11. Liang Xinzhu (2024), «The customs protection system and intellectual property rights practice in China», CCPIT Patent & Trademark Law Office, available at: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=47c542c1-cfc9-4e8c-8ccf-22f6c5616a3b> (Accessed 24 Apr 2025).
5. Feifei Song and Changheng Zhao (2022), «Why do Chinese enterprises make imitative innovation? – An empirical explanation based on government subsidies», Front Psychol., Sep 12;13:802703. doi: 10.3389/fpsyg.2022.802703.
 6. Klypin, A., Ivanova I. and Gershman, M. (2023), World Patent Leader China Raises the Bar for Quality, Institute for Statistical Studies and Economics of Knowledge, National Research University Higher School of Economics (hse.ru), URL: <https://issek.hse.ru/news/818184234.html> (Accessed 24 Apr 2025).
 7. Qian Zho (2023) «What Are the Tax Incentives in China to Encourage Technology Innovation?», China Briefing, available at: <https://www.china-briefing.com/news/tax-incentives-china-to-encourage-technology-innovation-updated/> (Accessed 24 Apr 2025).
 8. Dyachenko, O. G., Tuzova, S. Yu. and Ishchenko, A. A. (2022), Measures to support patent activity: foreign experience, Intellectual Property. Industrial Property, no. 5, pp. 3–20.
 9. Xia J., Du S. and Li I. (2024), «Revised Chinese Statutory Standards for Inventor Awards and Remunerations Effective from January 2024», Gen Law, available at: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b81ea7ca-3e7f-4652-8d34-93a3a0f78624> (Accessed 24 Apr 2025).
 10. Rühlig, T. (2023), «The Sources of China's Innovativeness: Why China's «Unstoppable» Innovation Powerhouse Might Falter», DGAP Analysis, no 5, 31.10.2023, available at: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/90270> (Accessed 24 Apr 2025).
 11. Liang Xinzhu, (2024) «The customs protection system and intellectual property rights practice in China», CCPIT Patent & Trademark Law Office, available at URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=47c542c1-cfc9-4e8c-8ccf-22f6c5616a3b> (Accessed 24 Apr 2025).

Авторлор тууралуу маалымат

Геннадий Анатольевич Негуляев, филология илимдеринин кандидаты, Москва шаарындагы ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун» патенттик укук объектилеринин жаатындагы эл аралык классификациялар жана издөө иштеринин маалыматтык жактан колдоо бөлүмүнүн алдыңкы илимий кызматкери (Бережковская жээги, 30, 1-корп.); GNegouliaev@rupto.ru.

Ольга Николаевна Дарина, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун» патенттик укук объектилеринин жаатындагы эл аралык классификациялар жана издөө иштеринин маалыматтык жактан колдоо бөлүмүнүн улук илимий кызматкери (Москва, Бережковская жээги, 30, 1-корп.); ORCID: 0000-0003-2845-7013; SPIN-код: 3989-7120; otd3226@rupto.ru.

References

1. Eremenko, V. I. (2011), «Improvement of patent legislation in the People's Republic of China», *Izobretatel'stvo*, vol, XI, no. 3, pp. 1–10.
2. Thiruchelvam, Sh. (2018), «How China became a leader in intellectual property», Raconteur, available at: <https://www.raconteur.net/legal/intellectual-property/how-china-became-leader-intellectual-property/> (Accessed 24 Apr 2025).
3. Campos, G. (2022), «China is committing to strengthening IP protections. But should foreign companies take it in good faith?», China Briefing, available at: <https://www.china-briefing.com/news/china-is-committing-to-strengthening-ip-protections-but-should-foreign-companies-take-it-in-good-faith/> (Accessed 24 Apr 2025).
4. Cheng Hong and Fan Hanbing and Hoshi Takeo and Hu Dezhuang Do «Innovation Subsidies Make Chinese Firms

Information about the authors

Gennady A. Negulyaev, Cand. Sci (Philology), Leading Researcher of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); GNegouliaev@rupto.ru

Olga N. Darina, Senior Researcher of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: 0000-0003-2845-7013; SPIN-code: 3989-7120; otd3226@rupto.ru

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.

The authors declare no conflict of interests.

Редакцияга келип түшкөн күн: 28.04.2025

Рецензиядан кийин кайра иштетилген күн: 02.06.2025

Жарыялоого кабыл алынган күн: 06.06.2025

Илимий макала

Original article

Жалпы ондук классификация (ЖОК): 347.77:001.895
EDN <https://elibrary.ru/r1pzex>

Беларусь Республикасындагы «Улуу таш» индустриялык паркындагы Кытай тургундарынын ишмердүүлүгү: патенттик жигердүүлүктүн элементтери

Наталья Адельевна Маалуф

Улуттук интеллектуалдык менчик борбору
n.maaluf@ncip.by

Аннотация: бул макала Беларусь Республикасындагы «Улуу таш» индустриалдык паркындагы кытайлык резиденттердин ишмердүүлүгүн талдоого арналган. Макаланын автору Кытай компанияларынын ишмердүүлүгүн Беларусь Республикасына эң керектүү технологияларды трансферлөө мүмкүнчүлүгү, импортту алмаштыруу максатында интеллектуалдык менчик жыйынтыктарын андан ары патенттөө, ошондой эле индустриалдык парктын географиялык жайгашуусун Беларусунун экономикалык өнүгүүсү үчүн натыйжалуу пайдалануу өндүү аспектилерде карайт. Изилдөөнүн ыкмалары катары талдоо жана синтездөө, салыштыруу жана патенттик издөө колдонулган. Индустриалдык парктын резиденти болгон кытай компаниялары тарабынан катталган ойлоп табуулар жана товардык белгилер боюнча патенттик маалыматтардын тандоосу Беларусь Республикасынын Улуттук интеллектуалдык менчик борборунун, ЕАПТИС (Евразиялык патенттик маалымат системасы) жана PATENTSCOPE маалымат базаларынан 15 жылдык мезгилди камтыган изилдөөнүн негизинде жүргүзүлгөн. Изилдөөнүн эң маанилүү жыйынтыктарынын бири – дүйнөлүк рыноктогу эң ири кытай компанияларынын экөөсү – «ХУАВЭЙ ТЕКНОЛОДЖИЗ КО., ЛТД.» жана «ЗТЕ Корпорейшн» – Беларусь Республикасында ойлоп табууларга патент алуу жана товардык белгилерди каттоо боюнча эң активдүү арыз ээлери катары аныкталгандыгы болду. Изилдөөнүн жыйынтыгында автор индустриалдык паркты мындан ары өнүктүрүү жана кытай компаниялары – резиденттердин ишмердүүлүгүн пландаштыруу боюнча практикалык сунуштарды берет. Бул сунуштар Бүткүл дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун (ВОИС) географиялык жактан жайгашкан инновациялык борборлорду түзүү боюнча методологиясына негизделген. Бул басылма инновация, технологияларды трансферлөө жана интеллектуалдык менчик жыйынтыктарын (ИМЖ) коммерциялаштыруу тармагындагы адистер үчүн пайдалуу болушу мүмкүн. Бул материал концепцияларды иштеп чыгууда колдонулушу мүмкүн. Ал стратегияларды түзүүдө да колдонулат. Нормативдик-укуктук актыларды даярдоодо да пайдалуу.

Негизги сөздөр: технологияларды өткөрүп берүү, эл аралык илимий-техникалык кызматташтык, өнөр жай парктары, инновациялык кластерлер, инновациялык экономикалык өнүгүүнүн географиясы, инновациялык өнүгүүнүн методологиясы, арыз берүү активдүүлүгү, патенттик издөө, товардык белгилерди каттоо.

Шилтеме кылуу үчүн: Маалуф Н. А. Кытайлык резиденттердин Беларус Республикасындагы «Улуу таш» индустриялык паркындагы ишмердүүлүгү: патенттик активдүүлүктүн элементтери // ФЭМИ жарчысы. 2025. (Федералдык өнөр жай менчик институту) Т. 4, № 2 (12). 150–159. б.

Ыраазычылык: илимий жетекчиликти жүзөгө ашырууга, бул материалды жазууда ыкмалык колдоо көрсөтүүгө жана аны баалоого кошкон салымы үчүн, ошондой эле материалды жалпы даярдоого активдүү көмөк көрсөткөнү үчүн ыраазычылык билдирем:

1. Анна Владимировна Александрова, техникалык илимдердин кандидатына, доцентке, алдыңкы илимий кызматкерге, Россия Федерациясынын «Федералдык өнөр жай менчик институту» мамлекеттик бюджеттик мекемесинин Аналитикалык борборунун жетекчисине.
2. Елена Юрьевна Усачевага, Беларусь Республикасынын Улуттук интеллектуалдык менчик борборунун Өнөр жай менчигин экспертизалоо башкармалыгынын жетекчисине;
3. Артур Дмитриевич Ахраменкого, Беларусь Республикасынын Улуттук интеллектуалдык менчик борборунун Иш-чараларды уюштуруу жана эл аралык кызматташтык башкармалыгынын жетекчисине.

Chinese residents' activity in the Industrial park «Great Stone» (Republic of Belarus): elements of patent portfolio

Natallia A. Maaluf

National Center of Intellectual Property

n.maaluf@ncip.by

Abstract: the focus of this article is set upon analysing activity of the Chinese resident companies registered in the industrial park «Great Stone» in the Republic of Belarus. The author studies current performance of the Chinese companies contextualised by options of technologies transfer most in demand into the Republic of Belarus to meet the needs of import substitution, later filing of intellectual activity results and efficient use of this park geographical location for the benefit of the Belarusian national economic development. Research methods in use are analysis and synthesis, comparison and patent search. Patent search and analysis of patent information segment of registered inventions and trademarks of the industrial park Chinese residents was done with a 15-year step in the National Center of Intellectual Property of the Republic of Belarus, EAPATIS and PATENTSCOPE databases. The key research finding is identification of the two largest Chinese companies from the global market, which are Huawei Technologies CO., LTD and ZTE Corporation, with their operational activities in the Republic of Belarus to be most prospective filing applicants for patents for inventions and trademarks certificates. As a result of this study the author gives practical recommendations for further industrial park development planning and support to registered Chinese companies by using WIPO methodology of spreading geography of innovation in local hotspots and global networks. This publication can be useful for experts in innovatics, technology transfer and commercialisation of intellectual activity results. Additionally, this data can be employed as a contributive part for concepts, strategies and legal acts elaborations in innovative development.

Keywords: technology transfer, international scientific and technical cooperation, industrial parks, innovation clusters, geography of innovative economic development, methodology of innovative development, filing activity, patent search, trademarks registration.

For citation: Maaluf, N. A., Chinese residents activity in the Industrial park «Great Stone» (Republic of Belarus): elements of patent portfolio // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025.Vol. 4, No 2 (12): 150–159 (In Russ.).

Acknowledgements: for research and scientific tutorial, methodological support and evaluation during this material writing as well as proactive engagement for its preparation on the whole I would like to acknowledge the contribution of the following individuals:

1. Anna Vladimirovna Aleksandrova, Cand. Sci.PhD (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher – Head of the Analytical Centre, Federal Institute of Industrial Property (Russian Federation);
2. Elena Jur'jevna Usacheva, Head of Industrial Property Examination Department, National Center of Intellectual Property (Republic of Belarus);
3. Arthur Dmitrijevich Akhramenko, Head of Protocol and International Cooperation Department, National Center of Intellectual Property (Republic of Belarus).

Киришүү

Кытай экономикасынын өнөр жай өндүрүшүндөгү ийгиликтери кеңири белгилүү жана изилденген. Кытай ар кандай типтеги экономикалык зоналарды өнүктүрүүдө бай тажрыйбага ээ. Ушул зоналардын негизинде келечекте инновациялык борборлор жана шаардык түзүлүштөр калыптанат [1–3]. Кытай Эл Республикасынын инновациялар негизинде жаңы ачык экономикага

өтүү тажрыйбасын изилдөө чоң мааниге ээ жана учурда өзгөчө актуалдуу. Бул тажрыйба Беларусь Республикасы үчүн да, Россия Федерациясы үчүн да маанилүү.

Бул изилдөөнүн максаты – Кытай компанияларынын «Улуу таш» индустриялык паркындагы ишмердүүлүк тажрыйбасын изилдөө. Өзгөчө көңүл интеллектуалдык менчикти укуктук коргоо жана интеллектуалдык укуктарды коммерциялаштыруу багыттарына бурулат.

Беларусь Республикасынын мамлекеттик инновациялык саясатынын негизги багыттары

Иновациялык ишмердүүлүк тармагындагы мамлекеттик саясат дээрлик бардык өлкөлөрдө жаңы экономикалык секторлорду өндүрүштөрдү жана жумуш орундарын түзүү милдетин камтыйт. Ошондой эле улуттук жана регионалдык деңгээлде аймактарды өнүктүрүү, жер ресурстарын натыйжалуу пайдалануу жана алардын экономикалык өнүгүүсүн камсыз кылуу максатында жүргүзүлөт. Беларусь Республикасы да өзгөчө учур болуп саналбайт, бул 2021–2025-жылдарга карата Беларусь Республикасынын инновациялык өнүгүүсүнүн Мамлекеттик программасынын жоболорунда (3-бөлүм «Мамлекеттик инновациялык саясаттын негизги багыттары» жана 4-бөлүм «Улуттук инновациялык системаны өнүктүрүү») бекемделген. Аталган программа (мындан ары – Инновациялык өнүгүүнүн мамлекеттик программасы) Беларусь Республикасынын Президентинин 2021-жылдын 15-сентябрындагы №348 Жарлыгы менен бекитилген. Учурдагы инновациялык өнүгүү боюнча мамлекеттик программада илимий, илимий-техникалык жана инновациялык ишмердүүлүк тармактарында инфраструктураны тез арада калыптандыруу максатында төмөнкү милдетти аткаруу каралган: «Инновациялык чөйрөдө чакан ишкердик субъектилерин түзүүгө көмөк көрсөтүү максатында технопарктерди өнүктүрүү, ошондой эле бул субъекттердин ишмердүүлүгүн материалдык-техникалык, каржылык, уюштуруучулук-ыкмалык, маалыматтык, консультациялык жана башка багыттарда камсыздоо»¹.

Кытай-Беларусь «Улуу таш» индустриялык паркын (мындан ары – «Улуу таш» («Великий камень») паркы) өнүктүрүүнүн башкы планы жана концепциясы Кытайдын Сучжоу шаарындагы индустриялык парктын иштөө тажрыйбасына негизделет. Бул документтерде келечекте «Улуу таш» паркы шаардык түзүлүшкө айландыруу милдети коюлган. Ошол эле учурда Минск шаарынын 2050-жылга чейинки жаңыланган Башкы планына ылайык, «Улуу таш» паркын негиз кылып, борбор калаанын жанындагы спутник шаарды түзүү каралган. Бул Минск агломерациясын калыптандыруу алкагында экономикалык чөйрө менен кластердик байланыштарды өнүктүрүүгө негизделет.

Индустриялык парктердин моделдери

Одной из разновидностей технопарков принято считать Технопарктердин бир түрү катары индустриялык парктер каралат. Алар – технологиялык трансфер аркылуу ишке ашырылуучу, экономикада аймактык уюштуруунун салыштырмалуу жаңы формасы. Бул модель постсоветтик көптөгөн өлкөлөрдө колдонулуп келет. Салттуу түрдө

индустриялык парк деп кыймылсыз мүлк объекттеринин комплексин түшүнүшөт. Ал жер участкагун (участкаларды), өндүрүштүк, административдик, кампалык жана башка имараттарды, курулуштарды жана жайларды камтыйт. Мындай парк жаңы өнөр жай өндүрүшүн түзүү үчүн инженердик жана транспорттук инфраструктура менен камсыздалган болушу керек. Ошондой эле өндүрүштүк ишмердүүлүктү жүргүзүү үчүн зарыл болгон укуктук режимге ээ болушу шарт². Типтерине жараша индустриялык парктер төмөнкүдөй бөлүнөт:

Greenfield	Brownfield
Парк толугу менен жаңы, мурда курулбаган жер участкагунда түзүлгөндө, адатта ал даяр инфраструктурага ээ болбойт. Инфраструктура бара-бара калыптанат. ³	Мындай парктерда резиденттерге даяр өндүрүштүк кубаттуулуктар жана өндүрүштүк инфраструктура сунушталат [4].

Федералдык жана жергиликтүү деңгээлдерде көп баскычтуу жана татаал экономикалык башкаруу системасы бар өлкөлөрдө, мисалы, Россия Федерациясында, индустриялык парктер төмөнкүдөй түрлөргө бөлүнүшү мүмкүн:

- өзгөчө экономикалык зона макамына ээ болгон;
- моношаарларда жайгашкан;
- өнөр жай кластеринин инфраструктурасына кирген;
- өзгөчө макамы жок парктер [5].

Ар бир индустриялык паркта мамлекет негизги кызыкдар тарап катары чыгат. Ал «жогорку технологиялуу өндүрүштөргө багытталган, жогорку деңгээлдеги акыркы продукцияны чыгарууга артыкчылык берген стратегиялык багыттагы» ролду аткарат [4]. Мындай кызыкдар болуу ар кандай экономикалык секторлорду стратегиялык өнүктүрүүнүн өзгөчө экономикалык формасын түзүүгө шарт түзөт. Ошондой эле мамлекет менен улуттук жана эл аралык жеке ишкердик секторунун өз ара аракеттенүүсүнүн өзгөчө түрүн – мамлекеттик-жеке өнөктөштүктү (мындан ары – МЖӨ) калыптандырууга мүмкүндүк берет. МЖӨнүн негизги максаты – ар кандай ресурстарды, анын ичинде интеллектуалдык, адамдык, материалдык, техникалык, каржылык, административдик, жер ресурстарын жана кампалык мүмкүнчүлүктөрдү максималдуу түрдө топтоо. Бул ресурстар мамлекеттик уюмдардын да, жеке компаниялардын да карамагында болушу мүмкүн. Алар инфраструктуралык объекттерди түзүү жана андан ары өнүктүрүү үчүн пайдаланылат. Индустриалдык парктер базасында МЖӨ механизмдин натыйжалуу колдонуу менен бул инфраструктуранын ар бир субъекти өз сунуштарын жана долбоордук идеяларын сунуштай алат.

¹ Беларусь Республикасынын 2021–2025-жылдарга карата инновациялык өнүгүүнүн мамлекеттик программасы / «Илимий-техникалык чөйрөнүн системалуу анализи жана маалыматтык камсыздоо боюнча Беларус институту» мамлекеттик мекемеси; С. В. Шлычковдун редакциясы менен. Минск: ГУ «БелИСА», 2022. 192-б. Басма басылыштын электрондук көчүрмөсү. URL: http://www.belisa.org.by/pdf/2022/gpir_2021-2025_22.pdf (кайрылуу датасы: 10.04.2025).

² МАМСТ Р 56301-2014 «Индустриялык парктер. Талаптар» // Кодекс: укуктук жана нормативдик-техникалык документтердин электрондук фонду. URL <https://docs.cntd.ru/document/1200115731?ysclid=mbkwh6hlag20582680> (кайрылуу датасы: 22.01.2025).

³ Greenfield жана Brownfield – айырмасы аталыштардын түсүндө гана жатабы? // Россиядагы индустриялык парктер жана технопарктер: сайт. URL: <https://russiaindustrialpark.ru/article/greenfield-i-brownfield-raznica-lish-v-cvete> (кайрылуу датасы: 22.01.2025).

Эң натыйжалуу индустриалдык парктар деп төмөндө көрсөтүлгөн инфраструктуралык элементтерге ээ болгон парктар эсептелет. Бул элементтер Улуу Британиядагы эң ийгиликтүү 15 парктын ишмердүүлүгүндө практикалык түрдө колдонулуп келет⁴. Мындай элементтерге төмөнкүлөр кирет:

- тургундарга пайдаланууга берилүүчү кеңсе жайларынын чоң аянты;
- индустриалдык парктын аймагын күнү-түнү видеокөзөмөлдөө жана байкоо системасынын болушу;
- индустриалдык парктын башкаруучу компаниясынын жана куруучу уюмдун рыноктогу туруктуу аброю;
- индустриалдык парктын ишканаларында түзүлгөн жана түзүлүшү пландалган жумуш орундардын саны;
- индустриалдык парктын аймагында инновациялык өндүрүштөрдү жана интеллектуалдык ишмердүүлүк чөйрөсүндө иштеген компаниялардын кеңселерин артыкчылыктуу жайгаштыруу (мисалы: жасалма интеллектти колдонуу технологиялары, машиналык үйрөнүү, автономдуу жана учкучсуз техника, санарип эгиздер, виртуалдык жана кеңейтилген чындык, 5G жана 6G-Ready тармактарын ишке киргизүү жана өнүктүрүү, кванттык технологиялар) [6];
- парктын ишмердүүлүгүн укуктук жана маалыматтык камсыздоо (юридикалык даректи каттоо мүмкүнчүлүгү, индустриалдык парктын геолокациясын мобилдик түзмөктөрдүн колдонмолоруна киргизүү, башкаруучу компаниянын кызматкерлери менен ар кандай байланыш каражаттары аркылуу тез байланышуу мүмкүнчүлүгү, парктын маалыматтарын ар кандай социалдык тармактарда жайгаштыруу);
- жакынкы калктуу конуштар, вокзалдар, аэропорттор, дарыя жана деңиз порттору менен жакшы транспорттук байланыш. Индустриалдык парктын кызматкерлери/коноктору үчүн өзүнчө транспорт операторунун (шаттлдар, маршруттук таксилер, чакан бустар, таксилер, бизнес-джеттер ж.б.) ишин уюштуруу мүмкүн;
- индустриалдык парктын резидент-компанияларынын кардарлары үчүн мейманкананын болушу;
- көңүл ачуу мүмкүнчүлүктөрдүн болушу.

Бул басылманын изилдөө объектиси катары Кытай-Беларусь индустриалдык паркы «Улуу таш» каралгандыктан, ал эми предмети катары – анда иш алып барган кытай компанияларынын ишмердүүлүгү болгондуктан, Кытай тараптын бул парктын инфраструктурасын өнүктүрүү боюнча ыкмаларынын айрым өзгөчөлүктөрүнө токтолуу зарыл. Кытай индустриалдык парктары, адатта, Greenfield аймактарында курулат жана ишканалардын максималдуу топтолушу менен капиталга бай инфраструктураны курууда масштаб эффектиси активдүү колдонулат. Жарыяланган өндүрүш чыгымдарды мүмкүн болушунча азайтууну көздөйт, ал эми ишке ашырылган технологиялык трансфер

Жарыяланган өндүрүш чыгымдарды мүмкүн болушунча азайтууну көздөйт, ал эми ишке ашырылган технологиялык трансфер мындан ары да улантылат. Бул интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыгы (ИИЖ) боюнча өзгөчө укуктуу башкаруу куралы катары лицензиялык келишимдерди түзүү аркылуу же инновациялык продукттарды түзүү максатында биргелешкен илимий-технологиялык иштеп чыгуулар аркылуу ишке ашат.

мындан ары да улантылат. Бул интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыгы (ИИЖ) боюнча өзгөчө укуктуу башкаруу куралы катары лицензиялык келишимдерди түзүү аркылуу же инновациялык продукттарды түзүү максатында биргелешкен илимий-технологиялык иштеп чыгуулар аркылуу ишке ашат. Кытай индустриалдык парктары чет өлкөлөрдө жайгашкан учурда, алар бара-бара жаңы түзүлгөн компаниялар же биргелешкен ишканалар менен толукталып, бул жаңы индустриализацияны жана экономиканын модернизациясын камсыз кылууга багытталган. Кытай индустриалдык парктарынын иштеши үчүн административдик тоскоолдуктарды олуттуу түрдө азайтуу, инвестицияларды тартуунун так түзүлгөн режимин жана аймакта жагымдуу инвестициялык климатты түзүү каралган⁵.

Интеллектуалдык менчик – экономикалык актив катары

Резидент-компаниялар ар дайым интеллектуалдык менчик объекттерине (ИМО) укуктарды каттоо үчүн өз өлкөсүндө улуттук тартипте же эл аралык тартипте (РСТ, Мадрид союзу) арыз берүү мүмкүнчүлүгүнө ээ. Бул учурда патенттин же күбөлүктүн кайсы өлкөдө күчүндө болорун тандап алууга болот. Мындан тышкары, интеллектуалдык укуктар ИИЖди коргоого гана эмес, аны түздөн-түз коммерциялаштырууга да шарт түзөт – бул компаниянын жайгашкан өлкөсүндө же бүтүндөй аймакта, мисалы, Евразия экономикалык союзу (ЕАЭБ) же Евразия патенттик конвенциясынын (ЕАПК) юрисдикциясында ишке ашырылышы мүмкүн. Бул процесс индустриалдык парктан чыккан соң соода-экономикалык байланыштарды жөнгө салуу боюнча өз алдынча аракеттерге караганда көбүрөөк натыйжалуулук менен ишке ашышы мүмкүн.

⁴ 15 of the Best Business Parks in the UK // Prime Office Space: сайт. URL: <https://primeofficespace.co.uk/latest/15-best-business-parks-in-the-uk/> (кайрылуу датасы: 30.01.2025).

⁵ Гэ, Л. «Улуу таш» индустриалдык паркы жана анын Беларусь-Кытай кызматташтыгын өнүктүрүүдөгү мааниси: дипломдук иш / Л. Гэ. Минск, 2018. 83 б.

Интеллектуалдык менчик жана анын объекттери – ар бир улуттук жана эл аралык инновациялык экосистеманын маанилүү бөлүгү болуп саналат. Алар ойлоп табуучуларга, илимпоздорго жана инновациялык ишмерлерге интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыгын (ИИЖ) идеянын жаралышынан тартып, аны өнөр жайда ишке ашырууга чейин толук ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берет. Мисалы, Улуу Британиядагы ар түрдүү экономикалык тармактар жана ишканалар колдонгон интеллектуалдык менчик объекттеринин (ИМО) үлүшү пайыздык көрсөткүчтө төмөнкүдөй: «Патенттелген ойлоп табуулар» категориясында – 72%, «Өнүмдүк белгилер» (ТБ) Эл аралык өнүмдөр жана кызматтар классификациясы (МКТУ) боюнча – 65%, ал эми «Патенттелген өнөр жай үлгүлөрү» – 59%⁶. Бул маалыматтар берилген арыздардын, патенттердин жана товардык белгилер боюнча күбөлүктөрдүн жеке адамдарга тиешелүү көрсөткүчтөрүн камтыбаса да, Улуу Британияда интеллектуалдык менчик объекттеринин экономикада

Индустриалдык парктарды түзүү жана иштетүүдө ийгиликке жетүүнүн жогоруда айтылган факторлорун талдоо Беларус өкмөтүнө өнөктөштөрдү издөө жана инновациялык экономикалык өнүгүүнүн бул формасын колдонуу боюнча өзүнүн ыкмасын иштеп чыгууга түрткү берди. Бул ыкма соода жана инвестициялык кызматташууну кеңейтүү гана эмес, айрым географиялык аймактардын социалдык-экономикалык өнүгүшүнө көмөктөшүүгө жана жалпы алганда Беларусь Республикасынын экспорттук потенциалын жогорулатууга багытталган.

колдонулуш деңгээли абдан жогору.

Индустриалдык парктарды түзүү жана иштетүүдө ийгиликке жетүүнүн жогоруда айтылган факторлорун талдоо Беларус өкмөтүнө өнөктөштөрдү издөө жана инновациялык экономикалык өнүгүүнүн бул формасын колдонуу боюнча өзүнүн ыкмасын иштеп чыгууга түрткү берди. Бул ыкма соода жана инвестициялык кызматташууну кеңейтүү гана эмес, айрым географиялык аймактардын социалдык-экономикалык өнүгүшүнө

көмөктөшүүгө жана жалпы алганда Беларусь Республикасынын экспорттук потенциалын жогорулатууга багытталган. Беларусь Республикасынын аймагында эки өлкөнүн ишканалары тарабынан биргелешкен индустриалдык парк түзүү маселеси боюнча бир катар сүйлөшүүлөр өткөрүлгөндөн кийин, 2011-жылдын 18-сентябрында Минск шаарында Беларусь Республикасынын Өкмөтү менен Кытай Эл Республикасынын Өкмөтүнүн ортосунда Кытай-Беларусь индустриалдык паркы жөнүндө макулдашуу (Макулдашуу) түзүлүп, ал «Улуу таш» деген аталышка ээ болгон. Бул эл аралык долбоор Беларусь-Кытай экономикалык кызматташуусунун эң ийгиликтүү мисалдарынын бири болуп саналат. 2020-жылы «Улуу таш» индустриалдык паркы «Бир алкак – бир жол» демилгеси боюнча индустриалдык парктар рейтингинде лидер болгон [7]. Мурда бул демилге «Бир алкак – бир жол» деп аталган.

Макулдашуунун өзгөчө көңүл бурууга татыктуу пункту – Кытай Эл Республикасынын индустриалдык парктын аймагында инвесторлорду тартуу, компанияларды түзүү, чарба ишмердүүлүгүн жүргүзүү, ошондой эле ишканаларды колдоо үчүн каржылык каражаттарды бөлүү боюнча милдеттенмеси. Бул пункттун Макулдашууда так көрсөтүлүшү Кытай тараптын «Улуу таш»⁷ индустриалдык паркынын түзүлүшүнө жана өнүгүшүнө болгон жогорку кызыкчылыгын айгинелейт. Анткени, адатта, тараптар инвестицияларды тартууга көмөктөшүү ниетин декларативдүү түрдө гана белгилеши мүмкүн, бирок өз милдеттенмелерин так көрсөтүшпөйт.

Индустриалдык паркы «Улуу таш» – бул изилдөөнүн объектиси. Анын иштешиндеги кошумча артыкчылыктардын бири – резиденттер үчүн өзгөчө салыктык жөнгө салуу тартиби. Беларусь Президентинин №166 Токтомунун 46-пунктуна ылайык, резиденттер кошумча нарк салыгынын толук көлөмүнөн чегерүү укугуна ээ. Бул укук мыйзамга ылайык чегерүүгө жатпаган салык суммаларын кошпогондо, Беларусь Республикасынын аймагында сатып алынган (же өлкөгө алып кирүүдө төлөнгөн) товарлар, жумуштар, кызматтар жана мүлктүк укуктар үчүн берилет. Бул ресурстар индустриалдык парктын шаар куруу долбоорлорун иштеп чыгууда, объекттерди курууда жана жабдуу менен камсыздоодо колдонулган болушу керек. Чегерүү укугу кошумча нарк салыгынын товарларды, жумуштарды, кызматтарды жана мүлктүк укуктарды сатуу боюнча жүгүртүүдөн эсептелген суммасынан көз каранды эмес түрдө колдонулат. Бирок бул укук тиешелүү объект пайдаланууга

⁶ Use of intellectual property rights across UK industries, Research and analysis. updated 9 June 2022 // UK Intellectual Property Office: расмий сайт. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/use-of-intellectual-property-rights-across-uk-industries/use-of-intellectual-property-rights-across-uk-industries> (кайрылуу датасы: 03.02.2025).

⁷ 2012-жылдын 7-январындагы № 348-З «Беларусь Республикасынын Өкмөтү менен Кытай Эл Республикасынын Өкмөтүнүн ортосунда Кытай-Беларусь индустриалдык паркы жөнүндө Макулдашууну ратификациялоо жөнүндө» Беларусь Республикасынын Мыйзамы: 2011-жылдын 14-декабрында Беларусь Республикасынын Улуттук жыйынынын Өкүлдөр палатасы тарабынан кабыл алынган. Бул Мыйзам 2011-жылдын 20-декабрында Беларусь Республикасынын Улуттук жыйынынын Республика Кеңеши тарабынан жактырылган // ILEX: бухгалтердик эсеп, салык салуу жана укук боюнча даяр укуктук чечимдердин онлайн-сервис / «ЮрСпектр» ЖЧК. 2011. Мыйзам 2012-жылдын 12-январында Беларусь Республикасынын Улуттук укуктук актылар реестринде № 2/1900 катары катталган.

берилген жылдан кийинки жылдын 31-декабрынан кеч эмес колдонулушу керек⁸.

«Улуу таш» индустриалдык паркынын иштеши үчүн сунушталган бардык артыкчылыктар Беларусь Республикасына инвестицияларды максималдуу түрдө тартууга өбөлгө түздү. Кытай Эл Республикасынын Беларусиядагы өзгөчө жана толук ыйгарым укуктуу элчиси Чжан Вэньчуань төмөнкүлөрдү билдирди: «2024-жылдын башынан тартып «Улуу таш» индустриалдык паркы туруктуу жана саламат өнүгүүнү камсыздап келет. Инвестициялардын макулдашылган суммасы дээрлик 1,5 миллиард АКШ долларын түздү»⁹. Беларусь тараптын билдирүүсүнө ылайык, индустриалдык парктын администрациясынын башчысы Александр Ярошенко төмөнкүлөрдү белгиледи: «Кытай компаниялары «Улуу таштын» негизги инвесторлору бойдон калууда – алар 61 долбоорду ишке ашырып, парктын өнүгүшүнө 300 миллион доллардан ашык каражат салым кошушту»¹⁰. Индустриалдык парктын аймагында өндүрүштү локалдаштыруу мүмкүнчүлүктөрү жана инвестициялык пландар болжол менен 16 миң жаңы жогорку технологиялуу жумуш орундарын түзүүгө шарт түзөт. Бул факторлор Беларусь экономикасынын өсүшүнө олуттуу түрткү берет.

Албетте, индустриалдык парктын кытай компаниялары тарабынан көрсөтүлгөн арыз берүү активдүүлүгүнүн көрсөткүчтөрү кызыктуу. Азыркы учурда Беларусь Республикасында, Улуттук интеллектуалдык менчик борборунун ойлоп табуулар боюнча патенттер жана товардык белгилерди каттоо күбөлүктөрүнүн расмий маалымат базасына ылайык, арыз берүү активдүүлүгүн резиденттер же «Улуу таш» индустриалдык паркындагы компаниялар боюнча эмес, алардын башкы компанияларынын кызыкчылыгы боюнча караган туура болот. Парктын өнүгүү долбоору практикалык этапта 2015-жылдан тартып ишке ашырылып келет. Инновациянын жашоо цикли, эгерде ал жогорку деңгээлде патенттелүүчү мүнөзгө ээ болсо (өндүрүш сырын кошпогондо), бир нече этаптан өтөт. Бул этаптарга идеянын жаралышы, фундаменталдык жана колдонмо изилдөөлөрдү жүргүзүү, тажрыйбалык-конструктордук иштеп чыгуулар, инновациялык продуктту сыноо жана ИИЖДИ коммерциялаштыруу пландары кирет. Бул цикл, адатта,

Азыркы учурда Беларусь Республикасында эң активдүү жана туруктуу арыз берүүчүлөр – дүйнөлүк рынокто белгилүү болгон эки кытайлык IT-компания: «ХУАВЭИ ТЕКНОЛОДЖИЗ КО., ЛТД.» жана «ЗТЕ Корпорейшн». Бул компаниялардын үлүшүнө 25 иштеп жаткан патент жана товардык белгилерди каттоо боюнча 34 күбөлүк туура келет.

5 жылдан 7 жылга чейин созулат. Татаал өнүмдөрүнүн аналогдорун жаратууга байланыштуу жагдайларда - бдан 10 жашка чейин. Мындан улам, индустриалдык парктын резидент-компаниялары тарабынан интеллектуалдык укуктарды каттоо боюнча арыздар 5 жылдан кийин түшө башташы мүмкүн деп божомолдоого болот. Кытай инвестициясы менен иш алып барган компаниялардын толук тизмеси менен төмөнкү шилтеме аркылуу таанышууга болот: <https://industrialpark.by/rezidenty/>. Статистикалык маалыматтарга ылайык, учурда Азыркы учурда Беларусь Республикасында эң активдүү жана туруктуу арыз берүүчүлөр – дүйнөлүк рынокто белгилүү болгон эки кытайлык IT-компания: «ХУАВЭИ ТЕКНОЛОДЖИЗ КО., ЛТД.» жана «ЗТЕ Корпорейшн». Бул компаниялардын үлүшүнө 25 иштеп жаткан патент жана товардык белгилерди каттоо боюнча 34 күбөлүк туура келет. Бул компаниялардын бардык катталган ойлоп табуу боюнча өтүнмөлөрү РСТ эл аралык жол-жобосу аркылуу Беларусь Республикасына келип түшкөн. Иш-аракетин токтоткон 7 патенттин бардыгы, эч кандай өзгөчөлүксүз, жаңы өтүнмөлөрдө өркүндөтүлгөн. «ХУАВЭИ ТЕКНОЛОДЖИЗ КО. ЛТД.» компаниясынын катталган интеллектуалдык менчик укуктарынын портфелинде ЕАПК мүчө мамлекеттеринин аймагында 8 иштеп жаткан ойлоп табуу патенти көрсөтүлгөн. Эл аралык патенттик классификациянын (ЭПК) бөлүмдөрүнө ылайык, бардык ойлоп табуулар төмөнкү класстарда катталган:

- G06 «Маалыматтарды иштетүү; эсептөө же саноо»;
- H04 «Электр байланыш техникасы»;
- же эки класста бир эле учурда.

Кытай компаниялары-резиденттеринин учурдагы ишмердүүлүгүнүн экинчи көрсөткүчү – алардын продукциясынын сунуштары, ал продукция Беларустун рыногунда гана эмес, ЕАЭБ өлкөлөрүнүн кардарлары тарабынан да талап кылынат. Албетте, эң белгилүү болгон компаниялар – бул IT-технологиялар тармагындагы (зымдуу жана зымсыз байланыш рыногу, мобилдик жана туруктуу терминалдар) компаниялар – «ХУАВЭИ ТЕКНОЛОДЖИЗ КО., ЛТД.» жана «ЗТЕ Корпорейшн». Бул компаниялардын продукциясы зымсыз адаптерлер, зымсыз маршрутизаторлор, зымсыз кирүү чекиттери жана Wi-Fi күчөткүчтөрү, медиаплеерлер, ТВ-приставкалар, мобилдик телефондор, смартфондор, планшеттер, акылдуу

⁸ Беларусь Республикасынын Президентинин 2017-жылдын 12-майындагы №166 Указы (2023-жылдын 1-июнундагы №161 Токтому менен өзгөртүлгөн) «Кытай-Беларусь индустриалдык паркы «Улуу таштын» атайын укуктук режимин өркүндөтүү жөнүндө» // ILEX: бухгалтердик эсеп, салык салуу жана укук боюнча даяр укуктук чечимдердин онлайн-кызматы / «ЮрСпектр» ЖЧК. 2023. Бул Токтом 2017-жылдын 22-майында Беларусь Республикасынын Улуттук укуктук актылар реестринде № 1/17065 катары катталган.

⁹ Кытайдын Беларусиядагы элчиси билдиргендей, «Улуу таш» индустриалдык паркынын инвестиция суммасы дээрлик 1,5 миллиард АКШ долларын түздү // СБ. Учурдагы Беларусь: сайт. URL: <https://www.sb.by/articles/posol-kitaya-v-belarusi-summa-investitsiy-v-velikiy-kamen-sostavila-pochti-1-5-mlrd.html> (кайрылуу датасы: 30.01.2025).

¹⁰ Индустриалдык парктын администрациясынын башчысы Александр Ярошенко беларус телеканалынын эфиринде парктын кантип өнүгүп жатканын жана жетекчилик алдына коюлган пландар тууралуу айтып берди. // Myfin.by: сайт. URL: <https://myfin.by/article/biznes/stalo-izvestno-skolko-kitajskij-biznes-uze-investiroval-v-velikiy-kamen-37948> (кайрылуу датасы: 06.06.2025).

сааттар боюнча сунуштарда алдыңкы орундарды ээлейт. Ошондой эле «ХУАВЭЙ ТЕКНОЛОДЖИЗ КО., ЛТД.» беш негизги технологиялык багыт боюнча ар түрдүү татаал жана жогорку технологиялуу жабдууларды сунуштайт: магистралдык маршрутизация, коммутация жана кызматтар; биргелешип иштөө чечимдери; маалыматтарды иштетүү борборлорун виртуалдаштыруу жана булуттук эсептөөлөр; видеотехнологиялар; бизнес-трансформация үчүн архитектуралар.

Ошондой эле ийгиликтүү долбоорлордун катарына «ЗУМЛИОН БЕЛ-РУС» ЖЧКсынын ишмердүүлүгүн кошууга болот. Бул компанияда суперконденсаторлор боюнча илимий-изилдөө жана өндүрүш борбору топтолгон. Алардын «технологиялык циклине» суперконденсаторлорду чогултуу, өндүрүү, сыноо, техникалык жана кепилдик тейлөө, ошондой эле аларды транспорт каражаттарына орнотуу менен байланышкан иштер кирет¹¹. Мындан тышкары, компаниянын өз продукциясынын портфелине автокрандар, жер казуучу техника, көтөрүүчү техника, кампалык техника, телескоптук жүктөгүчтөр, тракторлор, мунара крандар, бургулоочу жабдуулар жана бетон үчүн техника кирет.

«ЧАЙНА МЕРЧАНТС СиЭйчЭн-БиЭлАр КОММЕРЦИАЛЫК ЖАНА ЛОГИСТИКАЛЫК КОМПАНИЯ» ААК кампалык логистика жана сактоо тармагында курулуштун инновациялык технологияларын сунуштайт. 2018-жылы компания «Чайна Мерчантс» логистикалык жана коммерциялык паркында жайгашкан, Республика Беларусь аймагындагы эң ири, заманбап жана жабдылган кампаны ачкан. Кампанын жалпы аянты 10 000 чарчы метрди түзөт, ага ыңгайлуу транспорттук байланыш каралган жана уюштурулган. Кампадагы бажы сактоочу жай күнүтүнү иштейт жана кызыкдар кардарларга кесиптик жана сапаттуу деңгээлдеги бажы кызматтары көрсөтүлөт.

«Флюенс Интернэшнл Технолоджи» ЖЧК компаниясы муздатуу жана жарыктандыруунун светодиоддук технологиялары тармагында инновациялык иштеп чыгуулар менен алектенет жана төмөнкүдөй продукциялардын кеңири спектрин сунуштайт: көчө чырактары, алмаштырылуучу светодиоддук модулдар, «Армстронг» тибиндеги чырактар үчүн курам бөлүктөр, өнөр жай жарыктандыруусу, соода-офис жана архитектуралык чырактар, спорттук жарыктандыруу элементтери, светодиоддук лампалар.

Геотермалдык жылуулук насостору үчүн жабдууларды чыгаруу менен «Бел Лотослэнд» ЖЧК компаниясы алектенет.

Жогоруда аталган компаниялар ЕАЭБ мамлекеттеринин жана ЕАПКга мүчө өлкөлөрдүн аймагында өз бизнесин кеңейтүүгө да умтулушат. Учурда эң активдүү болуп жаткан компаниялар – бул ИТ секторундагы ишканалар, алар Россия Федерациясында, Армения Республикасында,

Жогоруда аталган компаниялар ЕАЭБ мамлекеттеринин жана ЕАПКга мүчө өлкөлөрдүн аймагында өз бизнесин кеңейтүүгө да умтулушат. Учурда эң активдүү болуп жаткан компаниялар – бул ИТ секторундагы ишканалар, алар Россия Федерациясында, Армения Республикасында, Азербайжан Республикасында, Казакстан Республикасында, Кыргызстан Республикасында, Түркмөнстанда жана Тажикстан Республикасында өкүлчүлүктөргө ээ.

Азербайжан Республикасында, Казакстан Республикасында, Кыргызстан Республикасында, Түркмөнстанда жана Тажикстан Республикасында өкүлчүлүктөргө ээ.

Бул изилдөө үчүн «ХУАВЭЙ ТЕКНОЛОДЖИЗ КО., ЛТД.» жана «ЗТЕ Корпорейшн» компанияларынын инновациялык технологиялар жана патенттик активдүүлүк боюнча Беларусь Республикасында жана глобалдык деңгээлде жүргүзгөн ишмердүүлүгүнүн салыштырма мүнөздөмөлөрү да кызыктуу. «ХУАВЭЙ ТЕКНОЛОДЖИЗ КО., ЛТД.» 1995-жылдан тартип өз иштеп чыгууларын патенттөөнү баштап, инновациялык ишмердүүлүгүнө олуттуу инвестицияларды салгандан бери дүйнө жүзү боюнча 40 000ден ашуун патенттик үй-бүлөдө 100 000ден ашуун активдүү патентке ээ. Компания КЭРдин өзүндө да, ошондой эле АКШда (патенттерди алуу боюнча алдыңкы 20 компаниянын катарына кирет) жана Европа Биримдигинде (патент алуу боюнча экинчи ири арыз берүүчү) активдүү арыз берүүчү болуп саналат¹². «ЗТЕ Корпорейшн» компаниясы да КЭРде (бардык берилген патенттердин 41%), АКШда (23%) жана Европа патенттик ведомствосунда (13%) арыз берүү активдүүлүгү боюнча тең компания болуп эсептелет¹³. Акыркы мезгилде «ЗТЕ Корпорейшн» компаниясынын жогорку технологиялуу иштеп чыгууларынын негизги багыттары болуп 5G технологиясы, радиоэлектрондук күрөш жана климаттын өзгөрүшү саналат. Бул багыттар боюнча жалпы иштеп чыгуулардын көлөмүндө 33% арыз берилген жана 31% патент алынган. Ал эми «ХУАВЭЙ ТЕКНОЛОДЖИЗ КО., ЛТД.» үчүн алдыңкы ойлоп табуулар 5G технологиясы, мобилдик түзмөктөр жана акылдуу экосистемалар

¹¹ Электробустар үчүн суперконденсаторлорду чыгаруучу завод «Великий камень» индустриялык паркында ачылды // БЕЛТА – Беларусь жаңылыктары: сайт. URL: <https://belta.by/economics/view/zavod-proizvodstvu-superkondensatorov-dlja-elektrobusov-otkrylja-v-velikom-kamne-315788-2018/> (кайрылуу датасы: 31.01.2025).

¹² Respecting and Protecting Intellectual Property: The Foundation of Innovation. White Paper on Innovation and Intellectual Property / Huawei : сайт. URL: <https://www.huawei.com/en/ipr>. (кайрылуу датасы: 13.03.2025).

¹³ ZTE sees highest patent filings and grants during April in Q2 2024 / Verdict: сайт. URL: <https://www.verdict.co.uk/zte-patent-activity/?cf-view>. (кайрылуу датасы: 13.03.2025).

1-таблица.
ЭПК класстары (Эл аралык патенттик классификация)

Table 1.
IPC classes

ЭПК класс	Ойлоп табуу
H03 – электрондук схемалар. H04 – электр байланыш техникасы	Полярдык кодду декоддоо ыкмалары жана декоддоочу түзмөк.
G02 – оптика H04 – электр байланыш техникасы	Толкун узундугун тандоочу коммутатор, оптикалык аппарат жана байланыш ыкмасы
H04 – электр байланыш техникасы	Маалыматтарды берүү ыкмасы жана электрондук түзмөк.
H01 – электр жабдууларынын элементтери. H05K – басма схемалар; электр приборлорунун корпустары же бөлүктөрү; электр аппаратурасынын элементтер блокторун даярдоо.	Электрондук түзмөк, электрондук система жана алардын басма платаларынын өз ара байланыш архитектурасы.

Автор тарабынан түзүлгөн. Compiled by the author

тармагында, ошондой эле МПК класстарында (1-таблицада көрсөтүлгөн) орун алган.

Беларусь Республикасында мындай типтеги иштеп чыгуулар аталган компаниялар тарабынан жүргүзүлбөйт.

Ошондой эле белгилеп кетүү керек, Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун (ВОИС) маалыматы боюнча, аталган компаниялардын арыз берүү активдүүлүгү Беларусь Республикасындагыдан таптакыр башкача мүнөзгө ээ. «ХУАВЭЙ ТЕКНОЛОДЖИЗ КО., ЛТД.» компаниясы РСТ системасы аркылуу арыз берүүдө дүйнө жүзү боюнча лидер болуп чыкты (2023-жылы 6494 арыз менен 1-орунду ээлеген) жана Мадрид системасы боюнча товардык белгилерди каттоого арыз берген компаниялардын алдыңкы ондугуна кирди (2023-жылы 78 арыз менен дүйнөдө 9-орун)¹⁴.

Мындан тышкары, ВОИСтин 2024-жылдагы Глобалдык инновациялык индекси боюнча жарыяланган акыркы маалыматтарга ылайык, «ХУАВЭЙ ТЕКНОЛОДЖИЗ КО., ЛТД.» холдингинин адистештирилген илимий-изилдөө бөлүмү – Huawei Investment & Holding – ИИИ/ИИТКИ жүргүзүү боюнча глобалдык корпоративдик инвесторлордун арасында 5-орунду ээлейт [8]. Учурда Кытай-беларусь биргелешкен долбоорлорунун ушул сыяктуу түрлөрүн ишке ашырууга инвестициялар салынганы байкалган жок.

Технологиялык инновациялар – ар бир коомдун экономикалык өсүшүнүн жана жашоо деңгээлин жогорулатуунун талашсыз катализатору. Азыркы учурдагы инновациялык багыттар ар түрдүү белгилер менен мүнөздөлөт: улуттук, тарыхый, технологиялык, радикалдуу, жакшыртуучу, модификациялоочу, жаңычыл же БУУнун туруктуу өнүгүү максаттарына шайкеш келүүчү белгилер. Бул класс негизинен процесстик инновациялардан турат, алар эң муктаж болгон өлкөлөргө жаңы кызматтарга, өндүрүш процесстерине, өндүрүштү уюштуруунун ыкмаларына,

уюштуруучулук түзүмдөргө жана башкаруу системаларына жетүү мүмкүнчүлүгүн берет, техникалык жардам долбоорлору жана программаларынын алкагында. Бирок, ВОИС тарабынан жүргүзүлгөн акыркы изилдөөнүн («The Geography of Innovation: Local Hotspots, Global Networks») жыйынтыктарына ылайык, инновациялык процесстерде жаңы, так географиялык бөлүштүрүү белгилери пайда болууда. Бул бөлүштүрүү рыноктук тенденциялардан, академиялык чөйрөнүн потенциалын топтоодон, өндүрүш циклинен, жаңы билимдерди жаратуудан жана алардын агымынан, арыз берүү активдүүлүгүнө болгон муктаждыктан жана инновациялардын миграциялык мүнөзүнөн көз каранды. Бул – инновациялык бизнес, стартаптар жана спин-офф-компаниялар менен ири жогорку технологиялуу компаниялардын жана глобалдык инвесторлордун кызматташуусунун натыйжасы. Технологияларды трансферлөө аркылуу инновациялык продукттарды коммерциялаштыруу патенттик арыз берүү активдүүлүгүнүн өсүшүнө циклдүү түрдө алып келет [9]. Ошентип, географиялык жактан локалдаштырылган инновациялык борборлор, индустриялык парктар, технопарктар, технохабдар – белгилүү бир жер участкана байланыштуу, анын табигый, адамдык, рыноктук ресурстары жана бул инфраструктуранын дүйнөлүк рынокко интеграциялануу жөндөмү аркылуу учурдагы сатууларды кеңейтүү же жаңы рынокторду түзүү, инновациялык продуктту керектөөчүгө сатуу үчүн чыгаруу, продукт боюнча жаңы изилдөөлөрдү жүргүзүү жана жаңы биргелешкен өндүрүштөрдү түзүү мүмкүнчүлүгүн берет. Мындай борборлор илимий жана техникалык инновациялардын локалдуу борборлоруна айланып, аймактык же глобалдык потенциалга ээ болушу мүмкүн. Бул – экономикалык өнүгүүнүн таптакыр жаңы тенденциясы болуп саналат. Ал өндүрүш масштабдарынын таасири жөнүндөгү экономикалык теория менен түшүндүрүлөт. Бул учурда чыгымдарды азайтуу жана ишмердүүлүктү кеңейтүү үчүн колдонулган ресурстарга материалдык ресурстар гана эмес, ошондой эле кесиптик көндүмдөр,

¹⁴ WIPO Statistical Data Centre. IP Facts and Figures // WIPO: расмий сайт. URL: <https://www.wipo.int/ipfactsandfigures/patents>. (кайрылуу датасы: 14.03.2025).

кызматкерлердин билими, илимий жана өндүрүштүк миграция мүмкүнчүлүктөрү, инновациялык долбоор-лорго катышкан компаниялардын саны жана сапаты, тил тоскоолдугунун жоктугунан улам билимдердин агымы, мисалы, инновациялык бизнестин техникалык жабдылышы, атаандаштардын окшош ишмердүүлүгү, инновациялык долбоордун рекомбинанттык мүнөзү да кирет.

Корутунду

«Великий камень» инновациялык долбоорунун түзүлүшү жана иштеши азырынча баштапкы баскычта турат, бирок ал чоң потенциалга ээ. Бардык кызыкдар тараптардын жогорку деңгээлдеги кызыгуусу байкалууда, Беларусь жана Кытай тараптарынан олуттуу укуктук жана каржылык кепилдиктер берилген.

Жүргүзүлгөн изилдөөнүн негизинде парктын мындан аркы өнүгүүсү үчүн негизги сунуш – ВОИСтин географиялык жактан локалдаштырылган инновациялык борборлорду өнүктүрүү боюнча методологиясын колдонуу болуп саналат. Бул аталган долбоордун мындан аркы өнүгүүсүнүн багыттарынын бири болуп, Беларусь Республикасында жана евразиялык мейкиндикте парктын резидент-компанияларынын арыз берүү активдүүлүгүнүн жогорулашына алып келиши мүмкүн. Мурун айтылгандай, ИКТ тармагындагы «ХУАВЭЙ ТЕКНОЛОДЖИЗ КО., ЛТД.» жана «ЗТЕ Корпорейшн» сыяктуу ири материндик компаниялар, инженердик жана айыл чарба техникасын өндүрүү тармагындагы ZOOMLION (ЖЧК «ЗУМЛИОН БЕЛ-РУС»), темир жол транспортун долбоорлоо жана өндүрүү тармагындагы Xinzhu Corp. (ЖЧК «ЧЭНДУ СИНЬДЖУ ЖИБЕК ЖОЛУН ӨНҮКТҮРҮҮ»), радиатор өндүрүү тармагындагы ZHEJIANG YONGKANG HAFES IMPORT & EXPORT CO., LTD (ЖЧК «САС Индастриал») жана башкалар ВОИС методологиясынын жардамы менен парктын компанияларынын өнүгүүсүнө кошумча түрткү бере алышат, жогорку окуу жайлары менен илимий-изилдөө институттарынын аракеттерин бириктире алышат, транспорттук жана башка инфраструктурага жетишпеген инвестицияларды ишке ашыра алышат жана ушундайча Беларусь Республикасындагы кластер паркындагы резидент-компаниялардын агломерациялык жайгашуу мүмкүнчүлүктөрүн максималдуу пайдаланууга шарт түзө алышат. Инновациялык продукцияны иштеп чыгуу жана географиялык жайгашуунун артыкчылыктарын колдонгон ВОИСтин бул ыкмасы – аймакта инновациялык ишкердикти өнүктүрүүдө, жаңы экономикалык ишмердүүлүк түрлөрүн жана таптакыр жаңы инновациялык продукциянын жашоо циклин түзүү үчүн жаңы экономикалык мүмкүнчүлүктөрдү жаратууда, белгилүү уюмдардын жана алардын мурдагы ишмердүүлүгүнүн мураскердигин камсыз кылган уникалдуу мүмкүнчүлүк болуп саналат.

Адабияттардын тизмеси

1. Лю, С. Ц. Технопарки в мировой экономике: особенности развития и регулирования в Китайской

Народной Республике: автореф. дис. канд. экон. наук: 08.00.14 / С. Ц. Лю. Минск, 2020. 24 с.

2. Креативные технопарки в постиндустриальной трансформации экономики Китая / С. А. Титов, А. О. Кокорина, П. А. Быков [и др.] // Пространственная экономика. – 2019. – Т. 15, № 3. – С. 125–146. – DOI 10.14530/se.2019.3.125–146.
3. Балашова, М. А. О создании технопарков в целях развития инновационного производства страны: опыт Китая / М. А. Балашова, И. В. Цвигун, М. Н. Юсупова // Российско-китайские исследования. – 2023. – Т. 7, № 1. – С. 36–48. – DOI 10.17150/2587–7445.2023.7 (1).36–48.
4. Сахарова, Л. А. Становление индустриальных парков в российской экономике / Л. А. Сахарова // Национальные интересы: приоритеты и безопасность. – 2015. – Т. 11, № 39 (324). – С. 17–26.
5. Егорова, А. А. Географические особенности функционирования индустриальных парков в России / А. А. Егорова // Социально-экономическая география: теория, методология и практика преподавания: материалы Всероссийской научно-практической конференции, Москва, 19 мая 2023 года. – Москва: ООО «Сам Полиграфист», 2023. С. 55–63.
6. Петров, А. Тенденции и инновации на IT-рынке, которые повлияют на будущее отечественных компаний // Агроинвестор: сайт. – URL: <https://www.agroinvestor.ru/column/artem-petrov/41284-tendantsii-i-innovatsii-na-it-rynke-kotorye-povliyayut-na-budushchee-otchestvennykh-kompaniy/> (дата обращения: 10.05.2025).
7. Юньлун, Л. Сравнительный анализ деятельности Китайско-Белорусского индустриального парка «Великий камень» и свободных экономических зон в Республике Беларусь / Л. Юньлун // Вести Института предпринимательской деятельности. – 2023. – № 1 (28). – С. 57–62.
8. China ranking in the Global Innovation Index 2024. Global Innovation Index 2024 (2024), available at <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/china> (Accessed: 14.03.2025).
9. Crescenzi, Riccardo & Iammarino, Simona & Ioramashvili, Carolin & Rodríguez-Pose, Andrés & Storper, Michael. (2023). The Geography of Innovation: Local Hotspots and Global Innovation Networks. SSRN Electronic Journal. 10.2139/ssrn.4424262.

Автор тууралуу маалымат

Наталья Адельевна Маалуф, иш-чараларды уюштуруу жана эл аралык кызматташтыкты координациялоо башкармалыгынын алдыңкы адиси, Улуттук интеллектуалдык менчик борбору (Минск ш., Козлов көч., 20-үй); SPIN-коду: 9687-0332; n.maaluf@ncip.by

References

1. Liu, S.C. (2020), Technoparks in the global economy: features of development and regulation in the People's Republic of China, Abstract of Ph.D. dissertation, Belarus State Economic University, Minsk, Republic of Belarus.

2. Titov, S. A. et al (2019), Creative technology parks in the post-industrial Transformation of China's Economy, «Spatial Economics» (Prostranstvennaya ekonomika), vol, 15, no. 3, pp. 125–146.
3. Balashova, M. A., Tsvigun, I. V., and Yusupova M. N. (2023), On the creation of technology parks in order to develop the country's innovative production: China's experience, Russian and Chinese Studies, Vol. 7, no. 1, pp. 36–48.
4. Sakharova, L. A. (2015), The formation of industrial parks in the Russian economy, National Interests: Priorities and Security, vol. 11, no. 39, pp. 17–26.
5. Egorova, A. A. (2023), «Geographical features of the functioning of industrial parks in Russia», *Socialno-ekonomicheskaya geografiya: teoriya, metodologiya i praktika prepodavaniya: materialy Vserossijskoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Proc. of the All-Russian Scientific and Practical Conference «Socio-economic geography: theory, methodology and teaching practice»], Moscow, 19 May 2023, pp. 55–63.
6. Petrov, A. (2023), «Trends and innovations in the IT market that will affect the future of domestic companies», available at: <https://www.agroinvestor.ru/column/artem-petrov/41284-tendentsii-i-innovatsii-na-it-rynke-kotorye-povliyayut-na-budushchee-otechestvennykh-kompaniy/> (Accessed: 10 May 2025).
7. Junlun, L. (2023), «Comparative analysis of the activities of the Chinese-Belarusian industrial park «Great Stone» and free economic zones in the Republic of Belarus», «*Vesti Instituta predprinimatelskoj deyatel'nosti*», no (28), pp. 57–62.
8. China ranking in the Global Innovation Index 2024. Global Innovation Index 2024 (2024), available at <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/china> (Accessed: 14.03.2025).
9. Crescenzi, Riccardo & Iammarino, Simona & Ioramashvili, Carolin & Rodríguez-Pose, Andrés & Storper, Michael. (2023). The Geography of Innovation: Local Hotspots and Global Innovation Networks. SSRN Electronic Journal. 10.2139/ssrn.4424262.

Information about the author

Natallia A. Maaluf, Lead Specialist of the Protocol and International Cooperation Department, National Center of Intellectual Property Republic of Belarus (Minsk, Kozlova str., bld 20); SPIN-code: 9687–0332; n.maaluf@ncip.by

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.

The author declares no conflict of interests.

Редакцияга келип түшкөн күн: 07.04.2025

Рецензиядан кийин кайра иштетилген күн: 06.06.2025

Жарыялоого кабыл алынган күн: 09.06.2025

4

ПАТЕНТТИК МААЛЫМАТ БОЮНЧА
ЭЛЕКТРОНДУК СЕРВИСТЕР

Илимий макала

Original article

УДК 347.771

EDN: <https://elibrary.ru/qlyyzo>**Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун жаңы жоболорун эске алуу менен салттуу билимдер жана генетикалык ресурстар боюнча маалымат базаларынын укуктук, техникалык жана маалыматтык камсыздалышын талдоо**

Олег Петрович Неретин, Анна Анатольевна Полякова[✉],
Николай Борисович Лысков, Николай Вадимович Зарянов
Федералдык өнөр жай менчиги институту
[✉]apolyakova@rupto.ru*

Аннотация: Салттуу билимдер жана генетикалык ресурстар тууралуу маалыматтардын жеткиликтүүлүгү, ошондой эле алардын укуктук коргоосу – Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун жыл сайын өтүүчү сессияларында эң көп талкууланган темалардын бири болуп саналат. Бул айрым патенттерге байланыштуу талаштар жана аларды жокко чыгаруу учурлары менен байланыштуу, анткени аларда ачылган маалыматтар салттуу билимдер жана генетикалык ресурстар тууралуу маалымат камтылган булактардан алынгандыгы белгилүү болгон. Бул макаланын алкагында салттуу билимдерди жана генетикалык ресурстарды коргоо багытында Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун ишинин жыйынтыгы изилденди. Тактап айтканда, патент алуу үчүн берилген арыздарда салттуу билимдер жана генетикалык ресурстар тууралуу маалымат камтылган булактардын көрсөтүлүшүн талап кылган эл аралык документ каралды, ал документке кол койгон өлкөлөр бул шартты сактоону милдеттенишет. Ошондой эле Париж конвенциясына катышкан өлкөлөрдүн бул талапты аткарууга укуктук жана техникалык даярдыгы изилденди. Салттуу билимдер жана генетикалык ресурстар боюнча учурдагы маалымат базалары, анын ичинде өзүнчө Россия Федерациясынын маалымат базалары талданды; алардын издөө мүмкүнчүлүктөрү изилденди, артыкчылыктары жана кемчиликтери аныкталды. Россия Федерациясында салттуу билимдер жана генетикалык ресурстар боюнча маалымат базаларынын техникалык жана маалыматтык камсыздалышына байланыштуу кемчиликтерди жоюу боюнча сунуштар иштелип чыкты. Иштөөнүн жыйынтыктары салттуу билимдер жана генетикалык ресурстар боюнча универсалдуу издөө массивдерин түзүүнүн зарылдыгын тастыктайт, ошондой эле Россия Федерациясынын Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун жаңы талаптарына даярдыгын бекемдөөгө мүмкүндүк берет.

Негизги сөздөр: салттуу билимдер, генетикалык ресурстар, Россия Федерациясы, маалыматты ачыктоо, Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюму, маалымат булактары, маалымат издөө, дарылык өсүмдүктөр, маалымат базалары.

Шилтеме кылуу үчүн: Неретин О. П., Полякова А. А., Лысков Н. Б., Зарянов Н. В. Салттуу билимдер жана генетикалык ресурстар боюнча маалымат базаларынын укуктук, техникалык жана маалыматтык камсыздалышын Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун жаңы жоболорун эске алуу менен талдоо // ФӨМИ жарчысы. 2025. Т. 4, № 2 (12). 160–170 б.

Ыраазычылык билдирүү: Изилдөө «Салттуу билимдер боюнча маалыматтык системанын архитектурасын концептуалдык моделдөө» аттуу илимий-изилдөө ишинин алкагында аткарылды.

Analysis of the legal, technical and informational background of databases on traditional knowledge and genetic resources, taking into account the new provisions of the World Intellectual Property Organization

Oleg P. Neretin, Anna A. Polyakova[✉], Nikolay B. Lyskov, Nikolay V. Zaryanov

Federal Institute of Industrial Property

[✉]apolyakova@rupto.ru

Abstract: the availability of information on traditional knowledge and genetic resources, as well as their legal protection, are among the most discussed topics at the annual sessions of the World Intellectual Property Organization. This is due to the fact that there are cases of challenging already issued patents and their cancellation due to the known nature of the information disclosed in sources containing information on traditional knowledge and genetic resources. This work examines the results of the work of the World Intellectual Property Organization in the field of protection of traditional knowledge and genetic resources, namely, an international document in which the signatory countries establish a requirement for compliance with the condition of indicating in patent applications the sources of information that disclose the information used in the application on traditional knowledge and genetic resources. The legal and technical readiness of the member countries of the Paris Convention for this requirement of the World Intellectual Property Organization is studied. An analysis of existing databases on traditional knowledge and genetic resources, including separately the databases of the Russian Federation, is carried out; their search capabilities are studied, their advantages and disadvantages are identified. Recommendations have been drawn up to eliminate shortcomings related to the technical and information support of databases on traditional knowledge and genetic resources in the Russian Federation. The results of the work will provide creation of universal search arrays on traditional knowledge and genetic resources and strengthen the readiness of the Russian Federation to meet the new requirements of the World Intellectual Property Organization.

Keywords: traditional knowledge, genetic resources, Russian Federation, information disclosure, World Intellectual Property Organization, information sources, information search, medicinal plants, databases.

For citation: Neretin O. P., Polyakova A. A., Lyskov N. B., Zaryanov N. V. Analysis of the legal, technical and informational background of databases on traditional knowledge and genetic resources, taking into account the new provisions of the World Intellectual Property Organization // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 160–170 (In Russ.).

Acknowledgments: the study was carried out within the framework of the research project «Conceptual modeling of the architecture of the information system of traditional knowledge».

Киришүү

Патенттик практикада жаңылык же ойлоп табуучулук деңгээли жетишсиз болгондуктан, буга чейин берилген патенттерге каршы дооматтар коюлуп, алар жокко чыгарылган учурлар кездешет. Бул патенттерде ачылган маалыматтар салттуу билимдерге (СБ), салттуу маданий көрүнүштөргө (СМК) же генетикалык ресурстарга (ГР) таандык булактардан алынган белгилүү болгон. Мисалы, салттуу билимдер боюнча TKDL (Traditional Knowledge Digital Library – Салттуу билимдердин санариптик китепканасы) базасындагы маалыматтардын негизинде 2022-жылдын март айына чейин 265 патентке каршы дооматтар катталган [1], бул жогоруда айтылган маселени актуалдуу экенин тастыктайт. Ушуга байланыштуу салттуу билимдер (СБ) жана генетикалык ресурстар (ГР) тууралуу маалыматтардын жеткиликтүүлүгү, ошондой эле алардын укуктук коргоосу интеллектуалдык менчик тармагындагы илимий адабияттарда жана Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун

(ВОИС) жыл сайын өткөрүлүүчү атайын сессияларында, атап айтканда 2022¹-, 2023²- жана 2024³-жылдардагы сессияларда талкууланган темалардын катарына кирет.

Бул иштин алкагында ВОИСтин бул багыттагы ишинин жыйынтыктары, ошондой эле СБ, СМК (салттуу маданий көрүнүштөр) жана ГР боюнча ар түрдүү улуттук маалымат базаларынын укуктук, техникалык жана маалыматтык камсыздалышы ВОИСтин жаңы талаптарына шайкеш келүү максатында изилденди.

¹ Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун кырк бешинчи сессиясынын материалдары // ВОИС: расмий сайт. URL: https://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=73489 (кайрылуу датасы: 26.01.2025).

² ВОИС кырк жетинчи сессиясынын материалдары // ВОИС: расмий сайт. URL: https://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=75419 (кайрылуу датасы: 26.01.2025).

³ Генетикалык ресурстар жана аларга байланыштуу салттуу билимдер боюнча ВОИСтин дипломатиялык конференциясынын материалдары // ВОИС: расмий сайт. URL: <https://www.wipo.int/diplomatic-conferences/ru/genetic-resources/> (кайрылуу датасы: 26.01.2025).

Материалдар жана изилдөө ыкмалары

Салттуу билимдер (СБ), салттуу маданий көрүнүштөр (СМК) жана генетикалык ресурстар (ГР) боюнча илимий адабияттарды издөө eLibrary, PubMed, ScienceDirect жана Google Scholar маалымат базаларында тиешелүү ачкыч сөздөр боюнча жүргүзүлдү, ошондой эле Google жана Yandex универсалдуу издөө саптары колдонулду. СБ, СМК жана ГР боюнча ВОИСтин жыл сайын өткөрүлүүчү атайын сессияларынын материалдары ВОИСтин расмий сайтынан издөө жолу менен табылды. Салттуу билимдер (СБ) жана генетикалык ресурстар (ГР) боюнча маалымат базаларынын иши алар жайгашкан тиешелүү интернет-ресурстар аркылуу талданды. Россия Федерациясынын патенттерин издөө ФӨМИнин расмий сайтындагы RUPTO маалымат базасы аркылуу жүргүзүлдү.

ИЗИЛДӨӨНҮН ЖЫЙЫНТЫКТАРЫ

Париж конвенциясына катышкан өлкөлөрдүн салттуу билимдер (СБ) жана генетикалык ресурстар (ГР) боюнча маалыматтарга карата укуктук жана маалыматтык камсыздалышы ВОИСтин көз карашынан талданды.

2024-жылы Париж конвенциясына катышкан өлкөлөрдүн салттуу билимдер (СБ) жана генетикалык ресурстар (ГР) боюнча маалыматтарга карата укуктук жана маалыматтык камсыздалышы ВОИСтин көз карашынан талданды. Ушуга байланыштуу СБ, СМК жана ГР боюнча маалымат базаларын түзүү актуалдуу милдет болуп саналат, анткени, биринчиден, мындай базалар СБ, СМК жана ГР тууралуу маалыматтардын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылат жана патенттик издөө жүргүзүү үчүн маалымат булагы катары кызмат кылат, экинчиден, кайсы маалыматтар СБ, СМК жана ГРге таандык экенин жана укуктук коргоого ээ экенин түшүнүүгө шарт түзөт, бул болсо аларды мыйзамсыз колдонууга жол бербөө максатын көздөйт.

ВОИСтин ишинин жыйынтыгы катары интеллектуалдык менчик тармагында СБ, СМК жана ГРди колдонууга байланыштуу жоболорду жөнгө салган документтин долбоору иштелип чыкты⁴.

Бул долбоордо негизги жана негизги талап катары төмөнкүдөй шарт көрсөтүлгөн: эгерде патенттик арызда көрсөтүлгөн ойлоп табуу ГРге негизделсе, анда ар бир келишимге катышкан тарап арыз ээлеринен төмөнкү маалыматтарды ачыктоону талап кылат: (а) мындай ГРдин келип чыккан өлкөсүн же (б) эгерде (а) пунктундагы маалымат арыз ээси үчүн белгисиз болсо же (а) пункту колдонулбаса, анда мындай ГРдин булагын. Ошондой эле, эгерде патенттик арызда көрсөтүлгөн ойлоп табуу генетикалык ресурстарга байланыштуу салттуу билимдерге негизделсе, ар бир келишимге катышкан тарап арыз ээлеринен төмөнкү маалыматтарды ачыктоону талап

ВОИСтин атайын сессиясынын алкагында мамлекеттерге салттуу билимдер боюнча маалымат базаларын түзүүгө көмөк көрсөтүү сунушталат. Эгерде тиешелүү коргоо чаралары болсо, мындай маалымат базалары интеллектуалдык менчик органдары үчүн жеткиликтүү болуп, интеллектуалдык менчик укуктарын жаңылыш берүү учурларын алдын алуу максатында колдонулушу мүмкүн.

кылат: (а) мындай СБны берген жергиликтүү эл же жамаат тууралуу маалыматты же (б) эгерде (а) пунктундагы маалымат арыз ээси үчүн белгисиз болсо же (а) пункту колдонулбаса, анда ГРге байланыштуу СБнын булагын. Ошол эле учурда, эгерде арыз ээси СБ жана ГР тууралуу маалыматты билбесе, ар бир келишимге катышкан тарап мындай арыз ээсинен тиешелүү билдирүү берүүнү талап кылат.

ВОИСтин⁵ атайын сессиясынын алкагында мамлекеттерге салттуу билимдер боюнча маалымат базаларын түзүүгө көмөк көрсөтүү сунушталат. Эгерде тиешелүү коргоо чаралары болсо, мындай маалымат базалары интеллектуалдык менчик органдары үчүн жеткиликтүү болуп, интеллектуалдык менчик укуктарын жаңылыш берүү учурларын алдын алуу максатында колдонулушу мүмкүн. Мындан тышкары, мындай маалымат базалары транспаренттүүлүк, ишенимдүүлүк, сактоо жана/же чек аралык кызматташтык максаттарында колдонулушу мүмкүн, ошондой эле тиешелүү учурларда салттуу билимдерди түзүүнү, алар менен бөлүшүүнү, жайылтууну жана аларга жетүүнү жеңилдетүү жана стимулдаштыруу үчүн кызмат кылат.

ВОИСтин бул багыттагы эл аралык деңгээлдеги мамилеси Париж конвенциясына катышкан айрым өлкөлөрдүн өздөрүндө бар СБ, СМК жана ГРге карата белгилүү даярдыкты талап кылат. Бул максатта ВОИС Париж конвенциясына катышкан өлкөлөр арасында сурамжылоо жүргүзгөн, анда генетикалык ресурстар (ГР), салттуу билимдер (СБ) жана салттуу маданий көрүнүштөр (СМК) боюнча маалыматтык системалар жана маалымат базалары, ошондой эле аларды коргоого байланыштуу укуктук аспекти каралган.

Өнөр жай менчигин коргоо боюнча Париж конвенциясына катышкан өлкөлөргө ВОИС тарабынан берилген негизги суроолордун бири – СБ, СМК жана ГРди коргоо жана колдонуу боюнча укуктук документтердин бар-жогу,

⁴ Интеллектуалдык менчикке, генетикалык ресурстарга жана генетикалык ресурстарга байланыштуу салттуу билимдерге тиешелүү эл аралык укуктук документтин текстинин долбоору // ВОИС. 2023. 35 б. Электрон. версиясы. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo_grtkf_ic_ss_ge_23/wipo_grtkf_ic_ss_ge_23_2.pdf. Жарыяланган күнү: 30.06.2023.

⁵ Кырк үчүнчү сессиянын чечимине ылайык өткөрүлгөн дистанциялык жыйындар боюнча отчет // ВОИС. 2023. 13-б. Электрон. версиясы. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo_grtkf_ic_ss_ge_23/wipo_grtkf_ic_ss_ge_23_inf_2.pdf. Жарыяланган күнү: 23.06.2023.

ошондой эле СБ, СМК жана ГР боюнча маалыматтык системаларды түзүү жана колдоо маселелери болду.

ГР, СБ жана СМК боюнча маалыматтык системаны түзүү жана/же иштешин камсыз кылууга багытталган расмий улуттук укуктук система же адат укугу системасынын бар экендиги тууралуу суроого өлкөлөрдүн берген жоопторун талдоо учурунда төмөнкүдөй жыйынтык чыгарууга болот: Чехия менен РФтен башка көпчүлүк өлкөлөр ГР, СБ жана СМК боюнча маалыматтык системаларды түзүү же колдоо менен түздөн-түз байланышкан конкреттүү укуктук документтерди берген эмес. Көпчүлүк өлкөлөр тарабынан берилген маалыматтар, негизинен, СБ, СМК жана ГРди коргоо жана пайдаланууга байланыштуу болуп, коюлган суроого түздөн-түз тиешеси жок.

Мындан тышкары, Россия Федерациясында «Россия Федерациясынын этномаданий мурастарынын федералдык мамлекеттик реестри» бар. Ал 2022-жылдын 20-октябрындагы № 402-ФЗ «Россия Федерациясынын материалдык эмес этномаданий мурастары жөнүндө» федералдык мыйзам менен жөнгө салынат. Мындан сырткары, Россия президенти Владимир Путин өлкөдө генетикалык маалыматтар базасын түзүү жөнүндө мыйзамга кол койду⁶.

ВОИС ошондой эле СБ, СМК жана ГР боюнча маалыматтарды сактоого мүмкүндүк берген маалыматтык системалардын (маалымат базалары, реестрлер, каталогдор) бар-жогу тууралуу суроо койгон.

Жооптордон көрүнүп тургандай, көпчүлүк өлкөлөрдө СБ, СМК жана ГР боюнча улуттук ички маалымат базалары бар. Айрым мамлекеттерде бир нече маалымат базасы бар. Мындай абал СБга, ошондой эле СМК жана ГР боюнча маалыматтарга жеткиликтүүлүктү камсыз кылуу жана системалаштыруу боюнча иштер дээрлик бардык мамлекеттерде жүргүзүлүп жатканын көрсөтөт. Бирок учурдагы маалымат базаларынын абалы издөө системаларына коюлган талаптарга жооп бербейт. Анткени бул базалардын мазмуну өтө чектелүү. Алар универсалдуу эмес. Ал тургай, бир эле өлкөнүн ичинде СБ, СМК жана ГР боюнча маалыматтар системалаштырылган эмес. Алар ар кандай маалымат базаларга чачырап кеткен. Мындан тышкары, дүйнөлүк деңгээлдеги СБ, СМК жана ГР боюнча маалыматтарды бир эле издөө суроосу менен табууга мүмкүндүк берген универсалдуу маалымат базасы жок [2].

Жогоруда айтылган суроолор боюнча ВОИС жүргүзгөн онлайн-сурамжылоону талдоо көрсөткөндөй, Россия Федерациясы бул багытта алдыңкы тенденцияларды карманууда. Башка өлкөлөрдөн айырмаланып, Россия Федерациясында СБ, СМК жана ГР боюнча реестрлерди түзүүгө байланыштуу нормативдик укуктук актылар бар. Ошондой эле тиешелүү маалымат базаларын түзүү боюнча иштер жүргүзүлүүдө. Бул тууралуу учурдагы маалымат базалары, ошондой эле жаңы түзүлүп жаткан жана өркүндөтүлүп жаткан долбоорлор далилдеп турат.

Башка өлкөлөрдөн айырмаланып, Россия Федерациясында СБ, СМК жана ГР боюнча реестрлерди түзүүгө байланыштуу нормативдик укуктук актылар бар. Ошондой эле тиешелүү маалымат базаларын түзүү боюнча иштер жүргүзүлүүдө. Бул тууралуу учурдагы маалымат базалары, ошондой эле жаңы түзүлүп жаткан жана өркүндөтүлүп жаткан долбоорлор далилдеп турат.

Ошондой эле бул маалыматтарды структуралаштыруу боюнча иштер зарыл. СБ, СМК жана ГР боюнча маалыматтарга кеңири жеткиликтүүлүк болбогон учурда билимди сактап калуу маселесин чечүүгө жардам берет. Ушуга байланыштуу тиешелүү улуттук маалымат базаларын жана реестрлерди түзүү керек. Алар маалыматты натыйжалуу издөө, таанышуу жана түшүнүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылышы керек. Мындан тышкары, ар кандай улуттук маалымат базаларын бирдиктүү системага жайгаштыруу мүмкүнчүлүгү болушу зарыл. Мисалы, Espacenet же Patentscope сыяктуу.

Экинчи жагынан алганда, СБ, СМК жана ГР боюнча маалыматтарга жеткиликтүүлүк бар болгону менен, аларды коргоону камсыздаган тиешелүү укуктук негиздер болбосо, бул маалыматтардын сакталышы камсыздалбайт. Анткени каалаган адам бул маалыматтарды өз максатында пайдалана алат. Бул маселени чечүү үчүн ВОИС укуктук жана техникалык жөнгө салуу иштерин жүргүзөт. Тактап айтканда, СБ, СМК жана ГР боюнча реестрлерди жана маалымат базаларын уюштурат. Ошондой эле аларды коргоону камсыздаган укуктук документтерди даярдайт.

Жогоруда айтылгандай, бул маселени чечүүнүн натыйжасында укуктук документтердин версияларын макулдашуу жолу менен оңдоолор киргизилет. Ошол эле учурда ВОИСтин интеллектуалдык менчик, генетикалык ресурстар жана генетикалык ресурстарга⁷ байланыштуу салттуу билимдер боюнча келишими бар. Бул келишимге дипломатиялык конференцияда каалаган ыйгарым укуктуу тарап кол кое алат. Андан кийин, ал кабыл алынгандан тартып бир жыл ичинде ВОИСтин штаб-квартирасында кол коюуга ачык болот.

Келишим генетикалык ресурстарды жана салттуу билимдерди интеллектуалдык менчиктин көз карашынан карайт. Бул келишим эл аралык укукта жаңы талапты киргизет. Ал талап – генетикалык ресурстарга жана/же аларга байланыштуу салттуу билимдерге негизделген

⁶ Совина, М. Путин Россияда генетикалык маалыматтар базасын түзүүнү тапшырды // М. Совина // Лента.ру: электрондук мезгилдүү басылма. 2022. URL: https://lenta.ru/news/2022/12/29/rus_bas/. Жарыяланган күнү: 29.12.2022.

⁷ ВОИСтин интеллектуалдык менчик, генетикалык ресурстар жана генетикалык ресурстарга байланыштуу салттуу билимдер боюнча келишими // ВОИС. 2024. 12-б. Электрон. версиясы. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/gratk_dc/gratk_dc_7.pdf. Жарыяланган күнү: 24.05.2024.

ойлоп табууларды каттоого алган талапкерлер тиешелүү маалыматты ачык көрсөтүүгө милдеттүү болот.

Ошентип, СБ, СМК жана ГР боюнча эл аралык деңгээлде укуктук документтерди түзүү багытында алгачкы кадамдар жасалды. Ошол эле учурда, ВОИС конференцияларынын алкагында СБ, СМК жана ГР боюнча универсалдуу маалымат базасын түзүү маселеси азырынча каралган жок.

Ошол эле учурда дүйнөдө бар болгон СБ боюнча маалымат базалары бирдиктүү универсалдуу базага бириктирилген эмес. Бул бир эле өлкөнүн ичинде да байкалат. Мындан тышкары, аларда жалпы издөө интерфейси же Google Scholar сыяктуу бирдиктүү издөө сабы жок. Бул ар кандай улуттук СБ боюнча маалыматтарды бир эле издөө суроосу менен табууга мүмкүндүк бермек. Мындай абал СБ боюнча универсалдуу жана бирдиктүү улуттук маалымат базаларын түзүү зарылдыгын жаратат. Бул базалар бир мамлекеттеги СБны бир издөө платформа-сында бириктирүүгө шарт түзөт. Кийинчерээк ар кандай мамлекеттердин СБларын бирдиктүү издөө базасына бириктирүү мүмкүнчүлүгү пайда болот.

РФДЕГИ СБ ЖАНА ГР БОЮНЧА МААЛЫМАТ БАЗАЛАРЫ

СБ боюнча учурдагы маалымат базаларынын арасында Россия Федерациясында жашаган элдердин жана этностордун тажрыйбасын, билимдерин жана башка маалыматтарын камтыган жеткиликтүү издөө базалары аныкталган жок. Башка өлкөлөрдө аныкталган маалымат базалары ошол мамлекеттердин аймагында жашаган элдерге таандык СБларга гана тиешелүү. Алар Россия Федерациясынын СБларына байланыштуу маалыматтарды камтыбайт.

Ошол эле учурда, дарылык өсүмдүктөр боюнча орусиялык маалымат базалары тууралуу эскерүүлөр интернет тармагында бар. Бирок алардын бир бөлүгү интернетте ачык жеткиликтүү эмес. Бул базалар Роспатентте катталганына же илимий журналдарда серептик макалалар жарыяланганына карабастан, жеткиликтүүлүк чектелүү бойдон калууда (мисалы, «Россиянын дарылык өсүмдүктөрү»⁸ маалымат базасы). Ал эми башка бөлүгү заманбап илимий билимдерди гана камтыйт. Алар дарылык өсүмдүктөргө байланыштуу СБлар тууралуу маалыматтарды камтыбайт (мисалы, «Россиянын фармакопеясына кирген өсүмдүктөрдөн алынган фитокомпоненттер»⁹).

Россия Федерациясында СБ боюнча маалыматтар өзүнчө маалымат булактары түрүндө берилет. Алар маалымдамалар, энциклопедиялар, каталогдор жана реестрлер, илимий макалалар, монографиялар, окуу китептери, диссертациялар, дипломдук иштер жана башка квалификациялык иштер түрүндө болот. Бул булактарда

камтылган маалыматтарды талдоого мүмкүндүк берген автоматташтырылган издөө мүмкүнчүлүктөрү жок. Мындан тышкары, маалымат булактарынын көпчүлүгү электрондук форматта эмес, басма түрүндө гана жеткиликтүү. Бул керектүү маалыматты табууда кошумча кыйынчылыктарды жаратат [2]. Акыркы убактарда бул багытта иштер жүргүзүлүүдө. Себеби интернет тармагында Россия Федерациясында жашаган айрым элдердин СБлары боюнча илимий иштер жана интернет-ресурстар пайда болууда.

Көпчүлүк учурларда салттуу билимдер интернетте энциклопедиялардын жана справочниктердин курамында кеңири чагылдырылган [3, 4]. Бирок бул маалыматтар мазмуну жана алфавиттик көрсөткүчү бар «үзгүлтүксүз» текст түрүндө берилет. Алар керектүү маалыматты так издөө мүмкүнчүлүгүн берген автоматташтырылган издөө базасы түрүндө эмес.

Мындай маалымдамалар жана энциклопедиялар СБ боюнча баалуу жана кеңири билимдерди камтыйт. Айрыкча дарылык өсүмдүктөр жана элдик медицина боюнча отандык адабиятта патенттелбеген материалдар абдан көп. Эгер бул маалыматтар бирдиктүү жана системалаштырылган маалымат базасына айландырылса, интеллектуалдык менчик тармагында маанилүү издөө жана маалыматтык курал болуп калмак.

СБ боюнча маалыматтар илимий макалаларда да кездешет. Мисалы [5] макалада сувенир баш кийимдердин конструкциясы жана кооздолушу боюнча маалымат базасы сүрөттөлөт. Белгилей кете турган нерсе, бул иш салттуу кийимдерди долбоорлоо багытындагы алгачкы аракет эмес. Ушундай эле принциптерге негизделген башка маалымат базалары да бар (мисалы [6]). Бирок бул базалар көбүнчө буюмдардын сырткы көрүнүшүнө байланыштуу. Алар интеллектуалдык менчиктин көз карашынан техникалык чечимдерге тиешелүү эмес.

Иште [7] Дагестандын элдик кийимдеринин көркөм-конструктордук түзүлүшү боюнча маалымат базасын иштеп чыгуу каралат.

Мындан тышкары, айрым маалымат базалары тууралуу көрсөтмөлөр же дарылык өсүмдүктөр боюнча маалымат базаларын, ошондой эле дарылык өсүмдүктөр менен

Россия Федерациясында нематериалдык маданий мурастар боюнча реестр жана каталог катары классификацияланган интернет-порталдар түзүлүүдө. Мындай интернет-порталдар салттуу маданият көрүнүштөрү тууралуу маалыматтардан тышкары, кол өнөрчүлүк жана ар кандай продукцияларды өндүрүү технологиялары боюнча СБларга байланыштуу өзүнчө маалыматтарды да камтыйт.

⁸ Малхазова С. М., Микляева И. М., Леонова Н. Б., Крайнов В. Н. «Россиянын дарылык өсүмдүктөрү» маалымат базасына жана программалык камсыздоого укуктарды каттоо жөнүндө күбөлүк // Өнөр жай менчигинин федералдык институту (ФӨМИ). Москва. 2018. URL: <https://istina.msu.ru/certificates/158496103/>. Жарыяланган күнү: 09.11.2018.

⁹ Nikita, Ionov & Druzhilovskiy, Dmitry & Filimonov, Dmitry & Poroikov, Vladimir. (2023). Phyto4Health: Database of Phytocomponents from Russian Pharmacopoeia Plants. Journal of chemical information and modeling. 63. 10.1021/acs.jcim.2c01567.

айыгуу булактарынын таралуу атластарын түзүү зарылдыгы тууралуу белгилер камтылган иштер да бар [8, 9]. Дары чөптөргө байланыштуу салттуу билимдер тууралуу маалыматтар айрым дары чөптөргө байланыштуу эмгектерде камтылганы менен, Интернет тармагында дары чөптөргө байланыштуу салттуу билимдерди камтыган маалымат базалары жок.

Россия Федерациясында материалдык эмес маданий мурастын реестрлери жана каталогдору катары классификацияланган интернет-порталдар түзүлүүдө. Мындай интернет-порталдар салттуу маданият көрүнүштөрү тууралуу маалыматтардан тышкары, кол өнөрчүлүк жана ар кандай продукцияларды өндүрүү технологиялары боюнча СБларга байланыштуу өзүнчө маалыматтарды да камтыйт.

«Россия Федерациясынын»¹⁰ элдеринин материалдык эмес маданий мурастарынын объекттери» порталы РФтин ар кайсы аймактарында колдонулган ар түрдүү технологияларды камтыйт. Башкы беттен реестр бөлүмүнө өткөндө, кызыккан аймакты тандоо мүмкүнчүлүгү бар меню ачылат. Мындан тышкары, кеңейтилген издөө менюсу да жеткиликтүү, анда география жана РФ элдерине таандыктыгынан сырткары, категорияны тандоо мүмкүнчүлүгү бар – мисалы, РФ элдеринин ырым-жырымдары, ашканасы, кол өнөрчүлүгү жана башка ушул сыяктуу тармактар. Мындан тышкары, терминдер боюнча издөө мүмкүнчүлүгү да бар. Белгилеп кетүү керек, аталган интернет-порталдын мазмуну негизинен маданияттын салттуу көрүнүштөрүнө байланыштуу, ал эми СБга анча байланыштуу эмес. Мазмуну болгону 100гө жакын позициядан турат.

«Культура.рф»¹¹ интернет-порталы Россия Федерациясынын элдеринин материалдык эмес маданий мурастары тууралуу маалыматтарды камтыйт. Сайттын менюсунан «Материалдык эмес маданий мурас» бөлүмүн тандоо мүмкүнчүлүгү бар, анда РФ элдеринин СБлары жана СМК тууралуу маалыматтар графикалык материалдар менен коштолгон тизмеде көрсөтүлөт. Порталда чыпкаларды колдонуу мүмкүнчүлүгү бар. Айрыкча, «Салттуу технологиялар» бөлүмүн тандаганда, чыпка терезесинде сайтта бар болгон технологиялар пайда болот, тактап айтканда – курулуш, кол өнөрчүлүк, кийим тигүү, тамак даярдоо жана башкалар. Кызыккан позицияны тандаганда, ага байланыштуу маалымат ачылат. Ошентип, интернет-портал терминдер боюнча издөө жүргүзүүгө мүмкүн болгон издөөчү маалымат базасы болуп саналбайт. Аталган интернет-портал боюнча издөө чыпкаларды чектөө жолу менен жүргүзүлөт, айрыкча, технологиянын түрү, кол өнөрчүлүк ж.б. боюнча, андан кийин берилген позициялардын бардыгын ырааттуу жана ыкчам түрдө изилдөө талап кылынат, бул порталдын издөө мүмкүнчүлүктөрүн чектейт.

Жогоруда көрсөтүлгөн порталдардан тышкары, тиешелүү аймактардын салттуу билимдери тууралуу маалыматтарды

камтыган аймактык материалдык эмес маданий мурас порталдары да бар. Мындай аймактык интернет-порталдарга, мисалы, «Чечен Республикасынын материалдык эмес этномаданий мурастарынын электрондук каталогу»¹², «Омск облусунун материалдык эмес этномаданий мурасы»¹³, «Ханты-Мансий автономдуу округу – Югра элдеринин материалдык эмес этномаданий мурастарынын объекттеринин реестри»¹⁴, «Воронеж облусунун материалдык эмес маданий мурастарынын объекттеринин каталогу»¹⁵ жана башкалар кирет. Бул аймактык интернет-порталдар, РФ элдерине таандык жогоруда көрсөтүлгөн порталдар сыяктуу эле, тиешелүү аймактардын салттуу билимдери тууралуу маалыматтарды камтыйт. Бирок аларда да ошол эле кемчиликтер бар: мазмуну чектелүү, терминдер боюнча издөө жана башка издөө куралдары жок.

Жогоруда айтылгандардын негизинде, Россия Федерациясында салттуу билимдер тууралуу маалымат камтылган бир да булак автоматташтырылган издөөчү маалымат базасы болуп саналбайт. Мындай базада белгилүү бир тема боюнча кызыккан маалыматты натыйжалуу издөө мүмкүнчүлүгү болушу керек, ал эми бул интеллектуалдык менчик тармагында абдан маанилүү. Айрыкча, РФ элдери тууралуу энциклопедиялык маалымдамаларда терминдер боюнча издөө жүргүзүүгө мүмкүн болгон электрондук форматтагы маалыматтын жоктугу, белгилүү бир маалыматтын таанымалдуулугун тез жана натыйжалуу баалоого мүмкүндүк бербейт. Маалыматтын каталогдор, таблицалар же интернет-порталдар түрүндө берилгени, анда ачкыч сөздөр боюнча издөө мүмкүнчүлүгү жок, издөө саптары жана кеңейтилген издөө жөндөөлөрү болбогону да бул кемчиликти жоюуга мүмкүндүк бербейт. Мындан тышкары, кошумча көйгөй – бул мындай каталогдордун, таблицалардын жана интернет-порталдардын мазмунунун

Бул аймактык интернет-порталдар, РФ элдерине таандык жогоруда көрсөтүлгөн порталдар сыяктуу эле, тиешелүү аймактардын салттуу билимдери тууралуу маалыматтарды камтыйт. Бирок аларда да ошол эле кемчиликтер бар: мазмуну чектелүү, терминдер боюнча издөө жана башка издөө куралдары жок.

¹⁰ Россия элдеринин материалдык эмес маданий мурастарынын объекттеринин реестри: расмий сайт. URL: <https://www.rusfolknasledie.ru/#> (кайрылуу датасы: 26.01.2025).

¹¹ Культура.рф: сайт / негиздөөчү – ФКУ «Санарип маданият». Москва, 2013. Маалыматтар сутканын ичинде жаңыланат. URL: <https://www.culture.ru/> (кайрылуу датасы: 26.01.2025).

¹² Чечен Республикасы боюнча материалдык эмес маданий мурастын объекттеринин электрондук каталогу: расмий сайт. URL: <https://konknchr.ru/> (кайрылуу датасы: 26.01.2025).

¹³ Омск облусунун Элдик чыгармачылык боюнча мамлекеттик борбору: расмий сайт. URL: <https://www.omsk-gcnt.ru/nematerialnoe-kulturnoe-nasledie/> (кайрылуу датасы: 26.01.2025).

¹⁴ Ханты-Мансий автономдуу округу – Югра элдеринин материалдык эмес этномаданий мурастарынын объекттеринин реестри: расмий сайт. URL: <https://ugra-dostoyanie.ru/> (кайрылуу датасы: 26.01.2025).

¹⁵ Воронеж облусунун Элдик чыгармачылык жана кино боюнча борбору: расмий сайт. URL: <https://www.vrnfolk.ru/cultural> (кайрылуу датасы: 26.01.2025).

чектелүү болушу, анткени көп учурда мындай маалымат базаларында 100дөн ашпаган бирдик гана камтылган болот. Андан да маанилүүсү – салттуу билимдер тууралуу бардык маалыматтар ар кандай булактарда чачырап жайгашкандыктан, алар бирдиктүү издөө массивине бириктирилген эмес. Бул болсо белгилүү бир маалымат боюнча толук кандуу жана сапаттуу издөө жүргүзүүнү дээрлик мүмкүн эмес кылат.

Жогоруда айтылгандарды эске алганда, учурда салттуу билимдер боюнча маалымат базаларынын эң ылайыктуу түрү – бул материалдык эмес маданий мурас боюнча интернет-порталдар. Эгерде алардын мазмуну кеңейип, издөө мүмкүнчүлүктөрү жакшыртылса, мындай порталдар салттуу билимдер боюнча маалыматты натыйжалуу жана толук издөө үчүн ыңгайлуу база болуп кызмат кыла алат.

Россия Федерациясында генетикалык ресурстар боюнча улуттук маалымат базалары да бар.

Генетикалык ресурстар боюнча маалымат базалары ар түрдүү түрлөргө бөлүнүп, жетишерлик көп санда сунушталган. Көпчүлүк маалымат базаларынын негизги кемчилиги – алардын мазмунунун аздыгы жана издөө мүмкүнчүлүктөрүнүн чектелүү болушу. Айрым базаларда терминдер боюнча издөө сыяктуу негизги издөө куралдары да жок.

Мындан тышкары, Россия Федерациясында генетикалык ресурстар боюнча маалымат базаларына байланыштуу негизги көйгөй – бул бардык базалар бирдиктүү издөө массивине кирбейт жана жалпы издөө сапына туташтырылган эмес. Ошондуктан, бир гана издөө сурамы менен бардык аталган маалымат базаларынан маалымат издөө мүмкүн болбой калат.

Ушул иштин алкагында жогоруда көрсөтүлгөн ГР боюнча маалымат базалардын негизинде патенттик арыздардын конкреттүү мисалдары боюнча маалыматтык издөө жүргүзүлдү. ГР боюнча Россия Федерациясындагы маалымат базаларынын издөө мүмкүнчүлүктөрүнө жүргүзүлгөн анализ, тиешелүү багыттагы позициялар боюнча издөө жүргүзүүгө шарт бар экенин көрсөтөт. Ошол эле учурда, РФтеги ГР боюнча маалымат базаларынын

негизги кемчиликтери – мазмунунун чектелүү болушу жана издөө мүмкүнчүлүктөрүнүн чектелиши. Мындан тышкары, бардык учурдагы маалымат базалары бирдиктүү универсалдуу издөө платформасына бириктирилген эмес.

Мындай платформада издөө куралдарын, мисалы, терминдерди же классификациялык бөлүмдөрдү колдонуу менен ар кандай генетикалык ресурстар боюнча маалыматты бир эле издөө сессиясында табууга мүмкүн болмок.

НАТЫЙЖАЛАРДЫ ТАЛКУУЛОО

Жогоруда маалыматтык жана адабий издөө учурунда алынган бардык натыйжаларды талдап чыгып, төмөнкүдөй жыйынтыктарды чыгарууга болот.

Чын эле, ВОИС эл аралык деңгээлде СБ жана ГРди коргоо милдетин аткара турган укуктук документтерди иштеп чыгууда. Азыркы этапта ВОИС тарабынан СБ жана ГРге байланыштуу келишим сунушталган, ал кол коюу жана талкуулоо үчүн ачык болуп саналат, башкача айтканда, Париж конвенциясына катышкан бардык өлкөлөр аны сөзсүз түрдө кол коюуга милдеттүү эмес. Бул келишимдин негизги жобосу – өтүнмөлөрдү маңызы боюнча экспертизалоодо, эгерде СБ жана ГР ойлоп табууда колдонулса, анда алар тууралуу маалымат камтылган булактын көрсөтүлүшү талап кылынат. СБ жана ГР колдонулган маалымат булактары тууралуу мындай маалыматтар, ачык түрдө көрсөтүлгөндө, өтүнмө берүүчүнүн бул маалыматтардан кабардар экенин жана аларды атайылап колдонуп жатканын далилдейт. Ошондой эле, бул маалыматтар техниканын деңгээлинен белгилүү болгон маалыматтар колдонулганын аныктоого мүмкүндүк берет жана эгерде тиешелүү жоболор каралган болсо, СБ жана ГРге тиешелүү маалыматтарга ээ тараптын кызыкчылыктарын кандайдыр бир жол менен эске алууга шарт түзөт.

РФдеги СБ боюнча маалыматтарга байланыштуу, жогоруда айтылгандай, дүйнөлүк маалымат базаларында РФдеги СБ тууралуу маалыматтар жок болгондуктан, маалыматтык издөө жагынан эң ылайыктуу эки издөө ыкмасы бар. Биринчи ыкма – буга чейин биз белгилегендей, Google жана Яндекс сыяктуу универсалдуу издөө системалары аркылуу терминдер боюнча керектүү маалыматтарды издөө. Бул ыкма интернет тармагында электрондук түрдө жеткиликтүү болгон СБ тууралуу маалымат булактарын, мисалы, энциклопедияларды жана маалымдамаларды табууга мүмкүндүк берет. Мындай ыкма азыркы учурда эң жеткиликтүү болуп эсептелет, бирок ошол эле учурда убактылуу жана издөө мүмкүнчүлүктөрү чектелүү. Экинчи ыкма – көбүрөөк артыкчылыкка ээ жана СБ тууралуу маалыматтарды да камтыган материалдык эмес маданий мурастын бар болгон реестрлерин колдонууга негизделет. Көрсөтүлгөн реестрлерди колдонуу СБ боюнча бардык маалыматтарды бирдиктүү издөө платформасынын алкагында түзүмдөөгө жана бир эле издөө суроосу аркылуу толук кандуу маалыматтык издөө жүргүзүүгө мүмкүндүк берет. Натыйжаларды толук чагылдыруу жана издөө мүмкүнчүлүктөрү жагынан эң ылайыктуусу – «Россия Федерациясынын элдеринин материалдык эмес маданий мурастарынын объекттеринин реестри» болуп саналат.

Жогоруда айтылгандарды эске алганда, учурда салттуу билимдер боюнча маалымат базаларынын эң ылайыктуу варианты – бул материалдык эмес маданий мурас боюнча интернет-порталдар. Эгерде алардын мазмуну кеңейип, издөө мүмкүнчүлүктөрү жакшыртылса, мындай порталдар салттуу билимдер боюнча маалыматты натыйжалуу жана толук издөө үчүн ыңгайлуу база болуп кызмат кыла алат.

Ошол эле учурда экинчи ыкманын олуттуу кемчилиги бар – реестрлердин мазмуну азырынча өтө чектелүү. РФдеги СБ же тиешелүү тармактар менен алектенген адистештирилген институттардын ресурстарын колдонуу – бул реестрлерге маалыматтарды системалаштырып жүктөөгө мүмкүндүк берет. Бул болсо СБ тууралуу маалыматтардын толуктугун бирдиктүү издөө платформасынын алкагында камсыз кылууга шарт түзөт.

ГР боюнча маалыматтарга келсек, РФде ГРге байланыштуу толук кандуу издөө маалымат базалары бар экенин белгилеп кетүү керек. Бирок СБ сыяктуу эле, бул базалардын мазмуну чектелүү деген көйгөй да бар. Мындан тышкары, РФде ар кандай ГР боюнча бир нече маалымат базалары бар болгондуктан, конкреттүү учурда тиешелүү бөлүмдөр, терминдер жана башка параметрлер боюнча издөө жүргүзүү үчүн бирдиктүү универсалдуу маалымат базасын түзүү эң ылайыктуу ыкма болуп саналат. Бул изилдөөнүн алкагында каралган РФдеги эң ири ГР базалары азыркы учурда эле Роспатент платформасына тышкы шилтеме түрүндө же издөө сабын интеграциялоо жолу менен кошулса болот – бул патенттелбеген адабияттар үчүн колдонулган ыкмага окшош. ГР боюнча эң ири чет элдик маалымат базалары, мисалы NCBI, EMBL жана башкалар да кошулушу мүмкүн. РФдеги ГР базаларынын мазмунун андан ары толуктоо, алардын түзүмдүүлүгүн жана бирдиктүү платформада борборлоштурулушун камсыз кылуу – бул издөө мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтет жана патенттик жана патенттелбеген адабияттар боюнча, анын ичинде ГР жана СБга байланыштуу маалыматтык издөө жүргүзүүнү бир издөө сессиясынын алкагында ишке ашырууга жардам берет.

СБ жана ГР боюнча универсалдуу маалымат базаларын түзүү багытында эч кандай аракеттер көрүлбөсө, анда РФде СБ жана ГРге байланыштуу маалыматтарды коргоо багытында эч кандай иштер жүргүзүлбөй калат. Ал эми интеллектуалдык менчик жаатындагы дүйнөлүк тенденция тескерисинче – бул багытта активдүү иш алып баруу практикасын көрсөтүүдө. Эгерде ВОИС тарабынан СБ, ГР жана СМК колдонулган булактарды патенттик документтерде ачык көрсөтүү боюнча жаңы талаптар эл аралык деңгээлде жалпы кабыл алынса, анда РФ мындай өзгөрүүлөргө толук даяр болбой калуу коркунучу бар. Анткени СБ жана ГР боюнча маалыматтардын жеткиликтүүлүгү камсыздалбайт же жакшыртылбайт.

Бул жагдайды төмөнкү конкреттүү мисалдар менен тастыктоого болот.

1. RU 2319499 C1 патентинин 2008-жылдын 20-мартындагы ойлоп табуу формуласы төмөнкү маалыматтарды камтыйт:

«Пародонт ооруларынын аллергиялык абал менен татаалдашкан түрүн алдын алуу жана дарылоо үчүн дары чөптөр жыйындысы, курамында өсүмдүк чийки заты бар, өзгөчөлүгү – курамында календула гүлү, миянын тамыры, череда чөбү, көк чай чөбү, тегерек баш чөбү, лапчатканын тамыр сабагы, кровохлебканын тамыр сабагы жана тамыры бар...»

Ошол эле учурда өтүнмөнүн материалдарында бул дары жыйындысынын айрым компоненттеринин элдик медицинадагы касиеттери көрсөтүлгөн, бирок ТЗге байланыштуу

тиешелүү ГР тууралуу маалыматтар камтылган булактарга шилтеме берилген эмес. Тактап айтканда, теңге гүлү, миянын тамыры, ит уйгак чөбү, көк чай чөбү, тегерек баш чөбү, лапчатканын тамыр сабагы, кровохлебканын тамыр сабагы жана тамыры сыяктуу өсүмдүктөрдү медициналык максатта колдонуу жана алардын тиешелүү таасирлери көрсөтүлгөн, бирок бул СБ катары таанылган маалыматтардын булагы так көрсөтүлгөн эмес.

2. SU 1836098 A3 патенти боюнча ойлоп табуу өтүнмөсүнүн материалдарында төмөнкүдөй маалыматтар камтылган:

«Коралл деп аталган заара-жыныс системасынын ириңдүү сезгенүү ооруларын дарылоого арналган чөп жыйындысы курамында төмөнкү курам бөлүктөрдү камтыйт (салмак боюнча):

- саз сушеничасы – 200 грамм,
- дары ромашкасы – 300 грамм,
- чоң чистотел – 100 грамм,
- кадимки чабандын сумкасы – 150 грамм,
- кадимки эмендин кабыгы – 400 грамм,
- дары календула – 100 грамм».

Ошол эле учурда, өтүнмө материалдарында көрсөтүлгөн дары чогулмасынын курамындагы айрым компоненттердин элдик медицина көз карашындагы касиеттери көрсөтүлгөн, бирок бул касиеттерге байланыштуу көрсөтүлгөн СБ, тиешелүү ГР менен байланышкан маалымат булагына шилтеме берилген эмес.

Жогорудагы 1 жана 2-мисалдарда формуланын жана сүрөттөмөнүн ушундай түрдө берилгендиги патенттин алкагында колдонулган генетикалык ресурстар техниканын деңгээлинен белгилүү болгон маалымат булактарына дал келерин аныктоого мүмкүндүк бербейт. Бул болсо ВОИСтин жаңы талаптарына туура келбейт. ВОИСтин талабын аткаруу үчүн дарылык өсүмдүктөр боюнча тиешелүү медициналык маалымдамалардан өзүнчө издөө жүргүзүү талап кылынат, анткени аларда колдонулган ГР жана аларга байланыштуу СБ касиеттери ачык көрсөтүлгөн. Ошол эле учурда, мурда белгиленгендей, айрым маалыматтар электрондук түрдө же башка издөө мүмкүн болгон форматта жеткиликтүү болбой калышы мүмкүн. Бул маалыматтык издөө жүргүзүүнү татаалдаштырат, анын узактыгын арттырат жана айрым учурларда ВОИС тарабынан коюлган СБны ачык көрсөтүү талабын аткарууну мүмкүн эмес кылат.

3. Патент RU 2538116 C2, 10.01.2015, формуланын көз карандысыз 1-пункту төмөнкүдөй түрдө берилген:

«Биологиялык активдүү комплекс, ал клеткасыз пробиотик катары *Lactobacillus plantarum* штаммы 8 PA3 (ВКПМ № В-11007) жана *Bacillus subtilis* штаммы М-8 (ВКПМ № В-1948) бактерияларынын стерилдүү маданият суюктуктарынын 1:1 көлөмдүк катышындагы аралашмасын камтыйт; пребиотик катары *Fusarium sambucinum* грибинин МКФ-2001–3 штаммынын (ВКПМ № F-867) стерилдүү суюк автолизатын; ал эми кургак биологиялык активдүү кошумча катары ошол эле грибинин кургак биомассасын (ВКПМ № F-867) камтыйт».

Ойлоп табуунун формуласы ушундай түрдө берилгени патенттин алкагында колдонулган генетикалык ресурстар техниканын деңгээлинен белгилүү болгон маалымат

булактарына дал келерин аныктоого мүмкүндүк берет. Бул учурда бул булак – ВКПМ (Бүткүл россиялык өнөр жай микроорганизмдеринин коллекциясы) маалымат базасы. Демек, ВОИСтин талабы бул мисалда аткарылган.

Бирок ВКПМ маалымат базасы өзүнчө издөө массиви болуп саналат жана эч кандай универсалдуу издөө платформаларынын курамына кирбейт. Ошондуктан бул база боюнча маалымат издөө өзүнчө издөө сессиясын жана өзүнчө натыйжаларды талдоону талап кылат, бул маалыматтык издөө процессин татаалдаштырат жана анын узактыгын арттырат.

4. Патент RU 2233672 C1, 10.08.2004, формуланын көзкарандысыз 1-пункту төмөнкүдөй түрдө берилген:

«Вирустук В жана D гепатитине, селейме (столбняк) жана кептөөргө (дифтерия) каршы иммунопрофилактика үчүн аралашма вакцина, курамында В гепатит вирусунун антигендери (HBsAg), кептөөр жана селейме антигендери, мертиолят, алюминий гидроксидинин гели жана эриткич бар, айырмачылыгы – В гепатит вирусунун антигени катары HBsAg/ауw вакцинасы камтылат, ал Pichia angusta VKM Y-2924D ачыткы штаммын өстүрүү жолу менен алынган жана/же HBsAg/adw камтыйт, ал Hansenula Polymorpha VKPM Y-2412 ачыткы штаммын өстүрүү жолу менен алынган; ал эми эриткич катары 0,9% натрий хлоридинин эритмеси колдонулат...»

Ойлоп табуунун формуласын ушундай түрдө берүү патенттин алкагында колдонулган генетикалык ресурстардын техниканын деңгээлинде ачылган маалымат булактарына шайкештигин аныктоого мүмкүндүк берет. Бул учурда маалымат булактары катары ВКМ (Микроорганизмдердин бүткүл Россиялык коллекциясы) жана ВКПМ базалары көрсөтүлгөн. Демек, ВОИСтин талабы бул мисалда аткарылган.

Бирок бул учурда депонирлөөгө байланыштуу маалымат булагы катары ВКМ жана ВКПМ деген эки өзүнчө маалымат базасы колдонулуп жаткандыктан, алар универсалдуу издөө платформаларынын курамына кирбеген өз алдынча издөө массивдери болуп саналат. Ошондуктан эки өзүнчө маалымат базасы боюнча маалымат издөө

өзүнчө издөө сессияларын жана натыйжаларды өзүнчө талдоону талап кылат, бул маалымат издөө процессин татаалдаштырып, анын узактыгын көбөйтөт.

5. RU 2022133295 A, 19.06.2024 өтүнмөсүнүн ойлоп табуу формуласынын курамында төмөнкү белгилер бар:

«1. Метабиотикалык композиция, курамында *Bacillus subtilis* бактериясынын метаболиттер комплексин жана патогендерди изоляциялоочу компонентти камтыган биологиялык активдүү заттарды камтыйт...

8. 1-пункттагы метабиотикалык композиция, мында патогенди изоляциялоочу курам бөлүк курамында клюква бар.

9. 8-пункттагы метабиотикалык композиция, мында клюква бүтүндөй мөмөлөрдөн алынган күл майда түрүндө берилет».

Ошол эле учурда, өтүнмө материалдарында формуладан көрсөтүлгөн генетикалык ресурстар (ГР) жана алардын касиеттери тууралуу маалыматтар камтылган тиешелүү булактарга шилтемелер жок.

Формуланын жана сүрөттөмөнүн мындай түрдө берилгендиги патентте колдонулган генетикалык ресурстардын техниканын деңгээлинде ачык көрсөтүлгөн маалымат булактарына дал келерин аныктоого мүмкүндүк бербейт. ВОИСтин талабын аткаруу үчүн микроорганизмдердин штаммдары боюнча маалымат базаларына, ошондой эле дарылык өсүмдүктөр боюнча медициналык маалымдамаларга өзүнчө издөө жүргүзүү талап кылынат. Мисалы, клюкванын патогенди бөлүп чыгаруу касиеттери дал ушул булактарда көрсөтүлөт. Бирок мындай маалыматтар патенттик жана патенттелбеген маалымат базаларында жеткиликтүү болбой калышы мүмкүн, бул маалыматтык издөө процессин татаалдаштырат жана убакытты көбөйтөт.

Жогоруда келтирилген мисалдарды эске алуу менен, СБ жана ГРге байланыштуу маалымат булактарына шилтеме берүү бир нече маалымат базаларын камтышы мүмкүн. Бул болсо бул базаларды бирдиктүү универсалдуу издөө платформасына бириктирүү зарылдыгын жаратат. Анткени ВОИСтин СБ жана ГР тууралуу маалымат булактарын ачык көрсөтүү боюнча жаңы талабын аткаруу үчүн, өтүнмө берүүчү да, патенттик адис да мындай издөө базалары менен үзгүлтүксүз жана туруктуу иштешүүгө муктаж болот.

Ойлоп табуунун формуласы көрсөтүлгөндөй, өтүнмө материалдарында тиешелүү СБ жана ГР боюнча маалымат булактарына шилтемелер ар дайым эле келтирилбейт. Мындай учурда издөө бир нече адистештирилген маалымат базалары боюнча, ошондой эле СБ жана ГР тууралуу маалыматтар камтылган адистештирилген патенттик эмес адабияттар боюнча жүргүзүлөт. Ошол эле учурда, мындай маалыматтар көп учурда электрондук түрдө жеткиликтүү болбойт (мисалы, дарылык өсүмдүктөр боюнча медициналык маалымдамалар) же аларга ээ болуу мүмкүнчүлүгү чектелген (жабык же акы төлөнүүчү басылмалар). Бул болсо мындай маалыматтарды маалымат базаларына которуу жана аларды универсалдуу издөө платформаларына кошуу боюнча кошумча иштерди талап кылат.

СБ жана ГРге байланыштуу маалымат булактарына шилтеме бир нече маалымат базаларын камтышы мүмкүн, ошондуктан бул базаларды бирдиктүү универсалдуу издөө платформасына киргизүү зарыл. Анткени ВОИСтин СБ жана ГР тууралуу маалымат булактарын ачык көрсөтүү боюнча жаңы талабын аткаруу үчүн, бул издөө базалары менен иштөө – өтүнмө берүүчү үчүн да, патенттик эксперт үчүн да – туруктуу жана ажырагыс иш процесси болуп калат.

КОРУТУНДУ

ВОИСтин атайын сессияларынын материалдарын талдоо учурунда, Россия Федерациясы СБ, СМК жана ГР боюнча маалымат базаларын маалыматтык жана техникалык камсыздоо жагынан алдыңкы багыттарга ылайык иш алып барып жатканын белгилөөгө болот. РФде СБ, СМК жана ГР боюнча реестрлерди түзүү тууралуу нормативдик укуктук актылар бар жана тиешелүү маалымат базаларын түзүү боюнча иш-аракеттер жүргүзүлүүдө.

РФде СБ, СМК жана ГР боюнча реестрлерди түзүү тууралуу нормативдик укуктук актылар бар жана тиешелүү маалымат базаларын түзүү боюнча иш-аракеттер жүргүзүлүүдө. ГР үчүн Россия Федерациясында бар болгон бардык маалымат базалары ылайыктуу болуп саналат жана аларды колдонуу максатка ылайыктуулугу издөө темасына жараша аныкталат.

Техникалык тапшырма боюнча аныкталган материалдык эмес маданий мурас реестрлеринин жана ГР боюнча маалымат базаларынын издөө мүмкүнчүлүктөрүнө жүргүзүлгөн талдоо көрсөткөндөй, учурдагы маалымат топтомдорунун негизги кемчилиги – алардын мазмунунун чектелүү болушу. Ошентсе да, аныкталган системалар СБ жана ГР боюнча универсалдуу маалымат базаларын түзүү үчүн негиз катары сунушталат. Бул базалар тиешелүү темалар боюнча маалымат менен бара-бара толукталып, издөө мүмкүнчүлүктөрү өркүндөтүлөт. Ошол эле учурда Роспатенттин платформасына аныкталган маалымат базаларына тышкы шилтемелерди кошуу же аларды түздөн-түз платформага интеграциялоо мүмкүн. Мындай чечимдин максаты – СБ жана ГР боюнча маалымат булактарын ачык көрсөтүү талабын аткаруу үчүн арыз ээлерине жана адистерге зарыл болгон каражаттар менен куралдарын камсыз кылуу. Издөө платформасын мындайча өзгөртүү анын издөө мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтет жана натыйжалуу маалыматтык-технологиялык чөйрөнү түзөт. Бул чөйрө бир издөө сессиясынын алкагында патенттик жана патенттик эмес илимий адабияттар боюнча, анын ичинде СБ жана ГР тууралуу маалыматтар боюнча издөө жүргүзүүгө жөндөмдүү болот. Мындан тышкары, мындай өзгөртүү СБ жана ГРге тиешелүү болгон техника деңгээли боюнча маалыматтарды борборлоштурууну, системалаштырууну жана түзүмдөштүрүүнү камсыз кылат.

Адабияттардын тизмеси

- Steps taken to protect ancient and traditional knowledge of indigenous medicinal systems (2022), Electronic Resources: PIB Delhi, AYUSH [Online], available at: <https://pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=1809661> (Accessed 26 Jan 2025).
- Традиционные знания, традиционные выражения культуры и генетические ресурсы в качестве сведений, необходимых для экспертизы заявок на изобретения / Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, И. Б. Никитина, Н. В. Зарянов // Интеллектуальная собственность как базовое условие обеспечения технологического суверенитета Российской Федерации: Сборник до-

кладов XXVI Международной научно-практической конференции Роспатента, Москва, 29 сентября 2022 года / Выпускающий редактор Е. Г. Царёва. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2022. – С. 54–58.

- Энциклопедия коренных малочисленных народов Севера, Сибири и Дальнего Востока Российской Федерации / В. А. Тураев [и др.]; Центр содействия коренным малочисленным народам Севера / Российский учебный центр коренных народов / ЦС КМНС / РИТЦ. – Москва: ЦС КМНС / РИТЦ, 2013. – 463 с., [1] с.: ил., карты, портр. – (Библиотека коренных народов Севера). – ISBN 978–5–904781–24–8.
- Энциклопедия нематериального культурного наследия России: Посвящается Году культурного наследия народов России / Российский научно-исследовательский институт культурного и природного наследия им. Д. С. Лихачева. – Москва: Институт наследия, 2022. – 576 с. – ISBN 978–5–86443–396–6. – DOI 10.34685/NI.2022.58.44.003.
- Королева, Л. А. Разработка базы данных конструкций и декоративного оформления сувенирных головных уборов / Л. А. Королева, И. А. Слесарчук, Т. А. Зайцева // Территория новых возможностей, 2023. – Т. 15, № 4. – С. 150–163. – DOI: 10.24866/VVSU/2949–1258/2023–4/150–163.
- Лисиенкова, Л. Н. Разработка базы данных модуля «ОРНАМЕНТ» для автоматизированного проектирования моделей одежды на основе традиционного костюма Южного Урала / Л. Н. Лисиенкова, Н. М. Хворонова // Швейная промышленность. – 2008. – № 6. – С. 33–34.
- Серова, Т. М. Классификация системных составляющих костюмных комплексов коренных народов Дагестана: диссертация... кандидата искусствоведения: 17.00.06 / Серова Татьяна Михайловна; [Место защиты: Рос. гос. ун-т им. А. Н. Косыгина]. – Москва, 2017. – 333 с.: ил.
- Латушко, Ю. В. Лекарственные растения в жизни современных нанайцев (по материалам полевого исследования) / Ю. В. Латушко, И. Е. Пантюхина, А. С. Демина // Труды ИИАЭ ДВО РАН. – 2020. – Т. 28, № 3. – С. 45–68. – DOI: 10.24411/2658–5960–2020–10034.
- Современное состояние и перспективы использования целебных ресурсов Камчатки / Леонова Н. Б., Микляева И. М., Рябова Н. В., Малхазова С. М. // Вестник Московского университета. – 2018. – Серия 5. География, № 6. – С. 10–17.

Авторлор тууралуу маалымат

Олег Петрович Неретин, экономика илимдеринин доктору, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун» директору (Москва шаары, Бережковская жээк жолу, 30-үй, 1-корп.); ORCID: <https://orcid.org/0009–0001–1370–6008>, SPIN-код: 1961–2721; neretin@rupto.ru

Анна Анатольевна Полякова, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун» директорунун орун басары (Москва шаары, Бережковская жээк жолу, 30-үй, 1-корп.); ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>; SPIN-код: 1987-4039; apolyakova@rupto.ru

Николай Борисович Лысков, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун» Химия, биотехнология жана медицина борборунун башчысы (Москва шаары, Бережковская жээк жолу, 30-үй, 1-корпус); SPIN-код: 9975-5097; otd1463@rupto.ru;

Николай Вадимович Зарянов, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун» интеллектуалдык менчик боюнча алдыңкы мамлекеттик эксперти (Москва шаары, Бережковская жээк жолу, 30-үй, 1-корпус); SPIN-код: 2271-3259; nikolai.zarianov@rupto.ru

Авторлоштордун жарыяланган салымы

Бардык авторлоштор концепцияны иштеп чыгууга, изилдөө жүргүзүүгө жана макаланы даярдоого зор салым кошушкан, жарыяланардын алдында акыркы версиясын окуп чыгып, макулдугун беришкен.

О. П. Неретин – концепцияны иштеп чыгуу жана изилдөөгө жетекчилик кылуу.

А. А. Полякова – методология, изилдөөнү жүргүзүү, кол жазманы түзүү жана аны редакциялоо.

Н. Б. Лысков – методология, изилдөөнү жүргүзүү, кол жазманы түзүү жана аны редакциялоо.

Н. В. Зарянов – изилдөөнү жүргүзүү, кол жазманы түзүү жана аны редакциялоо иштерин аткарган.

References

- Steps taken to protect ancient and traditional knowledge of indigenous medicinal systems (2022), Electronic Resources: PIB Delhi, AYUSH [Online], available at: <https://pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=1809661> (Accessed 26 Jan 2025).
- Lyskov, N. B. et al (2022), Traditional knowledge, traditional cultural expressions and genetic resources as information necessary for the examination of applications for inventions, Intellectual property as a basic condition for ensuring the technological sovereignty of the Russian Federation, Collection of reports of the XXVI International Scientific and Practical Conference of Rospatent, Federal Institute of Industrial Property, Moscow, pp. 54–58.
- Turaev, V. A. et al (2013), Encyclopedia of Small Indigenous Peoples of the North, Siberia and the Far East of the Russian Federation, CSKMNS/RITZ, Moscow, Russia.
- Encyclopedia of the Intangible Cultural Heritage of Russia: Dedicated to the Year of Cultural Heritage of the Peoples of Russia (2022), D. S. Likhachevs Russian Scientific Research Institute of Cultural and Natural Heritage, Moscow, Russia.
- Koroleva, L. A., Slesarchuk, I. A., and Zaitseva, T. A. (2023), «Development of a database of designs and decorative decoration of souvenir hats», The Territory of New Opportunities, The Herald of Vladivostok State University, Vol. 15, no 4. pp. 150–163.

- Lisienkova, L. N. and Khvoronova, N. M. (2008), «Development of the database of the ORNAMENT module for computer-aided design of clothing models based on the traditional costume of the Southern Urals», *Shvejnyaya promyshlennost*, no. 6, pp. 33–34.
- Serova, T. M. (2017), Classification of the systemic components of costume complexes of the indigenous peoples of Dagestan, Ph.D. Thesis, Russian State University named after A. N. Kosygin, Moscow, Russia.
- Latushko, Y. V., Pantyukhina, I. E. and Demina, A. S. (2020), Medicinal plants in the life of modern Nanai people (based on field research materials), Proceedings of the IAE Far Eastern Branch of the Russian Academy of Sciences, Vol 28, no. 3, pp. 45–68.
- Leonova, N. B et al (2018), «The current state and prospects of using Kamchatka's healing resources», Series 5 Geography, Bulletin of the Moscow University, no. 6, pp. 10–17.

Information about the author

Oleg P. Neretin, Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, SPIN-code: 1961-2721; neretin@rupto.ru;

Anna A. Polyakova, Deputy Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>; SPIN-code: 1987-4039; apolyakova@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 9975-5097; otd1463@rupto.ru

Nikolay V. Zaryanov, leading state expert on intellectual property of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 2271-3259; nikolai.zarianov@rupto.ru.

Contribution of the authors

All the authors made a significant contribution to the development of the concept, research and preparation of the article, read and approved the final version before publication.

O. P. Neretin – conceptualization, research management.

A. A. Polyakova – methodology, research implementation, manuscript preparation and editing.

N. B. Lyskov – methodology, research implementation, manuscript preparation and editing.

N. V. Zaryanov – carrying out research, writing and editing the manuscript.

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.

The authors declare no conflict of interests.

Редакцияга келип түшкөн күн: 30.01.2025

Рецензиядан кийин кайра иштетилген күн: 06.06.2025

Жарыялоого кабыл алынган күн: 09.06.2025

«ИЙГИЛИКТҮҮ ПАТЕНТ» МЕЛДЕШИ: ЖАҢЫ БАСКЫЧ, ЖАҢЫ МАСШТАБ АРЫЗДАРДЫ КАБЫЛ АЛУУ БАШТАЛДЫ

2024-жылдын жыйынтыгы боюнча ар түрдүү экономика тармактарында патенттелген технологияларды ийгиликтүү ишке ашырып, коммерциялаштыруу боюнча оң тажрыйбага ээ болгон ата мекендик компаниялар менен мекемелерди жыл сайын өткөрүлүүчү «Ийгиликтүү патент» мелдешине катышууга чакырабыз.

Юрий Сергеевич ЗУБОВ,
педагогика илимдеринин
кандидаты, Россия
Федерациясынын Интеллектуалдык
менчик боюнча федералдык
кызматынын (Роспатент) жетекчиси.
Москва шаарында жайгашкан.

«Адистер «Ийгиликтүү патент» сынагына келип түшкөн арыздардын жогорку деңгээлин белгилешүүдө». Тартууланган ойлоп табуулар иштеп жатат жана өз ээлерине киреше алып келүүдө. Бул инновациялык иштеп чыгуулар өлкөнүн технологиялык эгемендүүлүгүнүн пайдубалын бекемдөөгө салым кошууда.

Катышуучуларды мелдештин жобосундагы өзгөрүүлөр күтөт: финалистерге өз иштеп чыгуулары боюнча эксперттик калыстар тобунун алдында презентация жасоо мүмкүнчүлүгү берилет; интеллектуалдык менчикти коргоого арналган жабык иш-чараларга катышууга чакыруу; ата мекендик инновациялык ишмердүүлүктүн элчиси болуу сунушу жана Роспатент, ФӨМИ жана биздин өнөктөш – «Россия» улуттук борбору тарабынан башка да мүмкүнчүлүктөр каралган.

Олег Петрович НЕРЕТИН,
экономика илимдеринин доктору,
Өнөр жай менчигинин федералдык
институтунун (ФӨМИ) директору,
Москва:

Сынак жалпы россиялык деңгээлге чыкты. Биз өлкөбүздүн бардык аймактарынан катышуучулардын жигердүү катышарын күтөбүз. 2025-жыл «Ийгиликтүү патент» мелдешинен гана эмес, Роспатент менен ФӨМИнин тарыхында да жаңы баракча болот.

Сынактын калыстар тобуна – интеллектуалдык менчик тармагындагы илимдин, бизнес-структуралардын жана коомдук уюмдардын Россиядагы белгилүү өкүлдөрү кирет.

«Ийгиликтүү патент» мелдешини тууралуу толук маалымат Роспатенттин расмий сайтында камтылган.

<https://rospatent.gov.ru/ru/successful-patent-2025>

Болгону 10 патент лауреат болуп чыгат.
Сиз ойлоп тапкан нерсе да алардын катарында болушу мүмкүн.

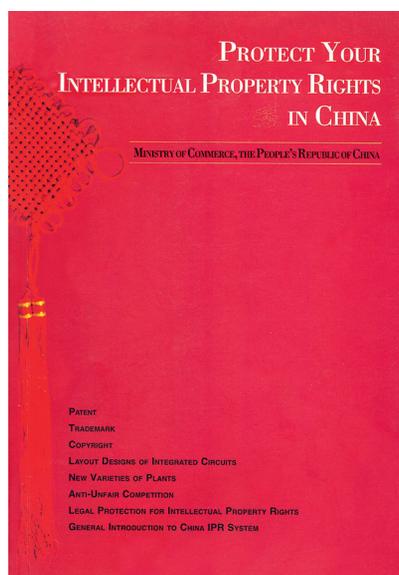
5 БРПК X-ФАЙЛДАРЫ

EDN <https://elibrary.ru/fxqbbe>

БРПК ФОНДУНУН ЭКСКЛЮЗИВ ДҮҮ МАТЕРИАЛДАРЫ

Кытай кылымдар бою илимпоздордун, сүрөтчүлөрдүн жана жазуучулардын өзгөчө көңүл борборунда болуп келген. Мындай кызыгуунун себептери арбын – бай тарыхы, Европага окшобогон маданияты жана байыркы философиясы. Акыркы ондогон жылдарда Кытайга болгон кызыгуу экономикасынын жарылуучу өсүшү жана илим менен техника тармагындагы секирик менен байланыштуу. Кытай Эл Республикасында интеллектуалдык менчикти коргоо системасынын өркүндөтүлүшү – бул ийгиликтин негизги себептеринин бири болуп саналат. Сиздерге Кытайдагы бул тармак боюнча мыйзамдар жана соттук практика боюнча багыт алууга жардам бере турган басылмалар менен танышып чыгууну сунуштайбыз. Алардын айрымдары кытайлык авторлор тарабынан даярдалган, бул маалыматты түздөн-түз, биринчи булактан алууга мүмкүнчүлүк берет!

Бүгүнкү күндө Кытай Эл Республикасы – илимий иштеп чыгууларды инновацияга айландыруу боюнча дүйнөдөгү алдыңкы өлкөлөрдүн бири. Ал илимий жана техникалык макалалардын саны, ошондой эле катталган патенттер боюнча рейтингдердин жогорку саптарында турат. Кытайдын технологиялык ийгилигинин негизги багыттары төмөнкүлөр: илим менен билим берүүнүн жыйынтыкка багытталышы; мамлекет тарабынан илимди колдоо жана көзөмөлдөө; изилдөөлөр менен иштеп чыгууларга каржылоонун көбөйүшү; келечектүү технологияларга венчурдук инвестиция салуу. Кытайда интеллектуалдык менчик объектилеринин укуктарын коргоо боюнча жоопту кантип табууга болот? Бул суроого жоопту Кытай Эл Республикасынын Соода министрлиги тарабынан даярдалган колдонмодон табууга болот.

Бул колдонмо Кытайдагы интеллектуалдык менчик укуктарынын системасы, ИМ объектилери, автордук укук жана адилетсиз атаандаштык маселелери боюнча жалпы түшүнүк берет. Басылма кабыл алууга ыңгайлуу, негизги текст кошумча так маалымат берилген бөлүмдөр жана сүрөттөр менен коштолгон.

Protect Your Intellectual Property Rights in China / Ministry of Commerce, the People's Republic of China. – [s. l.]: China Commerce and Trade Press, [s. a.]. – 191 p.: сүрөт, ил., табл.

Кытайда интеллектуалдык менчик укуктарыңызды коргоңуз.

Басылманын шифри: 2.001; P 93

Интеллектуалдык менчикке байланыштуу ар түрдүү маселелерди камтыган китептер жана мезгилдүү басылмалардагы макалалар тууралуу маалыматты, ошондой эле басылмалардын толук тексттерин жана башка маалыматтык ресурстарды ФӨМинин БРПК (Бүткүл Россиялык патенттик-техникалык китепкана) электрондук китепканасынан табууга болот: <https://irbis.fips.ru/web/index.php?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FIPS&P21DBN=FIPS>

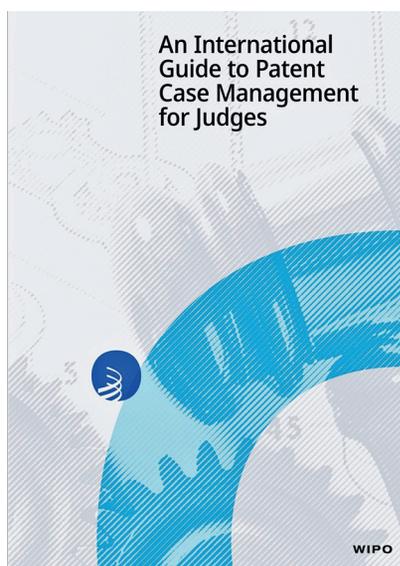

Ар кандай мыйзамдар жана алардын укуктук өзгөчөлүктөрү – бул мамлекеттин маданиятынын, салт-санаасынын жана өзгөчөлүгүнүн чагылышы болуп саналат. 2011-жылы эл аралык Россия-Кытай долбоорунун алкагында Россия Федерациясында жана Кытайда интеллектуалдык менчикти коргоо боюнча сунуштар даярдалган. Бул басылма эки өлкөнүн мыйзамдары боюнча интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарын коргоо формалары менен тааныштырат; изилдөөлөрдүн жана иштеп чыгуулардын жыйынтыктарын түзүү жана коммерциялаштыруу маселелерин укуктук жөнгө салуудагы өзгөчөлүктөрдү ачып берет; экспорттук көзөмөл системалары каралат; келишимдерди жана лицензиялык макулдашууларды түзүү боюнча сунуштар берилет.

Жогорку технологиялуу биргелешкен бизнести өнүктүрүп жаткан ишкерлер жана жетекчилер үчүн бул практикалык сунуштар кызыгууну жаратышы мүмкүн.

Интеллектуалдык менчикти коргоо жана технологияларды коммерциялаштыруу боюнча Россия-Кытай сунуштары / Н. И. Золотых, А. Д. Корчагин, Б. П. Симонов, Г. П. Курапов, Ян Линьсунь, Ян Цзиньци, Дэн Ичджи, У Пин. – Москва: [ФГУ ФИПС], [2011]. – 250 б.

Басылманын шифри: 2.000; P 76

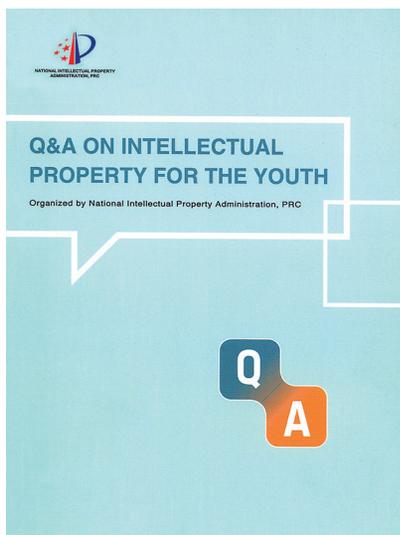

Калифорния университетинин Берклидеги укук мектеби жана Беркли сот институтунун колдоосу менен даярдалган патенттик талаш-тартыштар боюнча колдонмо патенттин жарактуулугун баалоо жана чечим кабыл алуудагы патенттик мекемелердин ролу тууралуу, ошондой эле патенттик талаштарды чечүүгө жооптуу болгон соттук түзүмдөр жөнүндө маалымат берет. Колдонмо патенттик активдүүлүгү жогору болгон он юрисдикцияны камтыйт: Жапония, Австралия, Бразилия, Кытай, Германия, Индия, Түштүк Корея Республикасы, Улуу Британия, АКШ жана Европа патенттик ведомствосу (ЕПВ). Айрым бөлүмдөрдүн түзүмү жарандык-укуктук бузуулар боюнча патенттик сот өндүрүшүнүн ар кандай этаптарына негизделген. Аларга доо арызды түзүү, ишти баштапкы этапта жүргүзүү, убактылуу чараларды кабыл алуу, жөнөкөйлөтүлгөн тартипте чечим чыгаруу, маалыматты жана далилдерди табуу жана чогултуу, соттук териштирүү жана укуктук коргоо каражаттары кирет.

An International Guide to Patent Case Management for Judges / World Intellectual Property Organization. – Geneva: WIPO, 2023. – XXIV, 565 p.: il. – Англис тили.

Соттор үчүн патенттик иштерди жүргүзүү боюнча эл аралык колдонмо.

Басылманын шифри: 6.004.2; A53

Интеллектуалдык менчик тармагындагы билимди жайылтуу жана популяризациялоо, жаштар арасында укуктук жана экономикалык сабаттуулукту жогорулатуу жаш муунду ойлоп табуучулук жана инженердик-техникалык чыгармачылык менен алектенүүгө, андан соң өз иштеп чыгууларына патент алуу жана аларды коммерциялаштырууга түрткү берет.

Суроо-жооп форматындагы бул басылмада интеллектуалдык менчик боюнча негизги маалыматтар берилген. Анда патенттик жана автордук укук боюнча негизги жоболор камтылган, ошондой эле интеллектуалдык менчикке байланыштуу башка аспектилер да чагылдырылган. Маалымдама Кытайдын Интеллектуалдык менчик боюнча улуттук башкармалыгы (англ. – National Intellectual Property Administration, CNIPA) тарабынан даярдалган.

Q&A on Intellectual Property for the Youth / National Intellectual Property Administration, PRC. – Б. м.: Intellectual Property Publishing House, [2024]. – 149 p.: il., фот. цв. – Англис тили.

Жаштар үчүн интеллектуалдык менчик боюнча суроолор жана жооптор.

Басылманын шифри: 2.000; Q37

6 КИТЕП ТЕКЧЕСИ

Окуу куралынын аннотациясы

Education guidance abstractt

EDN <https://elibrary.ru/fkojsx>

Медицина жана саламаттыкты сактоо тармагындагы иштелип чыккан жаңылыктарды коммерциялаштыруу. Жетекчи үчүн колдонмо китеп

Т. В. Семёнова, В. В. Косенко, О. П. Неретин редакциясы менен

Басма: «Федералдык өнөр жай менчигинин институтунун» басмасы

«Commercialization of developments in the field of medicine and healthcare. Chief's Desk Book»

Eeditors: T. V. Semenova, V. V. Kosenko, O. P. Neretin

Prepared by the Federal Institute of Industrial Property

Окуу куралы Россиянын Саламаттыкты сактоо министрлигине караштуу ФМБМ «Медициналык каражаттарды экспертизалоо боюнча илимий борборунун» жана ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун» адистерин – авторлор бирикмеси тарабынан даярдалган. Ал медицина жана фармацевтика тармагында интеллектуалдык

менчик менен иштеген жетекчилерге жана адистерге арналган. Китепте берилген маалыматтарды колдонуу саламаттыкты сактоо уюмдарындагы интеллектуалдык менчикти башкаруу системасынын натыйжалуулугун жогорулатууга жардам берет.

Окуу куралынын өзгөчөлүгү – тармактык багытында: көңүл медицина

жана саламаттыкты сактоо тармагындагы технологияларды коргоо жана коммерциялаштыруу механизмдерине бурулган.

Маалыматтар алгоритмдер, схемалар, текшерүү тизмелери жана документтердин шаблондору түрүндө берилгендиктен, интеллектуалдык менчикти башкаруу процесстерин түшүнүү жеңилдеди. Алгоритмдер менен схемалар материалды оңой өздөштүрүүгө жана практикага колдонууга жардам берет. Текшерүү тизмелери жана документтердин шаблондору зарыл болгон документацияны даярдоону жөнөкөйлөтөт жана каталардан качууга мүмкүндүк берет, ошондой эле жаңы дары каражаттарын жана медициналык буюмдарды рынокко чыгарууга багытталган долбоорлорду ийгиликтүү ишке ашырууга көмөктөшөт.

Материалдар жогорку жана кошумча кесиптик билим берүү программаларын ишке ашырууда, айрыкча интеллектуалдык менчикти жалпы башкаруу же технологияларды трансферлөө багытында колдонулушу мүмкүн.

ИЛИМИЙ-АГАРТУУ БОРБОРУ ФӨМИДЕГИ ОКУТУУ:

АДИСТЕРДЕН АКТУАЛДУУ МААЛЫМАТ

ФӨМИНИН КҮН САНАП ӨНҮГҮП ЖАТКАН БӨЛҮМҮ – ИЛИМИЙ-АГАРТУУ БОРБОРУ (ИАБ) – ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК ТАРМАГЫНДА АДИСТИКТИ ЖОГОРУЛАТУУ ЖАНА КЕСИПТИК КАЙРА ДАЯРДОО ПРОГРАММАЛАРЫ БОЮНЧА БҮТҮРҮҮЧҮЛӨРДҮН САНЫ БОЮНЧА РОССИЯДА БИРИНЧИ ОРУНГА ЧЫКТЫ. БУЛ – ТӨМӨНКҮ СЕБЕПТЕРДИН НАТЫЙЖАСЫ:

→ окутуунун тематикасын актуалдуу тандоонун натыйжасы.

→ тармактын алдыңкы адистерин – практиктерди окутууга тартуунун,

→ Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн тапшырмасы боюнча өткөрүлгөн ири билим берүү долбоорлоруна катышуунун,

КЕСИПТИК АДИСТИКТИ ЖОГОРУЛАТУУ ЖАНА КАЙРА ДАЯРДОО БОЮНЧА КЕҢИРИ ПРОГРАММАЛАРГА, АЛ ЭМИ 2023-ЖЫЛДАН ТАРТА – «ИННОВАТИКА» МАГИСТРАТУРА ПРОГРАММАСЫНА КАТЫШУУГА ЧАКЫРАБЫЗ.

Программалардын биринчи блогу арыз берүүчү менен патенттик мекеменин өз ара аракетинге багытталган:

- Интеллектуалдык менчик объектерине (ойлоп табуулар, пайдалуу моделдер, өнөр жай үлгүлөрү, товардык белгилер) арызды тармактык багыттар боюнча тариздөө жана экспертизадан өткөрүү. Курсту аяктагандан кийин угармандар интеллектуалдык менчик объектерин каттоо үчүн Роспатентке өз алдынча арыз бере алышат.
- Интеллектуалдык менчик объектерине арызды тариздөө жана экспертизадан өткөрүү. Патенттик мамилелердин укуктук жөнгө салынуусу.
- Патенттик укук.
- Патенттик издөө.
- Жеке идентификация каражаттары: товардык белгилер, товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштары жана географиялык көрсөткүчтөр жана башкалар.

Программалардын экинчи блогу патенттик изилдөөлөр, патенттик аналитика, алынган интеллектуалдык ишмердүүлүк жыйынтыктарын коргоо жана коммерциялаштыруу маселелерине арналган:

- Патенттик аналитика.
- Патенттик изилдөөлөрдүн методологиялык негиздери.
- Россия Федерациясынын аймактарында интеллектуалдык ишмердүүлүк жыйынтыктарына жана жеке идентификация каражаттарына укуктарды башкаруу боюнча сунуштар.
- РИДге (интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарына) укуктарды башкаруу боюнча сунуштар жана башка.

ЭСКЕРТЕБИЗ!

План боюнча бекитилген жана ишке ашырылып жаткан программалардан тышкары, биз сиздин тапшырмаңыз боюнча тармактык жана региондук өзгөчөлүктөрдү эске алуу менен кыска мөөнөттө жана жогорку сапатта атайын программаларды иштеп чыгып, ишке ашырууга даярбыз.

КЕСИПТИК КАЙРА ДАЯРДОО: «ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК ИШМЕРДҮҮЛҮКТҮН ЖЫЙЫНТЫКТАРЫН УКУКТУК КОРГОО ЖАНА АЛАРГА КАРАТА УКУКТАРДЫ БАШКАРУУ» ПРОГРАММАСЫ ТӨМӨНКҮ МОДУЛДАРДАН ТУРАТ:

- Интеллектуалдык менчик объектерине тармактык багыттар боюнча арызды тариздөө.
- Патенттик укук.
- Патенттик издөө.
- РИДге укуктарды башкаруу боюнча сунуштар.
- Патенттик изилдөөлөрдүн методологиялык негиздери.
- Жеке идентификация каражаттары: товардык белгилер, товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштары жана географиялык көрсөткүчтөр.

Сырттан жана күндүз окутууну айкалыштырган программанын узактыгы – 330 академиялык саат [2 сессия – ар бири 2 жума жана жыйынтыктоочу аттестация].

ЖОГОРКУ БИЛИМ

Магистратура программасы – 27.04.05 «Инноватика».

Программаны практикалык тажрыйбасы чоң, иштин көзүн мыкты билген профессордук-окутуучулар курамы, болочоктогу иш берүүчүлөр, мыйзам чыгаруу жана аткаруу бийлигинин жетекчилери, бизнес-коомчулуктун өкүлдөрү ишке ашырат. Программа мамлекеттик аккредитациядан өткөн.

Окутуу формасы – сырттан (аралыктан окутуу технологияларын колдонуу менен), семинарлар өткөрүлөт жана консультация алуу мүмкүнчүлүгү бар.

Окутуунун узактыгы – эки жыл беш ай.

ИАБ ФӨМИДЕ ОКУТУУ БОЮНЧА СУРООЛОР
ҮЧҮН БАЙЛАНЫШ ТЕЛЕФОНУ (МААЛЫМАТ,
ПРОГРАММАЛАРГА КАТТАЛУУ):
+7 995 920 0595

КӨП КАНАЛДУУ НОМЕР: **+7 (499) 243 7391**
КОШУМЧА НОМЕРЛЕР: 4292, 2123, 2103, 2102, 4021
МАГИСТРАТУРА БӨЛҮМҮ: 2170

АРЫЗДАР ҮЧҮН ЭЛЕКТРОНДУК ПОЧТА:
FIPS_OBR@RUPTO.RU

ПРОГРАММАЛАРДЫН
ӨТКӨРҮЛҮҮ МӨӨНӨТҮ ЖАНА
ОКУТУУНУН БААСЫ ТУУРАЛУУ
МААЛЫМАТТЫ QR-КОД
АРКЫЛУУ АЛУУГА БОЛОТ.

ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МҮЛК ТАРМАГЫНДА
ИШТИН КӨЗҮН БИЛГЕН АДИС БОЛУУГА
ЧАКЫРАБЫЗ! СИЗДИ КҮТӨБҮЗ!

**Журнал
«ФӨМИ жарчысы»**

**ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)**

Чыгаруучу редактор:

Елена Геннадиевна Царёва
ФМБМ ФӨМИ (Москва, Россия)
vestnik_fips@rupto.ru

Жоопту катчы:

Анастасия Александровна Ломакина
ФМБМ ФӨМИ (Москва, Россия)
vestnik_fips@rupto.ru

Редактура жана компьютердик текшерүү:

«Группа ПРСБ» ЖЧК:

Эльмира Магомедэминовна Трубникова,
Ольга Юрьевна Вольвачева,
Елена Александровна Горшкова,
Анастасия Сергеевна Поломаренко,
Анастасия Борисовна Долженко

ФӨМИнин котормочулары

Сергей Витальевич Рубанов
(биринчи даражадагы котормочу),
Петр Николаевич Ярошенко (котормочу)

Сүрөт:

Глазьев С. Ю. нун жеке архивинен

Мөөр басууга кол коюлган күн: 18.08.2025

Формат: 205×290 мм

Басма: толук түстүү (офсет, 4/4)

Тиражы: 500 нуска **Буйрутма:** № 252

Басмакана:

Федералдык мамлекеттик бюджеттик мекеме
«Федералдык өнөр жай менчик институту»
125993, Москва, Бережковская жээк жолу., 30-үй,
1-корп. Г-59, ГСП-3

**«Bulletin of Federal Institute
of Industrial Property» journal**

**ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)**

Managing editor:

Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Executive editor

Anastasiia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Editing and Desktop publishing:

PRCB Group LLC:

Elmira Trubnikova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko

FIPS translators:

Andrey Moscalenko
(Lead Translator)
Petr Iaroshenko (Translator)

Photo:

From the personal archive of Glaziev S.Yu.

Signed to print: 12.08.2025

Format: 205×290 мм

Printing: full-colour (offset ink, 4/4)

500 copies; **Order:** № 252

Printing house:

Federal State Budgetary
Institution «Federal Institute of Industrial Property»
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

УРМАТТУУ ОКУРМАНДАР, «ФӨМИ ЖАРЧЫСЫНА» ЖАЗЫЛУУНУ УНУТПАҢЫЗДАР!

Жазылууга катталган соң,
сиз интеллектуалдык менчик
боюнча актуалдуу маалыматты
жана уникалдуу аналитикалык
маалыматтарды дайыма алып тура
аласыз

«РОССИЯ ПОЧТАСЫНЫН» БӨЛҮМҮНДӨ
ЖЕ ОНЛАЙН КАТАЛОГДОР АРКЫЛУУ
ЖАЗЫЛУУНУ УЗАРТУУГА ЖЕ АНЫ
БИРИНЧИ ЖОЛУ КАТТОО БОЛОТ:

• «Пресса России»
www.pressa-rf.ru сайтында
Жазылуу индекси: 85599

• «Книга-Сервис» агенттиги
www.aks.ru сайтында
Жазылуу индекси: E 85599

**Интеллектуалдык менчик
дүйнөсүндөгү эң актуалдуу
жаңылыктар:**

VK ВКонтант
Роспатент

VK ВКонтант
ФӨМИ